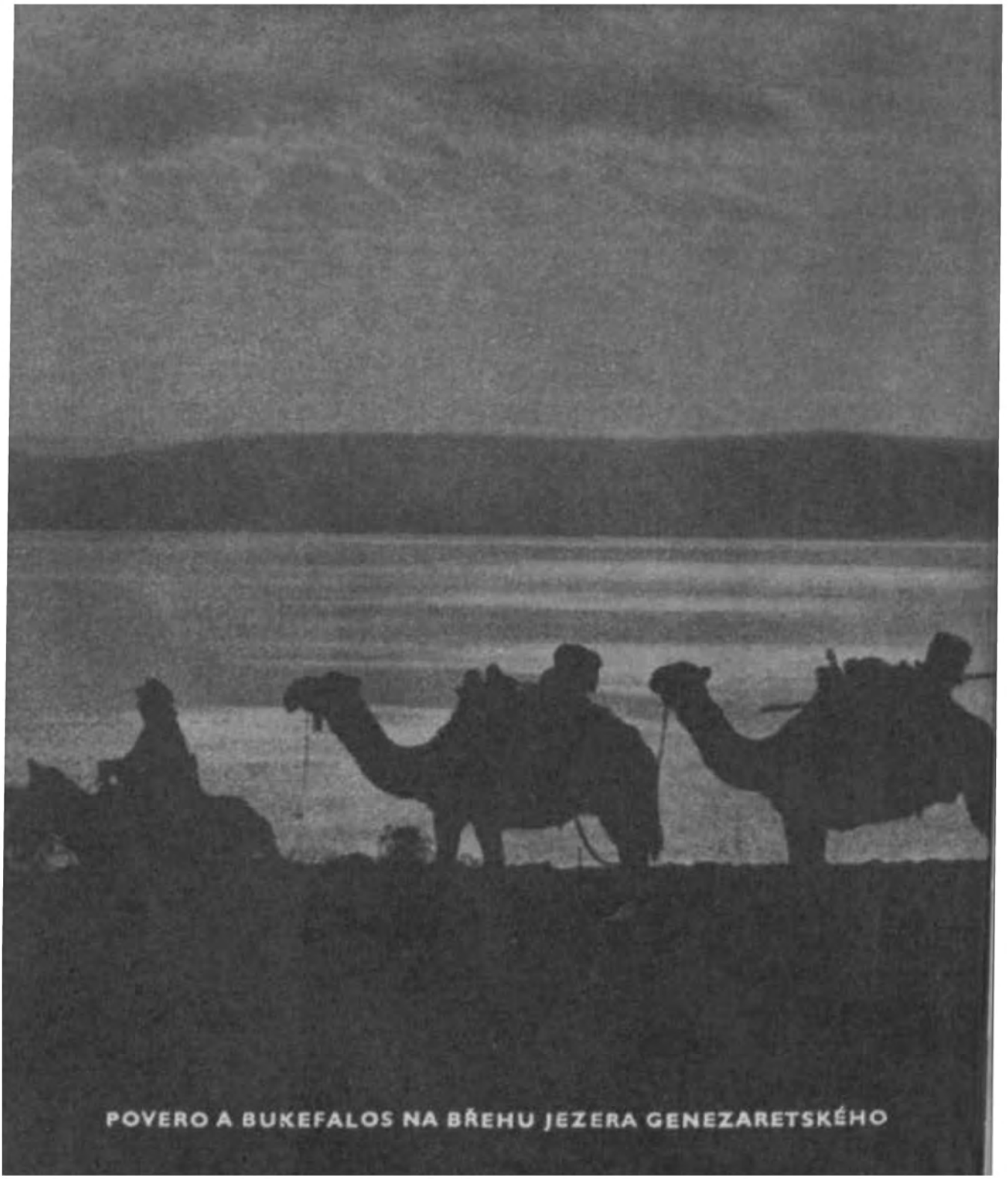
SVAZEK 4

P. KLEMENS MINAŘÍK OFM

SVATÝ FRANTIŠEK V TURBANU

KNIHOVNA SERAFINSKÉHO PRAPORU • 1938

POVERO A BUKEFALOS NA BŘEHU JEZERA GENEZARETSKÉHO

SVATÝ FRANTIŠEK V TURBANU

LEGENDA Z PALESTINY

NAPSAL KLEMENS F. MINAŘÍK OFM

I. ABU BYDJI.

Dva chodci kráčejí stepí s prořídlou travou, která těžko odolává arabskému slunci, jež ji vysouší do žluta a do běla. Jejich nohy klouzají po suché trávě, která tam za jarních dešťů vybujela do výšky dvou loktů, ale srpnovým sluncem uschla. Jeden z nich je pravý obr, přes sedm stop vysoké postavy s velikou lebkou na širokých ramenech. Druhý je slabší, štíhlý muž, jenž dosahuje prvnímu sotva po ramena. A přece se zdá, že onen malý, hubený muž má hlavní slovo.

Jsou již několik dnů na cestě. Opustili křižácké vojsko, jež přes rok obléhalo Damiettu v Egyptě, a zamířili do Svaté země. V Alexandrii a pod hradbami Damietty naslouchali tajemnému šumění bazárů, prošli za svými povinnostmi šeré ulice egyptských měst. V okolí křižáckého tábora sedávali při beduinských ohních, při čpavém dýmu z nich vystupujícím a ssáli chřípěmi vzduch prosycený vůní černé kávy. Naslouchali zkazkám o křesťanských hrdinech, jakož i bájím z bohatýrské minulosti moslimské o Abu Michdžánovi, Omarovi, Halefovi, Medžidovi, zřeli kefary (stavěné vesnice) s plochými střechami i duáry (stanové vesnice), tonoucí ve stínu bujné zeleně. Viděli nadšení a nepořádky v křižáckém vojsku a znechuceni odešli.

V Egyptě i v arabské poušti míjeli bílé, hlině-

né domky s plochými střechami, stísněné k sobě jako stádo ovcí, v plné sluneční záplavě. Pozorovali čarovnou hru světla a černého stínu v kefarech a v hájích palmových; veliké, zářící hvězdy svítily jim za noci a oranžový nádech slunečního světla za dne. Kochali se pohledem na palmy, v jejichž šelestících, rozložitých korunách bzučely cykády. V táboře, v kefarech i duarech slyšeli zasmušilou, zasněnou hudbu s celou její jednotvárností, minuli zařikavače hadů a ještě kus cesty je provázely zvuky jeho flétny. Uši přivykly cinkání zvonců, uvázaných na hrdlech velbloudů v karavaně, jež klátivým krokem mizela pomalu za hřebeny žlutých, písečných dun. Obdivovali se podařeným kouskům fakirů, slyšeli táhlé zvuky hlasu muezinova, jenž pětkrát denně s minaretu vyzýval moslimy k modlitbě, míjeli skupiny lidí, shromážděných kolem pohádkáře, jenž ve stínu domu nebo u zdi vypravoval za bakšiš (dárek) chavadit (pohádku), odvrátili zraky od tančících snědých dcer Východu s gazelíma očima a s mrštností kočičí... Po dlouhé plavbě z Italie do Akkonu v Palestině a pak na jih do egyptské Alexandrie ssáli do duše nové dojmy východního života, pokoušeli se o nápravu poměrů v křižáckém vojsku, toužili po vztyčení kříže nad Damiettou i celým Východem, ale jejich úsilí vyznělo naprázdno. Znechuceni opustili bojiště a vydali se karavanní cestou do Arabie a do Svaté země.

Minuli dávno zelené pastviny s prořídlými stády, jež se napájela ve zbytcích kanálů, spojujících před tisíciletími moře Rudé a Středozemní. Od rána šli suchou stepí, v níž se matně rýsovala karavanní cesta, po níž chodívali již synové Jakubovi z Egypta. Každou chvíli spatřili na pokraji cesty bílá, křehká velbloudí žebra, čelisti a hnáty, mezi nimi někdy též lidskou lebku, páteř a kostru. Podél cesty střídaly se stepi, holá země kamenitá, pole valónů, — hladké skalnaté pláně, bez zrnka písku, jako umetené, — potom zase písečné náspy, holé skalní útesy a pohoří. Vlny žlutého písku, hřebeny a pahorky písečné táhly se do nekonečna. Sem tam stály kakty a mimosy, na stepích tráva alfa, zlatožlutá a vysoká, někde živořil keř s ostrými bodlinami na pokraji dávno vyschlého řečiště. U cesty se někdy mihli pestře zbarvení broučci, malé želvy, hadi, jedovatí škorpioni, písečné stonožky a ošklivě chlupaté tarantely, bojující proti sobě na výběžcích písečných náspů. A nad tím plály oranžové paprsky slunce, na obzoru svítily modravé výběžky skal...

Jsou to dva poutníci, kteří se snad vrátí, neboť do pouště se nikdo bez velblouda neodváží. Také jejich oděv nasvědčuje, že to nejsou ben Arab — svobodní synové pouště — nýbrž cizinci.

Místo haiků (bílých plášťů) a turbanů (šátků) mají na hlavách italské kapuce, na těle šat italských rolníků, nohy jsou chráněny sandály.

Ach, těch podivínů! V době křižáckých výprav, v pohnutlivém a přece radostném pro křižáky roce 1219, kdy bylo dobyto koncem léta Damietty, mohli míti tolik zkušeností, že bez velbloudů a bez zásob nelze konati cesty z Egypta do Palestiny! — Leč nevracejí se. Mizí ve vádi (údolí), kráčejí s hlavami sklopenými a s kapucemi na lebkách. Rozjímají a modlí se. Odpolední slunce sálá do jejich šíje, vzduch se oranžově tetelí a písek pálí i přes podešve. Oba jsou vyprahlí a zalití potem; trápí je hlad a žízeň.

Pojednou obr sáhl hluboko do rukávu, vylovil dvě datle a vsunul je do úst. Mlaskáním úst byl menší muž vyrušen a otázal se: „Co to činíš, O-večko boží?"

„Milý Otče, požil jsem dvou datlí, neboť mám nesnesitelnou žízeň a hlad," odpověděl obr hlasem tak prostým a pokorným, že v tom velikém muži nikdo by netušil tak dětsky skromného ducha. „Zde máš, Otče, posilni se!"

Ale František se překvapeně a trochu přísně obrátil k bratru Leónovi. Z jeho slov zněla mírná výčitka, když pravil: „Cožpak jsem neřekl, že zásob nevezmeme, že se o nás postará Bůh? Proč jsi mne neposlechl?"

„Otče," — odtušil bratr Leo prostě, — „tys v posledním duaru pravil, že nic na cestu nepotřebuješ. Nuže, mně jsi nic nezakázal, ani nepřikázal. A já podnícen lidskou rozvahou, vzal jsem do ru-

kávů trochu sucharů, sušeného ovčího masa, něco fíků a datlí. A mé rukávy jsou, díky Bohu, jako pytle. Tři dny vydržíme s tou zásobou; potom děj se vůle Boží! Na, Otče, jez! Tyto datle jsou velmi šťavnaté!" s úsměvem prostého dítěte podával Františkovi hrst přebraných datlí.

Světec neodolal jeho řeči a dětskému úsměvu, sám se jaksi pousmál, vzdechl a děl: „Ovečko boží, ty ještě dosud máš starost o své veliké tělo; tvá důvěra v Boha měla by býti veliká;" ale vida ten úsměv v obrově tváři a plnou dlaň, vzal si několik datlí a požil jich.

„Otče, chceš ještě? Vezmi si a jez, jsi unaven! Když všecko sníš sám, budu také spokojen; mé tělo něco vydrží! Ale ty jsi slabý a churavý! Otče, prosím, jez! Tys mě ustanovil na této cestě svým kvardiánem, pročež ti poroučím, aby ses posilnil! A hle, tu mám láhev vody! Jest již asi teplá, ale nechť, jen když je voda."

Svatý František z Assisi vnutil se do smýšlení svého duchovního syna, — jako dobrá matka leckdy poslechne své dospělé dcery, uznávajíc její lásku a péči, ač jejího počínání plně neschvaluje, — vzal kovovou láhev, ale musil ji velmi nahnouti, než mu skanul do úst první doušek. Světec změřil očima láhev i bratra Leóna a polopřísně, položertovně děl: „Bratře Lve, tys již pil! Že ano?"

Ale bratr Leo zvážněl. „Milý Otče, ty jsi zapo-

mněl, že v této zemi za den zpolovice vyschne voda v měchu i v láhvi. Nepil jsem! Tu vodu jsem vzal jen pro tebe. A pravím ti, že této vody neokusím, já vydržím cestu i bez..."

Nedomluvil, neboť vtom se ozval z džebelu příšerný řev. Oba poutníci zmlkli a zbledli hrůzou. Nemyslili jinak, než že se na ně řítí lev. Hned se ozval rachot padajících kamenů a ve skalním útesu zjevila se příšerně škaredá hlava hyeny s lesklýma očima. Netrvalo to však ani minutu, co s kňučením se dala na rychlý útěk. Oba poutníci si oddechli a toužili již, aby se dostali ze skalní průrvy na rovinu.

Pozdě odpoledne mniši opustili vádi a vystoupili na písečnou planinu. Cítili na tvářích horký vánek, který jako by jemně píchal. Do nekonečna táhly se obrovské brázdy písku, které místy tvořily hřebeny a písečné hory. Jen na severu, kam mířili, viděli na obzoru pusté, skalnaté pohoří. Chůze byla těžší, neboť cesta vedla jemným žlutým pískem. Zanedlouho začali oba kašlati; třeli si oči, nos a uši, poněvadž jemný písek pohybem vzduchu se usazoval na obleku, v očích, v ústech a v uších, pronikal hrdlem do plic a dráždil ke kašli. Když se zastavili, slyšeli zvláštní šelestivý zvuk, který se proměňoval v tón. Vznikal pohybem vrstev jemného písku, jehož zrníčka na sebe narážela a zněla šelestivým tónem.

„Ovečko boží," děl svatý František, „slyšíš, jak

poušť zpívá? I ty kameny budou mluviti, prohlásil kdysi náš Spasitel, a hle, tato písečná poušť pěje chválu svému Tvůrci. Pomodleme se i my matutinum a laudes!"

Bratr Leo vyndal z rukávu psaný breviář pro letní období, ale svatý František pravil: „Pomodleme se jako naši bratři laici dvacet čtyři Otčenáše za jitřní a pět Otčenášů za chvály. Já nemohu dnes čísti, neboť mám plné oči písku." — Bratr Leo pozoroval, že jeho průvodce má oči celé červené, tonoucí v slzách, pročež vyndal z rukávu láhev s vodou, navlhčil ústřižek sukna a podal jej svatému Františkovi, řka: „Otče, utři si oči; budeme zraku velmi nutně potřebovati. Zrak je z největších darů božích."

„Bratře Leóne, ty pravá Veroniko, Bůh tě za to požehnej," blahořečil světec, přijímaje navlhčený ústřižek. „Ach, můj zrak zeslábl nemocí, již jsem přetrpěl v Egyptě. Jen aby nás anděl Strážce vyvedl z této pouště. Zdá se mi, jako by ve vzduchu viselo nebezpečí."

Oba poutníci kráčeli cestou, odříkávajíce střídavě Otčenáše. Písek se jim nabíral do sandálů, bodal a pálil do chodidel. S počátku oba vytrvale potlačovali bolest, potom však přerušil světec modlitbu a zanařikal: „Ovečko boží, již nemohu dále; kůže na chodidlech mi praská a krvácí! Udělej mi z šátku ponožky, abychom se dostali pryč z této nehostinné písčiny."

Bratr Leo rozpůlil šátek a obalil jím Františkovy nohy, na něž opět navlékl sandály. Světec ještě odpočíval na výběžku písečného náspu, když zaslechli rychlý dusot asi šestnácti jezdců na velbloudech, kteří se vyřítili na ně a okamžitě je obklíčili. Po prvním leknutí spatřili mniši kolem sebe surové postavy ve špinavých cárech, z nichž každá měla připravenou zbraň: ten kopí, jiný meč, onen napínal lučiště. A všichni mířili zbraněmi na naše poutníky.

Bratr Leo pronesl hlasem slova: „In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum (V ruce tvé Pane, poroučím duši svou!)", a klesl na kolena.

Svatý František však jako vyměněn se vymrštil, rozpřáhl obě ruce a jasným, zvučným hlasem zvolal: „Bože, Bože můj, dopřej mi síly a statečnosti, abych si zasloužil koruny mučednické, jíž nejsem hoden, ale po níž toužím a za níž jsem se vydal v tento mohamedánský kraj!" — Stál jako socha, připraven přijmouti z rukou moslimských lupičů sestru Smrt.

Vtom však ozval se z úst náčelníka, hrůzou pobledlého a jektajícího zuby, výkřik: „Allah kérim! Marabi, marabut, Franko! Bi kátir i kúda! Va'is! Marabi! Allah kérim!" (Allah buď milostiv! Světec, kouzelník, Ital! Pro Boha! Katolický kněz! Kouzelník! Allah buď milostiv!). Jako na povel všichni jezdci sklonili zbraně, vykřikli na slintající velbloudy „arréh" a divokým tryskem prchli k severu.

Bratr Leo, překvapen náhlým obratem věcí, posadil se na pískový násep a pohnutým hlasem řekl: „Deo gratias! — Díky Bohu!" Svatý František však stál dosud jako socha. Mlčel. Po chvíli jeho paže klesly, hlava se sklonila na prsa a světec propukl ve vzlykot. Bratr Leo ho chvíli pozoroval a nechápal, proč tak bolestně štká. „Milý Otče, proč pláčeš?" otázal se soucitně. František však vzlykal ještě více. Když se uklidnil, pravil zahanbeným hlasem a se sklopeným zrakem: „Bratře Lve, ovečko Boží, řekni mi: Františku, ty jsi hříšník!"

Ale bratr Lev odporoval: „Milý Otče, ty jsi svatý člověk! Konáš zázraky. My víme, že Bůh hříšníka neslyší!"

Avšak světec zkormouceně a tiše, jako by pro sebe, hlesl: „Pěkný světec! Kdybych za něco stál, byl by mne Pán Bůh ozdobil korunou mučednickou. Už jsem mohl státi před trůnem božím. Ale Pán Bůh mi dal najevo, abych žil a konal pokání! Bratře, věříš nyní, že jsem hříšník?"

Bratr Lev se vrtěl na písčině jako červ. Ústa se mu otvírala a přivírala, oči měl sklopené a pak dětským, zahanbeným hlasem pronesl:

„Milý Otče, a co jsem teprve já, když jsem děkoval Bohu za zachránění, an jsem pokládal život za milost a tím nepřímo korunu mučednickou za neštěstí? Milý Otče, vyber si jiného kněze za zpovědníka a za průvodce, já se nehodím do společnosti svatých. Bůh budiž mé duši milostiv!"

Po té trapné rozmluvě František vykročil na cestu a bratr Lev šel za ním, nikoli však po boku, jako dosud. Tichým, lítostivým hlasem odříkával s Františkem Otčenáše.

Slunce se naklánělo a celý kraj růžověl, oranžověl v záři slunečních paprsků. Poutníci se domodlili a kráčeli mlčky. Bratr Lev sykal bolestí, neboť šel stále v sandálech naboso; chodidla měl již rozdrásaná, krvavá a rány plné písku. Ale šel statečně, konaje za své hříchy pokání.

Asi za hodinu obrátil se svatý František na bratra Leóna a upozornil ho na dva bíle růžové body, které visely ve vzduchu pod oblohou. „Milý Otče, nevím, co je to. Snad dva supi," odvětil bratr Lev. — „Ale mne teď více zajímá, proč ti lupiči prchli a co si povídali. Allah kerim znamená: Allah buď milostiv. Také marabi a marabut jsou mi známé výrazy, znamenají světce nebo poustevníka, někdy i čaroděje. Va'is jest katolický kazatel, Franko je Francouz nebo Evropan. Ale ostatním řečem jsem nerozuměl a nedovedu si vysvětliti jejich zděšený útěk."

„Ovečko boží, já tomu také nerozumím. Ale jsme v rukou božích," pronesl František.

Bratr Leo pohlédl k obloze a spatřil ony dva body, ale již růžovější, stále však na stejném místě a již mnohem větší. Čím více se blížily, tím bylo zřejmější, že jsou to dva supi, kteří se vznášejí nad kořistí, nad mrtvolou.

Netrvalo ani půl hodiny, když poutníci spatřili na cestě jakýsi předmět. Přidali tedy do kroku, aby byli co nejdříve na místě. Jejich zrakům naskytlo se tam hrůzné divadlo. V kaluži černé krve spatřili šest mrtvol do naha vysvlečených a o vše oloupených. Břicha mrtvých mužů byla již rozklována od supů, kteří spatřivše poutníky, těžkým letem odplížili se za nejbližší písečný násep. Co se tak mniši dívali na nešťastné oběti pouště, ozval se nedaleko řev hyeny, jemuž v dálce odpovídal štěkot šakala. Vyrušeni hlasy hrobařů pouště, sepjali ruce a pomodlili se za povražděné muže, ač nevěděli, jakého byli vyznání; odtáhli mrtvoly mezi písečné náspy a přikryli je pískem. Unavený František dopil poslední kapku vody v láhvi, požil několik fíků a vydal se s bratrem Leónem na cestu k pohoří, v němž chtěli pod ochranou boží přenocovati. Slunce stálo nad obzorem. Sotva však zapadlo, přešel den náhle v temnou noc, neboť v jižních pouštích není soumraku.

II. V JESKYNI.

Mniši klopýtali asi hodinu cesty, než ve světle neobyčejně velikých hvězd dospěli k prvním výběžkům skalnatého, pustého pohoří. „Ovečko boží, zde si vyhledáme jeskyni nebo skalní útes, abychom v něm přenocovali. Mé síly jsou vyčerpány."

Oslovený bratr Leo pátral zrakem nalevo i napravo, až nalezl jakýs takýs úkryt v soutěsce skalin. Oba se vyšplhali po štěrku a valónech k oné jeskyni.

„Stůj, je-li ti život drahý," vykřikla na ně vysoká postava, třímající dlouhou dýku, jež se matně leskla v záři hvězd a vystupujícího měsíce. „Zpátky, nebo jste za okamžik mrtvolami, na nichž si pochutnají hyeny a supi!" Tato slova byla pronesena dosti plynnou italštinou, z čehož naši poutníci soudili, že onen strážce je již chvíli pozoroval a vyslechl.

„Pro lásku boží, při památce svatého Josefa a Panny Marie, hledajících v Betlemě noclehu, dopřej pokojným poutníkům útulku," ozval se svatý František.

Onen muž s dýkou po těch slovech povystoupil ze svého úkrytu a tázal se tvrdým hlasem: „Kdo jste?" —

„Já jsem mnich František z Italie a zde můj zpovědník a průvodce bratr Leo, Ovečka boží, který, ač vyniká velikou silou, neublíží ani kuřeti." Tak se představil svatý František.

„Kam se ubíráte?" ptal se onen muž.

„Putujeme do Jerusalema na svatá místa, posvěcená šlépějemi a krví Ježíše Krista."

„Kde máte dromedáře a mezky? Neslyšel jsem jejich dusotu." — „Nemáme soumarů, jdeme pěšky." —

„Ach, tak vás také oloupili?" zvědavým, ale i zlostným hlasem tázal se cizinec. „Aby je „šejtan" (ďábel) pouští honil a jejich kosti na slunci bílil! Lotři, lupiči, vrazi . . ., ať je supi za živa roztrhají!"

„O kom to mluvíš a koho proklínáš, pane, kdo ti ublížil?" ozval se bratr Leo.

„O kom mluvím, koho proklínám? Inu, ty lupiče, šestnáct jich bylo, pod vedením šejka (náčelníka) Abu bydjiho. Dohonili nás na této písčité poušti, obklíčili a zabili mých šest průvodců. Oloupili mne o vše, vzali mi mé dva hedjiny (rychlé, bílé velbloudy), kteří měli cenu velkého majetku, a všechny zásoby na třech velbloudech. Jsem žebrák a na smrt odsouzený muž i můj syn, který zde leží v jeskyni. Chtěli též mne, starce, zabíti i mého syna, ale Abu bydji (otec supů) rozhodl s ďábelským smíchem: „Dáme je supům! Nechali mně i synovi dva uštvané velbloudy a bez zásob nás zanechali uprostřed pouště. To je zvyk Abu Bydjiho — Otce supů. Velbloudi padli zde nedaleko a zcepeněli. Zde zahyneme všichni, jsme synové smrti!"

„Vzácný pane, tito lupiči dohonili též nás, obklíčili, ale pak s velikou hrůzou prchli. Nevíme, proč," vzpomínal svatý František.

„A tvých šest zabitých průvodců jsme viděli na cestě a pohřbili jsme je v písčině," dodal bratr Leo.

„Ale těch nebylo třeba pohřbívati, byli to mo-

hamedáni, zbabělci, kteří se dali odpraviti jako ovce. Jejich pohřbení bylo ostatně zbytečné. Slyšíte ten řev na poušti? Hyeny již se o ně dělí. Hyeny vyhrabou i z vykopaného hrobu mrtvolu, již ucítí na několik mílí, — tím spíše z písku! — Tedy i vás okradli o velbloudy a zásoby, a nechali bez pomoci v poušti?" vracel se k své rozmluvě cizinec.

„Nikoli, vzácný pane," děl František, „my putujeme pěšky, spoléhajíce na prozřetelnost boží."

„Na prozřetelnost boží... pěšky...", divil se cizinec, potom však stáhla se jeho ústa k pohrdavému úsměvu, když s důrazem a pomalu pravil: „Příteli, nehorši se, ale to hraničí s hloupostí, ano s šílenstvím... a zásoby máte?"

„Máme trochu sušeného ovčího masa, něco fíků a datlí, ale voda v láhvi nám došla," zúčastnil se řeči bratr Leo.

Cizinec se hlasitě zasmál: „Ach, vy pošetilci, s trochou zásob chcete uraziti cestu deseti dnů pouští a pěšky? To jest šílenství, to je cesta smrti! Vaše kosti bude bíliti slunce s hnáty padlých velbloudů a s lebkami nešťastných cestovatelů... Ostatně týž osud čeká i mne! Jen kdyby aspoň můj syn se zachránil! Ach, jsme vysíleni na smrt!"

„Příteli, chceš-li, zasedněme k občerstvení, ještě mám zde trochu jídla," řekl bratr Leo.

„Ano, pojď, příteli, pohostíme i tvého syna," pobízel svatý František.

Vešli do malé jeskyně, utvořené převislou skalou a spatřili na zemi ležícího štíhlého mladíka, který pro vysílení se ani neohlédl. Bratr Leo vysypal z rukávu a z kapes všechny zásoby, pobízeje, aby jedli. Mladíkovi podal také přehoušlí šťavnatých plodů a kus chleba. Bratr Leo chudou večeři požehnal a všichni dali se s chutí do jídla. Z dálky zaznívalo až k nim řev hyen a šakalů, kteří se rvali o mrtvoly oněch šesti Arabů. Cizinec pozoroval oba poutníky, vážně pojídal a časem zavrtěl hlavou. Po jídle se pomodlili a přitáhli pláště, neboť se rychle ochlazovalo.

„Děkuji vám, cizinci, za vaši lásku a nezištnost," pronesl stařec. „Zdá se mi, jako by se vrátily doby patriarchů, Hagary a Ismaela, doby synů Jakubových, časy Jeremiášovy a Danielovy. Abyste věděli, kdo jsem, oznamuji vám své jméno: Jsem Ibrahim Džoharči, žid z Alexandrie, a konám cestu do Jaffy. Ovšem už ji nedokonám. Bůh Otců našich ustanovil, abych zde zahynul i se svým milovaným synem Šmuelem. Ach, jen míti dva velbloudy a jsme všichni zachráněni, neboť v tomto pohoří jest oasa „Devatenácti palem", ale tam se pěšky nedostaneme. Mohamed dobře věděl, co činí, když prohlásil, že vykopáním nové studny může si věřící moslemín zajistiti po smrti Allahův ráj. Zahynuli bychom únavou a snad dravou zvěří."

Jako na potvrzení jeho slov ozval se nedaleko pronikavý řev šelmy. Všichni se schoulili.

„Nebojte se," napominal Ibrahim," to je hyena, která se blíží k mrtvolám našich velbloudů."

Svatý František mlčel, maje ruce sepjaté na prsou. Jeho zrak se upíral k nebi. Snad se modlil, snad snil. Pojednou však s jemným úsměvem pravil: „Pojďme se podívat na ty velbloudy; snad nejsou mrtvi, nýbrž jen vysíleni."

Bratr Leo, poslušný jako dítě, povstal zároveň s Františkem. Ale Ibrahim zůstal seděti. Zase v něm vznikla pochybnost, nejsou-li ti dva cizinci zpozdilí nebo šílení.

„Pravím vám, cizinci, že oba velbloudi jsou již chladné mrtvoly, škoda každého kroku," ozval se Ibrahim drsně.

Ale František tichým, opatrným krokem klouzal se stráně k cestě, kde ležely mrtvoly korábů pouště. Hnáty velbloudů byly stranou natažené, hlavy spočívaly týlem na zemi a nozdry do vzduchu. František je v záři měsíční pozoroval, sklonil se k nim a pohladil je. Nedaleko z rokliny svítily na něho oči hyeny.

„Bratře Leo, Ovečko boží, zdá se mi, že tato zvířata nejsou studená, ještě je v nich život," pravil František dotýkaje se nozder. Prosím tě, vezmi láhev, z níž jsme vypili vodu a jdi tady napravo po stráni, tam v té skalní průrvě je pramen vody, ač není dosud nikomu znám."

„Ale, milý Otče," zapochyboval bratr Leo, „jak ses dověděl, že je tam pramen? Nikdy jsi zde ne-

byl, nikdo ti to neřekl, a tato skalina se nepodobá tomu, aby z ní prýštila voda."

„Ovečko boží, prosím tě, jdi, poslechni," opakoval František rozkaz.

Bratr Leo na třetí rozkaz nečekal a šel. Jak se šplhal po stráni, kamení se uvolňovalo a padalo dolů k cestě. S druhé strany, z jeskyně, se ozval starý Ibrahim: „Kampak kráčíš, milý cizinče?"

„Jdu pro vodu, milý Ibrahime," odtušil bratr Leo prostě. Z jeskyně zazněla posměšná poznámka: „Tam jí najdeš! Jezdím zde třicet let a dosud jsem o vodě na tomto místě neslyšel." Potom bručel sám pro sebe: „Nejsou-li tito dva mniši blázni, nechci slouti chytrým zlatníkem Ibrahimem. To svět ještě neviděl!"

Za pět minut hrnulo se opět kamení pod nohama sestupujícího bratra Lva do údolí. Šel mlčky a zaražen. Přistoupiv k Františkovi, podal mu beze slova plnou láhev vody, kterou on přijal a vlil do polootevřené huby velbloudovy.

„Ovečko boží, vezmi si kožený měch nebo koženou kapsu a přines vody více," poručil František.

Na protější stráni stál Ibrahim, zalitý září měsíce a díval se dolů na cestu. Počínání cizinců bylo mu neuvěřitelné.

„Máte vodu?" houkl dolů na mnichy.

„Máme vody dost," odpověděl bratr Leo.

„Počkej na mne," dožadoval se Ibrahim. Ihned šel k synovi Šmuelovi, vzal kožený měšec na vodu

a běžel cesta necesta k Leonovi. Ač byl stařec, přece mnichovi stačil a šplhal se s mladickým zápalem k domnělému pramenu. A vskutku! Ve skalním žlábku stála voda, chladná, čistá, nezkalená. Ihned ponořil do ní svůj míšek, pevně stáhl jeho okraj a pak jako mladíček spěchal k cestě, ohlédl se po Františkovi, který hladil stále velbloudům hlavy a mrštným cvalem zamířil nahoru k jeskyni.

„Šmueli, synu můj, vstaň a pij," pravil hlasem proroka. „Bůh Otců našich se smiloval a vyvolal v poušti studnici vod, aby ti, kdož v něho věří, nezahynuli. Máme-li vodu, snad vydržíme dva — tři dny, aby nám Bůh poslal karavanu, s níž se dostaneme do Jaffy."

Šmuel pil plnými doušky, pil jednou, pil dvakrát. Již po třetí zdvihl míšek k ústům, když Ibrahim se ozval a pravil: „Šmueli, synu můj, pomni na šediny svého otce a touhu jeho jazyka a podej mu doušek vody." Šmuel podal mu míšek a zase Ibrahim lokal zemskou vláhu jako dříve jeho syn. Zbytek vody dal synovi a znova se vybral z jeskyně. „Synu, jdu znova pro vodu, než ji cizinci spotřebují. Kůži za kůži, zub za zub."

Ibrahim, neohlížeje se na Františka, pádil znova k pramenu. K svému překvapení viděl, že vody neubylo a že je stále čistá. Nabral tedy plný míšek vzácného moku a běžel po stráni dolů. Jen pohledem zavadil o mnichy, kteří lili vodu do hub

velbloudů, sami žízníce. Přece však mu bylo nápadné, že velbloudi mají trochu jinou polohu než dříve. Svižně pádil do stráně k jeskyni, kde míšek s vodou uložil do kouta.

„Šmueli, míšku se nedotýkej, abys vody nevylil; musíme s ní vystačiti aspoň zítra do večera. Teď se podívám na ty mnichy, kteří křísí scepenělé dromedáře. Škoda té dobré vody! Bůh tě opatruj, synu můj, Šmueli!"

Vtom však Šmuel zaúpěl: „Otče, dej mi ještě píti, hynu žízní!" Aby dodal svým slovům důrazu, posadil se a opřel záda o skálu.

Ibrahim se vrátil do jeskyně, mlčky nahmatal kožený měšec s vodou, opatrně jej zvedl k ústům svého syna, jenž znova lokal studenou vláhu. Když ustal, aby si oddechl, Ibrahim ho vystřídal a pil sám dlouhými doušky. Když uhasili žízeň, Ibrahim zbytkem vody ovlažil synovi tvář a šíji. Potom však vyklouzl z jeskyně, svezl se po štěrku se stráně a pospíchal na protější skalinu znova k pramenu. Nabral vody, jež byla dotud čistá, a pak pohodlným krokem mířil se skaliny dolů k cestě a vzhůru k jeskyni. Zahleděl se na oba mnichy u velbloudů. Viděl v nočním přísvitu, že se oba shýbají k zvířatům. Maně zamířil k nim a slyšel jejich rozmluvu.

„Otče, napadlo mi hned, když jsem zde našel studánku, jak jsme cestovali před dvěma roky na svatou horu Alvernu. Jako bych dnes slyšel nářek

sedláka, na jehož oslu jsi cestoval, že umírá žízní. Poslal jsi mne ke skále, že je tam pramen vody; šel jsem, ač mi bylo povědomo, že tam nikdy studánka nebyla a není, — a hle, našel jsem čistou, čerstvou vodu jako dnes v této nehostinné skalině. Ach, Otče, ty konáš veliké zázraky." Tak se rozhovořil bratr Leo.

„Ovečko boží, zdá se mi, že chválíš více mne, než milosrdenství boží, které se smilovalo nad žíznivým venkovanem. Já jsem při tom nebyl nijak zúčastněn, než že jsem uposlechl vnuknutí božího, jež mi oznámilo místo, kde byl pramen. Ani dnes tomu nebylo jinak." Tak se vyslovil světec. Ale bratr Leo věděl, že František z veliké pokory svou zázračnou moc zakrývá. Vtom se již přiblížil Ibrahim, zvědavě poslouchaje a patře na skupinu lidí a zvířat.

„Ovečko boží, zdá se mi, že tento velbloud vydechl a že se mu chvěje chřípí," děl František, „jdi ještě pro vodu!" František, uslyšev za sebou kroky, se ohlédl a spatřil Ibrahima. Jediným pohybem ruky vzal úžaslému židu měšec s vodou a celý jeho obsah vylil do otevřené huby dromedárovy.

Žid vykřikl, bratr Leo se usmál — ale oba hned zmlkli a uskočili, neboť velbloud hluboce kýchl a dvojím známým pohybem se postavil na nohy. Znova hluboce vydechl a začal přežvykovati. Za skalním útesem ozval se divoký řev hyeny, která

číhala na mrtvé velbloudy a teď zděšeně prchla do pouště. Poutníci ohromeni povstáním velblouda i řevem šelminým zmlkli a zdřevěněli úžasem.

Ibrahim zpovzdáli vykřikl: „Bože Otců našich, tito lidé jsou zázračni rabbi (kněží). Není slýcháno, aby zcepenělý velbloud povstal a přežvykoval."

Světec však děl vroucně: „Díky Bohu! — Ovečko boží a ty, pane Ibrahime, přineste vody pro oba dromedáry. Druhý je též živý. Vizte, jak se mu chvějí nozdry a pohybují uši!"

Oba pospíšili pro vodu s koženými váčky, jež podávali Františkovi. Bratr Leo otevřel velbloudovi hubu a světec vlil do ní několik litrů vody z váčku Leónova. Zatím přiblížil se druhý přežvykující velbloud a vzal nic netušícímu židovi z ruky váček s vodou do zubů, obratně jej složil na zemi a jedním douškem vypil; pak bez vůdce zamířil k studnici na stráni. Pohněvaný žid však chopil se rychle svého měšce a pádil nahoru k studánce. A vskutku dospěl tam spíše, než malátný dromedář a naplnil si váček znova čerstvou vodou. Potom kráčel k mnichům, těžce oddechuje. Dole ozvaly se dva výkřiky, neboť i druhý velbloud vydechl a jal se silně kýchati. Ale vstáti nechtěl, ač jej mniši pobízeli. Jakmile se však žid přiblížil a sklonil k zvířeti, dromedár ucítil vodu, vychrstl Ibrahimovi své sliny do tváře, povstal na nohy a zmocnil se váčku vody, jejž Ibrahim držel

v rukou, ale všechnu ji vylil. Zachrochtal tedy vztekle, vycenil na žida zuby, chtěje ho kousnouti, a běžel k studnici. Ibrahim si utřel tvář a zle huboval na velblouda, že potřísnil slinou jeho stařecké vousy.

U studnice zatím klečel první dromedár a lokal vodu. Když se přiblížil druhý velbloud, vycenil prvý na něho zuby a zahnal jej. Boky pijícího velblouda se šířily a jeho pysky mlaskaly. Když se dokonale napil, vrátil se dolů ke skupině tří mužů a položil hlavu na rámě svatého Františka, jako by mu děkoval. Světec jej pohladil po nozdrách i po hlavě a děl: „Bratře velbloude, hle, zachránili jsme ti vodou život. Buď i ty naším záchrancem!" Podal mu několik zbylých datlí a fíků, jež vyhladovělé zvíře hltavě spolykalo. Za drahnou chvíli vrátil se i druhý napojený dromedár a jal se olizovati světci ruku. A Františkova bílá ruka podala též jemu několik fíků a datlí i kus chleba, jejž světec rozdělil oběma zvířatům.

Byli to jednohrbí, polorychlí velbloudi, jichž se zpravidla užívá za jezdecké. Jejich srst byla šedohnědá, značně jemná. Takový velbloud, je-li odpočinut, dobře nakrmen a napojen, urazí denně 80—100 km. Touto rychlostí nese jezdce i po čtyři dny. Co se týče rychlosti na delší dobu, nevyrovná se mu ani arabský kůň. Bez vody se obejde při normální jízdě až deset dní, za vlhkého počasí v zimě i déle. Nejrychlejší dromedáři jsou

tak zvaní „hedjinové" bišarští z východního Sudanu, barvy bílé a srsti jemné, kteří vydrží cválati s jezdcem i šestnácte hodin a 140 km denně nepřetržitě po čtyři dny s nezmenšenou rychlostí. Při největším napětí sil urazí vybraný hedjin dráhu 175 km ve dvanácti hodinách. Takový výkon znamená ovšem pro dromedára smrt. Hedjinové mají velikou cenu a mohou se jimi pochlubiti jen bohatí lidé.

Tito polorychlí dromedáři, jež František vyrval z jícnu smrti, stáli u světce, lísali se k němu, třeli své nozdry o jeho ramena, blekotali vděčně, jako by světci děkovali.

Bratr Leo, dojat tou vděčností, mlčel a oddával se rozjímání. Ale Ibrahim záhy se probral z úžasu a děl hlasem kazatele: „Ó velcí rabbi, jež Bůh miluje, pomněte na svou záchranu! Hle, máme dva osvěžené velbloudy, co nám překáží, abychom se nevydali na cestu do oasy „Devatenácti palem"?"

„Příteli," odtušil František, „jenom zda nás dromedáři unesou? Byli velmi zmořeni. Sám víš, kolik práce to stálo, než se vzpamatovali a občerstvili."

„Veliký rabbi, viz tyto velbloudy, jak jsou svěží a veselí, buď bez starosti, unesou nás," ujišťoval Ibrahim.

Posléze František sám zamířil ke studánce, kde voda stále prýštila a nebyla zkalena. Napil se přímo z pramene, očistil si tvář i ruce a nabral do

míšku vody. Přišed dolů, spatřil již Ibrahima se Šmuelem u velbloudů.

„Cizinče, posaď se na tohoto slabšího dromedára; svého syna vezmi k sobě," nařizoval Leo Ovečka boží.

Žid však chtěl jeti na silnějším, že prý František je lehký. Ale bratr Leo se vztyčil před Ibrahimem a děl: „Příteli, viz mou postavu a odhadni její váhu; uznáš, že já vážím sám více než ty a tvůj syn."

V tom přišel František a tázal se bratra Leóna: „Ovečko boží, zda jsi též pil? Hle, zde máš měšec a napij se!" — Bratr Leo přijal váček. Ponořil do vody své rty a srkal osvěžující mok, oddechl si a lokal znovu. Potom nabrav do prsou několikrát vzduchu, pil opět, až nakloniv měšec, vyprázdnil jej do poslední kapky. S povzdechem spokojenosti zasunul míšek do rukávu. Žid hleděl na Leona s obdivem, že vypil tolik vody najednou. Nikdy by nebyl věřil, že člověk snese tolik vody, kdyby to nebyl viděl na své oči. Bratr Leo, spokojeně hledě na Františka, si liboval: „Chutná mi lépe než umbrijské víno. Měl jsem již velikou žízeň, neboť neměl jsem kdy se napíti. Díky Bohu a tobě, Otče Františku!"

Ibrahim zatím se několikrát pokoušel nasednouti na ležícího dromedára, ale vždy, když velbloud vstával, svezl se s jeho neosedlaného hřbetu dozadu, poněvadž velbloudi vstávají velmi prud-

ce nejdříve na přední nohy, potom na zadní. Několikrát se žid překotil do písku, ale neublížil si. Vida to bratr Leo, usmál se a pravil: „Vidíš, cizinče, že máš jeti na tomto slabším dromedárovi!"

Ale František klidně pravil: „Ovečko boží, posaď jej i jeho syna na silnějšího a stojícího dromedára!" Bratr Leo bez odmluvy chopil Ibrahima pod paždí, zvedl jej jako hošíka a posadil na velblouda; potom vyzdvihl k němu i jeho syna Šmuele. Na slabšího pak dromedára Leo posadil Františka a sám se naň vyšvihl jako by byl mladík.

Bez pobídnutí oba velbloudi dali se do kymácivého klusu, ale pak zvolnili krok, když jezdci je zdrželi provázkem, omotaným kolem velbloudí huby. František a Leo jen stěží udrželi rovnováhu, neboť velbloud nastupuje najednou na obě levé a pak na obě pravé nohy. Tím se stává velbloudí chod velmi klátivým. Jezdec nováček dostane pravidelně za jízdy mořskou nemoc. Pro tu klátivou chůzi se nazývá velbloud korábem pouště.

III. OASA „DEVATENÁCTI PALEM".

Noc byla studená a jezdci křehli na hřbetech zvířat. Hvězdy pomalu v blankytě bledly, měsíc spěl k obzoru. Jemné, růžové paprsky kropily nebes báni, když naši poutníci bez nehody přejeli přes suché koryto a zamířili do soutěsky, jež se

hloubila napravo do pohoří. Průrva se rychle šířila v údolí, při jehož příkřejší stráni rýsovalo se koryto vyschlého potoka. Právě když velbloudi vstoupili do kotliny, šlehly první sluneční paprsky na skalnaté hřbety kopců a ozlatily je růžovým nádechem. Teplota vzduchu klesla skoro na nulu.

František hleděl na ten neobyčejně romantický koutek země se zálibou. Připomínal mu divoké údolí pod Folignem, ale zdejší úžlabí bylo bez lesního porostu. Přece jej však potěšilo, že na dně kotliny živořila zelená tráva a několik keřů s dlouhými bodlinami. Ihned mu to připomnělo trnovou korunu Ježíše Krista. Maně jal se modliti ranní modlitbu.

Pojednou oba dromedáři vtáhli do nozder vzduch, zafrkali a chtěli vyraziti cvalem dále do údolí. Ibrahim, drže pevně provázek, jímž řídil velblouda, se vztyčil, načerpal nosem vzduch a pravil s nádechem strachu: „Jedeme dobře, ale bojím se, že nevčasně. Oasa je obsazena a jest možno, že jsou tam lotříci Abu bydjiho. Cítím, že tam někdo peče kebab (ovčí maso) na rožni. Byla by to dobrá snídaně po té studené noci, jen kdyby ji nepodával šejk Abu bydji. Radím vám, obraťme se a vyčkejme v jiném vádi (údolí), až se tito lidé vzdálí, jinak spějeme do chřtánu smrti. Vraťme se! — Vakkif! Zastav!" poručil velbloudovi. „Jen jeďme dále, jsme v ochraně Nejvyššího! Nic se nám nestane," ujišťoval František.

„Já se vrátím, jistota je jistota," usuzoval Ibrahim. „S Abu bydjim se nechci setkati; tato stopa v písku ukazuje na větší karavanu, asi na takovou, jako tvoří družina šejkova."

Zatáhl za provaz, aby velblouda obrátil, ale ten vztekle zachrochtal, sklonil hlavu k zemi a mocí chtěl se zbaviti primitivní uzdy. Ibrahim trhl provazem, aby tvrdohlavé zvíře zkrotil. Napadlo mu při tom, že křesťanský rabbi asi předvídal tu tvrdohlavost velbloudovu a proto zvolil slabšího běhouna. Aby dodal své vůli důrazu, kopl neposlušného velblouda do boku. Ten však se vzepjal a prudkým cvalem, který se proměnil v šílený trysk, řítil se k oase. Druhý dromedár ho následoval stejným úprkem.

Ibrahim, potřásaje se na holém hřbetě splašeného zvířete, jal se křičeti: „Bože Abrahámův, Isákův a Jakubův, ujmi se mne, svého služebníka, neboť tento divý velbloud mě nese do jícnu smrti. Ajvaj, ajvaj! Stůj, obludo, stůj! Bůh tě zatrať! — Stůj, stůj, ty rychlonohý beránku, můj miláčku, mé zlatíčko, stůj! — Ach, proč jsem si vybral tohoto divého velblouda, ďáblova potomka?" — Ale velbloud nedbal kleteb, ani lichocení, jichž rádi užívají arabští jezdci a velitelé na lodích. Plným cvalem přeběhl písčité údolí a za čtvrt hodiny octl se i s jezdci v kotlině, na jejímž konci se tyčilo několik palem. Ostražitý žid i v tom cvalu spatřil pod palmami stádo velbloudů a na zemi ležící

muže. Všichni byli obráceni hlavami k Mekce, palce měli v uších a odříkávali sborově ranní modlitbu. Je to první sura „svatá fatiha", otvírající ostatní sury, tvořící jádro a matku sur neboli „Um el kitab". Je to mohamedánský otčenáš, jenž zní: „Ve jménu Boha milosrdného, milostivého! Chvála Bohu, Pánu světů, Milostivému, Milosrdnému, Králi soudného dne! Tobě sloužíme, k tobě o pomoc voláme: Veď nás po správné cestě, po cestě těch, jimž jsi milostiv..."

Sotva se ozval dusot velbloudů, muslimi vztyčili hlavy a vidouce cizince, chápali se zbraní. Leč neměli kdy jich použíti, neboť celou roklí se rozlehl výkřik šejka Abu bydjiho: „Allah akbar, Allah kerim! Bi khatir i khúda! Marabi, Va'-is! — Allah buď milostiv! Pro Boha, poustevník, katolický kněz! Allah, nás chraň od devítiocasého ďábla." Sotva to dořekl, všichni muslimové zběsile prchli horskou stezkou za skalisko. Nevzali si nic, než zbraně, jež právě měli za pasem.

Naši poutníci byli nemálo překvapeni útěkem moslemínů, kteří místo útoku dali se na ústup. V údolíčku se prostíral jako by neoplocený sad, v němž rostly štíhlé, přímé palmy s košatými korunami. Několik palem bylo však polovzrostlých, ohnutých jako lučiště, s malými větvemi. Mezi stromovím přežvykovalo stádo velbloudů, někteří se pásli opodál na řídké trávě. Za palmovím v kamenné rokli zela osamělá studna, nad níž se ky-

mácel kožený okov, uvázaný na rumpálu lanem, upleteným z palmového lýka. Tak vypadala tato studnice již za času praotců, nic se na ní nezměnilo.

Ibrahim si zhluboka oddechl a pravil: „Vykonejme první povinnost všech cestovatelů!" Otočil rumpálem, spustil okov do studny, vytáhl jej plný vody, jíž nabral do koženého měchu. Zamířil s vodou obřadně k nejbližší palmě a zalil ji. Vraceje se k studni, děl: „Milí cizinci, také vy nalejte ke každé palmě plný měch vody, aby se stromy udržely příštímu pokolení!" A tak František i bratr Leo pomohli židovi a zalili společně devatenácti měchy vody devatenáct palem.

Když se Ibrahim vracel od nejvzdálenější palmy, ucítil na rameně lehké kousnutí. Obrátiv se, uzřel za sebou svého hedjina, který na něho upíral přátelský zrak. Nedaleko stál druhý velbloud, jenž nosíval jeho syna Šmuele a pátravě hleděl na Ibrahima. Když naň žid zavolal, přiblížil se též a otřel jako na pozdrav svou uslintanou hubu o rukáv svého pána.

František, Leo a Šmuel usadili se u ohně, nad nímž visel rožeň s kusem ulovené zvěřiny, aby ohřáli své zkřehlé a roztřesené údy. Ibrahim však prošel pátravě oasou, až stanul u náčelníkova hedjina, který přežvykuje, ležel pod palmou.

Žid sáhl do mošny u sedla a jásavě vykřikl: „Zde jest! Díky Bohu!" — Vylovil ze sedla dva zlaté

pruty, měšec se zlatým pískem a několik maličkostí, jichž potřebuje každý cestovatel v poušti: křesadlo, nůž, pokrývku a jiné věci. Klidně vše odnesl ke skupině svých velbloudů, kteří stáli stranou před oasou, neboť dromedáři z cizích stájí se nesnesou; kopou a kousají se do krve. U ohně ležela na hromadě židova sedla. Zašel pro ně, osedlal své velbloudy, přenesl sobě ukradené zásoby ke svým velbloudům a teprve potom se spokojeným úsměvem kráčel k ohni. Bez úvodu sňal rožeň a s něho maso, jež rozřezal a rozdal. Svému synu Šmuelovi dal kus největší, potom Františkovi, Leónovi a zbytek ponechal sobě. Neptal se, je-li maso košer, a chutě se do něho zakousl. Po snídani vytáhl bratr Lev okov vody, jímž se všichni osvěžili a usedli k ohni, jejž udržovali nasbíraným suchým trusem velbloudím. Oheň sice štiplavě zapáchal, ale hřál příjemně. Rozmluva ustávala, až všechny přepadla únava po probděné noci a všichni tvrdě usnuli. Ještě ve snu se jim zdálo o nevysvětlitelném dvojím útěku Arabů.

Slunce vystoupilo do nadhlavníku a sálalo žhavé paprsky. František zalit potem, pozvedl hlavu. Rozhlížeje se kotlinou, spatřil Araba, jenž byl na zvědách; při procitnutí Františkově dal se však na útěk a zmizel za skalinou. František na něho zavolal a tím probudil ostatní přátele.

Bratr Leo promnul si oči. „Zdá se mi, že se nás Abu bydji a jeho soudruzi bojí. Nemohu si však

vysvětliti, proč? Zbraní nemáme, nehrozíme jim, nejsme strašní — proč tedy prchají?"

Ibrahim chopil se pravicí šedivé brady a rozumoval: „Mne a mého syna se nebojí, neboť nás přepadli a oloupili. Z toho je patrno, že se bojí pouze vás dvou. Z jakého důvodu, to ovšem nechápu. Nejste opravdu hrozní, ani výbojní, ani ozbrojeni. Ale přece je na vás něco, co vzbuzuje úctu, ba nahání strachu. Vždyť konáte zázraky jako Mojžíš nebo Eliáš. Jste opravdu zvláštní rabbi."

František chvíli mlčel a pak žádal Ibrahima, aby šel k Arabům a přivedl je do oasy. „Rci jim, že jsme chudí mniši, kteří vědomě nikomu neublíží. Jsme ochotni s nimi cestovati dále na sever k Jerusalemu. Nic od nich nechceme, jen vrácení věcí, jež ti uzmuli. Jdi k nim, já nerozumím jejich jazyku."

Ibrahim si sáhl za ňadra, kde v tajné pochvě skrýval dlouhou damašskou dýku, zasadil ji do řasnatého opasku a pak pomalým krokem zamířil ke skalám. Bylo na něm patrno, že není hrdinou a že poslouchá jen jakéhosi podvědomého vlivu, jímž na něho působil František. Jsa vzdálen asi dvacet kroků od skalin, zavolal na Araby. Když nepřiletělo kopí ani šíp, šel asi deset kroků dále a volal opět. Za skaliskem objevila se hlava ve špinavém turbanu, ale opět se skryla. Tím povzbuzen vystoupil Ibrahim až na skalinu a tam se zastavil. Z oasy pozorovali, že dělá rukama posunky a mlu-

ví, ale neslyšeli ani slova. Potom Ibrahimova postava zmizela za skalou.

Východané nemají nikdy naspěch. Dovedou proseděti se zkříženýma nohama nad jednou otázkou celý den a není jim líto času. Trvalo to asi dvě hodiny, snad tři, než se mihl nad skalami turban Ibrahimův. Stařec ohlédl se ještě směrem, odkud přicházel, pokynul rukou a opatrným krokem sestupoval do údolí. František, Leo a Šmuel pozorovali jeho váhavý krok a sklopenou hlavu, když sestoupil do údolí a zamířil k tábořišti. Čím více se blížil, tím loudavější byla jeho chůze. U studnice se zastavil, nabral dlaní vody z okovů, otřel si obličej; potom se opřel o rumpál a stál jako socha.

„Pane Ibrahime, Džoharči, pojď k nám a pověz, jak jsi pořídil u šejka Abu bydjiho?" přerušil ticho hlas Františkův. „Proč se nás straníš?" Ibrahim zkřížil ruce na prsou, hluboce se Františkovi, sedícímu u vyhaslého ohně, uklonil a pravil vzrušeným hlasem: „Ó veliký divotvůrce, ó bratře Jeremiášův, Mojížíšův a Áronův! Kdož by se odvážil požívati tvé hrůzné přítomnosti? Ty jsi veliký prorok, jejž Bůh poslal na svět. Z tebe září dobrota, svítíš prostotou, zahazuješ se skromností, ale z tebe sálá hrůza, ty blýskáš strašidelností. Tebe poslouchá oheň i smrt! Ty jsi svatý, ale jsi hrozný! Já se tě bojím! Můj synu, Šmueli, pojď ke mně, aby tě pohled toho světce nespálil!"

Všichni tři posluchači hleděli na Ibrahima jako

na pomateného. „Milý Ibrahime," děl bratr Leo se shovívavým úsměvem, „nepil jsi s Araby ‚arraki' (kořalku)?" — „Bůh mne trestej a opět trestej, pil-li jsem jen doušek kořalky," ohrazoval se žid. „Vy jste strašní lidé, celý Východ mluví o vás! Jak bych se vás neměl báti?"

„Ale vždyť vidíš," děl shovívavě František, „že jsme prostí, chudí mniši, kteří nikomu neubližují, nic zlého ani strašného nekonají. Jsme jako jiní lidé. Proč by ses nás bál?"

„Ty mne, rabbi, nezmateš krotkými slovy; vím já dobře, že jste zázračni lidé. Sám jsem byl svědkem toho, že jste vyčarovali pramen vody v poušti a vzkřísili dva zcepenělé velbloudy. — Ale v Egyptě jste vykonali mnohem větší zázrak. Ty, menší rabbi, jsi stál na hranici, z níž sálal oheň šedesát stop vysoko a přece jsi neshořel. Muslímské kněze oheň strávil jako suchou trávu na zdi, ale tys obstál v ohni jako tři mládenci v peci ohnivé. Rci, nejsi-li hrozný a veliký? Nejsi-li svatý prorok, jsi největší čaroděj celého Východu."

„Kdopak ti řekl, že jsem stál na hořící hranici?" tázal se František rozhodným hlasem.

„Kdo jiný, než Abu bydji, který tě viděl, když jsi před zraky sultána Meledina, jeho družiny a muslimských kněží vystoupil na hranici, abys dokázal pravost víry v Isa ben Marrjam (Ježíše, syna Mariina)?"

„Vždyť je to tlach," vykřikl přísně František, „já

jsem se jen nabízel sultánu ke zkoušce ohněm, ale Meledin to na žádost muslimských kněží odmítl. Muezinové se báli takové zkoušky, ale i já jsem se jí pro svou hříšnost lekal. Sultán ctě snad mou odvahu, mne čestně propustil, ale na hranici jsem nestál; to je lež, když to někdo tvrdí! Ptejte se bratra Illuminára, jenž mě doprovázel, ten vám to dosvědčí!" Tak důrazně a hněvivě se ohrazoval František.

„Příteli, mne neoklameš a nepřemluvíš," pravil Ibrahim drsně a přesvědčivě. „Viděl tě Abu bydji a mnoho jiných Arabů. Odejdi odtud i se svým průvodcem, bojíme se tě všichni. Proto před tebou prchli Arabové a skryli se!"

„Pane Ibrahime, ozval se bratr Leo," jsme kněží a přátelé Isa ben Marrjam, který všude dobře činil a všem pomáhal; nebyli bychom jeho stoupenci a následovníky, kdybychom někomu jen vlas zkřivili. Neboj se, a odlož tu dýku, nepotřebuješ jí!"

„Tedy mi přisahejte, že mně ani mému synu neublížíte uhrančivým pohledem, ani zázračným slovem, ani čarodějným skutkem; že budete mými i mého syna přáteli," žádal Ibrahim.

Oba poutníci prohlásili: „Přisaháme!"

„Na znamení této přísahy si vyměníme zbraně," děl trochu klidněji Ibrahim. Přistoupil k Františkovi a podával mu svou damascénku. Světec však pravil: „Já jsem kdysi zbraně miloval, ale zřekl jsem se jich. Odevzdej dýku bratru Leovi na památku.

My takových zbraní nemáme, ale já ti věnuji duchovní zbraň: zde vezmi růženec, který mi daroval můj přítel, ctihodný Otec Dominik."

Bratr Leo obracel kapsy a hledal něco, ale neměl nic, než kapesní kudlu. Styděl se ji nabídnouti Ibrahimovi, ale ten ji vzal z jeho ruky a děl: „Tento nůž má jistě též zázračnou moc, dej mi jej," a hned jej skryl ve svém opasku. Také bratr Leo si připial k cingulu pochvu s damascénkou a prohlásil s úsměvem: „Teď jsem jakoby členem rytířského řádu." Zatím Ibrahim podal ruce Františkovi a děl slavnostně: „Moji přátelé jsou tvými přáteli a tvoji přátelé jsou mými přáteli. Kdo tebe nenávidí, je mým nepřítelem; a kdo mně uškodí, bude i tvým nepřítelem." — Totéž řekl i bratru Leónovi. Tak uzavřeli podle východních zvyků přátelství, přátelství na život i na smrt.

Potom teprve Ibrahim se odvážil přisednouti k Františkovi, ale přece ne příliš blízko. František pozoroval jeho nejisté pohledy a přerušil mlčení slovy: „Příteli Ibrahime, rci nám, jak jsi pořídil u Abu bydjiho? Zdá se mi, že špatně, neboť Arabové se dosud skrývají."

Džoharči však se váhavě rozhovořil: „Pročpak? Vždyť mě nezabili a vám neublížili! Ostatně oni závisí na naši blahovůli. Nemají velbloudů, pokrmů, ani zbraní — kromě dýk — jsme jejich pány. Oni se nás bojí. Prosí tě, Františku, abys jim dal velbloudy, že rychle odjedou. Bojí se tvého

uhrančivého pohledu a tvé čarodějné moci. S tebou oni cestovati nebudou, neboť se obávají, že jim uškodíš, nebo je svými čáry zabiješ."

Bratr Leo se usmál a pravil: „Před lety přepadli lupiči náš klášter v Italii a František se na ně nerozhněval, nýbrž poslal ještě za nimi chléb a víno. Stali se z nich pak naši zbožní bratři, tak je láska Františkova přemohla. Myslíš snad, že se František změnil? Čím více mu někdo ublíží, tím ho má raději. A tito Arabové nám neublížili. Proč by se na ně hněval, anebo jim škodil? Radím ti, jdi k nim, aby se vrátili k nám. Mají zajisté hlad a žízeň; od rána nic nepožili. — Souhlasíš, Otče?" František odtušil: „Jdi, příteli Džoharči, přiveď je sem! — Ostatně já půjdu s tebou."

Tak se vydali na cestu po skalních útesích za Araby. Džoharči šel napřed. Když dospěl k hřebenu skaliny, zahlédl Araby v klubíčku, živě rokující. Arabové spatřivše Františka, zastřeli své tváře rukama a odvrátili se; někteří padli obličejem na zemi, ale směrem od Františka. Ze všech hrdel zazněl výkřik: „Allah kérim! Allah akbar!" (Allah buď milostiv!)

František se obrátil k Džoharčímu a pravil: „Pojďme k nim!" Sestoupili tedy několik kroků a ocitli se u Abu bydjiho, který jako přimrazený tiskl hlavu k zemi a zastíral si oči; ale utéci nemohl, neboť by se zabil pádem s příkrého svahu skaliny.

František řekl Ibrahimovi: „Překládej vše, co ti řeknu, těmto mužům." A začal mluviti: „Muži, bratři, já jsem následovníkem Ježíše Krista, syna Panny Marie, kterého i vy považujete za proroka. Ten miloval přátele i nepřátele, nikomu neublížil, kajícím hříchy odpouštěl, nemocné uzdravoval, bezradným pomáhal, všem dobře činil. Bratři, vizte mne! Já se snažím smýšleti jako on, Ježíš, syn Mariin. Kdybych vám chtěl ublížiti, uškoditi, nebo vás zabíti, nebyl bych jeho následovníkem, nýbrž byl bych zrádcem Ježíše Krista. Já se chci líbiti Ježíši, jak jen dovedu, a budu se k němu modliti, aby vás chránil a všeho dobrého vám dopřál; hlavně však jej prosím, aby vás osvítil, abyste uznali Ježíše za Spasitele světa a učitele národů. Bratři, nebojte se! Pojďte, uzavřeme přátelství, že se budeme na této cestě podporovati ve všem dobrém. Kdo bude vaším nepřítelem, bude i mým nepřítelem. Váš přítel bude mým přítelem!"

Nastala pomlčka. Abu bydji se posadil, ale rukou s očí nesejmul. Potom pravil: „Veliký Franku, slib mi, že mně a těmto mužům neuškodíš ani uhrančivým pohledem, ani zázračným slovem, ani čarodějným skutkem! Slib nám, že budeš naším bratrem, naším přítelem! Slib to při vousu Ježíše, syna Mariina!" Světec se tiše zasmál, neboť věděl, že muslimi přisahají při vousu Mohamedově a řekl slavnostně: „Bratře Abu bydji, já neslibuji a nepřisahám při vousu Ježíšově, nýbrž při jeho jménu.

Tedy jménem Ježíše Krista, Pána a Spasitele našeho a budoucího Soudce všech lidí, slibuji vám, že budu vaším bratrem, ve všem dobrém budu vás podporovati, chrániti a za vás se modliti."

Abu bydji rychle odpoutal ruce od očí a chopil se jednou rukou kápě Františkovy a druhou jeho pasu. Tím se dal v ochranu světcovu. Podle zvyků arabských musel František obětovati také život, aby Abu bydjiho uchránil všeho zla. Tak se stal Abu bydji hostem a chráněncem světcovým. Podle jeho příkladu se zachovali ostatní Arabové. František stal se tedy otcem a náčelníkem oněch šestnácti muslimů.

Po té slavné u Arabů přísaze sestoupili všichni do oasy a usadili se u vyhaslého ohně. Abu bydji si přisedl trochu blíže k Františkovi, ostatní v uctivé vzdálenosti. Na zábavu nebylo nálady, neboť všichni byli hladoví a žízniví. Tuto okolnost postřehl šejk a zvolal: „Orlíci, stateční synové pouště, připravte oběd, aby se naše stísněné útroby obveselily!"

Jako by na ten povel Arabové čekali, chopili se svých obvyklých prací. Ten tloukl v moždíři, onen sháněl fíky a datle; jiní vážili vodu, opět jiní rozdělávali křesadlem oheň; někteří sbírali kůru, větve a trus, aby přiložili na oheň. Za chvíli se na rožni pekla část ulovené gazely nebo kozorožce.

František a Leo uchýlili se pod skalinu, která již vrhala dlouhý stín a modlili se breviář. Šejk zašel

ke svému velbloudu, prohlédl sedlo s postranními kapsami, aby se přesvědčil, jsou-li tam všechny jeho věci. Potom zamířil k Ibrahimovi, který seděl se synem u svých velbloudů a ptal se: „Džoharči, tvé vousy jsou šedivé a prozrazují moudrost a bystrý úsudek. Rci mi, kam zmizely dva zlaté pruty a měšec zlatého písku z mého sedla?" Ibrahim pohladil svou šedivou bradu a děl: „Hle, tito velbloudi poznali svého pána a hned se ke mně přihlásili. Mé zlato ovšem nemá rozumu, aby se u mne přihlásilo, nemá nohou, aby ke mně přišlo, nemá srdce, aby po svém pánu zaplakalo. Proto jsem moudrý já, Ibrahim, abych tuto touhu svého zlata splnil sám. Mé zlato odpočívá spokojeně v lůně svého pána."

„Což nevíš, že Múza (Mojžíš) zapověděl bráti věci z cizího sedla?" připomínal šejk.

„Což neviš, že svobodný ben Arab podle učení prorokova nemá cizí karavany zabíjeti, bráti velbloudy a zásoby, že nemá si přisvojovati cizího zlata?" odtušil Džoharči.

„To byla kořist," děl temně šejk.

„To byla loupež a vražda," tvrdil Ibrahim. „Máš-li právo svého přítele a bratra znova obrati, ať rozhodne onen zázračný Frank. Pojď, ať nás rozsoudí!"

„Nepotřebuji rozhodčího," pronesl na půl úst šejk. „Já ti to zlato daruji."

„Dobře, přijímám! Ale ty jsi mi ještě dlužen

za mé zásoby a za šest průvodců, jež jsi usmrtil. Chci za ně pět lotů zlatého písku."

„Nic nedám," odsekl šejk.

„Ať tedy o naší rozepři rozhodne Frank," pravil Ibrahim pevně.

„Tam já nejdu, ten by soudil proti mně!", bručel Abu bydji.

„Což jest snad nespravedlivý? — Věz, že mu to řeknu! Ale pak se střez, že jsi nařkl bratra, přítele a náčelníka," pravil žid vítězně.

„Nikoliv, nenařkl jsem ho, on jest spravedlivý a veliký marabu (světec)," ohrazoval se šejk.

„Tedy jest spravedlivý! Když sám se bojíš, že rozhodne proti tobě, jest zajisté má žádost spravedlivá. Dej mi pět lotů zlatého písku," útočil Ibrahim.

„Ty jsi krutý."

„Já jsem spravedlivý. Dej, co mi patří!"

Šejk chvíli rozvažoval, váhavě sáhl do opasku a podal Ibrahimovi kamínek zlata jako lískový ořech. „Tu máš a víc nežádej, abych nezapomněl, že jsme uzavřeli bratrství na život i na smrt."

Rychlými kroky odešel a Ibrahim měřil jej potutelným úsměvem.

Po zpožděném obědě mohamedáni se pomodlili mogreb (večerní modlitbu), soustředili se pod palmami a jeden z nich vypravoval chavadit (pohádku). Když se zšeřilo, zazněla pod palmami ašija (noční modlitba) a mohamedáni se uložili

k spánku. Dali si dobrou noc slovy: „Leiltak sa ide!" Jiní odpovídali: „Leiltak mubarake!"

Žid a jeho syn odpočívali u svých velbloudů, kdežto František a Leo si lehli do trávy u skaliny. Sotva se však mniši uložili, přišli k nim oba velbloudi, jež František na poušti vyrval z jícnu smrti a položili se na zemi nedaleko našich poutníků. Na všechny přítomné snesl se příjemný a osvěžující nóm (spánek).

IV. ISA BEN MARRJAM.

Tři dny cestovali všichni společně. Krajina poněkud oživovala, jsouc hojněji pokryta stepí a zakrslými keři; častěji se mihla krajem gazela nebo kozorožec, který hledal úkrytu v rákosí při tůních jinak vyschlých řek a potoků. Sem tam stál planý fíkovník, jalovec, planá oliva a svatojanský chléb, myrtové a vavřínové houští. Lidí však nebylo viděti nikde. Stále to byla poušť a pustina. Jen několik zřícenin na hřbetech hor dávalo tušiti, že před příchodem mohamedánů byla tam úrodná krajina, posetá městy, vesnicemi a hrady. Nedbalostí mohamedánů však kraj zpustl a změnil se v poušť.

Karavanu zahajovali vždy arabští jezdci, střed tvořil šejk, František, Leo a Ibrahim se synem. Zadní stráž tvořili opět Arabové. V noci přespali

kde se dalo, nejraději u vody. Minuli již Kades, jejž měli daleko po pravici, dorazili do vadi es Seba, aby pokračovali v cestě do Bir es Sebáa (Bersabe), která se připomíná často v Písmě svatém, zvláště za časů Abrahamových a v době královské. Tato země slula za působení Kristova Idumea a z ní pocházel Herodes I., Velikým zvaný († 2 p. Kr.), za jehož panování v Judsku narodil se Kristus Pán, Spasitel světa.

Když karavana tábořila u města Bersabe za tichého večera pod korunou velikého tamarišku, kolem něhož bujely obrovské kakty, rozložité olivy, křoví divokého fikovníku a nádherně vzrostlé palmy, otázal se František šejka, kdy asi karavana dorazí do Jerusalema.

Abu bydji se zamyslil a pravil: „Františku, ty toužíš spatřiti svaté město křesťanské. Kdybys byl rychlým poslem, který má v karvanseraiích vše připraveno k občerstvení a k odpočinku, vykonal bys tu cestu ve třech dnech pěšky, na rychlém velbloudu i za den."

„Tak brzy?", divil se světec i bratr Leo.

„Ano, tak jest tomu, neboť podle počítání křižáckých vojínů měří cesta do el Kuds (Jerusalema) z Bersabe asi dvacet hodin pěšky. Naše zvířata jsou však unavena a mne zdrží nákupy dobytka, proto spatříme mešitu Omarovu v el Kuds asi pátého dne."

„Díky Bohu," pravil František vroucně, mysle

však na Boží hrob, večeřadlo a na zahradu Getsemani.

„Pamatuj však, Abuna (Otče), na možné překážky a na nebezpečné cesty," krotil radost světcovu šejk.

Arabové žvýkali datle, velbloudi okusovali křoviny, na palmách provozovaly cikády koncert, do něhož se mísil tlukot slavíka. Vedro značně polevilo, neboť vál mírný západní vítr od moře.

„Abuna, vypravuj pohádku," prosili Arabové.

František však je odkázal na bratra Leóna, že ten jest zkušenější. Leo po krátkém váhání začal mluviti, neboť pokyn Františkův považoval za rozkaz.

„Toto město je nejjižnější hranicí Palestiny, jako nejsevernějším městem Svaté země bylo Dan. Od pobřeží Velikého (Středozemního) moře až sem přebývali v době praotců Filištíni. Patriarcha Abraham vykopal zde studnu a kolem ní zasadil háj tamarišků, v němž postavil oltář Hospodinu. U té studny uzavřel smlouvu s Abimelechem, králem kmene filištínského. V Bersabe, mezi Kadesem a Surem, i v úrodných Gerarách pásla se stáda Abrahamova. Zde často tábořili též Isák, Jakub a jeho synové. Město patřilo kmeni Judovu."

„V této krajině přihodila se tklivá událost. Sára, manželka Abrahamova, byla dlouho bezdětná a krutě zanevřela na egyptskou otrokyni Hagar, jež porodila Abrahamovi syna Ismaile. Nemohouc již

snésti ústrků Sářiných, se zarosenými zraky Hagar prchla se svým synáčkem z domu Abrahamova. Oddávajíc se tesklivým myšlenkám na zašlé štěstí, zbloudila na své cestě do Egypta a ocitla se v poušti Bersabské. Marně se ohlížela po útulku, darmo bloudila pouští, hledajíc pramen živé vody. Kam oko dohlédlo, všude žhavý písek, pustina a holé skály. Žízní znavený hoch Ismail klesl nakonec v bezvědomí na žhavou písčinu. Doufající Hagar se zhroutila k svému synáčkovi a horkými slzami smáčela jeho tvář. Ale syn se z mrákoty neprobral. Usoužená matka kleká na kolena a volá silným hlasem k Hospodinu, kterého ctil Abraham, o pomoc a smilování. Pojednou stojí u ní anděl boží a zvěstuje jí: Neboj se, pláč tvůj prorazil nebesa, a syn tvůj bude žíti! — V okamžiku vytryskl na tom místě pramen živé vody, a Hagar napojila umírajícího synáčka Ismaile..."

„Abuna," ozval se Šmuel, „ty znáš svaté knihy židovské jako alexandrijský rabbi Nathan. Zdá se mi, že jsem tento příběh slyšel již v synagoze. Ale toto místo dodává tvým slovům pelu a barvitosti. Ubohá matka Hagar!"

„Veliký jest Hospodin," hlesl Ibrahim.

„A spravedlivý," dodal bratr Leo. „Ani Abraham a Sára nebyli ušetřeni za svou tvrdost k Hagaře trestu. — Právě zde, v Bersabe, obdržel Abraham rozkaz od Hospodina, aby šel na horu Mórijá a tam obětoval Hospodinu svého manžel-

ského mladšího syna Isáka. Byla to jistě bolestná cesta pro Abrahama, když se odtud ubíral po pět dní do Jerusaléma, na horu Mórija (na níž později vystavěl Šalamoun chrám Hospodinu), aby tam probodl syna dýkou a jeho tělo spálil na hranici dříví... Ale milosrdný Hospodin poslal svého anděla, který zadržel smrtící ránu a spokojil se obětí berana, maje dosti na dobré vůli a poslušnosti Abrahamově."

„Tím radostnější byla Abrahamova cesta nazpět do Bersabe, když se vracel ke své manželce Sáře se synem živým a zdravým," propověděl František. „Poslušnost a obětavost jest vždy zdrojem milosti a odměny boží!"

„Tedy cesta, jíž se budeme ubírati, jest památná, posvěcená kroky proroka Abrahama, jejž také my moslimi ctíme," ozval se překvapený šejk.

„Tak jest," přisvědčil Leo.

Italská slova překládal bojovníkům Ibrahim Džoharči. Chvíli se bavili živě tímto předmětem. Bratr Leo opět se ujal slova, řka: „Zde, v Bersabe, se zastavila rodina praotce Jakuba, čítající sedmdesát členů, když se ubíral z Hebronu do Egypta k vladaři země a svému synu Josefovi, aby v Palestině nezhynuli hladem. Po mnoha letech vraceli se tímto krajem židé z Egypta pod vedením Mojžíšovým. — Zde odpočíval také prorok Eliáš na útěku z Palestiny, než odešel na horu Horeb (Sinai). — Až sem sahala moc krále Davida, Šalamouna a

ostatních králů jerusalémských. Za posledních králů židovských byla zde ctěna modla býka. — V době prvokřesťanské sídlil zde biskup.“ — —

Měsíc vystoupil již vysoko na temně modré nebeské báni, když se karavana ukládala k odpočinku.

Cestou z Bersabe hovořili členové karavany o svých zkušenostech v Egyptě. Šejk se klidně přiznal, že nakupuje stáda pro válčící mohamedány, ale časem že též prodává křesťanům, když dobře zaplatí. Stěžoval si na obtíže příhonu dobytka, jejž nutno hnáti jen v zimě a na jaře, dokud je i na poušti trochu pastvy a vody.

Nejdůležitější osobou byl Ibrahim, který slova Františkova, jenž jel po jeho levici, překládal šejkovi, jedoucímu po pravici.

František cestoval na slabším, Leo na silnějším velbloudu z obou oněch korábů pouště, jež vyrvali ze chřtánu smrti. Vybrali si je hlavně z toho důvodu, že obě zvířata nechtěla se od mnichů odloučiti. Jako dva psi odpočívali u nich v noci, jako dva přátelé následovali jich za dne. Velbloudi dávali všemožně najevo Františkovi a Leónovi svou přítulnost a vděčnost.

Nikdo z Arabů se neodvážil k těm dvěma zvířatům, neboť je pokládali za začarovaná, za zvířata, jež měla vlastně již býti mrtvá, jejich maso roztrháno od supů a šakalů a jejichž kosti měly býti již vybíleny sluncem. Též ostatní velbloudi se jich stranili a nijak jim neubližovali.

František nazval svého dromedára „Povero" (chudáček) a zvíře tomu jménu přivyklo. Když světec odpočíval, Povero bděl nad ním a ráno při východu slunce jemným dotekem na rameně světce budil. Byl-li František pohřížen ve tvrdý spánek a na ono znamení se neprobudil, Povero vzal světcovu kapuci do zubů a jemně jí zatahal. František pak ihned procitl, pohladil Povera po nozdrách a poslal jej k studnici nebo na pastvu. Když se František s Leónem modlili, Povero si lehl a ani nepřežvykoval; když povstal František, zdvihlo se na nohy i zvíře. Oba velbloudi odháněli kousající a slintající koráby pouště od našich poutníků. Za to je též František a Leo vyznamenávali, dávali jim hrsti durrhy (ječmene), zbytky jídla, trávu a vlastnoručně jim vážili vodu.

Když František seděl s Araby u večerního ohně, zvíře stálo za jeho zády a nedalo se od nikoho odehnati. Když to bratr Leo zpozoroval, pravil: „Otče, tento Povero mi připomíná tvoji ovečku v Assisi a částečně i sokola na svaté hoře Alverně, jenž tě budíval k ranní modlitbě. Hle, jak tě zvířata poslouchají!"

Světec však, aby nemusil poslouchati chvály o sobě, prohodil s úsměvem: „Ovečko boží, snad jsi se svým Bukefalem nespokojen a závidíš mi Povera?"

Bratr Leo potřásl mohutnou hlavou a s nádechem rytířskosti děl: „Jsem velmi spokojen s Bukefalem i se svou dýkou."

A František na to: „Opatruj obou, budou nám užitečni!“

Večer místo chavaditu (pohádky) vypravoval obyčejně sv. František svým společníkům podobenství Krista Pána z evangelií. Šejkovi se líbilo nejvíce podobenství o dělnících na vinici a o dobrém pastýři. Arabové zase byli nesmírně dojati marnotratným synem. Ibrahim však se rozohnil pro podobenství o hřivnách. Jenom Šmuel, syn Ibrahimův, byl tichý a nemluvný, jako by ho ani nebylo. A přece ten zamlklý jinoch měl připraviti Františkovi největší potěšení.

Jednou na pochodu rozhovořili se o Františkově zázraku na hranici před sultánem v Egyptě. Teprve z řeči šejkovy se světec dozvěděl, jak jest známý a slavný po celém Východu, kolik písní o něm bylo složeno a zpíváno, kolik pohádkářů o něm vypravuje. Marně se světec bránil, že na hranici nestál, že plamen nešlehal šedesát loket a že muezinové neuhořeli.

„Mogizat (divy) jsou možné,“ děl Abu bydji. „Mohamed, prorok všech proroků, je činil a o Isa ben Marrjam to tvrdíte též. Tedy i tys mohl vykonati zázrak, Františko. Ale zázraky Kristovy nejsou nic proti zázrakům Mohamedovým.“ —

„Větší moc má Isa než Mohamed,“ ohražoval se hned František. „On sám řekl: Dána je mi všeliká moc na nebi i na zemi, tak jest psáno v Kitab et ahd edš šedit (v Novém zákoně).“

Šejk však zděšeně a s rozhořčením zvolal: „Potom by i El Kuds (Jerusalém) svaté město křesťanů bylo posvátnější než Mekka, kterou my ctíme."

„Nepřeme se o svatá místa," děl Frančesko. „El Kuds je slavnější proto, že tam bude poslední soud. Vy, mohamedáni, pravíte a věříte, že Isa v poslední den sestoupí na mešitu Omarovu v Damašku a sedě tam bude souditi každého živého i mrtvého člověka. Soudní výrok tedy pronese Isa, nikoli Mohamed. To tvrdí vaše náboženství. Kdo je tedy větší, Isa nebo Mohamed?"

„Frančesko, na to nemohu hned odpověděti, až si vše rozvážím, potom ti dám odpověď," pravil zaražený šejk Abu bydji.

„Tedy rozvažuj! Podle druhého mínění vaší víry bude poslední soud v Jerusalémě. Až zazní trouba posledního dne, shromáždí se všechny duše v údolí Josafat, mezi nimi též Mohamed. Výstupek ve hradbě, jejž již nyní v Jerusalémě ukazujete, bude Mohamedu podnožím. Vysoko nad ním mezi shromážděnými zástupy duchů nebeských, na hoře Olivetské, bude trůniti Kristus, aby všechny přehlédl a nikdo mu neušel, když rozdělí ovce od kozlů. Nebude třeba mostu, neboli ssirethu, po němž duše půjdou, nýbrž bude tam nad údolím upevněno lano, po němž budou kráčeti duše na Kristův soud. Andělé strážci budou podporovati duše spravedlivých, a proto přejdou šťastně. Ale bezbožní a nevěřící nebudou míti průvodců a pad-

nou do propastí temností. Tedy i v tomto případě trůní Isa nad Mohamedem. Tedy i Mohamed bude souzen od Krista. To věříte a učíte vy sami!" —

„Zdá se, Františko, že znáš nejen učení křesťanské, nýbrž i mohamedánské. Na tvá slova nemám odpovědi. Ale neupřeš, že naše Kaaba v Mekce jest největší věc na světě," rozohnil se šejk.

„Ani to nepřipouštím," mluvil dále Františko.

„Poněvadž jsi křesťanem. Kdybys byl mohamedánem, pak bys to připustil, " vyčítal šejk.

„Dobře tedy, budu mluviti jako moslim. Ty znáš zákony slušnosti, že ano?"

„Ano".

„Jsou-li v sousedství dva muži, z nichž jeden je vznešenější a nastane chvíle, aby si vykonali návštěvu, kdo z nich musí tu návštěvu vykonati?"

„Ten, jenž je podřízenější," odtušil šejk.

„Dobře! Tedy komu se dělá návštěva, ten je přednější."

„Ano, ten je přednější a vznešenější."

„Slyš tedy, šejku, co ti povím: Váš posvátný kámen v Jerusalémě sluje Haram es šerif, a vaši učitelé tvrdí, že o posledním soudu Kaaba z Mekky přijde do Jerusaléma, navštíví jerusalémský Haram es šerif, aby s ním byla přítomna soudu. Kdo je tedy světější Haram nebo Kaaba?"

„Františko, o tom jsem ani neslyšel. Je tomu tak?"

„Zajisté! Vaši učitelé to tak vykládají," odvětil

Františko. „Kdo je tedy vyšší a posvátnější? Jeruzalém nebo Mekka?"

„Jeruzalém," děl zvolna a potichu šejk.

„Odvážíš se ještě tvrditi, že Kristovy zázraky jsou menší než Mohamedovy?" —

„Františko, já se ti ve vědomostech nevyrovnám a nemám tolik slov jako ty." —

„Tobě nechybí slova, nýbrž důkazy. Vy zázraky Kristovy uznáváte. Ale my neznáme ani jediného zázraku Mohamedova. Jeho zázraky se dochovaly jen v pověstech. Ale zázraky Kristovy potvrzuje sám váš prorok a jsou napsány v knize, z níž čerpal i Mohamed. Rci, čí zázraky jsou věrohodnější?"

„Prosím tě, Františko, již mlč! Či chceš mi vyrvati ze srdce mou víru? Teď se mi točí hlava, srdce i duše; mám závrať z tvých slov. Dovol, abych si odpočinul."

Šejk strhl svého hedjina stranou a jel sám. —

Asi za hodinu se Abu bydji vrátil k Františkovi a pravil mu ústy Ibrahimovými: „Františku, ty jsi učený muž; znáš tak dobře víru Mohamedovu jako Ježíšovu. Ale ty jsi též plný lásky a máš dobré srdce. Tys mohl nás uhranouti, zaklíti, mohls nám vzíti peníze a velbloudy. Tys mohl nás dáti za pokrm smrdutým hyenám a šakalům. Ale tys nebažil snad po našem zlatě, ani po naší smrti!

Je tě opravdu škoda! Kéž bys poznal, jak jest Mohamed mocný, k lidským slabostem shovívavý a jak je mírný! Kéž by ses stal jeho hlasatelem! Kéž

bys poznal pravého Boha Allaha! — Já důvěřuji tvému rozumu a srdci, že tě přece udělám věřícím muslimem, ať chceš nebo nechceš! Jinak bych tě musil proklínati jako nevěřícího, a to bych nerad!"

Svatý František se pousmál a pak pravil vážně: „Hle, milý šejku, totéž bych mohl říci já! Sám jsi uznal, že Kristus jest větší a mocnější než Mohamed. Ježíš jest mocný, spravedlivý a lidskou slabost posiluje k hrdinství, ctnosti. Víš, že Ježíš bude souditi všechny lidi a že i Mohamed bude souzen od Krista. Není tedy rozumno, abys uznal Krista Ježíše za proroka božího, aby ses naučil jeho evangeliu a opustil domnělého proroka Mohameda? Ježíš dokázal svými zázraky a svým Zmrtvýchvstáním, že jest Syn boží, Bohočlověk!"

Ve 22. suře praví Mohamed: Což nevidíš, že všichni Boha uctívají, kdož jsou na nebi a na zemi? Tedy i křesťané, ctitelé Isa ben Marjam. Nemysli si že vaše víra jest jediné pravá. A kdyby byla, bylo by tvou povinností modliti se k Allahovi za ty, kdož ho neznají a nectí. Já se modlím denně k Bohu Otci, k jeho věčnému Synu, Ježíši Kristu, i k Duchu Svatému za všechny lidi, kteří nejsou křesťany, tedy i za tebe. Nemyslím při tom, že jsi nevěřící, nýbrž jen člověk stvořený k obrazu božímu. Proto tě nikdy nebudu proklínati, nýbrž budu se za tě modliti. — Pamatuj také, že zázrak, jediný zázrak Mohamedův jest velmi pochybný a že Mohamed jako manžel byl odstrašujícím příkladem."

Šejk však se chytil za hlavu a zvolal zoufale: „Při vousu prorokově, ty jsi zmátl mé smysly, ty máš tak chytrá slova, že mne podmaňují, že mne přesvědčují! Nedělej ze mne bídného zrádce Mohameda a Allaha! Prosím tě, už nemluv, nebo mne obloudíš docela!“ A zase trhl uzdou svého hedjina a jel sám v ústraní až do večera.

V. OTEC VELKÉ HLAVY.

Pozdě odpoledne ukázal se na severním obzoru jezdec, který spatřiv karavanu, rychle se obrátil a ujel. Abu bydji uhnul s karavanou s cesty a rozestavil Araby do šiku podél svahu, do něhož vedla jakás takás stezka; do údolí pak postavil stráž. Asi za půl hodiny stráž volala, že se blíží karavana asi 50 velbloudů s velkým nákladem. Po chvíli přiklusali dva jezdci na koních, minuli stráž a zamířili k Abu bydjimu. Seskočivše s koní, hluboce se poklonili, položili pravici na čelo i na prsa a pozdravili: „Sálam alejkum!“ (Pokoj s tebou!)

Abu bydji odvětil: „Sálam alejkum“, čímž dal na jevo, že je přijímá se ctí a nemá nepřátelských úmyslů. Kdyby byl šejk odvětil pouze „sálam“, bylo by to známkou pohrdání a nepřátelství.

„Jak se jmenuje váš šejk?“ zahájil výslech Abu bydji.

„Hadži Omar Bekr, ó šejku,“ odvětili poslové.

„Kam vede vaše cesta?"

„Do Egypta, ó šejku!"

„Jaký máte náklad?"

„Vezeme látky, kůže, zbraně, koberce a naše cesta je pokojná. Přejeme si, abys také ty, ó šejku, trval na cestě pokoje!"

„Kolik bojovníků čítá vaše karavana?"

„Dvacet bojovníků a čtyři ženy, ó šejku!"

„Kde jste posledně tábořili?"

„Ve vádi a dnes přes poledne jsme odpočívali u zříceniny „Chirbet Sahib", ó šejku!"

„Je tam dost vody?"

„Vody je dostatek pro duše i pro zvířata, ó šejku."

„Jede za vámi karavana?"

„Nezpozorovali jsme ani přátel, ani nepřátel, ó šejku!"

„Tedy jděte a rcete vašemu šejkovi, hadži Omaru Bekrovi, že naše kopí stojí zaražená v zemi a naše dýky vězí v opasku; ať pokojně protáhne."

Za malou půl hodiny uslyšeli naši cestovatelé cinkání zvonců; potom objevili se jezdci na koních, za nimi několik oslů s náklady vody a potravin, načež dva velbloudi s nosítky, v nichž cestovaly ženy, potom vážným krokem dusali velbloudi, nesoucí na hřbetech hory nákladu.*) Kolem nich pojížděli jezdci, řídíce karavanu. Od nich se oddělil šejk hadži (poutník, jenž byl v Mekce) Omar, který s obřadným pozdravem přiblížil se k Abu bydjimu.

*) Velbloud unese 8 q nákladu.

Podle jeho výzbroje, velblouda, jakož i podle toho, že dámy cestovaly společně na dvou velbloudech, soudil Abu bydji, že šejk hadži Omar je chudý člověk, ale nedal toho na sobě znáti. Sám se též hluboce poklonil a pozdravil.

Hadži Omar se otázal: „Je oasa „Devatenácti palem" volná? Rádi bychom tam zítra dorazili."

„Je volná, ó šejku, a má hojnost vody pro duše i pro dobytek."

„Jede za vámi karavana, ó šejku?", vyzvídal hadži.

„Neviděli jsme přátel ani nepřátel, ó šejku! Ať jest vaše cesta pokojná a úspěšná! Allah rozmnož vaše poklady!"

„Šťastnou cestu ať též vám uchystá Allah a jeho prorok," loučil se s hlubokými poklonami hadži Omar. — Z opatrnosti šejk Abu bydji vyslal jednoho Araba, aby cizí karavanu tajně sledoval po tu dobu, za niž slunce urazí cestu v délce jednoho kopí. Arab se vrátil asi za dvě hodiny se zprávou, že cizí karavana táhne podle udání a nechová nepřátelských úmyslů.

Naši poutníci soudili, že dorazí k „Chirbet Sahibu" asi za dvě — tři hodiny. Čím více se dloužil stín, tím více stoupala cesta a tím výše rostly hory kolem vádi. Konečně cesta zabočila napravo do veliké kotliny, jež byla na jihu, východě a západě hrazena velikými kopci, jejichž severní úpatí byla porostlá akáty, zakrslými buky, sykomorami, oli-

vovím, jalovcem a různými trnovitými křovinami. Vrcholy kopců strměly k nebi holými skalami. Na severní straně stála zřícenina (Chirbet) hradu Sahibu nad kamenitou strání, na níž slunce vypálilo všechnu květenu.

Jakmile velbloudi ucítili vodu, dali se do klusu a plavali vzduchem jako vítr. Na okraji kotliny se leskla veliká louže, kterou vylámaly do skály asi šest metrů hluboko lidské ruce. Louže pocházela z doby, kdy byl hrad obydlen. Voda zde ani v létě nevysýchala. Velbloudi se vrhli na mělký okraj cisterny a hltavě srkali vlažnou vodu.

Abu bydji snažil se svého hedjina udržeti opodál louže, neboť znal jeho zvláštnost, že se rád koupe. Kdyby jej pustil do vody, byl by ji zkalil a znečistil. Ale ač se šejk namáhal ze všech sil, velbloud kousaje nalevo i napravo, klestil si cestu k vodě. Čtyři Arabové tedy chopili hedjina za krk a snažili se jej zadržeti. Vedle nich právě seděl na svém velbloudu bratr Leo a tázal se Ibrahima, co se děje. Žid mu to krátce vysvětlil. Leo vida marnou námahu oněch Arabů, sklouzl se svého Bukefala, chopil se pravicí nozder hedjinových, druhou rukou jeho krku a zvíře zastavil. Když však učinilo nový pokus, aby se dostalo do vody, Leo sklonil svůj hřbet, podebral jim prsa hedjinova a jediným trhnutím zvíře obrátil od louže. Pak jej táhl za hlavu, a zvíře — chtě, nechtě — povolilo této medvědí síle a dalo se vyvléci na břeh, kde je Leo uvázal u palmy. Šejk sesko-

čil s hedjina a v úžasu vykřikl: „Ó veliký marabu, ty jsi silný jako medvěd, ty jsi hrdina! Ty bys měl sloužiti v osobní stráži velikého sultána Meledina, jemuž Allah dopřejž věku tisíc let a po smrti sedmé nebe!" Bratr Leo stíraje si s tváře pot, se rozhlédl a viděl třicet šest očí obrácených na sebe a ve všech četl obdiv a úctu. Tito synové pouště nejvíce cení osobní statečnost a tělesnou sílu. František se však nedivil, neboť znal svou Ovečku.

„Tomu se divíte? Já jsem na svaté hoře Alverně nosil bukové klády na stavbu chatrče Otce Františka a nikdo se tomu nedivil. A to byla jiná tíže!" ulevil si Leo a vzdálil se, trochu rozmrzen tou pozorností, aby se vyhnul chvalořečím . . .

K užaslému ještě šejkovi přistoupil v tu chvíli Arab Hálef, který vynikal zkušeností nad ostatní, a pravil: „Pojď, ó šejku, a viz, jakou stopu jsem spatřil!" —

Kotlina byla sice již poseta otisky velbloudích kopyt, ale stranou na břehu louže, rysovaly se vždy dva a dva otisky velké jako talíř. Abu bydji se zahleděl na stopy a temně zahučel: „To je stopa otce velké hlavy! Budeme míti špatnou noc, je-li zde v okolí. — Jdi a napoj mého hedjina!" —

Arabové mají tak pověrčivý strach ze lva, že se bojí jeho jméno vysloviti; pročež jej nazývají „otcem velké hlavy". Na jeho lov se vydává celý kmen a vždy padne při tom za oběť několik lidských životů. Jediný člověk (i v moderní době) se neodváží

na lva ani s nejlepší zbraní. Což teprve před sedmi sty lety!

Arabové zalili palmy a olivy, vykonali modlitbu mogreb, připravili večeři, po níž se pomodlili ašiji a oddali se odpočinku. Několik Arabů se vypravilo již před večeří do okolí, ale stop po lvu nenalezli. Tato zpráva poněkud tábor uklidnila, neboť lev sice rád se zdržuje u vody, ale na lov odchází až několik hodin cesty. Na kořist se vrhá nejraději před půlnocí. Když pak je syt, neopouští svého pelechu a neútočí, jako to činí tygr. Lev není krvežíznivý. Nezdaří-li se mu první útok, k druhému se již neodhodlá.

Za šera vypravoval František místo pohádky o evangelickém celníku Lévy (Matoušovi) a o hostině, jíž se zúčastnil Kristus u Lévyho. Rozhovořil se též o Maří Magdaleně a nakonec o cizoložné ženě. Zakončil líčením osobní svatosti Kristovy a jeho výrokem: „Kdo z vás může mne trestati z hříchu?" Arabové, Ibrahim i Šmuel jevili velký zájem a obdivovali se Kristově mírnosti a svatosti. Před spaním Abu bydji dal rozkazy na noc: U vchodů do soutěsky postavil stráže; zvířata nechal volná, aby v případě nebezpečí byla osedlaná a mohla se pohybovati. Arabům poradil, aby šli odpočívat na stráně jižního pásma a udržovali po celou noc oheň. Ibrahim však si upravil nocleh na stromě, pověsiv hodně vysoko obrácená sedla pro sebe i pro syna. František a Leo zůstali u vody se svými velbloudy, ač je šejk varoval. „Jsme v rukou božích," prohodil František.

Při rozchodu vzal Abu bydji Františka stranou a začal mluviti velmi špatnou italštinou. To světce velmi překvapilo, neboť nevěděl, že šejk italsky rozumí, ba že i trochu mluví: „Frančesko, ty jsi křesťanem a snad se neurazíš, když se ti svěřím. Náš kismet (neodvratný osud), jemuž Islam učí, je přímo hrozný. Kismet jsou okovy na duši i na těle. Ať si něco přeješ, o něco prosíš, po dobrém toužíš, — kismet tě nechává tam, kam tě uvrhl. Ať pracuješ, snažíš se, nic není platno, kismet tě drží spoutaného. Potom v tobě odemrou přání a naděje, ochabne horlivost, ztratíš důvěru v sebe, lidi, v Mohameda i v Allaha. Je-li můj osud (kismet) neodvratný a nezměnitelný, nač se snažit, pracovat a být dobrý? — Je-li mým osudem peklo, nač bych se přičiňoval o dobro? Pak je lépe žíti podle okamžitých choutek, zkrátka užíti aspoň něco na světě."

„Kristus je spravedlivý a uznalý," děl Frančesko. „Za každý dobrý skutek dává odměnu, za každý hřích trestá. Konáš-li dobré, budeš spasen. I za podanou sklenici vody budeš odměněn."

„Ach, jak je Kristova víra rozumná a spravedlivá! Leiltak se ide! Allah tě opatruj! Dobrou noc!" Tak se rozloučil šejk s Františkem, jemuž se zdálo, že šejk vyslovil slovo Allah trochu namáhavě.

„Isa ben Marrjam buď s tebou!" odvětil světec.

František a Leo usedli pod palmu blízko vody a pomodlili se večerní modlitbu. Poté bratr Leo projevil přání, že by rád spal. František sobě i jemu po-

žehnal, řka: „Noctem quietam et finem perfectum concedat nobis Dominus Omnipotens." (Klidné noci a šťastné smrti dopřej nám všemohoucí Hospodin.) Bratr Leo se zahalil do pláště, neboť byla chladná noc, a ulehl. Vedle něho již odpočíval Bukefalos, zhluboka oddechuje.

— — —

František ještě bděl. Noc byla nádherná. Hvězdy, veliké jako dětské míče zářily do noci, neboť měsíc ještě byl pod obzorem. V křoví klokotal bulbul (slavík), louže dýchala vlhkými teplými parami, listí šelestilo tichým vánkem a cykády bzučely v korunách palem. Světec vydechl zhluboka a radoval se z té pohody a krásy. Vzpomněl si na Stvořitele hvězd a přírody a propukl ve chvály boží. Znenadání si vzpomněl, že za deset dní, v neděli, bude slavnost Povýšení svatého kříže. Na ten svátek se vždy připravoval devítidenní pobožností a proto si umínil, že tu pobožnost zahájí dnes a probdí celou noc na modlitbách. Jeho paměť byla veliká, znal všechny hymny v breviáři z paměti, pročež rozpřáhl ruce a začal se modliti hymnus: Vexilla regis prodeunt (Prapory kříže se vztyčují). Přidával modlitby, rozjímal, jak byl nalezen a vyvýšen svatý kříž za pouti svaté Heleny do Svaté země, jak byl uzdraven nemocný, jenž se zbožně dotekl svatého kříže. Uvažoval, že sám král Heraklius nesl svatý kříž r. 614 na Kalvárii, aby byl v kapli vystaven nástroj umučení Kristova úctě věřících.

Tak míjela hodina za hodinou. Pojednou se světci zazdálo, že se kdesi v dálce ozvalo hřímání, ale toho nedbal. Modlil se dále a vždy vroucněji. Měsíc již vycházel, ale do úžlabiny nesvítil, jen temena hor matně ozařoval, neboť byla poslední čtvrt. Opět jako ve snu uslyšel hřímání, ale již bližší a mocnější. Zpozoroval též jakýsi neklid mezi Araby, kteří vykřikovali do noci: „Allah akbar, Allah kérim." Bylo mu však divné, že obloha je jasná, ač hvězdy již poněkud v měsíčním světle pohasly. Trochu nemile se ho dotklo, že kterýs velbloud, jak se domníval, jal se neobyčejně hluboce a silně bručeti. Na stráních zněly přidušené výkřiky Arabů. Ale ani to ho nezmátlo. Zachoval si dlouhým cvikem sebranost v modlitbě, jíž věnoval vždy všechny duševní schopnosti. Šťastně již dokončil svou pobožnost, pokřižoval se a děl: „V ruce tvé, Pane, poroučím duši svou!" Při tom zavadil pohledem o bratra Lva, který se pojednou vymrštil s místa, kde odpočíval, v letu se chopil pravice světcovy a odhodil jej daleko od sebe. Jako ve snu zaslechl František Leonův hlas: „Otče, rychle se skryj za palmu!" —

Bratr Leo snil o svatém Michaelu, jak svádí urputný boj s Luciferem. S radostí patřil na vítězství archandělova, a pak s úžasem pozoroval pád zavržených duchů do propasti pekelné. Pojednou však se otřásl strachem, cítě, že ho jeden zavržený anděl chopil za rameno a táhne jej dolů do pekla. Zdálo se mu, že slyší hlas svatého Michaela: „Buď stateč-

ný!" Ruka zavržencova jej na rameně pálila; chtěl ji střásti, neboť dotek proměnil se pojednou ve velikou bolest na místě, kde jej zatracenec svíral... Ta bolest Leona probudila. Nebyl to však zavržený anděl, jenž mu způsobil utrpení, nýbrž Bukefalos, který jej kousl do ramene, bolestně a ustrašeně bručе, neboť ucítil strašné nebezpečí pro svého pána.

Bratr Leo se rozhlédl a spatřil asi dvacet kroků od sebe dvě živě fosforeskující světla. Ucítil také silný zápach, jímž se vyznačují největší šelmy v poušti. Ihned se vzpamatoval a poznal nebezpečí, jež hrozí Františkovi, který odvrácen klidně se modlil a křižoval. Ona dvě světla se již sklonila k zemi, několikrát sebou nervosně hnula. Leo vyskočil a odhodil světce stranou právě v tu chvíli, kdy „otec velké hlavy" dopadl na místo, na němž se před okamžikem modlil František.

Ve vteřině měl bratr Leo plán hotový. Spíše v srdci než ústy pronesl větu: „Bože na pomoc mi přispěj, Pane, pomáhat mi pospěš!" V přísvitu poslední čtvrti měsíce bratr Leo uzřel ohromné tělo lva, jenž zmaten neúspěchem, chvíli zůstal ležeti na zemi. Mžikem vrhl se Leo na hřbet lvův, oběma rukama objal jeho hrdlo, všemi deseti prsty sevřel mu chřtán, své nohy pak zaklesl za zadní nohy lvovy. Již po druhé překvapená šelma vztekle zakňučela, snažíc se břemeno setřásti, pak chtěla se položiti na bok, ale bratr Leo vždy opřel nohu do písku a pokusu šelmy zabránil. Dravec pak se

postavil na všechny čtyři nohy, skrčil se a velikým obloukem vznesl se do vzduchu. Bratr Leo jsa skrčením šelmy varován, jako pijavice se přitiskl na lva; poněvadž však měl své nohy vzepřené o zadní nohy šelminy, skok nebyl ani tak vysoký a daleký, jak lev očekával. Po dopadu na zemi se dravec vzchopil a postavil na zadní nohy. Toho okamžiku využil bratr Leo, postavil se pevně na zemi, mžikem vytrhl damašskou dýku a levicí stále objímaje hrdlo lvovo, damascenkou, jako kuchyňským nožem — jediným tahem — prořízl lvovi chřtán až k páteři. Proudy horké krve vběhly Leónovi do obou rukávů, krev stříkala na všechny strany. Lev vydal ze sebe chroptivý strašný řev, jenž se udusil v krvi a pod prsty bratra Leóna, který pevně svíral hrdlo dravcovo. Šelma se znovu vzepjala, vyskočila i s bratrem Leónem asi metr vysoko a klesla malátně na zemi. Řev se již neozval, nýbrž jen vyražený vzduch z plic. Lev se několikrát přitiskl k zemi, jako by se pokoušel o nový skok, tělem jeho proběhlo křečovité cukání a chvění. Bratr Leo však ležel na hřbetě lvově, horečně sleduje každý pohyb dravcův. Pojednou přední noha lvova se křečovitě natáhla a celé tělo šelmino se schoulilo na stranu. Bratr Leo vyprostil svou pravou nohu z pod dravce, ale držel se křečovitě hřívy a krku otce velké hlavy. Ten ztrnulý stav zápasících trval ještě asi dvě minuty. Hlava dravcova pojednou klesla bezvládně k zemi, celé jeho tělo se otočilo na bok,

nohy se zdvihly nahoru. Lev byl mrtev. Bratr Leo povstal. Nehledal již ztracené damascenky, nýbrž zamířil k místu, kde stál se sepjatýma rukama František. Nohy se pod Leónem chvěly, vyplivl z úst chlupy ze lví hřívy, krev mu kapala z hábitu . . .

„Ó, můj nejmilejší bratře Leóne, pravý Lve, nejen jménem nýbrž i skutkem! Děkuji ti za záchranu života. Tys mne miloval více než sebe. Bůh tě požehnej!" blahořečil a děkoval František. „Zdá se mi, že italští vlci jsou lepší, než arabští lvi. Tuto nástrahu podnítil ďábel nejen na mne, nýbrž i na můj řád!"

„Milý Otče, já tě nevidím, pomoz!" zaúpěl slabým hlasem bratr Leo a omdlel. František jej zachytil a uložil na zemi.

Světec, jako by byl hošíkem, běžel s měšcem pro vodu a vylil ji Leónovi na obličej. Spěchal však pro vodu i po druhé, otevřel bratrova ústa a nalil do nich občerstvující vláhy. Leo se probral a prohodil „Chci spáti!" František mu dal svou kapuci pod hlavu a zavinul jej jeho i svým pláštěm. Když zpozoroval kolem úst Leonových krvavou pěnu, světec dal se do tichého, bolestného pláče. Poodešel kousek pod palmu, a jal se modliti. Jeho modlitbu za nejmilejšího bratra Leóna, Ovečku boží, již František přerušoval slzami a vzdechy, slyšel Bůh. —

Před šestou hodinou se náhle rozednilo, neboť v rovinatých pouštích není svítání, ani šera, nýbrž noc přechází náhle v den a den v noc, Arabové rozčilením nespali dlouho do noci, neboť pozorovali

v měsíční záři strašný boj bratra Leóna se lvem, ač podrobností neviděli. Výsledek zápasu více tušili, než znali. Proto k ránu tvrdě usnuli. Teprve sluneční paprsky je probudily.

Několik jich chtělo sestoupiti do úžlabiny, ale Abu bydji je zdržel a vyzval k ranní modlitbě fatihy, která ovšem byla valně nepobožná, ač také jindy bývají modlitby muslimů pouhým mechanickým odříkáváním. Několik Arabů sestoupilo s kopími a s luky do úžlabí, ale ke lvu, jejž viděli ležeti na volné prostoře, se neodvážil nikdo. Hálef vrhl po lvu kopím, ale to se zarazilo do země dva lokte daleko. Omar namířil na šelmu šípem a zasáhl ji do břicha. Šíp se v ráně pohnul jako kyvadlo, ale dravec zůstal bez hnutí. Tak poznali synové pouště, že lev je opravdu mrtev. Opatrně se tedy blížili k mrtvole; ten se jí dotekl kopím, onen šípem nebo lukem a když již nebylo pochyby, že dravec jest mrtev, ožila jejich odvaha.

Hálef lva kopl do otevřené tlamy a ulevil svému hněvu kletbou: „Synu šejtanův, který jsi tolik pravověřících prorokových ohrožoval, strašil u rozsápal, nyní tvá duše vyje v devátém pekle a devítiocasého ďábla. Allah iharkilik! Allah tě spal!“

Arabové vytáhli rejstříky svých nejhorších nadávek a titulovali krále pouště, před nímž ještě před několika hodinami prchli na skály, „prašivou hyenou, zbabělým šakalem, bídákem, lotrem, šerednou žábou atd.“ Při tom jej kopali, trhali za hřívu, ta-

hali za nohy. Hálef již se radil s Jusufem a Suefem, kdo lva vyvrhne a kdo dostane kůži.

Tomu řádění učinil přítrž Abu bydji, který byl od rána velmi vážný. Nařídil Arabům, aby šli hledat velbloudy, kteří se rozprchli do pouště, když se lev ohlásil prvním řevem. Arabové chtěli nejdříve lva stáhnouti s kůže, aby co nejdříve uschla, a potom teprve pátrati po velbloudech.

Abu bydji však se na ně obořil: „Vy šakali, jděte pro velbloudy, nebo vás složím k této mrtvole! Kůži lvovu dostane podle práva pouště lovec, který lva skolil! — Táhněte!"

Hálef se rozhlédl po mýtině a spatřil oba velbloudy Povera i Bukefala odpočívající v křoví pod palmami. Šel tedy k Bukefalovi a vzkřikl na něho „arréh"! Zvíře však mu prsklo do tváře všechny sliny, ani se nehnulo. Když je Hálef uhodil, vyskočilo a ohnalo se po něm vyceněnými zuby. Couvalo pozpátku do houští a neposlechlo. — Hálef to zkusil s Poverem, ale pochodil zrovna tak. Zvířata nechtěla cizího člověka strpěti. „Leitak sa ide, šejtan! — Dobrou noc, ďáble!" zaklel Arab.

Tak nezbylo synům pouště, než aby šli hledat velbloudů pěšky. Dva připravovali snídani a ohně, čtyři stáli u vchodů do úžlabí na stráži. Větší část, šest bojovníků, vydala se na severovýchod, neboť lev přišel od jihovýchodu, pročež se domnívali právem, že dromedárové prchli opačným směrem. Čtyři bojovníci dali se cestou na jihozápad.

František byl již dávno vzhůru; pomodlil se breviář i růženec se zbožností, jaké byl vůbec schopen. Zvláště „Bože, chválíme Tebe", pronášel tak upřímně a slavnostně, jak jen dovedl. Bratr Leo ještě spal, jsa zahalen v oba pláště.

Abu bydji přistoupil k Františkovi a pozdravil: „Požehnání Allahovo ať spočívá na tobě po celý den! Buď zdráv, veliký marabu!"

„Dej ti Pán Bůh štěstí," odvětil světec.

„Františku, pojď se mnou, ukáži ti hrdinství tvého společníka!" a vedl světce ke lvu. „Při bradě prorokově a při vousu všech kalifů, takového zápasu jsem v životě neviděl a nikdy nespatřím! Viz tu strašnou ránu! Tu mohl zasaditi jen hrdina, neboť lví kůže jest velmi tvrdá a tuhá. Viz na zemi ty hluboké stopy lví a lidské! Byl to opravdu nadlidský zápas! — Zde vidíš tu kalužkrve, stopy nového skoku lvího a nového zápasu! Aj, zde je damascenka, která hrdinovi vypadla. Krásná to zbraň a ostrá, jako jed! A zde, ten strašný boj, když se lev chtěl položit na bok! Půda je rozryta na stopu! Opravdu, tvůj společník je lidský Lev, nikoli Ovečka boží, jak ty ho nazýváš. — Každý jiný byl by dnes mrtvolou a to již rozsápanou, kdyby se byl odvážil takového zápasu jako bratr Leo! Dej mu velikou odměnu ve zlatě a na statcích, neboť ti zachránil život! Já míti tak odvážného, statečného a věrného přítele, dal bych mu všecky statky svého domu a svou dceru za manželku!" — —

Na vážné a přísné tváři sv. Františka se objevil slabý záblesk úsměvu, když pravil: „Příteli šejku, vím, že bratr Leo jest mým nejvěrnějším bratrem a nikdy mu toho nezapomenu, ani na světě, ani po smrti. Avšak odměniti se mu nemohu jinak než láskou a důvěrou, neboť nemám statků ani pokladů. Já a moji bratři jsme chudí podle vzoru Isa ben Marjam. — Avšak z tvé řeči poznávám, že jsi šlechetný a spravedlivý muž! Kéž najdeš tak věrného přítele, jako já mám Ovečku boží."

Bratr Leo v tu chvíli otevřel oči a slyšel vysloviti své jméno. Chtěl povstati, ale zúpěl tiše a položil se znova.

„Co je ti, můj nejmilejší bratře?" tázal se soucitně František.

„Milý Otče, jsem jako rozlámaný, všechny kosti a všechny svaly mám uvolněné. Připadám si jako figura z roztaveného vosku, ne zcela ještě zatvrdlého," děl Leo, nutě se do úsměvu. — Potom si klekl na kolena, pomalu povstal, narovnal si údy, až v nich praskalo. Pak řekl spokojeně: „Snad to půjde!" a vykročil k oběma přátelům.

Ti však ho pozorovali široce rozevřenými zraky. Bratr Leo měl hábit roztrhaný; rukávy, jež byly původně barvy šedohnědé, ztuhly v rudé a uschlé krvi, z pod obou paždí šly krvavé stopy až k zemi, na prsou byly rovněž veliké krvavé skvrny.

Leo pohlédl též na svůj šat a ztrnul. „Ejhle, jak vypadám! Hůř než lupič, hůře než vrah! Ach, Otče,

odpusť mi, že jsem poškodil řádový majetek!", v tom již klečel u nohou světcových a odříkával: „Mea culpa, mea culpa! . . ."

„Milý bratře, na to ani nemysli! Jsem nesmírně rád, že nejsi poraněn, že vůbec žiješ! Hábit se vypere a zašije," omlouval František bratra, zvedaje ho z pokleku.

„Inu, několik šrámů na nohou i na rukou jsem si odnesl, ale to zaroste," pravil Leo již vesele. „Teď si vyperu hábit! — Jen kdybych neměl tak odřené prsty a převrácené nehty!" postěžoval si Leo.

„Dovol, veliký rabbi, abych si vzal na starost tvůj hábit já!" tak někdo pravil plynnou italštinou za zády bratra Leóna.

„Ovečka boží" se obrátil a jeho překvapení ještě vzrostlo, když spatřil před sebou Šmuela. Jeho jemná tvář zářila údivem a úctou. „Já se v těch věcech vyznám, neboť doma řídím otcovu domácnost. Udělám to rád, neboť jsem v noci pozoroval tvůj hrozný zápas se lvem; bude mi ctí posloužiti takovému hrdinovi."

„Milý bratře Šmueli, tvé samostatné vystoupení i tvá italština mne překvapují; dosud jsi jen mlčel a se stranil. Jsi dobrý mladík! — Ale — — "

Bratr Leo se rozhlédl bezradně po úžlabině. Viděl u lva stojícího Ibrahima, který pečlivě prohlížel mrtvolu i celé okolí se známkami zápasu, nedaleko spatřil Otce Františka a šejka Abu bydjiho.

„Snad mi nedůvěřuješ, velebný Abuna (Otče)?", ozval se potichu Šmuel.

„Inu, o to neběží, mladý příteli! Ale máš-li mi vyprati hábit a tuniku (spodní šat), musím míti aspoň plášť, abych neurazil své i vaší stydlivosti. Ale kde je vzíti?" rozpakoval se bratr Leo.

Šmuel beze slova šel k Ibrahimovi a přinesl otcův dlouhý bílý haik a podal jej Leónovi. Ovečka boží poděkoval a v křoví se převlékl. Zpozoroval však, že má na těle přischlou krev, že je plný bláta a špíny po zápasu se lvem. „Já bych se měl vykoupati, nebo — abych nepošpinil vody v cisterně, — dokonale se umýti."

Donesl tedy všechen svůj oděv k cisterně a silným hlasem volal i prosil celou společnost aby se vzdálila, že jest nucen se umýti.

„To se mi právě hodí," pravil šejk a zapískal třikrát na prsty, že uši přecházely. Od obou vchodů do úžlabí přihnali se čtyři Arabové a tázali se po příčině poplachu.

„Vezměte žerdě a odneste mrtvolu lvovu do jihozápadního vádi; tam stáhneme ze lva kůži. Dáme ji usušiti a do večera opustíme „Chirbet Sahib," neboť večer přijde sem žena „otce veliké hlavy," která půjde po stopě svého muže a napadla by nás s takovou zuřivostí, jíž není rovno. Tedy do práce!"

Šmuel, Ibrahim a František také odešli do vádi. Zatím bratr Leo se umyl, ale ne v louži, nýbrž nabral si do velikého měchu vody a daleko ve vyschlém korytě potoka, pod ochranou palem, oliv a

křovin se dokonale umyl, navlékl na sebe haik Ibrahimův, odebral se k vádi a zavolal na Šmuele, že je vykoupán. Leč příchodu Šmuelova nevyčkal, nýbrž usadil se v křoví, aby nedal nikomu pohoršení, když neměl dostatečného oděvu a řeholního roucha.

Šmuel nabral do velikého měchu vody a jal se práti ve vyschlém korytě potoka Leonův šat. Dařilo se mu to jako pradleně. Vyždímané šatstvo Leónovo pověsil na kopí, jež prostrčil skrze rukávy, kopí pak zavěsil vodorovně na dva olivové stromy. Srdečně se zasmál visícímu hábitu, jenž vypadal jako pověšený bezhlavý mnich a pak odešel k společnosti do vádi.

Arabové stáhli kůži se lva; maso a vnitřnosti nechali na cestě. Byla to dobrá stráž před útokem s jihozápadní strany, neboť velbloud nešel by tou soutěskou, kolem zapáchajících lvích pozůstatků, i kdybychom jej utloukli. Ale byla to též dobrá hradba pro velbloudy naší karavany, neboť ti zas nemohli se rozprchnouti z úžlabí směrem jižním.

Mokrá lví kůže byla tak těžká, že ji dva Arabové sotva unesli. Jako s válečnou kořistí kráčeli do oasy, aby kůži rozprostřeli na severní skalisko pod zříceninou, kde se opíralo žhavé slunce. Povero i Bukefalos se trochu plašili, vidouce hroznou pro ně kůži a cítíce znovu lví zápach, ale František je uklidnil. Když pohlédl na zříceninu, uzřel tam sedícího supa; jiní dva supové kroužili ve vzduchu nad lvími pozůstatky.

Arabové jali se cestou do úžlabí zpívati a v hrdinské písni slaviti bratra Leona:

Od západu silák přišel,
Lvem jej zvali druzi.
Velblouda on zkrotil hravě,
jako skoták jehně.

Když král pouště vpadl v tábor,
by rozsápal muže,
velbloudy by dávil vztekle, —
sám jej zdolal v boji.

Zápas začal pouhou pěstí,
přec však šelmu skolil;
máchnuv dýkou, přeťal život
krále pouště tuhý.

Jeho jméno pějte, muži,
při ohních jej slavte,
pořádejte fantasii!
Děvy, v tambur tlucte!

Tuto píseň, již složil Omar, prozpěvovali na způsob žalmu v rozsahu čtyř intervalů a před ukončením vsunuli do nápěvu půlton. Znělo to spíše smutně, než slavnostně. — A ten, jenž byl oslavován, seděl v křoví, nevěda o své oslavě, k níž ostatně neměl ani dostatečného úboru, ani chuti.

Slunce dostoupilo nadhlavníku. Několik Arabů přivedlo část velbloudů, jež uvázali u palem, aby se neplašili silným zápachem lví kůže. Pozdě odpoledne vrátili se i ostatní bojovníci, jež vedl Jusuf, se schytanými velbloudy. Když lovci utišili hlad a žízeň, přisedli k ostatním druhům, rokovali o nočním dobrodružství, o tom, jak dva velbloudi Franků (Italů) neopustili svých pánů; mluvili též o nesnázích při schytání rozprchlých velbloudů. Potom zanotovali nadšeně nejnovější píseň ke cti bratra Leóna. Ale oslavenec pořád ještě seděl v křoví, neboť Šmuel měl mnoho práce se zašíváním jeho oděvu. Když moslimové odříkali mogreb, objevil se ve vlastním oděvu i bratr Leo. Arabové mu uctivě ustupovali, zpytavě pozorovali jeho postavu a pohyby.

„Veliký marabu, ty jsi největší hrdina Východu, o tobě budou zpívati všichni ben Arab u ohňů, všechny ženy a děvy budou tě slaviti v duarech, všichni mladíci a hoši budou toužiti, aby měli takovou sílu a slávu jako ty! Tys miláčkem Allaha a jeho proroka!" Tak velebili bojovníci bratra Leóna.

Když mu to Ibrahim přeložil, Leo pravil Františkovi: „Tito ben Arab oslavují nástroj a zapomínají na Strojníka! Bez boží pomoci byl bych já mrtvolou a lev by odpočíval po dobré večeři. Díky Bohu, že mi byl nápomocen! S tím Allahem by mohli přestat, vědí přec, že jsem křesťan, kněz a řeholník!"

Karavana se hnula o svačině soutěskou a potom

přes vádi na severozápad. Bratr Leo musil si rozprostříti na velblouda lví kožešinu, ač ještě byla vlhká a zapáchala. Bukefalos se chvěl jako osyka, když ji na něj položili; ale brzy přivykl onomu zápachu a neplašil se. Přes to Leo musil po několik dní jeti poslední, neboť ostatní velbloudi kůži větřili a úzkostlivě bručeli.

V příštích dnech, stoupajíce stále do hor, dostali se kolem Chirbet Zámátá do er Rahije a do el Chalil (Hebronu), který leží 930 m nad mořem. Kdykoli potkali karavanu, nebo když jeli vesnicí, největší pozornost budila veliká postava bratra Lva, sedícího na nezvyklé pokrývce, na lví kůži, jež sahala velbloudu až k nohám. V duarech a vsích, kde je vítal nejdříve zuřivý štěkot polodivokých psů, pak děti a nedůvěřiví fellahové, kteří se ovšem brzy smířili s karavanou, zpívali naši Arabové užaslým obyvatelům o statečnosti Leónově. Na štěstí Leo nevěnoval těm oslavám pozornosti, ani nevěděl, že jest předmětem hovoru. Kraj byl již lidnatější, více obdělaný. Častěji bylo viděti pastvinu se stády, pole, stromy, sady, místy též křesťanské a židovské vinice. Nad Bir es Seba poušť ustoupila pastvinám a polím. Ale čím výše jeli do hor, tím byla krajina velebnější, jsouc porostlá ohromným pralesem. Stejnoměrně ubývalo tropického vedra. U Halhúl (997 m nad mořem) bylo již velmi příjemné podnebí a čistý vzduch, jako na hoře Subasiu, jež vypíná své vážné čelo do výše 1300 m mořské výše nad Assisi.

František zalétal často myšlenkami do slunné Umbrie, již mu tento kraj poněkud připomínal, hlavně do Carceri na hoře Subasiu a do Assisi, kde jeho náměstkové a správci řádu Matouš z Narni a Řehoř z Neapole zavedli velmi přísný řeholní život o stálých postech, ale při tom opouštěli chudobu a zavrhovali misie, na nichž si František velmi zakládal. Bratr Filip sám sebe povýšil za správce sester Klarisek a bratr Jan z Conpello usiloval o založení řádu, s dobrým svědomím, neboť v Italii se rozšířila zpráva, že František zemřel v Syrii smrtí mučednickou.

To vše světci sdělil v Alexandrii místoprovinciál Syrie, bratr Illuminat, který navštíviv Italii, připlul lodí do Egypta přímo z Ankony, kdežto František a Leo se plavili nejprve do Akkonu (Ptolomaidy Syrské) v Palestině, kde pobyli několik týdnů, hlásajíce slovo boží po městech a po venkově a teprve potom dostali se lodí do Egypta. Ač tedy Illuminat odrazil od italských břehů později, přibyl do Alexandrie dříve.

Do Palestiny a Syrie poslal světec misionáře již po kapitule r. 1217 pod vedením bratra Eliáše, kterého však v Egyptě nezastihl, neboť Eliáš působil s několika bratřími právě v Palestině. Roku 1219 František nedal se již zdržeti od svého dávného úmyslu, že půjde sám v čele několika bratří na misie do Palestiny. Pročež na jaře vydal se s dvanácti druhy lodí do Akkonu a pak do Egypta. Na Východě chtěl působiti několik roků.

Avšak zprávy bratra Illuminata dojaly Františka kormutlivě a způsobily změnu v jeho záměrech, neboť chudobu apoštolskou pokládal za základ řádu a on první mezi všemi zakladateli řádů vzal si za úkol misie mezi pohany. Světec litoval velmi, že v Alexandrii nezastihl bratra Eliáše, kterému důvěřoval, znaje velikou jeho podnikavost a rozhled. Eliáš byl mu rádcem již před založením řádu. Proto hledal i tentokráte u něho rady a opory. Ustanovil si tedy, že v Palestině navštíví svatá místa, kde doufal najíti Eliáše a s ním že se vydá na cestu do Italie, aby v řádu provedl nápravu.

Než odešel světec do Svaté země, zanechal své průvodce v Egyptě a ustanovil jim za procinciála bratra Illuminata. Nařídil mu, aby pátral po Eliášovi a poslal ho do Jaffy, aby tam vyčkal příchodu Františkova. Do Palestiny doprovázel světce jen bratr Leo.—

I touto dobou dlel František myslí ve své vlasti ve starostech o svůj řád.

Pod Chirbet (zříceninou) Zánútá Šmuel se poněkud odloučil od karavany a zůstal pozadu. František již dlouho jel za karavanou a hleděl zadumaně do kraje. Z vyvýšeného místa patřil na kopcovitou krajinu, která zářila oranžovým nádechem klesajícího slunce. Kopce byly — zvláště na severních svazích — bujně zelené a zalesněné, pod nimi probleskovaly bílé samoty domů, chatrčí a stanů. Jako tečky bělela se stáda ovcí, hovězího dobytka, koz a oslů.

Krajinou sbíhala se jako žíly bílá koryta vyschlých potoků a říček. Místy však potoky tvořily uměle založené cisterny s bujným rákosem a obrubou vysokých palem a rozložitých, nízkých oliv. S kopců svítily polorozpadlé hrady a tvrze.

V době Kristově tyto kraje patřily k říši Judské, jíž vládl Herodes Veliký. Po jeho smrti byl vladařem v Judsku a Samařsku jeho syn Archelaus až do r. 12. po Kristu, kdy císař Augustus přivtělil obě země k Syrii, kterou spravovali římští prokurátoři.

František probral se ze starostí o svůj řád, dohonil s Poverem Šmuele a řekl mu tiše a prostě: „Co tak upřeně pozoruje má milá sestra?"

Šmuel zarazil hedjina, zapýřil se až zbrunátněl: „Jak víš, milý Abuno (Otče), že jsem žena? Dosud toho nikdo nezpozoroval!"

„Milá sestro, ty ses prozradila, když jsi prala a zašívala oděv bratra Leóna. Ale ještě více ses prozradila, když jsem večer místo pohádky vypravoval o ženách evangelických. Tvé oči a tvář mi řekly, že jsi žena. Potom i tvé držení těla na velbloudu je jiné než u mužů, pak i tvá zamlklost a tvůj hlas . . ."

„Milý Otče, vidím, že jsi veliký rabbi a že znáš i tajné věci . . ." odvětila dívka stydlivě.

Milá sestro, jaké jest tvé jméno?" přerušil dívku František.

„Jmenuji se jako má zemřelá matka Hanneh — Anna," odvětila dívka. „Má drahá matička pocházela z tohoto kraje; jeden z těchto dvorců patřil

mému dědovi, Ismailovi. Matku mou odvedl si otec nejdříve do Jaffy, kde se naučil italsky od benátských kupců, potom jsme přesídlili do Alexandrie. Matička má tam zemřela před pěti léty. Od té doby spravuji otcovu domácnost."

„Tuším, proč má sestra Hanneh cestuje v přestrojení . . ."

„Ano, cesta pouští, válečná doba, krutost moslemínů; to jsou asi důvody, že jedu do Jaffy v mužských šatech," doplnila Františkův dotaz dívka.

„A proč cestuje má sestra v této nebezpečné době?", dotazoval se světec.

Hanneh opět vzplála v obličeji a se sklopeným zrakem pravila: „Můj otec mě zasnoubil Sádokovi, zlatníku v Jaffě, jehož (zemřelý již) otec převzal kdysi náš závod, a veze mne k němu, abychom slavili svatbu. Já jsem jeho nevěstou. Proto z Jerusaléma vydáme se přímo do Jaffy. — Slyšela jsem, milý Otče, že po návštěvě křesťanských míst ve Svaté zemi přijedeš do Jaffy. Prosím tě, buď tam mým a Sádokovým hostem."

„Prosím však svou sestru Hanneh, aby přijala do svého domu též mého bratra Eliáše, který dlí s pěti bratry na misiích v Syrii. U Damietty jsem se s ním nesešel, neboť odcestoval s dvěma bratry do Akkonu. Nechal jsem tedy pro bratra Eliáše vzkaz u bratra Illuminata, aby na mně čekal v Jaffě. Illuminát totiž byl zatím v Italii a přinesl mi zprávu o změnách a novotách, jež zavládly mezi mými bratřími. Těch

novot nestrpím. Vzpomněl jsem si při tom na obratnost a zkušenost svého bratra Eliáše, který mi býval rádcem a těšitelem prve než jsem založil své bratrstvo, a spoléhám na jeho ráznost, vliv a rozšafnost, že s jeho pomocí zavedu v řadách bratří bývalý osvědčený pořádek. V tom oboru jest bratr Eliáš nevyrovnatelným. Jeho houževnatost dovede vzdorovati největším překážkám, jeho ráznosti ustupují všichni bratři. Toho čeká v řádě veliká budoucnost. Kéž jest vždy požehnaná!"

Hanneh s radostí slíbila, že poskytne bratru Eliáši pohostinství. Světec jí poděkoval a dodal: „Myslím, abychom se připojili ke karavaně".

„Milý Abuno, mám ještě jednu prosbu. Zachovej mé tajemství vůči všem, také vůči bratru Leónovi. A večer, až bude čas pohádky, mluv opět o matce Páně, která šla z Egypta asi tou cestou, kterou jedeme my. Nebo o Martě a Marii vypravuj, i o Ježíši, kterého nazýváte Kristem — Mesiášem."

„Má sestro Hanneh, slibuji ti, že do té doby, než se uvidíme v Jaffě, budeš mi Šmuelem. Večer u ohně na shledanou". František pobídl velblouda a brzy jel po boku Abu bydjiho.

Když se František přiblížil po chvíli k bratru Leónovi, jeli oba mlčky podle sebe. Ovečka boží přerušil obapolné mlčení otázkou: „Milý Otče, proč jsi tak zamyšlený?"

„Tíží mě vzpomínky na řád a bičují mne výčitky, že jsem dosud nenapsal řehole! — Měl jsem pone-

chati kázání schopnějším bratřím a napsati řeholi, aby řád nekolísal mezi přísností a vlažností! Mea culpa! Má vina!" —

„Buď dobré mysli, Otče", pravil Leo povzbudivě, „základy řádu nejsou otřeseny! Oba vikáře Matouše i Řehoře sesadíš a bratra Filipa, který sám sebe povýšil na správce sester blažené Kláry, odstraníš!"

„A ještě něco, Ovečko boží, udělám", rozhorlil se světec: „Zavedu noviciát, zkušební rok, pro přijaté členy do řádu, aby k nám nevnikly podvratné živly! To učiním!" —

VI. KOBYLKY.

Když naše karavana spatřila v malém údolí město el Chalil neboli Hebron (930 m nad mořem), jež jest posvátné křesťanům, židům i moslimům, stálo slunce v nadhlavníku. Toto prastaré město jest posvěceno pobytem Abrahamovým, Isakovým, Jakubovým a Josefovým. Okolní území obdrželo pokolení Judovo. V Hebronu bylo sídlo králů kanaanských, později krále Davida; tam zosnoval Absolon odboj proti otci Davidovi. V době babylonské sídlili tam Edomité, jež vypudil r. 164 před Kristem Juda Makkabejský. Za války židovské Římané město zbořili. Křižáci nastolili tam křesťanského biskupa (1167—87), jenž byl od vojska Saladinova po vítězství moslimů nad křižáky u Hattinu, dne 5. červen-

ce 1187 z města vypuzen. Podle podání bydlil tam Zachariáš a Alžběta, k nimž zavítala Panna Maria, Matka Boží.

Město leželo v malém, velmi úrodném údolí Halil a tvořilo pět nebo šest osad, uprostřed nichž leskly se dva veliké, zděné rybníky, protékané potokem. Na severním návrší, zvaném džebel el Remed, poutníci spatřili mohutné zříceniny města Abrahamova. Údolí bylo hustě porostlé stromy, granátovníky, fíky, mandloni a révou, na stráních viděli pole a pastviny. Okolní hory, vysoké skoro 1000 m n. m., byly pokryty obrovskými pralesy, v nichž rostly duby Abrahámovy s rozložitými korunami, po celý rok zelené, dosahující výše 30 metrů. Na východě hory příkře klesaly do Mrtvého moře.

Když jezdci stanuli před městem a zahleděli se na cestu, po níž vystoupili do Hebronu, zaslechli jásavý zpěv cikád, obdivovali se ztřeštěným skokům obrovských kobylek a nad potokem závratnému kroužení nádherných vážek a motýlů. Ovanula je pronikavá vůně myrty, muškátu, levandule a vavřínu, — až to omamovalo v tom letním žáru. Ptactvo, jež se v poledním vedru většinou odmlčelo, žilo též zde, a to titíž známí opeřenci jako v Italii a v Čechách. Vrabci, čížkové a pěnkavy cvrlikaly však přece.

Sotva karavana přiharcovala k městským hradbám, přivítal ji zuřivý štěkot polodivokých psů, kteří žijí u každého východního města a vsi; krátce na to ob-

jevil se na zaprášené ulici zástup špinavých, v nejnutnější hardy oděných dětí, které křičely z plna hrdla: „Bakšiš, bakšiš!“ Tyto pokřikující děti je doprovázely až do vrat konaku neboli hospody, v níž se vybíralo mýto a kde se poutníci ubytovali. Část města, kde stál konak, slula Haret eš-Šéch. Z konaku bylo viděti skálu se starými, do ní vytesanými hroby.

Ospalý hostinský, malé postavy a bledých tváří, přijal je chladně; ale jakmile spatřil na velbloudu lví kůži, jako by procitl, ihned se hluboce poklonil bratru Lvovi a oslovil ho: „Effendi (výsosti), přejete si kávu, sýr, arraki (kořalku), skopovou s rýží, víno, mošt? Račte poroučeti!“

Bratr Leo jej odkázal skromným pokynem ruky na Abu bydjiho, který vše opatřil. Po obědě oddali se všichni v chladné přízemní místnosti odpočinku. Také František a bratr Leo na hodinu usnuli.

Pojednou uslyšel František ve spánku vysloviti své jméno. Když otevřel oči, spatřil před sebou Šmuela, který s omluvou pravil: „Milý Abuna, celé městečko si vypravuje o tom, že jsi veliký hekim (lékař), který koná zázraky. Právě přišla matka a nedá se odbýti. Chce, abys jí vyléčil dítě z těžké oční choroby; bojí se, že dítě nadobro oslepne!“

„Milý bratře Šmueli, rci mi, kdo tu pověst roztrousil? — Hle, já sám trpím oční nemocí. Kdybych uměl léčiti, vyléčil bych sám sebe. V tom je veliký omyl,“ rozumoval světec.

„Milý Otče, aspoň ji potěš, prosím tě jménem Isa ben Marrjam," děl Šmuel vroucně.

Jak uslyšel svatý František jméno Ježíše Krista, byl vždy přemožen. Sám prosíval své bližní „pro lásku boží" o almužnu, o převoz, o pomoc; jak by mohl odmítnouti tuto matku? Vstal tedy a ptal se: „Kde je ta žena? — Ale já neumím arabsky! Co teď?"

„Milý Otče, já tě doprovodím!" nabízel se Šmuel. Světec tedy šel do dvora konaku, kde stála prostě oděná žena střední postavy; z polovice měla zahalenou tvář černou rouškou, byla tedy moslimka. Sotva světce zočila, vrhla se mu k nohám a mluvila něco, co velmi krásně znělo, ač tomu František nerozuměl. Mluva mateřská je vždy nejkrásnější a nejlahodnější.

„Ta žena jménem Marrjam prosí, abys navštívil její dům, jest prý nablízku," tlumočil Šmuel.

Šli tedy všichni tři. Nedaleko v ulici otevřela žena dvířka a stojíc u nich, propustila do dvora světce i Šmuela. Ve dvoře byla nádrž na vodu pod okapem, trochu nářadí, ale ve všem pořádek.

Uvedla je do světnice, kde na hrubém koberci ležela asi osmiletá dívka s krvavě zanícenýma a hnisajícíma očima. Sotva dívka uslyšela kroky, zvolala: „Přišel, přišel? — Já věděla, že přijde; můj sen se splnil!"

„Pokoj domu tomuto", pozdravil světec vstupuje do světnice.

Žena a pak Šmuel pověděli Františkovi, že dívka měla živý sen. Prý jakýsi cizinec v šatě Franka přišel do domu a řekl dívce: „Dnes prohlédneš a budeš zdráva!“

František se shroutil do sebe a pravil Šmuelovi: „Rci té ženě, že to na mne neplatí; jsem sice Frank (Ital), ale lékařství nerozumím. Nepomůže-li dobrotivý Ježíš, já nic nezmohu. V mé moci jest pouze toto: ať žena přinese čisté vody z Pramene Panny Marie, neboli Kaškala, potom dívce umyji oči a zaváži. Víc neumím a nedovedu. To by tato žena dovedla též!“

Šmuel tedy poslal ženu pro vodu. František mluvil zatím s dívkou, která vyprávěla obšírně svůj sen, načež líčila svou nemoc a bolesti, jež dávaly tušiti trachom. František jí vypravoval ústy Šmuelovými o zázracích Ježíšových a děvče odvětilo, že jí to již vypravoval jeden stařec, který zde před léty žil a odstěhoval se. Pravilo též, že Isa ben Marrjam miloval děti a že i ona miluje Ježíše. Toto sdělení Františka velmi potěšilo.

Přišla žena s vodou. František ustřihl kus své tuniky, namočil látku do vody a vymyl opatrně dívce oči. Pak vypral látku ve vodě, položil děvčeti na oči a převázal šátkem.

„Milá matko, více učiniti nedovedu, ač bych chtěl býti nejdovednějším hekimem na světě, neboť toto dítě se mi líbí. Mluví velmi krásně o Isa ben Marrjam, kterého i já miluji,“ děl František.

„Vždyť i já jsem křesťanka," ozvala se žena, „a miluji Ježíše. Můj závoj nechť tebe nemýlí, šatím se podle zdejšího obyčeje."

A tehdy zvroucněl hlas Františkův, když pravil: „Dobrý Ježíši, vyslyš tuto nešťastnou matku a vrať zrak jejímu dítěti, které Tě miluje." Pokřižoval dítě na čele, rozloučil se s matkou a odcházel. Ještě ve dveřích jí pravil: „Až obklad uschne, namoč jej zase do vody a přilož na nemocné oči dítěte. Opakuj to i v noci. Ráno jí bude lépe." —

Cosi neobvyklého se dálo. František měl dojem, jako by se šeřilo, ač byly teprve asi tři hodiny. Slyšel jako by šelest borového lesa; do šumu se mísilo jemné dlouhé pískání. Poněvadž bylo bezvětří a onen šum se stupňoval, František poznal, že se děje něco zvláštního, mimořádného. Na ulici panoval nezvyklý ruch. V této denní době Orientálci obyčejně spí, aby mohli, až přejde sluneční vedro, tím déle do noci pracovati; toho zvyku se přidržují též horalové v pohořích judských. Vtom se již ozvaly ze skupin lidí výkřiky: „Isa, Allah, Jáchve!" Lidé rozčileně šermovali rukama, vzrušeně mluvili a jejich zraky byly vesměs obráceny k východu. František se zahleděl rovněž v tu stranu a ihned narazil na na jeho tvář veliký hmyz; když jej světec lapil do hrsti, poznal s hrůzou kobylku, neboli saranči. Pohled na obávaný hmyz jej zpravil o všem. Tito zámožní horalové se lekají kobylek, které se blíží k městečku a do kraje. —

Kobylky se vyrojí z pouště v miliardách. Svým množstvím zastíní dokonce sluneční svit, a kam dopadnou, tam za tři-čtyři hodiny nezůstane listu na stromech, ani traviny na pastvinách, ani stébla na poli. Je to nejhroznější rána východních úrodných krajů a všeliká obrana proti kobylkám jest i za našich časů marná. Když kobylky spasou všelikou zeleň, zvednou se k letu a zmizí tak rychle, jak přiletěly. —

Sarančata se stěhovala ... Šum jejich křídel byl již mnohem silnější, podobaje se rachotu pracujícího stroje neb střelbě z kulometu, takže zanikal lidský hlas.

Obyvatelé se shlukli kolem Františka a prosili velikého západního hekima o pomoc. Ze dvora konaku vycházel právě bratr Leo, obklopen lidmi, kteří k němu spínali ruce, poněvadž viděli v něm hrdinu, který dovede čeliti nejen lvu, nýbrž i kobylkám. Leo posílal však lidi ke světci: „Jděte k Františkovi, ten vám pomůže, ale proste ho pro Ježíše Krista!"

Světci bylo líto přestrašených lidí. Když začali prositi pro lásku boží a pro Ježíše Krista ukřižovaného, pravil: „Bratři a sestry! Když přišel prorok Jonáš do města Ninive, kázal pokání. A Pán Bůh na pokání lidu ušetřil města. Proto všichni, jak jste zde, klekněte a modlete se k Pánu Bohu za odvrácení této strašné rány!"

Šmuel, který jeho slova tlumočil, musil napnouti všechny síly, aby překřičel rachot letících kobylek. Lidé si klekli a modlili se. Do jejich rukou a tváří

narážely kobylky jako krupobití. Přítomní obyvatelé zavírali oči i ústa, skoro se dusili v záplavě toho obávaného hmyzu. Slunce, jako by pozbylo své svítivosti, anebo jako by truchlilo nad zkázou kraje, téměř pohaslo. Byly to příšerné chvíle: Temno, rachot kobylek, úpěnlivé výkřiky lidí a vytí psů . . .

Světec se položil tváří na zemi, do prachu ulice a modlil se: „Všemohoucí, věčný Bože, odplatiteli spravedlivých a největší slitovníku nad hříšníky, v Jehož jméně nebešťané, pozemšťané i podzemské mocnosti poklekají; uděl nám hříšným svou mocí, abychom pro Tvou milost dosáhli toho, v co skrze Tvé milosrdenství pevně důvěřujeme. Abys totiž tyto zhoubné kobylky skrze nás nehodné proklel, úplně odstranil a dokonale zničil, ať jsouce pro Tvou dobrotivost této rány zbaveni, svobodně díky vzdáváme Tvé velebnosti. Skrze Krista, Pána našeho. Amen."

Na cestě se hemžila saranče, že je mohl na hrsti sbírati. Hukot a bzukot neustával. Lidé plakali, rvali si vlasy, zoufale lomili rukama a modlili se.

Světec znova padl na tvář a modlil se: „Zaháním vás zhoubné kobylky, skrze † Boha, Otce všemohoucího, skrze † Ježíše Krista, Jeho jediného syna, skrze † Ducha Svatého, který z obou vychází, abyste se ihned odvrátily od těchto polí a pastvin, a v nich se nezdržely, nýbrž abyste odletěly a zapadly do Mrtvého moře, kde již nemůžete nikomu škoditi. Na místě všemohoucího Boha a celého tvorstva

nebeského a svaté Církve boží vám zlořečím, abyste každé vteřiny hynuly a vás ubývalo, aby nezůstalo po vás zbytků, — leč by snad byly užitečné ke spáse a ku prospěchu lidí. Toho rač nám dopřáti Ježíš Kristus, který přijde soudit živých a mrtvých a svět ohněm. Amen."

Světec ležel na tváři, vzbuzuje dokonalou lítost nad svými hříchy a též nad hříchy obyvatelů této krajiny. Konal za ně pokání a sliboval Pánu Bohu, že se bude káti na svatých místech, které posvětil Pán Ježíš svými stopami a krví! Aby se tedy Pán Bůh smiloval nad těmito horaly a odvrátil od nich metlu kobylek. Byl tak zabrán do modlitby, že nevěděl, co se děje kolem něho.

Vtom se někdo dotekl jeho ramene a světec uslyšel hlas bratra Leóna: „Otče, povsťaň! Vzdejme díky Pánu Bohu!" —

František se vzchopil, pozdvihl tvář k nebi, které zářilo jasem slunečním; všude ticho, jen na cestě ležela zelená těla mrtvých kobylek.

„Co se stalo?" tázal se překvapený světec.

„Kobylky pojednou ve vzduchu zakroužily a s nevídanou rychlostí odletěly na východ!" pravil bratr Leo. Každé jeho slovo bylo slyšitelné, neboť lidé ztichli jako pěny a zůstali úžasem klečeti.

Do toho ticha zapadl jasný hlas Františkův jako hlásnice: „Bratři a sestry, vzdejme díky Pánu Bohu!" Vrhl se na kolena, rozpřáhl ruce a silným hlasem jal se střídavě s bratrem Leónem modliti hymnus:

Te Deum laudamus, Bože, chválíme Tebe. — Ku podivu všichni křesťané — a bylo jich mnoho — rozuměli Františkovi a jali se arabsky zpívati „Bože, chválíme Tebe . . .“

Po vykonané pobožnosti nastal jásot. Lidé, ať křesťané, ať muslimi, i několik židů, kteří byli skláři a hrnčíři, přistěhovalými z Benátek, tlačili se k světci, děkovali mu a mluvili na něho. Ale světec přímo prchal před nimi, nechtě býti sveden k pýše.

Když se konečně zastavil, pravil jim ústy Šmuelovými: „Drazí bratři a sestry, já vám nerozumím! Jděte do svých domovů.“

Přítomní však překvapeně namítali, že přece zřetelně arabsky pravil: „Bratři a sestry, vzdejme díky Pánu Bohu!“

Šmuel jim musil několikráte dotvrditi, že František vskutku nerozumí arabsky. Ani Šmuel, ani Ibrahim nedovedli si vysvětliti, jak vznikl tento podivuhodný omyl.

Křesťané i moslemíni přes všechno bránění doprovodili Františka do konaku. Neopustili ho dřív, až jim slíbil, že jim bude večer kázati o Isa ben Marrjam. —

Když vešel světec do dvora, zastihl všechny arabské členy karavany shromážděné u veliké plachty. Jedni drželi v ruce košťata, jiní hajky, opět jiní svázané větve ve víchy. Stáli nad plachtou a mlčeli. Světec, Leo, Šmuel a Ibrahim k nim přistoupili a spatřili v plachtě několik košů kobylek.

„Co s tím chcete?" tázal se Ibrahim.

„Inu, lovili jsme kobylky, abychom si z nich připravili chutný pokrm, ale pojednou saranče zahadně v plachtě zčernala a vychází z nich zápach. To je nevysvětlitelné, to se nám ještě nestalo!"

„Hoďte to na hnůj", děl Ibrahim pohrdlivě! „Máte zde dost ovoce!"

František mlčel. Bratr Leo však si vzpomněl na modlitbu světcovu a mlčel také.

Hostinský vyšel Františkovi a Leónovi vstříc a pravil s velikou poklonou: „Ó velký muezzine, a ty, veliký effendi, který jsi přemohl lva pouhýma rukama, vy jste slavní marrabi (čarodějníci), kteří dovedete poroučeti též kobylkám. Od této chvíle vám nabízím svůj dům; do svého odjezdu vládněte vším jako vlastním majetkem! Allah vám požehnej, že jste odvrátili ránu kobylek! Allah rozmnož vaše poklady!"

František však řekl: „Nikoli já a bratr Leo, nýbrž pokání a modlitba celého města pohnula Pána Boha, že zahnal a částečně pohubil kobylky!"

Večer trousili se lidé ke konaku, aby vyslechli Františkovo slíbené kázání. Mezi prvními byla vdova Marrjam i s dceruškou. Zářila v tváři radostí a její dítě též.

„Kde je František, veliký divotvůrce?" tázala se žena na dvoře konaku. — Uvedli ji do síně, kde seděl světec na lví kůži, již mu pro odpočinek ve dne i v noci půjčoval bratr Leo.

Žena padla na kolena k sedícímu Františkovi, levou rukou strhla k němu své dítě a pravila své dcerušce: „Zde viz, divotvůrce, který ti vrátil zrak a polib mu ruku!“

Dítě ochotně se ujalo ruky světcovy, zahledělo se mu upřímně do očí a pravilo vážně: „Otče, zaplať Pán Bůh!“

Světec však byl trochu rozpačit: „Dětátko, — jak se jmenuješ?“ (Slova tlumočil Šmuel).

„. . . Marrjam, jako maminka!“

„. . . Marrjam, tak brzy jsi zdravá? — Obmytí očí nemohlo tě uzdraviti! To se mýlíš, že já jsem tě zbavil nemoci. Uzdravil tě Isa, kterého miluješ. Tomu poděkuj na modlitbách a buď jeho věrnou vyznavačkou do smrti!“

„Ale, Otče,“ pravilo dítě, „já vím, že Ježíš jest všemohoucí; a přece nechtěl mne uzdraviti, až mi poslal tebe. Mně se o tobě zdálo! Viděla jsem tě ve snu právě tak jako nyní. — Když přiletěly kobylky a narážely mi do tváří, strhla jsem obvazy s očí, abych se podívala, co to bzučí a létá. Měla jsem strach, že mně bude světlo pichati do očí jako jindy, ale kupodivu, mé oči světlo snesly a viděla jsem všechno kolem sebe jasně. Nikdy dříve jsem neviděla tak dokonale jako nyní. Když přišla maminka, padla jsem jí do náručí a volala jsem: Maminko, ten Frank mne uzdravil. Řekl, že mi bude lépe až ráno, ale já už nyní jasně vidím, a světlo mne nebodá. Maminko, já mám zdravá očička! Ach, jak jsem šťastna!“

Světec dítě pohladil a obrátiv se k matce, pravil zvolna: „Vidíš, jsouc rozumná žena, že můj obklad nemohl dítě uzdraviti! Jen Bůh jest všemohoucí, já jsem hříšník, kterého Bůh neslyší. Poděkuj Pánu našemu, Ježíši Kristu, a jdi v pokoji! — Hle, lid chce slyšeti mé kázání!“ —

Ke konaku sešlo se celé městečko. Světec se postavil na balvan u plotu a s ním tam vystoupil Šmuel. František kázal o Kristu Ježíši. Mluvil hlavně o jeho životě, zázračné moci, pak o jeho zmrtvýchvstání a nanebevstoupení, o církvi a svátostech. Měsíc již vycházel, když František ukončil vyučování a unavený Šmuel arabsky hlásil konec přednášky.

Křesťané připravili příštího jitra Františkovi veliké překvapení. Ráno pozval Leo Františka do domu oné vdovy, jíž světec uzdravil dítě. V bílé světnici uzřeli dřevěný oltář, vedle na stole kněžská roucha, kalich a misál. Vše bylo staré, zvetšelé, ale dosud upotřebitelné.

Bratr Leo s mile překvapeným Františkem hlasitě odříkali modlitby ke mši svaté, světec oblékl Ovečku boží do kněžských rouch, — a ministroval. Všichni křesťané z města přišli a vpravdě nábožně se modlili, neboť nebyli na mši svaté čtyři léta.

Při svatém přijímání přistoupil ke stolu Páně nejdříve svatý František, který nebyl knězem, nýbrž jen jáhnem, za ním přicházeli všichni věřící a přijímali Tělo Páně. Bylo to první svaté přijímání v tomto městečku po dlouhých čtyřech letech.

Teprve po mši svaté, když se věřící z větší části rozešli, tázal se František: „Milý bratře, kde jsi vzal hostie?“ Leo se blaženě zasmál a pravil: „Včera k večeru jsem jich napekl s touto ženou a všechny věřící jsem vyzpovídal. Ale nyní mne čeká nová práce. Teď udělím dvanácti dětem svatý křest a také pokřtím deset Arabů. Tvé kázání, Otče, a zázraky přinesly ovoce!“

„Ovečko boží, netrap mne,“ posteskl si František. Radostně vzrušené děti a dospělí křtěnci zatím přistoupili k oltáři, kde blažený světec při udělování svátostí bratru Leónovi pokorně přisluhoval. Šmuel klečel a pak pro únavu seděl u dveří, nespouštěje s obou mnichů očí. Potom teprve šťastní rodiče, kmotrové a ostatní věřící opustili dům vdovy Marrjam, který se stal toho dne domem božím. —

Po obědě pravil šejk mnichům: „Milí Otcové, stojíme na svaté půdě; chcete-li se pomodliti na zdejších posvátných místech, jsem ochoten vás provázeti!“

„Budeme ti vděčni, milý šejku, když nám budeš vůdcem, neboť my se zde nevyznáme,“ svolovali mniši. Také Ibrahim a Šmuel si přáli spatřiti svatá místa.

Halef, Omar a Jusuf osedlali na rychlo velbloudy a skupina asi osmi jezdců dala se na pochod. Ostatní Arabové oddali se odpočinku, zábavě, nebo šli se vykoupat. Jezdci zamířili na severozápad po jerusalemské silnici k nedalekému, jen asi šest metrů vysokému návrší, které slouje džebel er Ramed, kde je

Starý Hebron. U studny, zvané „Sářino koupaliště", uvázali velbloudy k stromům a šli k hrobu Išaje, otce krále Davida pěšky, neboť moslimi, židé i křesťané pokládají tento pahorek za posvátný, na němž nesmí spočinouti noha zvířete.

Nedaleko spatřili olbřímí kyklopské zříceniny dér arbain, neboli „dvůr čtyřiceti", kde ohromné tesané kvádry, blátem spojované, označují pravěké základy obrovské — nám neznámé — stavby, která svou velikostí by se dala přirovnati jen k egyptským pyramidám.

Několik kroků odtud stál křižácký kostel, u něhož byla kdysi biskupská residence, od r. 1187 v mešitu proměněný. V tomto kostele jsou hrobky Isáka a Rebeky.

O něco výše přišli k druhé mešitě, která stojí nad památnou jeskyní „Machpéla". Dvanáct metrů vysoké základy této stavby vznikly v pravěku a budí svou mohutností dosud úžas všech cestovatelů. Nástavbu na oněch zdích provedl Herodes Veliký. Když poutníci přišli ke schodišti, zastihli tam několik modlících se židů, kteří však smějí vystoupiti jen na pět schodů, vyšší schody jsou vyhraženy jen pro moslimy. Jeden žid právě vhazoval otvorem ve zdi popsaný svitek papíru do hrobky praotce Abraháma, prose o vyslyšení. Na vyšších stupních klečící moslimi modlili se tiše, kdežto dole stojící židé pronášeli své modlitby nahlas. Když spatřili Františka, uklonili se a pravili: „Veliký rabbi, sám pra-

otec Abrahám tě sem poslal!" — Také moslimi ustupovali a dělali mu místo. Tento velice fanatický lid dovolil dokonce mnichům a jeho průvodcům, že směli — ovšem bosi — vstoupiti do mešity, aby shlédli její památnosti. (Dnes je křesťanům vstup možný jen s písemným dovolením sultána-kalifa.) Z mešity odebrali se k severní zdi mešity, kde ve dvou svatyňkách odpočívají ostatky Abraháma a Sáry. Celá společnost poklekla, neboť moslimi pokládají a ctí Abraháma jako proroka. Také František a Leo poklekli a zbožně se pomodlili k praotci Abrahámovi, jakožto duchovní synové a dědici jeho požehnání skrze zásluhy Ježíže Krista. Duchovní synovství má pro nás větší cenu, než tělesný původ, na nějž se hrdě odvolávají židé v době Krista Pána. Světec vroucně vzýval Abraháma o pomoc při spisování řehole, kterou již nosil v hlavě a v srdci, ale papíru ji dosud nesvěřil. O několik kroků výše spatřili hrobku praotce Jakuba a Lii, jeho manželky. Ještě jednou se zahleděli na tuto stavbu, v níž byl pomazán David na krále a v níž odpočívají praotcové, z nichž podle těla vzešel Ježíš Kristus.

Vrátivše se k „Sářinu koupališti", sedli na velbloudy a jeli do údolí vádi bét Iskahil, židovsky Eškol, t. j. hrozen. Jest to velmi úrodné úžlabí, do něhož přišli vyzvědači od Mojžíše poslaní, kteří tam nalezli tak veliký hrozen, že jej dva muži navlékli na tyč, jejíž konce si vložili na ramena a přinesli do tábora nespokojených Israelitů. Když se František

na tom místě modlil o hmotné požehnání boží pro své duchovní syny a dcery, uslyšel v duši hlas Krista Pána: „Františku, čím více bratří bude, tím lépe a hojněji budou hmotně zaopatřeni. Kdožkoli bude tvé řády milovati, byť i hříšníkem byl, dosáhne ode mne milosrdenství. Kdo však bude tvé řády utiskovati nebo nenáviděti, ten bude ode mne potrestán, jeho dnové budou ukráceni a zle dokonáni!"

Světec, slyše ta slova, klesl tváří na zemi a vroucně volal: „Chvála tobě, Pane, Králi věčné slávy! Pomoc Tvoje zůstaň vždycky s námi, od tohoto času až na věky! Díky Bohu!" — Společnost však jeho hlasitých slov nechápala, pozorujíc spíše křesťany a židy, kteří ve vinicích česali hrozny.

Karavana se vrátila skorem až k městu Hebronu a vydala se na cestu směrem severovýchodním na pahorek džebel Bélún k „Dubu Abrahámovu" v chirbet en Nazárá. Spatřili tam strom ohromných rozměrů, jehož kmene všichni poutníci nemohli rozpaženýma rukama obejmouti. Josef Flavius o tom stromu napsal, že tam stojí od stvoření světa. Ohromná koruna, jejíž větve se podobaly silným stromům, vyrůstala z mohutného kmene a dosahovala výšky snad 35 metrů. Tento obrovitý dub tam stojí ještě dnes. Světec nepozoroval na kmenu stop zahnívání neb trouchně.

Opodál se hloubila „Studánka Abrahámova". Ibrahim uštípl si kousek kůry s dubu Abrahámova na památku.

František dojat posvátným místem, klesl na kolena, modle se snažně k Pánu Bohu za své duchovní syny a dcery, za své řády.

Když tak nábožně zasvěcoval sebe i své řády službě boží a církevní, uslyšel v duši hlas Krista Pána: „Františku, pohleď na tento věkovitý strom! Ten ti bude symbolem, že tvé řády potrvají až do skonání světa, a že nikdo, jenž by do tvých řádů vstoupil, a chtěl by v nich vésti zlý a pohoršlivý život, dlouho v nich nesetrvá!".

Světec, klaněje se Kristu Pánu, volal zaníceně: „Buď pochválen a zveleben, nejsvětější Pane Ježíši Kriste, na věky, neboť dobrotivý a milosrdný jsi, a milosrdenství Tvoje nemá konce. Ty sám jsi Pán, Ty sám nejvyšší, Ty jsi s námi, s Církví Svou až do skonání světa. Pomoz, Pane, mé slabosti, abych napsal řeholi v Tvém duchu a podle Tvé nejsvětější vůle, ke cti a chvále boží, k prospěchu Církve, k spáse svých řádů a věřících!"

Arabové, Ibrahim a Šmuel si zatím prohlíželi rozvaliny vysoké hradby, kterou kolem dubu a studánky Abrahámovy dal postaviti Herodes Veliký. Římský císař Hadrián, který téměř všechna posvátná místa křesťanská zhanobil pohanskými sochami a oltáři, vystavěl též tady pohanský oltář, jejž však Konstantin Veliký zbořil a zbudoval tam basiliku, ale tu zase vyvrátili Peršané r. 614. Basilika již nepovstala z rozvalin, neboť brzy opanovali Svatou zemi moslemíni. — —

Odtud odebrala se karavana asi půl hodiny cesty na severovýchod do údolí Mambre, do vádi Balud, neboli do dubového údolí Abrahámova, kde nalezla studnu Sářinu a šedesát kroků dále pobořenou basiliku Konstantinovu.

„Zde jest to místo", ujal se slova bratr Leo, „kde se usadil Abrahám, když vyšel z Egypta. Zde vystavěl Hospodinu oltář, zde hostil tři anděly, z nichž jenom jednomu se poklonil, tady se narodil Sáře Isák a zde Sára zemřela . . . — V tomto údolí přebýval praotec Isák a Jakub s dvanácti syny. Odtud poslal syna Josefa do Sichemu, aby se přesvědčil, jak se daří jeho synům. Odtud konečně odešel Jakub s celou rodinou do Egypta." — Tam se ani Ibrahim neubránil dojetí a klesl na kolena, volaje: „Veliký praotče, můj svatý jmenovče . . .!"

Zadumaní a dojatí jezdci vrátili se na silnici jerusalemskou a jeli dále na sever do Harum Ramed el Halil — asi pět minut cesty — kde uzřeli ohromné, přímo gigantické rozvaliny na ploše 65 × 50 metrů. Byla to „vyvýšenina se svatyní Abrahámovou."

Také tam vykonali všichni pobožnost a unaveni tolika dojmy, vrátili se s večerem do Hebronu.

Arabi, kteří zůstali doma, nasbírali si v blízkém okolí města vonného koření, myrrhy, skořice, šafránu, balšámu a kadidla. Vše pečlivě uložili na střechu kůlny, kde pařilo slunce, aby koření uschlo a dalo se uschovati pro pozdější doby. Někteří z A-

rabů si takovým způsobem přivydělávali a koření v městech draze prodávali. Jiní vypomohli křesťanům a židům při trhání hroznů, neboť vinobraní právě nastalo. Jako mzdu za práci obdrželi hrozny, na nichž si labužnicky pochutnali, neboť koran zakazuje pouze pití vína.

VII. PO STOPÁCH SPASITELOVÝCH.

Hlavním městem Svaté Země neboli Palestiny byl Jerusalem, arabsky el Kuds. Od r. 636 vládli v Palestině moslemínští sultánové z několika rodů. V 10. století zmocnili se Svaté Země egyptští Fátimovci, r. 1072 opanovali ji Seldžuci, kteří utiskovali křesťanské obyvatelstvo a křesťanské poutníky, čímž uspíšili křižácké války. Křesťané veřejní a též tajní byli usazeni hlavně v městech, na venkově bydlili arabští fellahové, kteří byli moslemíny. Křižáci dobyli celé Svaté Země r. 1099 a založili křesťanský stát jerusalemský (1099—1291), jehož hlavním městem byl Jerusalem. Když sultán Saladin († 1192) porazil u Hittina r. 1187 nesvorné křesťany, přešel Jerusalem a největší část Svaté země do moci egyptských Ejúbovců. Ke křesťanskému státu náleželo od té doby jen pobřeží Středozemního moře, hlavně pevnosti v Tyru a v Antiochii; novým hlavním městem nepatrného zbytku křesťanského státu stal se Accon (Acco). Svatá země, do níž se František ubí-

ral, byla tehdy podrobena moslemínům. Smlouvou z r. 1229 postoupeno křesťanům pobřeží od Jaffy k Sidonu s městy Jerusalemem (kromě mešity Omarovy), Betlémem a Nazaretem. Tuto smlouvu uzavřeli Bedřich II. a sultán Al Khamel-Meledin za páté výpravy křížové. Poslední zbytky křesťanského státu na pobřeží vyvrátili Mamelukové po zoufalé obraně duchovních řádů rytířských r. 1291.

Tehdy v Akkonu zahynuli strašnou smrtí mučednickou padesát dva synové svatého Františka. V době Františkově tvořila Svatá Země vilájet jerusalemský, který se dělil na sandžaky (kraje); vilájet spravoval mutessarif jerec.

Naše karavana těžce slézala nejvyšší místo Judských hor mezi městečky Halhúl a Beit Súr, kde vrcholy hor strměly nad mořem 997 m. S toho místa dala se přehlédnouti veliká část jižní Palestiny. Na východě, kde prudce spadaly judské hory do pouště Judské, leskl se severní cíp Mrtvého moře a údolí jordánské, Na severu v modravých parách nížily se zvolna hory judské, v jejichž klínu tajil se Jerusalem a severněji sivou mlhou zastřené hory Samařské. Na západ dosti srázně svažovaly se hory do roviny Sefele při Středozemním moři, jehož hladina se blýskala jako kovové zrcadlo. A nad celým krajem klenulo se azurové nebe bez jediného mráčku.

„Proč jsme vlastně zvolili tuto strmou, obtížnou cestu přes hory?“ otázal se František Abu bydjího.

„Otče, proto jen, že jest o třetinu kratší, než cesta po břehu mořském na Jaffu a nazpět do Jerusalema. Zde v horách necítíme takového úpalu a cesta jest zde bezpečnější, než rovinou podél moře", vysvětloval Abu bydji.

„Mám vskutku pocit," děl František, „jako bych uprostřed léta dlel v Carceri na vrcholu hory Subasio nad Assissi, anebo na svaté hoře Alverně. Máš pravdu, bratře šejku, zde jest v létě velmi mírné podnebí, vzduch voní jako koření a rozhled, — rozhled se jeví jako stkvělá vidina ve snu. Děkuji ti, že nás vedeš touto cestou."

„Tudy často kráčel a jezdíval král David, když po sedm let panoval v Hebroně," upozorňoval přítomné bratr Leo. — — —

Naši cestovatelé odešli po poledni z el Chalil (Hebronu). Obyvatelé je doprovázeli kus cesty a blahořečili jim jako poslům božím. Ve chvíli rozloučení poklekli a František je žehnal: „Hospodin vám požehnej a ostříhej vás! Pán ukaž vám svou tvář a smiluj se nad vámi! Bůh obrať k vám svůj obličej a uděl vám pokoje! Pán vás požehnej!"

Od Beit Súru cesta mírně klesala. Po levici jim zůstal Dželdúr a s vrcholy hory, na niž vystoupili pozdě odpoledne, spatřili na levo Beit Zakárjá. Za městem jeli kolem skály, v jejíchž trhlinách byly usazeny včely. Medu měly shromážděného tolik, že tekl po skále. Arabové se tam vonným medem zásobili na týdny. Minuli Faghúr a uprostřed kopců, které do-

sahovaly výše skoro hor Albánských u Říma, zasvitl jim Beitlahm — Betlem, ležící 777 m nad mořem.

Už cestou do Betlema vzpomínal František a Leo na císaře Hadriana, na sv. Helenu i na křižáky, kteří před nemnoha lety postavili tam nádherný pětilodní chrám s 44 mramorovými sloupy a mramorovou podlahou. Městečko mělo podobu podkovy a leželo uprostřed zelených strání a zahrad fíkových a olivových, marhaníkových a mandloňových; kolem města vinuly se vinice, před městem zel příkrý sráz, dále pak stoupaly kopce s pastvinami. Na stráních kvetly krásné růže, tulipány, krokus, mečíky a tak zvané růže jerišské uprostřed cypřišů, terebintů, akácií a cedrů.

„Milý šejku," tázal se František, když se blížili k městečku, „hle, chrám jest zde zachován, ač ve Svaté zemi vládnou již přes třicet let moslemíni. Jak si to mám vysvětliti?"

Abu bydji se zamyslil a pravil: „Milý Otče, egyptská vláda není si dosti jista, zda tuto zemi udrží ve své moci. Štěstí válečné jest střídavé. Kdyby Evropané obnovili zde křesťanské království, mohli by moslimům splatiti rovné rovným a mohli by bořiti naše mešity. Proto se chová vláda k svatým místům křesťanským shovívavě. Tak je tomu v celé zemi, také v El Kuds. — Ostatně i my pokládáme Ježíše za proroka."

Když karavana přijela ke chrámu, šejk opatřil klíče, aby František a Leo mohli do kostela. Mosle-

mini jen nahlédli do skvoucího chrámu a běželi za obchodem.

František při rozloučení upozornil šejka, aby byl opatrný a mnoho dobytka nenakupoval. „Hle, Damietty může býti dobyto každého dne — a bude po válce. Pak bys měl velikou škodu!“

Šejk však pravil: „Než obě vojska odtáhnou, budou potřebovati času i stravy. A kdybych nemohl hnáti stáda do Egypta, poženu je do Acconu. Ovšem v tomto případě musel bych býti velmi obezřelý, neboť má hlava byla by v sázce! — Otče, pomodli se i za mne!“

Také Šmuel přistoupil k světci a prosil: „Milý Otče, pokloň se Isovi ben Marrjam místo Šmuela, když on sám nesmí do křesťanského chrámu vejíti!“

František a Leo oddali se pak modlitbě na svatém místě, kde Slovo tělem učiněno jest, kde Bůh přijal na se lidské tělo a stal se Bohočlověkem. —

Noc přespali za městem na pastvině, kde andělé zvěstovali pastýřům radostnou zprávu o narození Ježíše Krista, Spasitele světa.

Cestou z Betlema zastavili se ke krátké modlitbě u náhrobku Ráchelina (Kubbet Ráchil), který je vzdálen jen asi slabou hodinu cesty od Betlema. Mniši pomodlili se k sv. Nemluvňátkům za ochranu v moslemínské zemi, neboť čekala je mnohá nebezpečenství a útrapy, jak správně předvídali.

Město Jerusalem rozkládalo se široce mezi holými

skalnatými horami. Stálo zasmušilé, ač na ně sálalo slunce jasnými, horkými paprsky. Ze všech budov upoutala pozornost naší karavany nejdříve mešita Omarova s ohromnou pozlacenou kopulí, jež zářila v sluneční záři oslňujícími paprsky. Mešita stojí na místě bývalého chrámu židovského a vévodí městu i okolí. Porůznu kolem mešity čněly k azurovému nebi jehlance štíhlých minaretů, umělecky vybudovaných, s filigránskými štíty. Ostatní budovy utápěly se za pevnými hradbami, které na západní straně protínala Jaffská brána, zvaná el-Kala. Po pravé straně brány tyčila se mohutná pevnůstka, citadela, na návrší, kde stával kdysi palác Herodův.

Karavana se utábořila před branou ve stínu dvou obrovských sykomor u fíkového mlází, jež bujelo na břehu nyní vyschlé stružky. Mniši ztrávili noc v táboře, později několik dní a nocí u kněze Porfyria v městě. Ibrahim se synem vešli však hned odpoledne do města ke svým známým.

Příštího dne ráno odebrali se i mniši se šejkem do Jerusalema. Abu bydji představil Františka a Leóna v bráně městské jako indické učence a poutníky. Město mělo křivolaké uličky, na nichž ležel vysoko bílý prach, který se při každém kroku zvedal. Mnoho domů bylo od posledních válek rozbořeno i spáleno. V ssutinách kupily se hromady odpadků, smetí a špíny, ve které lovili hubená sousta polodivocí vychrtlí psi. Průčelní zdi domů byly bez oken. Vcházelo se do nich nízkými dveřmi, jež byly stále

zamčeny. Na ulicích a v bazarech vířil život jako v egyptských městech Alexandrii a Damiettě. I v Jerusalemě bylo patrno, že se města dotýká válečná doba, neboť potkávali často vojáky, venkovské fellahy a ponížené, zakuklené židy. Svatá místa křesťanská nebyla zničena, nýbrž jen zchátrala nepohodou a poslední válkou.

V neděli, v den Povýšení svatého kříže, dlela karavana v Jerusalemě. Okolí hlavního města bylo pusté od přírody i z doby posledních válek, ale hradby a brány stály mohutně a pevně. Pomocí šejkovou oba mniši byli puštěni do města. Kochali se pohledem na večeřadlo, spatřili zahradu Getsemani s olivami, jež byly svědky smrtelné úzkosti Kristovy, pobožně prošli na modlitbách svatou křížovou cestu Ježíše Krista a navštívili jeho hrob.

Ze zahrady Getsemani vzali si na památku nádherné sasanky (anemone coronaria), a krůpěje krve Kristovy (helichrisum sanquineum).

Mniši budili sice pozornost svým šatem, ale neveliký, neboť František přijal pro svůj řád běžný oděv italských venkovanů.

Přes to, že v Jerusalemě vládli již třicet let mosleмíni, žilo tam mnoho křesťanů veřejných i tajných, ba i kněží, kteří na svatých místech konali bohoslužby. Několik křesťanů dokonce požívalo úcty u mutesarifa Tevfika beje. Jejich vlivem a úplatky směl bratr Leo sloužiti mši svatou ve večeřadle Páně. Na tom přesvatém místě přijal František

svaté přijímání z rukou svého bratra Lva. Při mši svaté prožil světec celou poslední večeři Páně, připomněl si všechny židovské zvyky paschatu a jejich význam, znova mu zněly v duši všechny řeči Ježíše Krista, jimiž ustanovil nejsvětější svátost a stav kněžský. Snažil se připraviti na svaté přijímání Těla Páně s takovou vroucností, jíž byl schopen jen sv. Jan, miláček Páně, a s horoucností nadšence, sv. Petra. Zřel v bratru Leónovi samého Krista Pána, neboť Leo byl knězem a zástupcem Spasitelovým, když slyšel jeho slova: „Ejhle, Beránek Boží.....“

První noc svého pobytu v Jerusalemě František ztrávil na modlitbách v kapli Hrobu Páně. Jsa v tmavém kostele sám, vždy více pronikal duchem ve výjevy ukřižování Páně, téměř jako by slyšel sedmero slov Kristových na kříži, vnímal zemětřesení, útěk davu s klaté, od té chvíle však svaté, ba nejsvětější hory na světě. V tom zanícení si opakoval slova sv. Pavla: Já jsem přibit na kříž. Žiji, nikoli však já, nýbrž žije ve mně Kristus.

V nočním tichu se Františkovi zdálo, že slyší hlas Kristův: Františku, ty poneseš moje rány na svém smrtelném těle. Amen.“ Rozhlédl se kaplí, ale nikoho neviděl. Pokládal tedy onen hlas za halucinaci. Neboť jsa si vědom své hříšnosti, ani o tom nerozvažoval, že by měl nositi na svém těle rány, jizvy Spasitelovy. Konečně vše to pokládal za ďábelské mámení a bije se v prsa, volal vroucně: „Ne nám, Pane, ne nám, ale jménu svému dej slávu.“

Když se jednou ubírali František, Leo a šejk uličkou při mešitě Omarově, blízko brány Báb el Maharbe, spatřili tak zvanou ‚zeď nářků'. Je to zbytek zdi židovského chrámu a památka na slavnou minulost vyvoleného národa. Padesát stop dlouhé a třicet stop široké zdivo ihned upoutalo pozornost našich poutníků, neboť u zdi stálo několik osob, které se hlasitě modlily.

Stařec v hedvábném hajku, původně kanárkově žluté barvy, nyní však zcela vybledlém, stál u zdi, maje tvář skloněnu nad Thorou (svitek knihy starozákonní), pohoupával se zleva napravo, odpředu dozadu, chvílemi pohyboval pravou nohou, jako by šlapal kolovrátek. Jeho ústa pronášela táhlý, neharmonický a jímavý nářek. Opodál stáli dva mnohem mladší mužové, jeden v sametovém kaftanu barvy kdysi fialové, druhý měl na sobě polohajk, polokaftan bledě zelený. Oba horoucně líbali zeď nářků, hladili ji dlaněmi a pak ji rozpřaženýma rukama křečovitě objímali. U protější zdi seděl stařec na nízké stoličce, podpíraje si skleslou hlavu pravicí. Jeho podoba skýtala obraz náboženského zoufalství.

Naši poutníci se mlčky přiblížili a s úžasem poznali, že onen stojící stařec jest přestrojený Ibrahim. Nejmladší z mužů byl Šmuel, který osušiv zaslzené oči, představil jim svého společníka, u něhož v Jerusalemě přebývali. Ibrahim byl tak zabrán do pobožnosti, že příchozích nezpozoroval. Stále přešlapo-

val, úpěl a modlil se z Thory. Když jej Šmuel vyrušil, stařec upřel na své známé zasněný pohled, jako by se probudil z vidiny. Zalomil ruce proti zdi a plačtivě zaskuhral: „Hospodine, neprodlévej!".

„Příteli Ibrahime", ozval se František soucitně, „tvá víra jest mrtva a nepřináší svým vyznavačům spásy. — Spasitel přišel, ale tvůj národ ho nepoznal. Bůh osviť váš národ a ukaž mu cestu k Spasiteli, Ježíši Kristu, na němž jediném se splnila všechna proroctví starozákonních proroků!"

Ibrahim sklonil hlavu, hluboce se zamyslil a děl zoufale: „Máš pravdu, má víra jest mrtvá." — Jsme bez chrámu a kněží, bez oltáře a obětí! Nemáme vlasti ani rodného jazyka, nemáme domova! Jsme roztroušeni mezi národy, jsme nenárodem! — Ó, Hospodine, viz naši bídu!" — Ibrahim se ještě jednou obrátil ke zdi, zoufale do ní zabušil pěstí, koktal nesrozumitelná slova, z nichž přítomní zaslechli jen vzdechy: „Izraeli, Izraeli!".

Ibrahim se hluboce poklonil před zdí, poslal jí hubičku a připojil se k společnosti. Šmuel setřel s tváře proud slz, jež tekly na kamennou dlažbu, zabubnoval všemi deseti prsty na zeď a následoval svého Otce. Jerusalemský žid také se zdi poklonil, ale nejevil takového pohnutí, když naposled poslal zdi hubičku a zastrčil list s modlitbami do spáry mezi kameny zdi.

Na křižovatce ulic se rozloučili. Bratr Leo Ibrahimovi řekl: „Příteli, tvá víra se Bohu nelíbí. Bůh ji

zrušil, zakázal. Samospasitelná víra jest pouze křesťanská! Tvá víra jest vskutku mrtvá!"

„Mrtvá jest na chvíli! Máme naději, že nás Bůh vyslyší", prohlásil stařec pevným hlasem.

„Jest mrtvá?", vzdechl Šmuel a setřel slzu s tváře.

— — —

V Jerusalemě se dlouho nezdrželi, neboť Ibrahim se Šmuelem pospíchali do Jaffy. Karavana je oba vyprovodila až do Ain Kárim, do rodiště sv. Jana Křtitele, kde navštívili jeho chrám a pramen Panny Marie jakož i blízkou jeskyni sv. Jana. Bratr Leo vypravoval Arabům evangelické zprávy o narození předchůdce Páně.

Toto městečko — v našem smyslu vesnice — bylo zasazeno do zelených zahrad a vinic, jež byly v době vinobraní oživeny křesťany a židy. Všude rostly krásné palmy, olivy, ale také pomerančovníky, citroníky, mandlovníky, banány i chlebovníky (svatojanský chléb) a oleandry.

Přesto, že ta země úpěla skoro 600 let pod panstvím moslemínů, tato osada ukazovala, že v dobách Starého zákona městečko i celá země oplývala mlékem a strdím. Usilovnou prací dala by se i teď Svatá země proměniti v zemský ráj. Jen by bylo třeba zemi zavodniti a kopce postupně zalesniti. Jako kouzelným proutkem by se změnila tato vyprahlá, zanedbaná půda v sýpku Východu. Ve vyprahlých krajinách je dostatek dobrých studní otázkou bytí a nebytí.

V Ain Kárim se rozloučil Ibrahim a Šmuel s mnichy a s celou karavanou. Vydali se pak sami na další cestu do Jaffy. Karavana Abu bydjiho zamířila na sever do žírného kraje samařského, do měst Nábulusu (Sichemu) a Sebastie (Samaří); přes Tell Dótan (Dothain) a Zerin (Jezrahel) spěla do En Názira (Nazaretu). Míjeli krásné hory, někdy přes 900 metrů vysoké, porostlé duby, piniemi, borovicemi, vinicemi, jalovcem a planými olivami, vavřínem, cypřiši, terebinty, akaciemi, palmami a i cedry, přešli mnoho říček a potoků, které byly ovšem většinou vyschlé, neboť dešťů je v Palestině málo, ale nalezli hojně cisteren, nádrží a studní ve vsích a uprostřed údolních pastvin, na nichž se pásly ovce, kozy, osli, koně a velbloudi. Podnebí, květena a zvířena měla ráz jako v jižní Italii nebo v severní Africe. Zahlédli často hyeny, vlky, šakaly a lišky. Hálef jednou ulovil jezevce, jejž Arabové s velikou chutí snědli. Tygra a medvěda na štěstí nikde nespatřili. V Samaří slyšeli dokonce vypravovati o páru lvů, kteří napadli stádo. Severně od Samaří vyplašili daňka, ale nemohli ho uloviti. Ve skalních slujích hnízdili divocí holubi a kavky, hrdličky a sovy.

Kamkoli mniši přijeli do města nebo vesnice, dotazovali se ústy šejkovými, jsou-li tam křesťané. Abu bydji však byl opatrný a tázal se nejdříve na mešity a synagogy, aby jeho otázky nebudily pozornosti a mniši nebyli vydáni nebezpečí zrady. Stalo se několikráte, že mniši byli uvedeni do křesťan-

ského domu, kde bratr Leo sloužil při zavřených dveřích mši svatou, křtil děti, oddával snoubence a zaopatřoval nemocné. František mu vždy pobožně ministroval a přistupoval ke stolu Páně. Zbožní lidé je pak zásobili na cestu potravinami, neboť peněz, hlavně byzantských zlatých, jež byly v Palestině hojně u křesťanů v oběhu, nechtěli se ani dotknouti.

František kázal věřícím a vždy se vyskytl někdo, jenž rozuměl italsky a jeho slova tlumočil arabským posluchačům. Mezi moslimy nepůsobili, neboť neznali jazyka arabského. Velikou však pozornost věnovali vyučování šejkovy družiny, neboť chavadity upravovali na křesťanská cvičení.

Když někdo na šejkovi vyzvídal, kdo jsou ti dva cizinci, Abu bydji každému odpověděl: „Jsou to dva slavní Indové, kteří putují do Mekky, Jerusalema, Damašku, Bagdadu a do Kerbely. Po řece Eufratu vrátí se lodí do vlasti. Oba jsou velmi učení a zázračni marabové, ale nemají majetku a jím pohrdají."

Nedaleko městečka Dženína v Samařsku, kde se karavana utábořila, šel bratr Leo podél potoka proti vodě, kochaje se pohledem na krásné květiny, křoví a traviny, jež bujely na břehu. Když však chtěl vstoupiti do čisté, mírně tekoucí vody, aby osvěžil své vyprahlé tváře, ruce a nohy, zasyčel proti němu neobyčejně veliký had. Rozčarovaný Leo rychle se vrátil ke karavaně.

Z Nábulusu (Sichemu) odbočili asi hodinu cesty na východ k prastarému městečku Sicharu (Askaru), kde se usadil Abraham a kde Jakob vykopal hlubokou cisternu. Pán Ježíš u této studny mluvil se Samaritánkou, která i s obyvateli uvěřila v Mesiáše-Krista. Naši poutníci našli tam studnu a zříceniny kostela, jejž vystavěla císařovna Helena. Na noc se utábořili na svahu hory Džebel Islamie (924 m nad mořem). Poněvadž v noci bývá vydatná rosa, spávali obyčejně pod stany.

V Naimu, kde Pán Ježíš vzkřísil mrtvého mládence, zdrželi se celý den. Město leží na krásné, zelené terase, jíž tvoří úpatí Malého Hermonu. V noci tábořili u kaple před branou městečka, na místě, kde Pán Ježíš zázrak vykonal.

Když se ráno probudili, spatřili skupinu mužů, kteří se pomalu blížili k městu Naimu. Jejich chůze byla velmi zdlouhavá, krok matný, jako lidí opilých. Přiblíživše se na doslech, obešli naši karavanu velikou oklikou.

„Allah akbar!" zvolal šejk, jenž ony muže pozoroval, „to jsou malomocní!" — Arabové rozčileně povstali od ohně, na němž si připravovali snídani, nevědouce, co počíti. Někteří se uchýlili k velbloudům, jiní poodešli k blízkému poli, na němž stálo veliké durrhové (ječmenné) strniště. Každý z nich ustrašeně cedil mezi zuby slova: „Allah kerim! Allah nás chraň nevyléčitelných vředů a vyvržení z lidské společnosti!"

Jako za času Krista Pána (ba až dosud), tak i za pouti Františkovy po Svaté zemi povalovali se kolem měst v pustých chatrčích a slujích malomocní. Někteří mladší živili se částečně prací, na pastvinách hlídajíce stádo a vykonávajíce lehčí práce na poli. Starší, zachvácení již pokročilou chorobou, žebrali před branami měst a na toho, jenž se k nim neopatrně přiblížil, volali, že jsou nečistí. Lidé jim vynášeli na určité místo za městem jídlo, ovoce, prádlo, jež si malomocní sbírali; leckdy dělili se o dary za velkých hádek a rvaček. — Starší nemocní obyčejně oslepnou, dostanou souchotiny, zápal pohrudnice nebo cukrovku. V nemoci leží v chyši na prohnilé slámě, jsouce odkázáni pouze na mladší a zdravější druhy, kteří jim přinášejí zbytky jídla a vodu z potoka. Z té bídy a nemoci je vysvobozuje milosrdná smrt.

Také těchto šest malomocných mužů kráčelo k „Balvanu malomocných", aby posnídali. K tomu hloučku kulhajících malomocných zamířil František. Když šejk vystihl jeho úmysl, okřikl jej zděšeně: „Milý Otče, to jsou nečistí, malomocní! Nechceš-li se nakaziti a býti vyvržen z lidské společnosti, nevšímej si jich a nepřibližuj se k nim! Svou zvědavost mohl bys zaplatiti doživotní nemocí!"

Ale František nedal na jeho slova, řka, že je v rukou božích, a šel dále.

Když to šejk zpozoroval, běžel za ním, ujal ho za ruku a vykřikl rozčileně: „Otče, nepřibližuj se

k nim, je to nebezpečné! Pohled na tyto ubožáky jest odporný, vrať se!"

Malomocní, vidouce blížícího se cizince, mávali rukama a křičeli skuhravými hlasy: „Nečistí, jsme nečistí! Ó cizinče, vrať se! Allah tě chraň nevyléčitelných vředů!"

František však se vyprostil z ruky šejkovy a šel skoro až k malomocným, kteří se zastavili, pokládajíce cizince za muže neznalého poměrů nebo za blázna. Z jejich hloučku oddělil se polonahý stařec, jehož tvář měla výraz lvího obličeje, neboť uzlovité, hnědé vředy byly na jeho skráních seskupeny tak, že jeho tváři dodávaly lvího vzezření. Jedno oko měl vyhaslé a vyteklé, malý nos byl znetvořen hnisem, lýtka měl posetá hnisajícími boulemi, na rukou měl vředy otevřené, z prstů zbývaly jenom kostnaté pahýly, z nichž maso dávno opadalo. Stařec zvedaje pahýly svých rukou, skuhral: „Nečistý, nečistý!"

„Nečistí, nečistí!" volali ostatní v příšerném sboru, sami před zdravými ustupujíce.

František však neodešel, nýbrž pravil: „Bratří, nešťastní moji bratři! Pán Ježíš řekl, co dobrého učiníme nejmenším ze svých bratří, že jsme učinili jemu samému. Neodhánějte mě od sebe, jsem služebníkem Isy ben Marrjam a váš bratr. Již mnoho vašich bratří jsem ošetřil v Assisi, Perugii, Spoletě a v Římě. Pojďte se mnou!" To pověděv podal jim ruce a všechny řadou políbil na tvář.

Když to šejk uviděl, vykřikl jako šílený: „Allah akbar! Allah mě chraň nevyléčitelných vředů!“ a zděšeně prchl ke své karavaně.

„Jsi hekim?“ tázal se překvapený malomocný stařec. „Ty jsi výjimkou mezi všemi hekimy celé sultánovy říše, neboť před námi prchají též hekimové. Jsme vyvržení, prokletí, jsme psanci ve své vlastní zemi. Allah, prorok, muezzini i naše vlastní ženy nás opustili, štítí se nás, jsme vyvrheli společnosti! Odejdi od nás, abys do smrti neproklínal této chvíle!“

„Jsem lékařem duší a těšitelem nemocných a nešťastných. První krok k mému obrácení bylo ošetřování malomocných. — Pán dal mně, bratru Františkovi, že jsem začal takto konati pokání: Pokud jsem byl ve hříších, zdálo se mi příliš hořkým viděti malomocné; proto Pán sám mne mezi ně uvedl a milosrdně jsem se jich ujal. A když jsem od nich odcházel, proměnilo se to, co se mi hořkým zdálo, ve sladkost duše i těla. Pojďte se mnou!“

František zamířil s užaslými malomocnými k blízkému lesu, kde plynul potok, ale vody v něm teklo málo, jen v tůních stála teplá vláha země. Kolem potoka bujel a voněl puškvorec, vodoklen a zázvor.

„Jsi dlouho nemocen?“ zapřádal světec rozmluvu.

„Ach, milý hekime, trápím se již dvacet let. Jiní již dávno umřeli na horkou nemoc, jenom mne Allah nechává v tomto soužení. Tento můj syn Aladži mne ošetřoval, ale již osm let stůně jako já.“

„Hodný to syn," pochválil František mladého muže, který nebyl ještě tolik znetvořen nemocí. Také jiní se přiznávali, že jsou po léta nemocni. Když přišli k potoku, světec nařídil starci Osmanovi: „Nyní odlož oděv, a vy ostatní se posaďte!"

Stařec shodil hadry z hlavy i s těla a světec spatřil před sebou obraz rozkládajícího se člověka za živa. Ač pociťoval veliký hnus, přece, aby vykonal pokání za hříchy svoje, těchto lidí a všech moslimů, namočil kus vlněné látky do vody a jal se nemocného jemně umývati na zádech.

„Jak se objevila tvá nemoc?" zapřádal František rozhovor.

„Ach, milý hekime, před dvaceti lety pociťoval jsem drahnou dobu velikou zemdlenost ve všech údech, nechuť k jídlu, trpěl jsem úporným průjmem a v noci jsem míval horečky. Na jaře při pasení stáda na stepi objevily se mi na tváři, rukou i nohou puchýřky s nestejně velikými skvrnami zarudlého zbarvení, které časem zhnědly. Když to spatřili pastýři, utekli ode mne jako od nečistého. Ale přes to pásl jsem stáda i později, jenže mne nepustili k dojení dobytka a k přípravě pokrmů. Ale když se puchýře proměnily v uzly, které buď brzy zmizely, nebo se zase velice rozrostly, má žena, děti a pastýři mě vyhnali do jeskyně malomocných. Jen syn mě navštěvoval, nosil mi jídlo a oděv, až se sám nakazil a musel zůstati se mnou. Po letech mi vyteklo oko a maso mi opadalo s prstů a dlaní . . . Ale, milý

hekime, proč mne nemyješ? Bojíš se mne jako má žena a pastýři?"

„Milý nemocný bratře, vždyť tě umývám na nohou, v nichž, ubožáku, nemáš již vůbec citu!" vysvětloval František. Potom jej umyl celého: prsa, tvář, hlavu i ruce, svlékl svou tuniku a oblékl ji nemocnému, řka: „Milý bratře Osmane, lehni si nyní do chládku, do stínu tohoto planého fíkovníku a uvidíš, že ti bude lépe!"

Stařec vskutku cítil po koupeli úlevu a s povzdechem blaha ulehl do chládku: „Allah ti odplať, dobrý hekime!"

František se rozhlédl po ostatních malomocných a spatřil mezi nimi bratra Leóna, v pozadí oba velbloudy. Ovečka boží právě svlékl Aladžiho a jal se ho jemně omývati. K Františkovi však přistoupil jiný ubožák, jménem Abu Bekr, prose za ošetření. Jeho tělo bylo poseto hnědými skvrnami. Na prsou a na zádech měl veliké skvrny bledě zamodralé, z nichž vystupovala puchýřina, pokrývající celé plochy těla.

„Milý hekime, dej se již do umývání, aby se mi ulevilo jako Osmanovi!" žadonil nemocný.

„Příteli, vždyť tobě myji záda! Ale ty nemáš v oné puchýřině citu. Nevnímáš tepla ani chladu. Necítíš vody na svých zádech. Kdybych tě i zranil, nic bys nepozoroval. Ty máš tak zvané nervosní malomocenství!" Když se však František dotekl mokrým hadrem týla nešťastníkova, nemocný vy-

křikl bolestí. Nervosně malomocní totiž mají nervy na týle, loktech a v podpaždí neobyčejně citlivé a každý sebe jemnější dotek působí jim velikou bolest. Podobně bylo tomu s tímto malomocným. Ač křičel a plakal, přece nejevil bolesti v obličeji, poněvadž měl svaly na tváři ochrnuté. Rovněž i svaly na rukou, nohou a hlavně na prstech měl úplně tuhé a nehybné. Jako přímý následek nemoci byla jeho hlava holá jako dlaň.

Když mniši všechny malomocné umyli, starý Osman je upozornil, že Arabové jsou na zvědách a celou společnost pozorují. František se ohlédl a zavolal na šejka, ale on neslyšel. Světec tedy vykročil a šel k Arabům, kteří mu přístup zakazovali, volajíce: „Nechoď sem, jsi nečistý!" Když světec jejich výstrahy nedbal, utekli všichni k tábořišti. Toliko šejk v uctivé vzdálenosti vyčkal, aby zaslechl řeč Františkovu.

„Milý šejku, dej mi pro tyto nemocné čtyři pláště. Dva malomocné jsme obdarovali svými tunikami."

Šejk byl velmi pohněvaný a přímo zuřil. „Otče, ty jsi vpravdě lehkomyslný a nepolepšitelný! Ty se chceš zahubiti. Přece víš, že malomocenství jest nadmíru nakažlivé. Já bych se nedotekl ani šatu těchto živých, ošklivě páchnoucích mrtvol, a ty jim podáváš ruku, líbáš je a umýváš! Pomůže jim to? Má to smysl? — Nepomůže jim ani Allah, ani Isa ben Marrjam; ale ty a Leo jste od nynějška sami

malomocní. My s vámi nepocestujeme! Bylo by to šílenstvím! Vy budete nyní šířiti kolem sebe nákazu malomocenství, od něhož mne a mých bojovníků ochraň Allah, jeho prorok a všichni kalifové!"

„Milý šejku," děl klidně František, „chápu tvůj strach a výstrahy. Tedy na rozloučenou mi věnuj ty čtyři pláště pro mé nemocné! Isa ben Marrjam ti je nahradí stonásobně. Mohamed jim sice nemůže pomoci, ale Ježíš Kristus uzdravil veliký počet malomocných. A jest stále všemohoucí! A bylo-li by uzdravení těmto malomocným k spáse duše, uzdraví je také. U Boha není nic nemožného. A já doufám pevně, že jim mé ošetření aspoň ulehčí."

„Ano, dám ti je, věnuji ti čtyři pláště," horlil šejk. „Ale jest mi do pláče — jak jsem starý bojovník — že jsi se lehkomyslně nakazil malomocenstvím. Tebe čeká strašný osud, pomalé umírání. Budeš své nerozvážnosti litovati a tvůj řád s tebou! Jsi ztracen, jsi mrtvý mezi živými! Allah il Allah! Myslíš, že tě Isa ben Marrjam zachrání?"

Abu bydji odešel k ohni, jenž již dávno dohořel, a poslal do půl cesty Jusufa, který složil u fíkového křoví čtyři pláště a utekl do tábořiště. Světec donesl pláště malomocným.

S velikou radostí oblékli se nemocní do lepšího šatu a na rozkaz Františkův ulehli do stínu lesního porostu. Všichni si libovali, jak jest jim volně, jak se jim lehce dýchá, jako by s nich nemoc spadla. Hlasitě velebili oba evropské hekimy, žehnajíce jejich

lékařskému umění a jejich odvaze, jíž mezi domácími lékaři nezažili.

Po vykonané práci mniši vzali velbloudy za uzdu a šourali se pomalu ke karavaně. Když se přiblížili na doslech, šejk na ně zavolal, aby se vzdálili. František však je uklidňoval řka: „Nebojte se, nejsme malomocní! Já jsem v Assisi ošetřil mnoho malomocných, jedl jsem s nimi, umýval jim rány, líbal jsem jim zraněné ruce — a nic se mi nestalo! Mám velkou zběhlost v ošetřování malomocných a jsem při tom opatrný. Zbytečně se nevydávám v nebezpečí. Tyto malomocné jsem políbil jen proto, abych si získal jejich důvěry. Nebojte se!" Oba mniši kráčeli zvolna ke karavaně.

Arabové však chopili se kopí a luků. Když druhá výzva šejkova zůstala nepovšimnuta, fellahové zamířili zbraně proti mnichům. Šejk vykřikl: „Ani krok blíže, nebo užijeme zbraní!"

Mniši tedy odvedli velbloudy k fíkovému křoví a usedli do stínu, neboť blížilo se poledne a slunce pražilo nemilosrdně. Oba velbloudi zašli do křoví a ulehli. František sklonil hlavu na prsa a přemýšlel.

„Co teď?" hlesl nahlas.

„O čem uvažuješ, milý Otče?" dotazoval se bratr Leo.

„Jsme v cizí zemi, cest neznáme, řeči lidu nerozumíme, jsme evropsky ustrojeni a budíme pozornost. Dosud nás chránil šejk, ale v severních končinách země jest obyvatelstvo již padesát let

moslimské, nevím, nebude-li nám nepřátelské a dá-li nám almužnu. Milý Pán Ježíš seslal na nás malou zkoušku."

„Milý Otče, trpíme pro dobrý skutek. Pán Ježíš nás neopustí," dodával Leo světci odvahy.

„Dobře jsi pravil, že nás Kristus Ježíš neopustí, když nás k této pouti ponoukl. Pomodleme se za sebe, za naše nemocné i za šejka a jeho družinu!" Mniši vzali do rukou breviáře a vroucně se modlili, neboť tuto modlitbu František vždy zdůrazňoval a docházel pro ni častého vyslyšení. Říkával, že se modlí s celou církví a ve jménu církve, Kristovy nevěsty, a proto ta společná modlitba proráží nebesa. Po breviáři mniši odříkali zbožně sedmidesátkový růženec ke cti sedmi radostí Panny Marie. Když dokončili modlitbu, oba vedrem, hladem a únavou usnuli.

Slunce pomalu klesalo k obzoru, ale vedro panovalo nesnesitelné. Oba mniši byli ve spánku zaliti potem, ač měli na sobě jenom habity bez tunik.

Pojednou byl František probuzen Poverem, jenž jej zatáhl dvakrát za rukáv. Když si promnul oči, spatřil oněch šest malomocných, kteří s velikým křikem hnali se k nim. Leo se též probudil a zíral na kvačící muže jako na zjevení. Tito lidé ráno se belhali zamlklí jako stíny, sunuli se cestou jako příšery, a nyní běží mladickým poklusem. Co se to náhle děje?

„Maššaláh! Divy boží!“ volali malomocní již zdaleka. Stanuvše u mnichů křičeli jako smyslů zbavení: „Velicí marabi, poslové Allahovi! Mohamed a jeho kalifové vás přijmou za živa do sedmého nebe! Celý svět vás bude obdivovati, sám sultán Meledin vás přijme za své hekimy!“

„Co se stalo?“ tázali se rozespalí mniši.

„Vy jste nás vyléčili z nemoci, proti níž nezmůže nic ani hekim sultánův. Viz mé ruce a mé oko!“ křičel vzrušený Osman, „já jsem zdráv, vidím, mám opět maso na rukou! A tito všichni jsou jako znovuzrozeni!“

„Já mám nohy lehké jako gazela,“ jásal Aladži.

„Já nemám na těle ani vřídku, ani skvrny! Já jsem zdráv a silný; nebojím se jakékoli práce! Díky Allahovi, jeho proroku Mohamedovi a všem svatým kalifům, že skrze vás, slavní hekimové, vykonali tento neslýchaný zázrak! Vy jste zajisté největší miláčkové Allahovi, vy jste skuteční marabi! Maššaláh! Divy boží!“

„Milý Osmane,“ pravil František pevně a s důrazem, „nikoli Allah, Mohamed a kalifové vás uzdravili, nýbrž Isa ben Marrjam, vyslanec boží a Spasitel světa, vás uzdravil. My neznáme svatých kalifů a Mohameda zavrhujeme jako lháře a lžiproroka. Tedy Isovi poděkujte a toliko jemu buďte vděčni!“

„Tedy vy jste djaurové, kteří přijdou do třetího pekla?“ tázali se váhavě a zklamaně uzdravení mužové.

„My nejsme ďjaurové (psi), nýbrž služebníci Ježíše Krista, kterého i vy ctíte jako proroka a o němž věříte, že bude souditi celý svět, tedy i kalify a Mohameda. Suď sám, zdali zasluhujeme názvu psů!" ohražoval se bratr Leo.

„Vy nejste ďjaurové, nýbrž velicí marabi," volali všichni, „odpusťte nám to ošklivé a nevděčné slovo!"

„Buďte přesvědčeni, že jen Isa ben Marrjam vás vyléčil, neboť dárcem života a zdraví jest jenom Pán Bůh," prohlašoval František.

„Ty, svatý marabu, pravíš, že nás uzdravil Isa ben Marrjam. A poznávám, že neležeš, neboť nehledáš své slávy a odměny. Pak by byl Ježíš mocnější než Mohamed, který našich proseb o zdraví nevyslyšel. Koná-li Isa divy a zázraky, jest jistě prorok boží a nesmírně vyšší než Mohamed, který, jak dobře víme, zázraků nekoná. — Ale těžko tato slova pronáším a ještě s větší těžkostí jim věřím, neboť mluvím a věřím proti všem dosavadním svým zvyklostem a veřejnému mínění. Stávám se odpadlíkem od víry svých otců a vstupuji do řad vyznavačů Krista, proti němuž celý moslimský svět bojuje. Staviím se proti milionům vyznavačů Allahových." —

„Už tím, že tato slova pronášíš, blížíš se ke Kristu. Odhazuješ to, co ti sice bylo dosud posvátné, ale nabýváš nesmírně více; stáváš se vyznavačem evangelia, slova božího, jež hlásal Kristus Ježíš, jenž o sobě pravil: «Dána jest mi všeliká moc na nebi i na

zemi. Jdouce, učte všechny národy. Kdo uvěří a pokřtěn bude, ten bude spasen. Kdo však neuvěří, bude zatracen...» — Milý Osmane, vzdáváš se pověry a přijímáš pravdu boží. Není-li to rozumné, povznášející a velebné? Děkuj Kristu, že tě osvítil, abys poznal jeho lásku a moc, již ti projevil uzdravením, a buď jeho ctitelem sám i se svou rodinou!"

„Jsem vděčen Kristu Ježíši za své uzdravení a budu jej ctíti a vzývati po celý svůj život. — Ale kdo mě poučí o tom, jak mám Ježíše ctíti?" dotazoval se Osman.

„Toho se brzy dovíš. Teď však, bratří, poklekněme na kolena a poděkujme Pánu Ježíši za uzdravení těla a osvícení rozumu!"

František poklekl i Leo a s nimi též oněch šest uzdravených mužů, kteří opakovali světcova slova: „Ježíši, který jsi uzdravil deset malomocných a dnes opět jsi projevil na nás svou zázračnou moc, uznáváme tvou všemohoucnost i dobrotu, velebíme tebe, díky tobě vzdáváme a budeme ti vděčni do smrti! Nikoli Mohamed, nýbrž ty jsi vyslanec boží, který jsi svými zázraky, zmrtvýchvstáním a nanebevstoupením dokázal, že jsi skutečným synem božím a že tvé učení i příklad jsou božské a závazné pro všechny lidi, národy a věky. Není v jiném spasení, leč v Bohočlověku Ježíši Kristu, jemuž buď chvála, čest a sláva na věky. Amen." —

Když dokončili tuto modlitbu a povstali se země, spatřili nedaleko šejka s Araby. Družina Abu byd-

jiho již dlouhou dobu pozorovala mnichy a uzdravené fellahy. Nevěřili svým očím, když viděli utíkající malomocné, a přišli se podívat, co se to stalo. Tváře Arabů byly jako z mramoru a úžas jim hleděl z očí.

„Pojď sem, milý šejku!" zval Abu bydjiho František.

„Maššaláh! Divy boží!" zvolal šejk. — „Nevím, zda bdím nebo sním. To přece není možné! Tyto chodící mrtvoly se pohybují čile jako moji bojovníci. Buď šílím já a my všichni, nebo se tu stal největší zázrak, jaký jest na světě možný!" —

„Utecme odtud," vykřikl Halef, „jsme všichni uhranuti pohledem tohoto marabu tak, že se nám zdají nemožné věci skutečností! Prchněme, nebo přijdeme o rozum jako tito malomocní fellahové!" Jeho slov a příkladu poslechli všichni členové karavany a utekli do tábora. Jen šejk setrval na svém místě.

„Pojďte sem, vy všichni malomocní, a postavte se do řady na deset kroků ode mne!" nařídil Abu bydji uzdraveným.

Ti se zadívali na Františka, mají-li poslechnouti. Světec jim pokynul, aby šli, ale sám s bratrem Leonem zůstal u kříží. Za několik minut slyšeli silný a přísný hlas šejkův: „Dost, ani krok blíže, nebo vás probodnu kopím!" — Abu bydji si je chvíli prohlížel a velel znovu: „Sundejte všechen oděv!"

Všech šest mužů odložilo šat. Šejk opět si je po-

zorně prohlížel. Viděl jen bíle růžová zdravá těla, všechna bez puchýřů, skvrn, ran a pahýlů.

„Obraťte se!" kázal šejk.

Když se několikrát otočili, jako při odvodu, šejk poručil: „Oblecte se a jděte kam chcete, jen do našeho tábora nikoli!" —

„Milí bratři, pojďte sem," žádal František.

Když se uzdravení vrátili, světec jim pravil: „Jděte do Jerusalema, kde naleznete kněze Porfýria, který vás naučí ctíti Ježíše Krista a žíti podle jeho evangelia. Já nemám kdy vás vyučovati. Buďte s Pánem Bohem a anděl strážný vás provázej!" — František i Leo jim podali ruce, dali políbení míru. Šťastní uzdravení hlasitě děkujíce a velebíce Boha, odešli do města Naimu, aby se posilnili na cestu do Jerusalema. Ještě cestou volali: „Isa ben Marrjam vám oběma odplať, že jste nás očistili od malomocenství!" Mniši hleděli za nimi a žehnali jim, pokud uzdravení muži nezmizeli v polích a zahradách.

Nastalé ticho přerušil hlas Abu bydjiho, který se přiblížil na deset kroků k mnichům a překvapeně prohlásil: „Viděl jsem je, Otče. Jsou zdrávi. Ale řekněte mi upřímně, jak si to třeba vysvětliti. Jsem naprosto zmaten. Je to div, jako by dosud chodil světem Isa ben Marrjam nebo Mohamed. Vy jste největší marabi celého Východu, vy jste hrozní, vy jste svatí jako džinnové (andělé)."

„My jsme hříšníci, kteří potřebují pokání," pravil František skromně.

„Ale řekněte mi, Otcové," dotazoval se šejk, „jakým jazykem jste s nimi mluvili?"

„Já se ani nepamatuji," odpověděl světec. „Hlavní věcí jest, že jsme si rozuměli". —

„Ano, to jest hlavní věcí a to je nejdivnější, že neumíte arabsky a oni vám rozuměli. Malou ukázku této nevysvětlitelné schopnosti znám již z Hebronu. Věřte, hlava mi jde kolem!" —

Když šejk nedostal odpovědi, ujal se opět slova, řka: „Slyšel jsem, že jeden prorok uzdravil od malomocenství syrského krále a nemoc přešla na hamižného sluhu prorokova. Přisahejte mi při vousu Ježíšově, že jste neposlali malomocenství na mne a mé bojovníky!"

„Buď bez starosti, šejku. Přisaháme, že jsme malomocenství neposlali na vás. Nemáme takové moci a není v nás taková zloba," pravili mniši.

„Přisahejte, že jste malomocenství nevzali na sebe."

„Přisaháme, neboť nemáme takové moci a nejsme takovými hrdiny". —

„Řekněte mi, kam se podělo jejich malomocenství? — Zůstalo v jejich starých šatech, nebo vešlo do vašich velbloudů, nebo do stád této krajiny?"

František se zamyslil, co by odpověděl tomuto dítku přírody, jež bylo velmi pověrčivé. Po chvíli mu řekl: „Jejich malomocenství zemřelo, neboť Pán Ježíš je zabil svým dechem. Jako malomocenství na lidi dopouští, tak je zase ničí. On jest

pánem zdraví a také nemoci, on jest pánem života a též smrti."

„Maššaláh! Divy boží! Ježíš jest mocný a vy jste největší marabi na Východě. Nyní vám věřím, že nemáte malomocenství. Ale nehoršete se na mne, když jsem vás od sebe odpuzoval a vyháněl. Víte, jak se vás i malomocenství bojíme. — Zůstaňte zde tři dny, neboť moji bojovníci by vás do tábora nepustili. Když se na vašich tělech neobjeví bílé skvrny a zahnědlé puchýřky, přijmeme vás opět do karavany. Ale dnes bych svých bojovníků k tomu nedonutil ani zbraní. Dobrou noc!" —

„Milý šejku, pošli nám sem trochu jídla, jsme hladovi," prosil bratr Leo. —

Arabové se po tři dny mnichů stranili. Ale když se na nich neobjevily příznaky malomocenství, byli opět přijati do karavany. Arabové však se jich báli jako čarodějníků a neodvažovali se jeti po jejich boku.

Bratr Leo před odjezdem vtipně pravil Františkovi: „Kdyby zde byl s námi náš milý bratr Jan z Conpello, kul by záměry o založení řádu, sestávajícího z malomocných členů!"

„Díky Bohu, že zde není," řekl světec vážně.

V Judsku i v Samařsku byla pozornost našich poutníků vzrušena hejny malých vlaštovek, které vířily vzduchem. Byly šedohnědé s černým zobáčkem. Poněvadž si v hlinitých a pískovitých březích potoků vyhrabují k hnízdění dva metry hluboké díry, slují

břehule. Někdy celé hejno břehulí doprovázelo naší karavanu, kroužíc kolem ní.

Když karavana jela údolím Jezrahel, přidružila se k poutníkům břehule a kroužila těsně kolem Františka. Její křídelka se často dotekla tváří světcových. Františkovi to lahodilo a dal se s ní do řeči.

„Břehulko, ty jsi naší sestřičkou, neboť máš oděv jako my, Bratři Menší. Tvé peříčko je šedohnědé."
„Štiřik, štiřik, ..." přisvědčila vlaštovka.

„Břehulko, ty jsi naší sestřičkou, neboť máš lysé nohy, kdežto jiné vlaštovky mají běhy perutné..."
— „Štiřik, štiřik, ..." radoval se opeřenec.

„Ty jsi nám učitelkou, abychom nebrali na cesty ani obuvi, ani mošny, ani hole, spoléhajíce na prozřetelnost boží. My, Bratři Menší, chceme apoštolovati bosí a pokorní."

Vlaštovka se otřela v letu křídelkem o tvář Františkovu, jenž po chvíli pravil:

„Břehulko, sestřičko, ty máš černý zobáček a veselý zpěv." —

„Štiřik, štiřik..." jásal ptáček.

„Ty jsi nám, Bratřím Menším vzorem, abychom svými nehodnými a hříšnými ústy ctili bližního, mluvíce s každým, jak se na jeho důstojnost sluší. Máme častěji než dosud vzývati svaté, zvláště nejsvětější Pannu, Matku Syna Božího. Nesmíme nikdy ustávati v prosbách a usmiřování, v dících a chválách Boha, svého Stvořitele, Vykupitele a Posvěcovatele. Veselého dárce miluje Bůh!"

Vlaštovka se na okamžik posadila na výstupek sedla, aby snad lépe rozuměla, ale kymácivý krok Poverův ji donutil k vzlétnutí. František však pokračoval: „Břehulko, sestřičko, ty jsi nejmenší z vlaštovek." — „Štiřik, štiřik...," přisvědčil ptáček.

„Ty jsi nám, Bratřím Menším, učitelkou, abychom byli v církvi, mezi kněžstvem i řeholnictvem nejnižšími a nejpokornějšími, neboť tak prospějeme nejvíce jim a též sobě."

Břehule ve vzduchu radostí zajásala. Světec však se opět ujal slova a pravil: „Břehulko, setřičko, ty hnízdíš hluboko v břehu, v úplné odloučenosti." — „Štiřik, štiřik...," přisvědčila vlaštovička.

„Ty nás, Bratry Menší, učíš, abychom v samotě, v odloučenosti ode všech lidí, přemýšleli o Bohu, o svém úkolu na světě a o spáse bližních. V samotě musíme vykřesati ze srdce jiskry nadšení pro Boha a potom své myšlenky, jako mladátka vyváděti svými ústy ze srdce, a pouštěti je do širého světa, aby se lidé naučili vzlétati k Bohu na křídlech sebezapření a zbožnosti." —

František otáčel hlavu za kroužící a zpívající vlaštovkou, povznesl oči k nebi a řekl: „Břehulko, sestřičko, ty kroužíš kolem nás, neboť nás miluješ. Jsme ti vděčni za tvou přítulnost." —

„Štiřik, štiřik...", radoval se opeřenec z té pochvaly. Letěl kolem samých úst Františkových, jako by jej chtěl políbiti.

„Ty jsi nám, Bratřím Menším, učitelkou, že stře-

dem všech našich myšlenek a záměrů, jež se rodí v duši, a těžištěm všech našich slov, kázání a činů musí býti Pán Bůh a jeho oslava na zemi. Naše úkony tělesné i duševní musí k Bohu směřovati bez ustání a bez výjimky." —

Vlaštovka zavířila prudce kolem hlavy světcovy, který mluvil vždy důrazněji: „Břehulko, sestřičko, tvá křídla přesahují tvé tělíčko, proto máš hbitý let."

„Štiřik, štiřik...," jásala vlaštovka.

„Ty nás, Bratry Menší, nabádáš, že máme stále vzlétati myšlenkami a modlitbou k nebi, k Bohu, že máme vykonávati s největší pobožností církevní hodinky, světiti neděle a svátky, vroucně obcovati a sloužiti mši svatou, oběť božskou a nejsvětější, a s nejhlubší pokorou a s láskou serafínskou letěti ke stolu Páně... Službě a oslavě boží musíme věnovati nejvíce úsilí a času, neboť jest to naše nejsvětější povinnost na světě a bude jednou — s pomocí boží — naším nejčestnějším a nejblaživějším úkolem na nebi." —

Vlaštovička se vznesla prudce do závratné výše, že ji sotva poutníci viděli a jala se zvučně jako skřivánek pěti chválu boží. Potom sletěla do kapuce Františkovy a přitulila se k jeho tváři. Světec ji něžně pohladil a napomenul: „Břehulko, sestřičko, děkujeme ti za tvou přítulnost a přátelství. A nyní leť domů ke svým mladátkům, která již po tobě volají. Chval Boha všemi svými schopnostmi! Bůh tě chraň i tvou rodinu!"

Vlaštovička pohladila světce svým křídlem po tváři, zašeptala mu do ucha „štiřik, štiřik, štiřik", jako by mu slibovala, že splní jeho napomenutí k chvále boží a odletěla ke svému hnízdečku. — — —

Když poutníci na dalším pochodu spatřili horu Džebel el Tór neboli Tábor (562 m nad mořem), František projevil z vnuknutí božího přání, že by tam rád ztrávil noc a rozjímal o proměnění Páně. Odbočili tedy s cesty a utábořili se pod horou. Stráně byly porostlé hlavně vavřínem, křovím planého fíku a divokým „svatojanským chlebem". Než zapadlo slunce, odebral se František na holý vrchol hory a oddal se modlitbě. Modlil se přes půlnoc. Únavou a chladem usnul. Nemohl si do smrti spravedlivě vysvětliti, měl-li tehdy živý sen, horečku, nebo zjevení. Spatřil totiž Krista Pána Ukřižovaného. Kříž, na němž ve vidění pněl Spasitel, se podobal onomu kříži, s něhož jej Pán Ježíš oslovil na počátku jeho obrácení před patnácti lety. Také tentokráte slyšel zřetelně slova: „Františku, vezmi kříž můj na sebe a následuj mne!"

František ochotně pravil: „Pane, já nesu kříž tvůj, jak nejlépe dovedu. Buď milostiv mé křehkosti!"

Opět slyšel Krista Pána mluviti: „Františku, vezmi kříž můj a následuj mne!"

Světec znova, ale již bázlivěji pravil: „Pane, já nesu kříž tvůj, jak dovedu. Buď milostiv mé křehkosti!"

Po třetí promluvil Pán Ježíš: „Františku, vezmi kříž můj na svá ramena a následuj mne!"

František se rozplakal a ujišťoval Krista Ježíše: „Pane, ty víš všecko; ty víš, že nesu kříž tvůj. Buď milostiv mé veliké křehkosti a nedbalosti!“

Po čtvrté pronesl Ježíš Kristus tato slova: „Františku, poněvadž neseš můj kříž, připodobním tě svému obrazu po nemnoha letech. Bude ti pro mne mnoho trpěti a strádati, než se staneš podobným obrazu Ukřižovaného.“

František, netuše, co ta slova znamenají, pravil s pocitem odhodlanosti: „Ne má, ale tvá vůle staň se, Pane!“ — —

Příštího dne ubírala se karavana na sever krásným údolím Jezrahel (Esdrélón, Merdž ibn Amir, t. j. louka syna Amerova) mezi pohořím Karmelem a Malým Hermonem, po břehu potoka el Mukatta (Kišon), který měl i v létě hojně vody, jež plynula severozápadně do Středozemního moře. Nad údolím čněly pahorky 120–150 m vysoké. Údolí mířilo ze severního Samařska do krásné pahorkatiny Galilejské. Úrodná půda byla tam porostlá travou, lesy, háji, z nichž vystupovaly ojedinělé křídové skály, v nichž hnízdili divocí holubi a hrdličky. Všude zřeli pole, sady, vinice. Daleko na severu svítily věčnými ledovci vrcholy hor Libanonu a Antilibanonu (3052 m n. m.), na západě v šedivé mlze tajila se hora Karmel. Již zdaleka zahlédli na severu město Nazaret, jež se bíle odráželo od zelených hájů na hoře, na jejímž úbočí leželo město. Okolí města Nazaretu je skutečný ráj, z nejkrásnějších

míst na světě. Daří se tam oliva, fíkovník, granátové jablko, mandlovník; myrta, vavřín, muškát, levandule voní tam po celý rok. Nazaret znamená česky „květina" nebo „rýže". Ač bylo pokročilé léto, přece hýřilo všude v zahradách i na stráních mnoho květů liliovitých, opuntií, euforbií, krokusů a mečíků, kterých naši cestovatelé na pastvinách samařských a galilejských nespatřili. V době Kristově vládl v Galilei a spolu i v jižní polovici Zajordání Herodes II. Antipas, syn Heroda Velikého. V severní polovici Zajordání panoval Filip, druhý jeho syn.

Město leželo na vysokém kopci, na nějž byl výstup dosti příkrý a namáhavý. V bráně zaplatil šejk mýto a karavana bez obtíží vešla do města. Bylo pozdě odpoledne. Obyvatelé vyháněli kozy, ovce a osly na pastvu. — Mniši navštívili v Nazaretě všechna posvátná místa, též prastarou synagogu, jejíž zdi hostily Krista Pána, když ve svém městě kázal pochybovačným měšťanům a odmítl konati zázraky (Mat. 13, 54). Nechtělič židé uvěřiti, že syn tesařův — jak se domnívali — mohl by býti od proroků zaslíbeným Mesiášem, ale byli zvědavi na jeho zázraky, jež stále konal v Kafarnau. Když jim připomněl proroka Eliáše, rozhněvali se na Krista a chtěli jej svrhnouti s městské skály. Ale on jim ušel do Kafarnaa.

I tu skálu naši poutníci navštívili. Zašli si též k městské studnici, z níž kdysi vážívala svatá rodina vodu. V noci přespali na dvoře konaku.

Ráno je probudil zpěv ptactva. V Judsku a Samaří pozorovali opeřenců mnohem méně. Ale již v údolí Jezrahel ptactva přibývalo, a v Galilei, která je více zavodněna a zalesněna, viděli zpěváčků hojnost. Ku podivu byli to titéž ptáci, jež znali mniši z Italie a jež máme my v Čechách. Kdyby byli mniši moderními přírodopisci, byli by sice postřehli ptačí druhy a jedince, kteří se v Evropě nevyskytují, ale František a Leo nevynikali v těchto vědomostech nad své současníky. A tehdy ještě vědy přírodopisné nebylo.

Toho jitra vydal se šejk s mnichy na pout do rodiště svaté Anny, do Seffúrije (Sephoris), jež leží nedaleko na severozápad. Již zdálky viděli táhlý kopec seforský (248 m n. m.), ale neubírali se k němu přímo, nýbrž oklikou, aby spatřili krásné zahrady před městem. Tetrarcha (král) Herodes Antipas II. vystavěl toto město na počest císaře Augusta v nevídané nádheře a nazval je Diocaesarea. Ale z té slávy zbývaly jen pobořené zdi a sloupy, ačkoli město bývalo hlavním městem Galiley a sídlem tetrarchovým. Naši poutníci přijeli tam za dvě hodiny. Spatřili domy zděné, dřevěné i hliněné. V moderní době má město 4000 obyvatelů. Skorem na nejvyšším bodě stály zříceniny basiliky, již založila svatá Helena ve IV. století. Při tomto chrámu bylo později biskupské sídlo. V době Františkově zbývaly z basiliky jen tři apsidy a velmi schátralá loď, která hrozila sesutím. V jedné apsidě, právě nad bývalým obydlím svaté Anny, sloužil bratr Lev mši

svatou. František mu ministroval a přistoupil ke stolu Páně. Po mši svaté navštívili poutníci trosky starého a slavného synedria talmudského v Tsippori, po němž zbylo několik zdí a náhrobků. Vystoupili též na hrad nad městem a kochali se krásným rozhledem na zelené kopce a roviny, na vážný Karmel i na mohutný Hermon.

A přece i v tomto tichém zákoutí Palestiny odehrály se krvavé a v dějinách světa rozhodující bitvy. Zde zápolily voje Heroda I., Velkého, Quintilia Varra, krále Aréty z Petry, Cestia Galla... V době byzantské rozhodovaly se tu dějiny zbraní, za křižáckých válek zápolili tu křesťané pod Kvidonem Lusignanským.

Mniši pomodlili se v basilice k svaté Anně, aby dovedli býti věřícím tak dobrými vzory, jako byla svatá Anna Panně Marii. Za největšího vedra vrátili se do Nazaretu.

Jako luzná upomínka na tu pout tanula jim na mysli představa malého vodnatého potoka, po jehož břehu přijeli a který byl lemován křovím kvetoucího oleandru. Toto křoví hýřilo červenými květy v takovém množství a pestrosti, že tvořilo ohromnou červenou čáru v zeleném okolí. A té vůně v údolí! Až z ní jezdce jímala dřímota!

Navečer v Nazaretě navštívili také velkolepý chrám „Zvěstování Panny Marie", vystavěný ve 4. století na místě domečku svaté rodiny, který však byl po vítězství moslimů ďábelsky zpustošen a

stopy jejich vandalské zvůle byly patrny i zvenčí.

Abu bydji našel byt katolického kněze Marka Utaha, který přišed ke kostelu prohlížel si oba řeholníky a též Araby nedůvěřivýma očima.

Ptal se pak v popředí u schodů stojícího Františka latinsky: „Kdo jste a odkud přicházíte? Nejste bludaři?"

František skromně odpověděl: „Důstojný Otče, já jsem František z Assisi v Italii, představený bratrstva Bratří Menších. Nejsem bludař, ale jsem veliký hříšník."

„A kdo jsi ty, Samsone," tázal se podezřívavý kněz.

„Já jsem bratr Leo, člen téhož bratrstva. Jsem veliký hříšník, ale František je svatý muž boží."

Kněz se pohrdlivě usmál a pravil Františkovi: „Byli zde tři podobní bratři, jichž vůdcem byl Eliáš. Ale to byli jiní lidé, než vy dva otrhanci! — Hle, ty pravíš, že jsi hříšník, a tento lidský Lev praví, že jsi svatý. Není tento Leo blázen? — Naposled, Františku, konáš zázraky?! — Jsi knězem?"

„Nikoli, já jsem pro svou hříšnost jen jáhnem," odtušil světec.

„Kdo tě vysvětil a kdy?"

„Důstojný Otče, mne vysvětil na jáhna papež Inocenc, toho jména třetí, dne 16. dubna před deseti lety v Římě."

„A ty jsi zajisté veliký hříšník a darebák, když tě žádný biskup nechce vysvětiti na kněze! Co jsi provedl v Italii a co hledáš v této zemi?"

„Jdu — —" odvětil pokorně František, „— abych navštívil svatá místa a konal pokání."

„To jest ještě dobré, že se k svým hříchům přiznáváš a chceš za ně konati pokání. Ale buď na sebe velmi přísný. Už tvůj obličej prozrazuje, že jsi veliký dareba." — „A ty Lve, jsi knězem?", vyslýchal kněz Ovečku boží.

„Důstojný Otče, já jsem knězem; vysvěcen jsem byl v Assisi."

„Také se jdeš káti na svatá místa za hříchy?"

„Ano!"

„Nejsi blázen?" — — „Ano, jsem blázen pro Krista!" — Kněz byl tou odpovědí trochu překvapen a zmaten, ale nevypadl ze své úlohy.

„A kdo jsou tito muži?", vyslýchal kněz Marek.

„To jest Abu bydji a jeho muži. Skupují dobytek."

„Tak to je Abu bydji, ten lupič, vrah a podvodník?", rozkřikl se kněz. „To jest pěkná cháska! Bezpochyby i vy dva jste lupiči, vrazi a podvodníci! Hybaj, pryč odtud! Takové lotry do kostela nepustím!" Obrátil se k nim zády a pohněván odcházel.

Abu bydji se ptal, co se mluvilo a stalo. Ovečka boží mu to vysvětlila.

Šejk zbrunátněl v obličeji zlostí a prosil Františka: „Otče, dovol, abych mu vrazil dýku do srdce, a tuto křesťanskou mešitu otevřel násilím!"

„Milý bratře šejku, nic z toho neuděláš. On je knězem a správcem kostela, nemůžeme ho nutiti, aby nám kostel otevřel, když nám nedůvěřuje."

„To je kněz? To není kněz, když tak jedná s tebou a s Leónem. Já ho ztrestám a kostel otevru na svůj vrub, ať chceš, nebo nechceš!" křičel Abu bydji.

„Nikoli, šejku," krotil ho František. „Pán Ježíš dal mi takovou důvěru ke kněžím, kteří žijí po způsobu svaté římské církve, pro jejich kněžské posvěcení, že kdyby mne pronásledovali, chtěl bych se k nim pod ochranu utíkati. A i kdybych měl takovou moudrost, jakou měl Šalomoun, a nalezl bych chudičké kněze ve farách, v nichž se zdržují, nechtěl bych kázati proti jejich vůli. A těch a všech jiných jsem ochoten se báti a je milovati a ctíti je jako své pány. A nehodlám na nich pátrati po hříších, poněvadž v nich poznávám Syna Božího a poněvadž jsou mými pány." — — —

Světec poklekl na schody před kostelem. Jeho příkladem se řídil bratr Leo, šejk a všichni Arabové. Světec se modlil hlasitě: „Klaníme se tobě, nejsvětější Pane, Ježíši Kriste, zde i ve všech chrámech tvých, které jsou po veškerém světě, a dobrořečíme tobě, neboť svým svatým křížem svět jsi vykoupil."

Potom prodlel světec na modlitbách před kostelem, prose Pána Boha o požehnání pro své bratry misionáře.

Šejk nemluvil, ale jednání světcova nechápal a neschvaloval. Zato bratr Leo byl slovy a jednáním Františkovým tím nadšenější. Karavana přespala za městem pod stany na pokraji chlebovníkového křoví pod prastarými olivami. —

Z Nazareta vedla cesta úrodnou a dobře obdělanou krajinou. Bratr Leo, ukázav pravicí na okolní pole, pravil: „V těchto místech apoštolové trhali klasy v sobotu, začež byli od fariseů přísně káráni. (Mat. 12, 1.) Přes žlutá strniska vál od jezera Genezaretského příjemný větřík. Již zdálky jim kynula nad zelenými pahorky a údolími Hora blahoslavenství, zvaná tehdy Kurun Hattin, česky „Rohy", svýma dvěma vrcholy (500 m n. m.).

František s karavanou odebral se k „Hoře blahoslavenství." Spatřil pod horou známky bojiště, kde bylo od Saladina dne 5. července 1187 poraženo vojsko křižácké a téměř celé křesťanské království jerusalémské vyvráceno. Na tom místě zahájil Kristus učitelský úřad svou „horskou řečí" (Mat. 5—7 kap.), jež obsahuje nejvznešenější myšlenky křesťanského učení. František i Leo pomodlili se u skály, s níž Pán Ježíš kázal svá blahoslavenství za svobodu svatých míst a pokoj na světě.

Cestou od Hory blahoslavenství šejk zajel s velbloudem k Františkovi a tázal se: „Otče, ty jsi šejkem bratrstva. Kolik máš bojovníků?"

Františkovi nebyla tato otázka podivná, neboť šejk viděl Evropu očima svobodného syna pouště. Pročež odpověděl: „Mám šest tisíc bojovníků. Menší část jsou kněží a větší část laici."

„Opravdu?", tázal se překvapený šejk. „Hle, já mám pouze šest set bojovníků. O ženách nemluvím, neboť ty nemají duše a jest nedůstojno bojovníka

mluviti o ženách. Také děti nepočítám, neboť neumějí vládnouti mečem, kopím a lukem. — — Ty jsi opravdu veliký šejk, desetkrát větší než já! Ty jsi imám (král)!"

Po chvíli se opět šejk tázal světce: „Kolik máš duarů a kolik kefarů?" František pravil:

„Ani přesně nevím. Mám duary v Italii, Francii, Anglii, Španělsku, na Balkáně, v Pannonii, v Čechách, v Německu. Je jich několik set."

„Och, ty jsi mocný imám! Hle, já mám pouze tři kefary a dva duary," projevil šejk svůj podiv.

„A máš též vezíry v jednotlivých krajích?" vyzvídal šejk.

„Ano, mám provinciály, kteří spravují vždy asi 5 až 15 duarů, sděloval František. Také v Syrii mám pět bratří, jež spravuje bratr Eliáš, v Egyptě jest jich dvanácte, ale ti nemají dosud vlastního duaru."

„A poslouchají vezíři a bojovníci tvých rozkazů?" dotazoval se opět Abu bydji.

„Ano, milý šejku, poslouchají. My máme kitab (kniha, zákoník), který sluje „řehole", v níž jsou obsaženy ústava, přijímání za bratry, způsob života, seznam práce a služeb božích. Až se vrátím do Italie, sestavím novou řeholi, neboť tato, již dosud máme, je krátká a již nestačí.

„Františku, a smíš neposlušné vezíry a bojovníky potrestati?", tázal se opět šejk.

„Ano, mám k tomu právo, které je vypsáno v kitabu."

„Odpust mi, Otče, jsem-li upřímný. Ty asi netrestáš, ba ani neumíš trestati. Toho kněze v Nazaretě jsi nepotrestal a nedovolil potrestati."

František se trochu usmál a děl: „Ten kněz není mým poddaným, toho nesmím trestati, to by bylo bezpráví. Ale své vezíry a bojovníky smím potrestati."

„A jak?" dotíral opět šejk.

„Mohu jim uložiti modlitbu, půst, klečení v jídelně, mohu jim zakázati svaté přijímání a sloužení mše svaté. Vezíry a kavasy mohu sesaditi s úřadu."

„Milý Otče, to nejsou tresty důstojné tak velikého šejka a imáma, jako jsi ty. Chceš slyšeti mou radu?"

„Chci," odtušil světec zvědavě.

„Milý Otče, místo toho růžence si pověs na opasek handžár. A když vezíři a bojovníci nedodrží tvých rozkazů, skol je na místě. Pouze tak budeš míti vážnost a moc. Hle, já kdybych nevládl dobře handžárem, kopím a lukem, již dávno bychom byli supi pozřeti a Hálef byl by náčelníkem. Ty, Otče, neumíš vládnouti a — odpust, jsem-li upřímný — tebe brzy vyženou z náčelnického stanu; tvá žena bude otrokyní, tvé děti sirotky a tvé bratrstvo se rozpadne. Ty musíš býti neúprosný a krutý, jinak se neudržíš na trůně. — — Kdyby mně některý cizí šejk odepřel vstup do mešity nebo do náčelnického stanu, zaplatil by svou odvahu krví a životem! Tak jedná šejk a náčelník!"

František se nedivil těm názorům o moci a poslušnosti (podřízenosti). Takové přesvědčení měli všichni Arabové. Kdo byl silnější a krutější, ten byl první dotud, pokud jeho síly neochably nemocí a stářím.

František po krátké úvaze pravil: „Isa ben Marrjam byl tichý a pokorný srdcem, nehledal své slávy a cti, zakázal Petrovi užívati meče..."

„....proto ho také ukřižovali," vpadl mu do řeči šejk. „A to se mi na Isa ben Marrjam nelíbí."

„Isa šel na smrt dobrovolně, úmyslně. Ač byl na oko a na chvíli poražen, přece pro svou smrt, pro své zmrtvýchvstání a svou soudcovskou moc vládne na nebi, na zemi i v pekle. Všude panuje a bude panovati na věky. Kdyby nebyl chtěl, nebyl by ho nikdo směl a mohl odsouditi, zraniti a ukřižovati. On se místo nás a za nás dobrovolně obětoval, aby nás vykoupil. — Tento Isa panuje ne mečem a dýkou, nýbrž vládne láskou, pokorou, dobrotou, příkladem. Já chci napodobovati, následovati Isy ve všem, tedy i ve správě řádu. Ti, kdo jsou mými poddanými, jsou stále pamětlivi toho, že se pro Boha zřekli vlastní vůle. Proto tedy, že dobrovolně přijali řeholi tohoto bratrstva, poslouchají svých ministrů, provinciálů a kvardiánů ve všem, co slíbili Bohu zachovávati a co není proti jejich svědomí a proti naší řeholi. Bratři se vystříhají všeliké pýchy, marné slávy, závisti, lakomství, péče a starostí o tento svět, utrhačnosti a reptání. Usilují o to, aby měli ducha

Páně a jeho svaté působení, aby se k Bohu vždy s čistým srdcem modlili, aby byli pokorní a trpěliví v pronásledování a v nemoci; aby milovali ty, kteří nás pronásledují, plísní a tupí, neboť blahoslavení jsou, kteří protivenství trpí pro spravedlnost, neboť jejich jest království nebeské. Kdo však vytrvá až do konce, ten spasen bude.

Zato však ministři s poddanými jednají jako bratři, přijímají je laskavě a dobrotivě, aby poddaní mohli s ministry mluviti jako páni se služebníky; neboť tak má tomu býti: ministři, buďtež služebníky všech bratří. — Proto i já jsem sluha služebníků božích."

Šejk dlouho vrtěl hlavou, broukal a pravil rozčileně: „Otče, tohle zní jako z jiného světa! To se nehodí pro lidi; snad jen džinnové (duchové, andělé) mohli by tak žíti. Tak neučil a nejednal ani Múza (Mojžíš), ani Mohamed, to není proveditelné. Točí se mi z toho hlava; dovol, abych odejel v čelo karavany."

František však zvolal za odjíždějícím: „Tak učil a jednal Isa ben Marrjam a chce, abychom i my všichni tak jednali." — —

Nedaleko za Kurun Hattin spatřili členové karavany stříbrnou hladinu jezera Genezaretského. První pohled působil na všechny podmanivě. Každý ben Arab vidí rád vodu, zvláště veliké prameny, řeky a jezera. Voda-živitelka dovede jej nadchnouti k blouznění a vybičování posledních sil. Leč i mniši

po daleké cestě pouští a vysušenými krajinami palestýnskými radovali se z toho slibného pohledu. Ohromná podélná hladina vodní svítila na slunci jako stříbrné zrcadlo. Za ní na východním břehu vystupovalo od jihu dlouhé ladné pohoří bez vrcholků. Severněji je vystřídaly dva jiné horské hřebeny, tvořící hluboká údolí, zavlažovaná potoky, jež od východu na západ vedou své čisté vody do jezera. Ty zelené hory tvořily nádherné, přímo divadelní pozadí k jezeru. Daleko na severu dumal Hermon s bílou pokrývkou sněhovou, ač byl sotva začátek podzimu, vysoko nad ním strměl věčně zasněžený Libanon. Všechny zraky vpily se do toho panoramatu. Pod Hermonem nížily se zelené galilejské hory. Na jedné z nich svítilo široko daleko viditelné město Safed, zvané městem na horách, jež se nemůže skrýti (Mat. 5, 14). Podle talmudského učení má z tohoto města vyjíti budoucí židovský Mesiáš.

Nad hladinou jezera zdvíhaly se jemné závoje stříbrné mlhy, jež klouzala po zelených stráních a na širém jezeře se ztrácela do šedomodrých vln.

Vše bylo zelené druhou letní a podzimní zelení, voněly vavříny a myrty, na olivách stříbrně chlupaté listí si zahrávalo se zelenými olejnatými plody, jež měly podobu i chuť našich planých trnek. Zpívali slavíci, vlaštovky se prohánělý v azurovém vzduchu. Klesající slunce již nežhlo tropickým vedrem. Kolem voněly oleandrové keře, na nichž se objevovaly podzimem osvěžené rudé a růžové květy. Na sva-

zích kopců ustupovaly pastviny hlubokým kaštanovým a dubovým lesům. Sem tam stály pinie, borovice a duby.

Podél cesty a na úpatí strání voněly skořicovníky, šafrán, keře balšámové a kadidlové, u potoka bujel puškvorec, vodoklen a zázvor. V sadech a zahradách rozkládaly své zelené koruny marhaník, mandloně, chlebovníky, místy též palmy. Ve skalách a v dutých stromech bzučely včely a voněl vytékající med. Ve vzduchu vířily vlaštovky-břehule, k severu letěl pomalu orel.

František, pohleděv na hladinu jezera Genezaretského, dal se do zpěvu. Arabové všichni bez rozdílu byli překvapeni, že světec zpívá, neboť nehledali v něm hudebního nadání. Slyšeli sice často volati s minaretů muezziny, byli svědky nejednou tance a řevu dervišů, ale v tomto vážném muži, jenž si nikdy a v ničem nezadal, nenadáli se citového, tím méně hudebního projevu. S počátku pokládali jeho zpěv za jakýs poklesek, za slabost a náladovost. Ale to, co slyšeli, je brzy usvědčilo z velkého omylu. Františkův tenor cudně a čistě zahlaholil do krásného okolí, klouzal měkce po tercíích a kvartách, svezl se dolů k širokým a procítěným tónům, jako by plynuly přímo ze srdce, potom stoupal k oktávě, jasnil se, zvučel a vířil takovou zvučností a jasem, že hlavy všech jezdců obrátily se k zpěvákovi. Světcovo nadšení tryskalo z každého tónu, z každého motivu; konec nápěvu

neklesl, nýbrž vznesl se po fermatě na sekstě a trylku na čisté septimě k vítězné závěrečné oktávě. —

František zpíval úryvek z písně o Bratru Slunci:

„Buď pochválen, Pane můj, sestrou vodou,
jež jest velmi užitečná a skromná
a velmi cudná, velmi cudná."

Tehdy se již bratr Leo nezdržel a pokračoval s Františkem, provázeje ho svým mohutným basem; zpíval se světcem v dolní oktávě unisono:

„Chvalte a dobrořečte mému Pánu
a vzdávejte mu díky
a služte mu s velikou pokorou.
Nejvyšší všemohoucí dobrý Pane,
tvé jsou chvály, sláva a čest
a všeliké dobrořečení.
Tobě jedinému Nejvyššímu přísluší
a žádný člověk není hoden
tě jen jménem jmenovati.
Buď pochválen, Pane můj, sestrou vodou..."

Arabové ztichli a naslouchali. Takového zpěvu v životě neslyšeli. Něco tak vážného a slavnostního nedolehlo dosud k jejich sluchu. Ač nerozuměli ani slovu, vycítili, že je to píseň o Bohu, že takové tóny umí vytvořiti jen náboženství, jen duše obcující s Bohem.

Nevycházeli z údivu, jak ten mlčelivý mnich umí zpívati, jak dovede zladiti hrdlo v tak měkké a pak zase slavnostní tóny.

Když mniši dozpívali, šejk projevil světci nelíčenou pochvalu: „Otče, vy dva pějete jako džinnové v sedmém nebi.“ —

Světec však pravil klidně: „Měl bys slyšeti bratra Pacifika, to bys slyšel zpěv! Já jsem podle něho jako havran vedle slavíka.“

Básnicky založený Omar se zaklínal spásou své hrdinské duše, že tak dovedou zpívati jen hurisky, které v sedmém nebi svým luzným zpěvem oblažují proroka Mohameda. „Jak jest jen možné, že ti djaurové nás, věrné služebníky Allahovy, předčí ve zpěvu a v hudbě?“ rozumoval nadšený Omar.

„Zato nerozumějí válečnictví,“ utěšoval jeho i sebe bojovný Halef. —

Ještě dobře, že František rozmluvě Arabů nerozuměl. Jistě by z toho povstala náboženská rozprava. Světec i Leo jeli mlčky a rozšířenými zraky pozorovali onen luzný kout země, kde se soustřeďovala před věky největší činnost Ježíše Krista. I šejk byl zadumán a vzpomínal na své mládí, kdy slýchával podobný zpěv; jen s bolestí se mu vybavovaly některé obrazy jeho pohnutlivého života.

Zato mezi bojovníky bylo živo. Omar vypravoval, že tu nádhernou píseň složil sám František a že ji často zpívali jeho bratři, chodíce po Italii a hlásajíce Ježíše, syna Marlina. Touto písní prý jednou smířili rozvaděné občany v Assisi, kteří již-již chtěli začíti občanskou válku. Píseň prý jest velmi dlouhá a dojemná.

„Jak ses to dověděl?" zvídal Jusuf.

„Vypravoval mi to v Hebronu bratr Leo, když jsme prohlíželi památky na proroka Abraháma," chlubil se Omar.

„Člověče, ty lžeš," zlobil se Halef, „vždyť neumíš italsky a Leo nezná arabsky!" —

„A to se velmi mýlíš, statečný Halefe," ohradil se mladý Omar, „Leo zná mnoho našich slov a rozumí naší krásné řeči, kterou mluvil sám prorok Mohamed i svatí kalifové a které používá sám Allah i nebeští džinnové. A já se vyznám docela dobře v italštině, neboť sám bratr Leo mě pochválil, řka, že mluvím italsky stejně dobře jazykem jako rukama." —

Halef se dal do smíchu a prohlásil: „Zajisté, ty hovoříš italsky rukama jako rodilý Říman." Uražený básník Omar odloučil se od neuznalých druhů a připojil se k bratru Leónovi, s nímž zapředl velmi živý rozhovor.

VIII. U JEZERA GENEZARETSKÉHO

Po půldruhé hodině přijela karavana z Nazaretu do vsi Kefr*) Kenná (Kány Galilejské), kde se zdržela jen hodinu prohlídkou památek. Z Kány prý pocházel apoštol Nathanael (Bartoloměj) a on prý byl tím ženichem, při jehož svatbě učinil Pán Ježíš

*) Vesnice se jmenuje arabsky kefar, kefer nebo kefr.

první zázrak. Odtamtud vedla cesta dosti širokým údolím k Tabarii (Tiberiasu) na břehu jezera Genezaretského. Stráně po obou stranách byly porostlé buky, borovicemi, piniemi, vavřínem; v údolí při vodě pyšnily se vysoké olše, vrby, místy černé topoly a platany, na suchých místech bujel divoký chléb svatojanský, jalovec, oleandry a plané olivy, myrta, vavřín. Severní pohoří klesalo náhle do údolí, v němž probleskla sivá hladina celé severní polovice jezera; jižní pohoří táhlo se až do Tabarie. Cesta se prudce svažovala, neboť jezero leží 21 m pod hladinou moře. Když jezdci míjeli močál, porostlý sítím a rákosím, vyplašili divokou svini s pěti selaty, ale Arabové jich nepronásledovali, neboť vepřové maso pokládá koran za nečisté. Zato když spatřili zatoulaného daňka, hnali se za ním, pokud jim křoví nepřekazilo pronásledování. Šejk měl větší štěstí, neboť ulovil svými šípy několik křepelek, zajíců a vzrostlého koloucha.

Když poutníci po prvé zahlédli jezero Genezaretské, nebo moře Tiberiadské, František vypravoval Arabům o utišení bouře na moři, o zázračném rybolovu, o tom, jak Spasitel kráčel po hladině tohoto jezera jako po pevné půdě.

Do Tabarie však nevstoupili, nýbrž obrátili se na sever do el Medždel (Magdaly). Na západní straně spatřili Chirbet Irbid (Arbelu), malou vesnici.

Kolkolem jezera vypínaly se přes 300 m vysoké kopce, pokryté krásným lesem. Rozkošná to kra-

jina, kde panuje věčné jaro! Na svazích kopců pyšnily se bohaté sady a vinice, které vydávaly svědectví, že v městě žijí také křesťané a židé. Kolem čtvrté hodiny odpoledne karavana spatřila Magdalu. Bylo bezvětří a nebe azurové. V půl hodině se však počasí nadobro změnilo! Teplý, vlhký vzduch se naráz rozproudil, vzrostl ve vichřici, která bičovala a honila černé mraky nad krajem; nastalo hřímání a blesky se sypaly do jezera.

František vida několik lodí zápasiti s vlnami, živě si představil bouři, již Kristus Pán utišil. Světec litoval rybářů, že je bouře přepadla nepřipravené na širém jezeře, které jest dlouhé 23 km a široké na nejširším místě 13 km.

„Milý Otče," poučil Františka šejk, „nemysli, že rybáři nebyli na bouři připraveni. Zde bývá skoro denně bouře, jež strhne se obyčejně mezi čtvrtou až šestou hodinou odpolední. Podivíš se však, jak brzy pomine."

Teplý déšť lahodil jezdcům i zvířatům, kteří si libovali, že jich slunce žhavými paprsky nešlehá; ale za půl hodiny mraky se vypršely a slunce, klesající pomalu k západu, zazářilo krásnými paprsky na deštěm omládlé luhy a lesy.

Magdala byla malá vesnice na samém břehu jezera. Za času Krista Pána však bylo to městečko bohaté a krásné. Dnes je tam asi 30 chudých domů a rozvaliny zámku-hradu, který patřil prý Maří Magdalské nebo Magdaléně.

Když velbloudi uviděli a ucítili vodu, dali se do klusu a řítili se tryskem cestou k jezeru. Abu bydji za jízdy odepial obě kapsy od sedla a zavěsil si je řemenem přes rameno. Jemu, odvážnému jezdci, to nedělalo starostí a obtíží.

„Co to činíš, milý šejku," tázal se světec, uháněje na Poverovi po boku Abu bydjiho a pevně se drže sedla i uzdy.

„Jsem zkušený a prozíravý muž, jinak bych nebyl šejkem; a proto myslím vždy napřed. Sám uvidíš, proč to činím," křičel Abu bydji, neboť let zvířat se stupňoval tak, že téměř plavala ve vzduchu, jenž fičel jezdcům kolem uší.

Pojednou velbloudi odbočili s cesty a zamířili v šíleném trysku přímo k jezeru. Hedjin šejkův předhonil hravě všechny. Ani se na břehu nezastavil a vrhl se do vody. Abu bydji měl na břehu právě jen tolik času, aby s hedjina seskočil. Sotva však dopadl nohama na zemi, obrátil se obličejem ke karavaně, zvedl obě ruce a začal křičeti; to byla jediná pomoc, aby ho ostatní velbloudi neušlapali. Všechna zvířata i s jezdci vběhla po mělkém, velmi kluzkém břehu až po břicha do vody. Jen Povero a Bukefalos se na břehu zastavili a sečkali, až jezdci sklouzli s jejich hřbetů. Potom též vešli do jezera a lačnými doušky střebali hodně zkalenou a neklidnou po bouři vodu jezerní.

Šejkův hedjin byl ve svém živlu. Pil vodu labužnicky, ale ne na jednom místě, nýbrž brodě se vo-

dou, do níž vždy víc a více zabředal. Potom zabručel vysokým hrdelním tónem a ponořil se do jezera, že se nad ním udělal vír a z vody vystoupily bubliny.

„Pozor, hedjin utone," zvolal František.

„I neutone, neměj strachu," smál se šejk.

A vskutku, za dvě minuty se objevil hedjin nad vodou, prskaje z nozder vodu. Sotva však si odkašlal a nabral dechu, ponořil se do vody levým bokem, potom zas pravým, drže při tom hlavu nad hladinou, stále bruče a frkaje. Potom jal se plavati jako kráva a mířil do hlubiny.

„Pozor, jistě utone!" varoval Araby František.

„I neutone, jen se vysílí a budeme nuceni jej vytáhnouti na břeh, až sem dopluje."

Také ostatní velbloudi se nořili do vody, ale opatrně u břehu. Když však opustili vodní tůně, hnali se ke svým jezdcům a otřepali u nich se srsti vodu. Jezdci to věděli a čekali. Některý svého velblouda přetáhl kurbačem, jiný se k velbloudu obrátil zády, někteří Arabi stáli nehnutě a dali se od svých velbloudů postříkati. Se smíchem a vtipy stírali si s obličeje potůčky špinavé vody. Vybroděným velbloudům přetírali travou srst, až uschla.

Jen Povero a Bukefalos ukázali, že jsou civilisovanější, než jejich čtyřnozí a jednohrbí společníci. Setřásli se sebe vodu a procházeli se na slunci, až oschli, a pak jako dva psi se přiblížili k mnichům. Otevřené pohledy obou zvířat jako by pravily: Nejsme-li hodní!?

Světec i Leo je pohladili a dali jim několik datlí a fíků, za něž byla zvířata vděčná a lízala mnichům ruce.

Břeh jezera byl po bouři velmi kluzký a po koupeli velbloudů se stal neschůdným. Zatím hedjin se vybrodil ve vodě a supaje plaval ku břehu. Když však se opřel předními nohama o kluzké, rozšlapané bláto, sjel znovu do vody. Zakňučel jako pes a ještě s větší odvahou zaryl přední paznehty do bláta, ale sklouzl ještě dále a rychleji. Když ten pokus několikrát opakoval, stanul ve vodě bezradný a začal žalostně bručeti.

„Pros!" vykřikl šejk. A velbloud si klekl na přední kolena, jen hlava mu čněla z vody. Všichni se dali do smíchu. Jen mniši se obdivovali arabské dresuře.

„Milý šejku, pomozme tomu zvířeti z vody, aby se netrápilo! Je to dobré a spolehlivé zvíře, jež nám prokázalo mnoho služeb," žádal světec.

Šejk zavolal na Hálefa, který měl již připravený dlouhý lýkový provaz. Sklouzl po blátivém břehu do vody, uvázal oba konce provazu k sedlu; sám jen s velikou námahou po čtyřech vystoupil na břeh. Hedjin stál zkroušeně ve vodě, jsa asi na takové operace zvyklý.

Arabové chopili se všichni provazu a pokořeného velblouda vytáhli na suchý břeh. Sotva velbloud spočinul na břehu, fellahové uskočili, aby jich nepostříkal. Ale hedjin byl tak unaven, že položil hlavu na písek a ani sebou nehnul. Karavana tedy

vyčkala, až si hedjin odpočinul. Potom vedouce každý svého velblouda za uzdu, zamířili k blízké vesnici Magdale a ubytovali se v konaku. V podvečer se vykoupali v jezeře.

Po večeři Arabové žádali Františka, aby vypravoval chavadit. Světec však se vymluvil, že po desetihodinové jízdě jest unaven a poprosil bratra Lva, aby on vypravoval úryvek z evangelia. Bratr Leo se ujal slova a vylíčil jim život a obrácení Maří Magdalény. Připojil též líčení o smrti a vzkříšení Lazarově v Bethánii a nakonec přidal, jak Maří pomazala k pohřbu nohy Páně mastí z alabastrové nádoby. Maří Magdaléna navštívila hrob Páně a první z žen spatřila v zahradě, v níž byl Pán pohřben, z mrtvých vstalého Ježíše Krista.

Potom i šejk jal se vzpomínati: „Tyto hory a skály mi připomínají mou nejstrašnější cestu pouští. Ovšem tam, v poušti Syrské, čněly sice podobné hřebeny k nebi, ale bez jediné byliny a stromu, zalité výhní našeho ničitele, sveřepého slunce. Místo vody ležel písek. — Šejk Oska, můj pozdější tchán, poslal mě jednou k Velké řece (Eufratu) k náčelníku Abu hadži Šukrimu, abych vybral u něho starý dluh za zakoupená stáda buď ve zlatém písku, nebo abych přivedl několik plnokrevných koní jako náhradu.

Mor totiž zkosil Šukrimu všechen dobytek. Šejk Oska dal mi za průvodce zkušeného bojovníka Abu Abdula a pak Aliho, mladíka mých let a dobrého přítele.

Přirozenější bylo by bývalo, kdyby byl malou karavanu vedl Abdul. Proto jsem přijal šejkův rozkaz s nedůvěrou. Buď mě chtěl Oska vyzkoušeti, nebo zamýšlel, abych na poušti zahynul. Věděl ť dobře, že oči i srdce jeho dcery Sitt se obracejí ke mně. Abdul byl na cestě zamlklý, někdy jízlivý ba přímo kousavý. Zato Ali se choval jako přítel a těšitel. Když jsem žádal Abdula o radu, mluvil sice zvysoka, ale tak moudře, že jsem se bezděky podroboval jeho slovům. Byl tedy naším vůdcem spíše Abdul, nežli já. Cítil jsem jeho duševní převahu a — styděl jsem se.

Ujížděli jsme kamenitými pláněmi, jež protkávaly tisíceré stezky, místy olivové háje a nejčastěji pole obrovských pichlavých kaktů, jež otvíraly své oranžové květy polibkům slunečním. Slunce jest přítelem kaktů, ale nepřítelem lidí. Mířili jsme stále k místu, kde slunce ráno vstává z neznámých hor a pouští.

Jednou přijeli jsme na pastviny chudého kmene, který se živil pasením ovcí, koz, koní a velbloudů. Již zdaleka vyřítili se proti nám zuřivým štěkotem psi, kteří nás doprovodili až do palmového háje, kde měl kmen studnici a tábor. Špinaví kluci žebrali o bakšiš. Náčelník Abu Saud (to znamená Svatý) nám nabídl durrhového chleba s anýzem a vody. Teprve po dlouhém křiku, nářku a zapřisahání nám prodal čtyři skopce, kteří stáli uprostřed našeho hloučku celí zpitomělí, když jsme křičeli, divoce šermovali rukama, jako by se prodávalo stádo nebo

celé pastviny. Za tu cenu náš kmen prodává dvacet skopců, ne čtyři. Ale nesnáz nutí často i k větším vydáním. —

Skopce jsme vyvrhli, uťavše jim hlavy, a upekli, abychom měli zásobu masa na cestu. Lakomý šejk nám nepřidal ani jediné datle. Sotvaže jsme si směli naplniti měchy čistou vodou. Pročež v podvečer vydali jsme se na cestu. Abu Saud nám radil, abychom jeli k pohoří na východním obzoru a pak přes vadi na severovýchod, kde prý jsou studnice i potůčky. Poděkovali jsme a vyrazili na odpočatých dromedárech do pouště.

Kolem nás brzy šířily se vysoce zvlněné duny, plynoucí do nekonečna. Byl to pro mne tehdy nezvyklý pohled. Jako by to pískové moře bylo zakleto kouzelníkovou rukou za nejvyššího vlnobití. Východním směrem vinula se karavanní cesta, jež se místy ztrácela pod čerstvými závějemi sypkého písku. Duny nám bránily v rozhledu. Náhle byl písek vystřídán stepí, jež povlovně stoupala k pohoří.

Do smrti nezapomenu na ten večer. Na stepi dýchalo se volně, měsíc, náš nejmilejší přítel, ozařoval luzně hřebeny pohoří, k němuž jsme se sotva znatelně blížili. Zvolna kráčeli naši dromedáři, a my na vysokých sedlech houpali se pohodlně, majíce nohy zkřížené na krku svých zvířat.

Pojednou Ali, jenž vedl též nákladního velblouda, zvolal vzrušeným hlasem: „Někdo nás pronásleduje!“ —

Zarazili jsme jako na povel své dromedáry. Abdul se v sedle postavil a pravil vztekle: „Jsou asi čtyři hodiny cesty za námi. Zrádci, lotři! Na vlastních pastvinách nás pohostili, jak žádá svaté právo pouště, nyní však za hranicemi svého kmene nás pronásledují!" — „Aby je šejtan stáhl do sedmého pekla!" zaklel Ali.

V měsíčné záři napočítali jsme asi dvanáct turbanů, které se pravidelně kymácely na hlavách prudce jedoucích pronásledovatelů.

„Co teď?" uklouzlo s mých rtů.

„Na jih! — Šejk Saud nám doporučil cestu do vadi, aby nás tam přepadl a zabil! — Pěkný Saud (Svatý)!" zuřil Abdul.

Další osudy vylíčím jen krátce. Prchali jsme po celou noc a celý den. Unikli jsme, neboť naši dromedáři byli mnohem lepší a dosti odpočatí. Teprve druhou noc jsme směli klidně přespati. Probuzení však bylo smutné. Nikde cesty, nikde stáda, nikde studnice. Zato všude žhoucí písek, skály a valouny.

Bloudili jsme týden kolem písečných dun, do nichž se neodváží ani lev, ani hyena, několikráte jsme našli vlastní stopu a bloudili jsme dále. Strávili jsme poslední zásoby masa i vody. Velbloudi blekotali únavou, žízní a úzkostí. Ali sotva se držel v sedle, Abdul zarytě mlčel, žvýkaje v ústech kus kůže.

Znenadání dromedáři dali se v prudký běh, ale já věděl, že šermují nohama z posledních sil. Když jsme pozdvihli oči, uzřeli jsme krásné přístavní

město s minarety, hradbami, nahoře zčeřenou hladinu moře, na níž se kolébaly lodi a bárky. Vítr zmítal plachtami na stožárech. V horečce jsme nepostřehli, že město jest obráceno hlavou dolů.

„Maššaláh, divy Boží!", volal vysílený Ali, a též do mých ochablých údů a smyslů vjela nová odvaha.

Když však jsme se přiblížili k městu — vše náhle zmizelo. Byla to fata morgana, pouhý přelud, obraz vykouzlený prstem Allahovým na obloze, která se klene jako plachta pod nebem. Zmocnilo se nás zoufalství. Ali, můj přítel a druh z dětství, sjel s dromedára na zemi. Když jsme seskočili, abychom jej zvedli, zasvitly nám z hlubokých očních důlků jeho vyhaslé zraky. Strádáním a žízní zemřel.

Zatím dromedáři jali se divoce skákati, shodili se svých hřbetů náklady, uvolnili sedla a zuřivě řijíce jako divocí osli, běhali šílenou rychlostí kolem nás a mrtvoly Aliho.

„Hle, velbloudi zešíleli, to jest tanec smrti!", pravil slabým hlasem Abdul, v jehož očích hořel blouznivý plamen. Přesto svázal lýkový provaz v pouto a chtěl jím spoutati nohy jednoho dromedára. Leč síly ho opustily. Jeho záměr provedl jsem sám a povalil jednoho velblouda, jejž jsem spoutal. Ostatní dromedáři běsnili dále, běhajíce kolem dokola, až nákladní velbloud klesl mrtev k zemi.

Když to Abdul uviděl, vykřikl šíleným, hrdelním hlasem: „Jest čas umříti!" V tom okamžiku klesl na kolena a bil hlavou do skály tak dlouho, až zkrvácen

a s rozbitou lebkou klesl mrtev k zemi. Snad šílenství velbloudů přešlo na něho.

Mne opustily smysly a ve smrtelných mrákotách jsem usnul. Nevěděl jsem, že dromedáři šíleně běhající únavou padli a pošli. Zdálo se mi, že jezdím na šíleném dromedáru kolem stanu šejka Osky a že Sitt nade mnou pláče. V noci mě probudila zima. Uvolnil jsem dromedára, který rychle ujel z toho hrozného místa, na němž ležely dvě mrtvoly lidské a tři zvířecí. Povolil jsem mu uzdu, aby šel za svým pudem, za stínem a vodou. Já jsem se udržel v sedle jen tím, že jsem se připoutal k tyči — držadlu, jež jest upevněno vpředu na sedle. Příštího dne se velbloud dopotácel k opuštěné studnici v oase a zachránil sebe i mne." —

Světec, bratr Leo a ostatní šejka nevyrušovali. Snivě pohlíželi na žírný, měsícem ozářený kraj a jako hudba zněly jim zvuky pasoucích se velbloudů. Omar zašel k potoku, hltavě se napil a pravil: „Šejk Abu bydji jest vždy hrdina!" — „Byl a jest," přisvědčovali Arabové. Světec pozorně naslouchal vypravování Šejkovu a pak dojatým hlasem řekl:

„Pán Bůh tě, šejku, zachoval, abys splnil jakýs záměr boží. Buď i tentokráte hrdinou!" —

Leo nemluvil. Vzpomínal na cestu z Egypta do Palestiny, na písečné pláně, na dva vzkříšené dromedáry i na šejka. Pomyslil si, že Pán Bůh též Františka zachránil pro budoucí veliký úkol. Sám sobě nepřisuzoval významu.

„A jak to vše dopadlo?" zvídal na šejkovi Hálef.

„Vrátil jsem se šťastně s penězi na ohnivém hřebci do Adžlunu a — druhého dne byla svatba. Sitt stala se vládkyní mého srdce i stanu," pravil šejk již rozmarnějším přízvukem.

Světec i Leo poděkovali Bohu za ochranu v tolikerých nebezpečích a svému největšímu dobrodinci, Abu bydjimu, stiskli pravici na dobrou noc. —

Pozdě večer ulehli všichni na dvoře konaku k odpočinku. V budově nechtěli spáti, neboť byty byly zamořeny špínou a hmyzem. Před spánkem zahalili si tváře hajky proti komárům. — —

Na další cestě zastavili se v sutinách města Kefr Nachum (Kafarnaa), jež mělo za času Krista Pána 20.000 obyvatelů a bylo stanicí na obchodní cestě mezi mořem Středozemním a Damaškem. František však tam uviděl jen trosky synagogy a rozvaliny domů, zarostlé bodláky a kopřivami. Bezděky si vzpomněl na kletbu, již vyřkl Kristus nad tímto městem.

Na pochodu a při večerních zábavách často vypravoval, buď světec nebo Leo, o Kafarnau, jež bylo střediskem činnosti Kristovy. Tam bylo obydlí Petrovo, kam zavítal Ježíš po vypuzení z Nazareta. V Kafarnau vykonal Kristus nejvíce zázraků. Uzdravil tchyni Petrovu, člověka mrtvicí raněného, tam vymítil ďábla, uzdravil dceru Jairovu, povolal Léviho-Matouše k úřadu apoštolskému. V Kafarnau uzdravil služebníka setníkova. Blízko města Ježíš utišil bouři

na moři, nedaleko odtud ulovil Petr rybu s penízem k zaplacení daně chrámové; nedaleko odtud zahrnuli apoštolové množství ryb, až se lodice potápěla.

V tom městě přislíbil Ježíš Kristus nejsvětější svátost Oltářní. Tam pronesl slova: „Pojďte ke mně všichni," tam také zlořečil Korozainu, Betsaidě a Kafarnau. Blízko tohoto města Kristus kázal s lodičky zástupům, stojícím na břehu.

Ještě cestou k jezeru Meromskému vyprávěli mniši stále o Kafarnau. Tyto chavadity, večerní zábavy, staly se již Arabům nevyhnutelnými. Často na ně vzpomínali a za jízdy žádali od mnichů vysvětlení. Byla to pravá křesťanská cvičení. —

Když opustili město Kafarnaum, potkali na koních uhánějící zástup jezdců, kteří výskali a zpívali. Byl to svatební průvod, v němž jel ženich sedící na koni s bílou pokrývkou, sám přioděný bílým turbanem a haikem, na němž asi byly různé ozdoby. S obdivem naše karavana pozorovala umělecké výkony jezdců a jejich cvičených koní, kteří se rychle pohybovali, tvořili ladné obrazy a skupiny, akrobatické skoky a reje. Z Kafarnaa přijížděl svatebnímu průvodu vstříc zástup přátel nevěstiných, kteří obřadně a slavně uvítali ženicha, aby jej vyprovodili do domu nevěstina. Kapelu hudebníků při té slavnosti zastupovali z klidu vyrušení polodivocí psi svým štěkotem. Poutníci jeli údolím Genesar po západním břehu jezera Genezaretského. Kolem se zve-

daly temně zelené stráně a lesy; údolí a břeh jezera byl porostlý křovinami kvetoucích oleandrů, fíků, oliv a chlebovníků. Od křoví se odrážely bílé stany fellahů a nesčetná stáda. Většinou byly domy v městech a vsích vystavěny z rákosu a bláta. V této hojně svlažované nížině převládaly vrby, topoly, platany a oleandry, jimiž byly vroubeny potoky. Ústí Jordánu do jezera Genezaretského bylo bahnité a močálovité. Loďka, plující právě po jezeře, zastavila se daleko od břehu, a tři fellahové brodili se ku břehu blátem a vodou po kolena i nad kolena. V bahně lezly želvy a kuňkaly žáby. V rákosí a v puškvorcovcích u břehu dumal na jedné noze stojící čáp. Na břehu spatřili několikrát vydry a rozmanité vodní ptactvo, zvláště racky, kteří vířili nad vodou. Poutníci zastavili se při ústí Jordánu do jezera, svázali velbloudům nohy, aby se mohli sice po pastvišti pohybovati, ale nemohli se rozptýliti. František, Leo a šejk dali se převézti na pramici přes řeku a vydali se pěšky do rodné vesnice svatých apoštolů Petra, Ondřeje a Filipa, do Bethsaidy (el Tell). Spatřili tam jen rozvaliny na místě zvaném Chirbet el Aradž a na blízkém návrší zříceniny el Tell, kde stávalo město Julias, založené od galilejského tetrarchy Heroda Antipy na počest císaře Augusta. Odtamtud pocházeli asi též apoštolové Jan a Jakub. Betsaida leží na nevysokém návrší. Dojatí poutníci pohlíželi se zájmem na šedou, promodralou hladinu jezera, na močál i na zatáčky, jimiž se prodírá Jordán do je-

zera. Východně viděli malé, travnaté údolí, kde Kristus Pán uzdravil slepce, nasliniv jeho vyhaslé oči svou slinou. — Poklekli na tu památnou a zároveň od Krista prokletou půdu a dlouho se modlili. Šejk zatím vzpomínal na posvátná místa islamská a přirovnával tuto hlubokou, prostou zbožnost mnichů křesťanských k strojené, divoké a na odiv stavěné pobožnosti islamských kněží v mešitách. Poutníci bloudili očima po rozvalinách vesnice, toužíce uhádnouti, kde asi stála kolébka apoštolů Petra a Ondřeje a kde spatřil světlo světa apoštol Filip. Dojati vzpomínkami, zabráni do myšlenek o proměnách a pomíjitelnosti věcí i o klatbě Kristově nad tímto městem, vrátili se ke karavaně, která se osvěžila koupelí v řece a očekávala jejich příchodu. Opodál několik Arabů bez hlesu a upřeně pozorovalo vysoký břeh jezera, pod nímž si hrála vydra s mrštnými mláďaty.

Na dalším, asi půl hodiny trvajícím, pochodu na sever spatřili zříceniny městečka Chirbet Kerase (Korozainu), jež Pán Ježíš také prokleł, neboť obyvatelé neuvěřili v něho, ač viděli mnoho zázraků; ale poutníci se tam nezdrželi. Rozvaliny městečka prosvítaly z lesa na pahorku, jenž jim zůstal po levé ruce a jehož stráně se svažovaly až k Jordánu. Cestovali stále po pravém, západním břehu řeky na sever k jezeru Meromskému, k němuž dorazili tentokrát asi po čtyřhodinové namáhavé jízdě. Západně od Jordánu byl kraj hornatý, východní břeh řeky byl

nižší a zbrázděný potoky. Na severu zdvihalo se pohoří Hermonské, s černými, hlavně cedrovými lesy, za nímž svítily bílé, věčně zasněžené horské massivy, Libanon a Antilibanon, tvoříce nádherné pozadí k zelenému kraji, jímž se ubírala naše karavana.

Cestou proti toku Jordánu spatřili u vesnice Roš Pinna zříceniny pevnosti, již postavil Balduin IV., král jerusalémský, roku 1178 na ochranu vojenské a obchodní cesty mezi Středozemním mořem a Damaškem, ale již příštího roku pevnost pobořil vítězný sultán Saladin. Poněkud výše proti vodě spatřili most, zvaný Via maris (Is. 8, 23; Mat. 4. 14) neboli Cesta k moři. Most se nazýval též Mostem dcer Jakubových. Velbloudi maně zamířili ujetou cestou k mostu, ale šejk velel: „Přímo po tomto břehu proti vodě!"

Na otázku Františkovu, proč karavana nejede po silnici, šejk odvětil:

„Tato silnice vede do Damašku. Tamhle na té vysoké planině odbočuje silnice na Césareu, ale na těch kamenitých pláních jsou jen malá stáda. Pojedeme raději úzkou cestou po břehu Jordánu k Meromskému jezeru, kde jsou obrovská stáda krav, buvolů, koní, ovcí, koz i velbloudů. Cesta jest sice špatná, ale nutno ji nastoupiti."

Cesta, po níž se ubírala karavana, byla vskutku špatná. Místy se úžila v obyčejnou stezku a jezdci postupovali v husím pochodu. Brzy dospěli k močálům a bahniskům, do nichž zapadali velbloudi po

břicha. Jeden nákladní velbloud, uvíznuv v močálu, zlámal si nohu. Jeho náklad přeložili bojovníci na jiné velbloudy a zraněného velblouda nechali v bažině. Teprve na prosbu Františkovu jej zabili. V kterési úžině potkali se s karavanou, jedoucí na velbloudech a oslech. Nemohli se na břehu vyhnouti. Po dlouhé, vášnivé domluvě a hádce musila cizí karavana jeti řekou. Velbloudi se vážně brodili a plavali, ale oslíci zapadli místy do vody až nad hlavu. Pomáhali si tím, že se občas vztyčili na zadních nohách, aby nalapali vzduchu, a hopkovali přes tůně jako zajíci. Naším cestovatelům to působilo mnoho zábavy, ale vůdce cizí karavany huboval, klel a hrozil kopím.

Jednou musela naše karavana přebřísti Jordán na východní břeh. Šejkův hedjin v největší hloubce se pohroužil do řeky a Abu bydji marně jej bil kurbáčem a kopím, aby ho dostal na druhý břeh. Promáčený šejk skočil raději do vody a velbloudovi ponechal plnou zvůli. Ale přece na něj vyzrál! Poručil karavaně, aby pochodovala dál. Opuštěný hedjin vybředl rychle z vody a hnal se za karavanou. Přes to šejk jej nebil, což František a Leo schválili a projevili šejkovi svůj podiv a uznání. Abu bydji se radostně usmál a řekl: „Tento čtyřnohý přítel mi zachránil nejednou život, sluší se, abych mu tuto vrozenou slabost prominul."

Jezero, vlastně močál Bahrat el Húle (jezero Meromské), jež leží 2 m nad mořem, neučinilo valného

dojmu na naše cestovatele. Celé bylo zarostlé rákosím a sítím, že vodu sotva spatřili. Mile působily na zrak lekníny, stulík a vrbice. Jezero rozkládalo se do délky 6 km a do šířky 5 km. Na vodě žila hejna vodního ptactva, zvláště racků. Krajina kolkolem se zvedala, tvoříc zelené a zalesněné kopce a hřbety. Se všech stran zurčely do jezera potůčky a bystřiny.

Kolem jezera na rozsáhlých pastvinách bělaly se četné stany fellahů a ohromná stáda dobytka. V bujné trávě a v křovinách na pobřeží pásla se stáda buvolů. V té močálovité, nezdravé krajině roznemohli se čtyři členové karavany na malarii a sotva se udrželi v sedle. Přechod z arabských pouští do této bažinaté krajiny působil na ně zhoubně. Onemocněli silnou horečkou a byli velmi malátní. Teprve v Césarei Filipově se dokonale pozdravili. Nejhůře stonal Jusuf, kterého musili v sedle podpírati Omar a Hálef. Ale přece nikdo nemoci nepodlehl a všichni cestu šťastně vydrželi. Ku podivu František a Leo ani nezastonali, ač i sám šejk naříkal na urputnou bolest hlavy.

Šejk, Halef a Omar vrátili se s pastvin, kde nakupovali dobytek. Slunce stálo nad západem. Výpary z bažinatého jezera Meromského i z řeky Jordánu plnily vzduch. Nemocní bojovníci leželi schouleni u svých velbloudů. Nálada v karavaně byla stísněná, neboť sám šejk naříkal na bolesti v hlavě, a ostatní, kteří churavěli méně, z hrdosti mlčeli. Všichni však pomýšleli na spánek. Také oba mniši dokončili ve-

černí modlitbu a chtěli ulehnouti u svých věrných zvířat. Bojovníci již odříkali večerní ašiji. V záhybu cesty, již zaclánělo bujné křoví, objevili se čtyři muži, kteří nesli na ramenou rákosová, značně zatížená nosítka. Pozornosti nebudili dříve, až když sešli s cesty a zamířili ke karavaně. Šejk se zvedl s koberce a vyčkával jejich příchodu.

„Sálam aleikum! Buď zdráv, o šejku!" pozdravili nosiči a tázali se:

„Kde jsou ti zázračnî hekimové ze západu?"

„Sálam... Co si přejete?" zvídal Abu bydji.

„Neseme našeho hospodáře, Bíhara Atabek ben Nasredina, jejž dnes odpoledne přepadla horká a studená nemoc. Jdeme prosit, aby jej hekimové uzdravili."

Šejk dosti neochotně šel k mnichům a tlumočil jim žádost nosičů. Světec, drže již v ruce kapuci a jsa připraven se zavinouti do prostěradla, jako dobré ochrany proti vlhku a komárům, následoval šejka a přistoupil k nosítkám. Spatřil horečkou rozpáleného muže, který upřel lesklé oči na Františka a sténal: „Velký hekime, pomoz mi!"

„Kdo ti pověděl, že jsem hekim?" vyptával se světec.

„Tito stateční bojovníci, když u nás kupovali stádo, vypravovali, že léčíte všechny nemoci, též i malomocenství," sděloval nemocný, který náhle pobledl a začal cvakati zuby, jako by ležel v mrazivé noci na studené zemi.

Světec se rozhlédl po karavaně i po nosičích, kteří k němu spínali ruce a nepřestávali slibovati veliký bakšiš, a řekl: „To jest omyl, já nejsem hekimem vyučeným, já jsem jen mastičkářem, samoukem. O bakšiš nestojím, já ošetřuji nemocné z lásky k Bohu a zdarma. — Ale, víš co? — Když jest ti zima, natáhni si na hlavu tuto kapuci a zahřeješ se!“ pravil světec. Sklonil se ihned k nemocnému a natáhl mu svou kapuci přes hlavu, řka: „Lailleteka saide! — Tvá noc budiž požehnána!“ —

Nemocný i jeho nosiči byli tím zákrokem spokojeni, neboť světec se nemocného ujal a to jim stačilo. K ohni však nezasedli, nýbrž vymluvili se na noční hlídání stáda. „Nyní kdekdo krade, neboť sultán Meledin v Egyptě i sultán Konradin v Damašku potřebují mnoho dobytka k výživě vojska. Sultán damašský připravuje výpravu do Egypta proti křesťanskému vojsku a skupuje stáda. Překupníci platí málo a v noci ještě kradou. Allah je ztrestej!“

Po těch slovech odešli do tmy. Nemocného nechali na nosítkách. Bíhar zatím již spal. František mu přehodil přes obličej plátno, aby jej komáři nepoštípali a šel na odpočinek. Celá karavana brzy usnula.

Ráno probudil se František první a spatřil dlouho již neviděný zjev. Nad krajem ležela mlha, která v paprscích slunečních řídla, zvedala se k nebi a měnila v obláčky. Vzduch byl vlhký a studený. Na trávě a na keřích třpytily se krůpěje rosy, jako po dešti.

Světec se dávno pomodlil a rozhlížel táborem, který právě odříkával ranní modlitbu. Také Bíhar ve Františkově kapuci se pomodlil první suru, po níž šel k světci, šklebě se chytráckým úsměvem, a pravil: „Milý hekime, prodej mi tento podivně ušitý turban!"

„Neprodám, jest to můj úřední oděv, bez něhož bych nemohl vejíti do kostela a do společnosti věřících," zdráhal se mnich.

„Jenom mi jej prodej! Dám ti za něj tolik zlatého písku, kolik udržíš na dlani. Nemysli, že jsem chudý!" povzbuzoval světce Bíhar.

„Nač ho potřebuješ?" tázal se František, překvapený takovou žádostí a vysokou nabídkou.

„Milý hekime, tento podivný turban má čarovnou moc. Já to vypozoroval dnes v noci. V mém těle bojuje někdy horký a studený šejtan. Horký obyčejně zahájí boj a studený podlehne. Když však si horký šejtan myslí, že je vítězem, ozve se pojednou studený šejtan — jednou, dvakrát — potom horkého přemůže a mé tělo zkřehne, jako bych stál na vrcholu Libanonu. Šejtani zápasí ve mně hlavně na podzim a na jaře. Jejich souboj trvá obyčejně tři dny, někdy též sedm. Mé tělo jest pro dva šejtany přec jen malé a proto se nediv, že bývá po takovém boji zemdlené, že je mi na umření. Ale, co pak jsem to chtěl říci...? Hle, včera dali se šejtani zase do zápasu. Maššalah, ale tvůj zázračný turban je vypudil z mého těla za jedinou noc."

František se usmíval, ale šejk, jenž slova Bíharova překládal, zůstal vážný.

Bíhar pokračoval: „Ale šejtanů jest mnoho. Oblíbili si právě náš kraj a bojují v tělech našich pastýřů, šejků, ba i — odpusť, že se o tom zmiňuji — v tělech žen a dětí. Poněvadž jsem na sobě vyzkoušel čarovnou moc tohoto turbanu, chci jím léčiti své pastýře i krajany. Teď počítej! Za každé vyléčení obdržím bakšiš: za dítě — ovci, za mladíka, dívku a ženu — tele, za bojovníka — krávu, za šejka — koně nebo velblouda. Za deset let budu bohatý jako kadi Nasr bej v Césarei. — Ale, copak jsem chtěl ještě říci...? Až shromáždím veliký majetek, koupím si v Mekce dům se stinnou zahradou a vodotryskem. Tam po blaženém životě dočkám se ještě blaženější smrti. Vždyť kdo zemře v Mekce, přijde přímo do sedmého nebe, v němž dlí sám prorok a svatí kalifové. — Kdyby však neodvratný kismet proti vůli Allahově a prorokově určil, abych vydechl svou šlechetnou duši v této krajině, poručím svou mrtvolu s velikými dary dopraviti v karavaně do Mekky, aby mé šlechetné tělo bylo uloženo ve stínu svaté Kaaby. I v tomto případě přijde má duše do sedmého nebe, kde v nesmírném blahu prodlévá Mohamed uprostřed zpívajících a hrajících hurisek. — Není-li to šlechetný úmysl a velkolepá myšlenka? Pomoz mi ji provésti! — Pro tebe tento turban nemá ceny, neboť kdyby ses tu usadil, závistivci by tě zabili; a když odejdeš, v celé zemi nenajdeš šej-

tanů v lidských tělech. Ponechej mi tedy tento čarovný turban a já ti přinesu zlatý písek," sliboval Bíhar.

„Neprodám," odmítal nabídku světec. „Můj turban nemá léčivé moci, neboť já sám mám nemocné oči, žaludek, játra i plíce. Nechej si své zlato, nestojím o ně!"

„To mi nenamluvíš! Hle, ty jsi cizinec a přece jsi neonemocněl, kdežto naši rodáci v karavaně téměř všichni churavějí. Tebe chrání tvůj turban," tvrdil Bíhar. „Přidám ti k hrsti zlata velblouda," lákal Františka k prodeji fellah.

„Neprodám," pravil světec pevně.

„Přidám ti pět velbloudů," rozohnil se Bíhar.

„Neprodám ani za celé stádo. Dej mi můj turban!" žádal František přísně.

Bíhar poněkud ucouvl od světce, nenápadně se rozhlédl a dal se bleskurychle na útěk i s kapucí. Ale daleko neutekl. Opodál stál bratr Leo, který několika skoky Bíhara dohonil a chopil jej za rameno takovou silou, že fellah zavyl bolestí a shroutil se na zemi. Leo mu sňal kapuci a podal ji Františkovi.

„Allah il Allah! Má ruka, má nešťastná ruka!" naříkal Bíhar, ohledávaje si levicí pravé rameno. „Ty ukrutný hekime, tys mi vyrval ruku z kořene. Tato zchromená ruka již nepatří mně, jako uťatá větev nenáleží stromu!"

Bratr Leo přistoupil k fellahovi, ohmatal mu rameno a pojav jeho pravici v zápěstí, otočil jí v kruhu. Poznal, že ruka řvoucího fellaha není vykloubená.

Postavil jej tedy na nohy a řekl: „Tvá ruka je zdravá, ty se přetvařuješ." Odešel od něho a již si ho ani nevšiml.

Zato Abu bydji přiskočil k Bíharovi, dal mu veliký políček a pravil vztekle: „Zloději! Pověsím tě na nejbližší vrbu." —

Bíhar nečekal na novou ránu a prchl k nejbližší stráni. Bojovníci se dali do smíchu a volali za uprchlíkem: „Zbabělče! Tvá matka byla hyena a tvůj otec šakal!"

Šejk však zahromoval: „Padouchu, za uzdravení se odměňuješ krádeží?!" a mrštil po Bíharovi kopím. Ale to nedoletělo, neboť fellah byl výborným běžcem. — František a Leo zůstali klidní. Světec uhladil a očistil kapuci, políbil ji podle řádového zvyku a přehodil přes hlavu na ramena.

Bíhar se zastavil na návrší a volal na karavanu: „Cizáci, sobci, nepřejete věrnému sluhovi Allahovu výdělku. Allah vás ztrestej!" —

Bojovníci posměšně odvětili: „Hamižníku, ty chceš všecko jen pro sebe!"

Se stráně zněly nadávky: „Mastičkáři, surovci, zmrzačili jste sluhu Allahova! Šejtan vás spal!". —

„Lotře," ozval se šejk, „přestaň, nebo tě umlčím navěky!" —

„Světoběžníci, zloději stád! Prorok vás musí zapříti v rajské bráně." —

„Ty jsi zloděj a budeš viset," zlobili se bojovníci, čekajíce na pokyn šejkův.

„Počkejte jen, vy..., vy darebáci, odpadlíci,... má pomsta vás pohltí, jako polyká lev jehňata...! Vyzvědači, zrádci...! Nechejte si ten lidský chomout...! Třeste se před mou pomstou...! Zahynete jako Hussein a šestnáct kalifů.... Bániás Paneas bude vaším hrobem...!"

„Co to křičí ten muž!", tázal se světec.

„Spílá a nadává. Ale já za ním pošlu své bojovníky, aby ho umlčeli navždy," vyrazil ze sebe hněvem soptící šejk.

František však položil šejkovi ruku na rameno a pravil klidně: „Nechej ho spílati a netrestej ho! Jsem opravdu hříšný člověk a zasluhuji potupy. Kdyby nebyl žádal mou kapuci k čarování, byl bych mu ji dal. Ale takhle nemohu podporovati jeho kejklí, měl bych na sobě cizí hříchy. Dejme se raději na cestu!"

Všichni bojovníci čekali na šejkův povel, aby probodli spílajícího Bíhara. Jen s velikým sebezapřením slyšeli mrzutý rozkaz šejkův: „Vzhůru na pochod do Bániás Paneas!"

Cesta vedla znova po západním břehu Jordánu močálovitou stezkou až do města Kunetry, kde zaplatili mýto a přejeli po mostě na východní břeh Jordánu. Když vyjeli na malé návrší, spatřili již město Bániás Paneas (Césareu Filipovu). Podnebí bylo stále mírnější a příznivější. Po břehu řeky Nahr Bániás, která tvoří jeden ze tří pramenů Jordánu, dostali se až do města. Césarea Filipova ležela ve zdravé kra-

jině, v zeleném údolí mezi pahorky na úpatí mohutně vystupujícího Hermonu. Hora Hermon neboli Džebel es Šéch strmí 1600 m nad mořem a byla porostlá pralesem cedrů, buků a borovic. Z této hory vyvěrá třemi prameny řeka Jordán. Nahr Bániás jest nejmenším přítokem a přece se pokládá za hlavní přítok a za pramen. Vrchol Hermonu měl již sněhovou pokrývku, ač podzim teprve začínal.

Město slulo původně Baneas. Tetrarcha (král) iturejský a trachonitský Filip, syn Heroda Velikého, vystavěl v době Kristově město s velikou nádherou a nazval je na počest císaře Tiberia Césareou (Luk. 3, 1). Poněvadž na břehu moře Středozemního byla již jiná Césarea, v níž sídlili římští prokurátoři nebo vladaři nad Syrií, nazváno bylo toto město Césareou Filipovou.

Bratr Leo, který četl kdysi knihu Josefa Flavia „O válce židovské", vypravoval, že vojevůdce římský Titus r. 70 po Kr. slavil v Césarei slavnost vítězství nad Židy, jež vehnal do amfiteatru, kde po tisících padali v nerovném boji se syrskými lvy, hauránskými medvědy a arabskými tygry. Později za válek křižáckých sídlili tam biskupové až do vítězství sultána Nurredina nad Balduinem III. roku 1165, kdy v městě bylo křesťanství vyhubeno. Před městem stály bílé stany cestujících karavan. Mezi stany pobíhali polodivocí psi, u starých oliv byli uvázáni osli, velbloudi a koně. Kolem na stráních pásly se kozy, ovce, osli a koně, jež hlídali výrostci a ženy.

Nejdříve přijeli do starého města, po němž zbyly v zelených zahradách a hájích jen povalené zdi a mramorové sloupy, jako bolestná památka na bývalou slávu a nádheru. Přejeli po římském, kamenném mostě, pod nímž se pěnil a bouřil prudký Jordán, vlastně jeden jeho pramen Nahr Bániás. Napravo uviděli bývalou pevnost a její rozvaliny. Zvolna stoupala cesta do nového města s několika minarety, velkými budovami, domy i chatrčemi, jež svíraly chátrající městské hradby. Mýto platili na mostě i v bráně, což šejka pohněvalo.

Cestou i večer, vypravoval František, že je to nejsevernější místo, kam přišel Pán Ježíš. Blízko odtud uzdravil slepého od narození. Odtamtud pocházela krvotoká Veronika, již Pán Ježíš uzdravil. Tam také Petr vyznal božství Kristovo. Děl jim Ježíš: „Vy pak kým mne býti pravíte?" Odpověděv Šimon Petr, řekl: „Ty jsi Kristus, Syn Boha živého." A Ježíš odvětiv, řekl jemu: „Blahoslavený jsi, Šimone, synu Jonášův! Neboť tělo a krev nezjevilo toho tobě, nýbrž Otec můj, jenž jest na nebesích. I já pravím tobě: Ty jsi Petr (t. j. skála) a na té skále vzdělám církev svou a brány pekelné jí nepřemohou. A tobě dám klíče království nebeského, a cokoli svážeš na zemi, bude svázáno i na nebi; a cokoli rozvážeš na zemi, bude rozvázáno i na nebi." (Mat. 16, 13.) Při té příležitosti Ježíš slíbil Petrovi správu Církve, již mu pak odevzdal po zmrtvýchvstání u jezera Genezaretského. Kristus Pán byl asi pohnut

k tomu podobenství pohledem na skálu Eš Šubéne, na níž stál mohutný hrad. — Přes to, že obyvatelstvo se k našim poutníkům-cizincům chovalo dosti odmítavě, bez obtěžování prošli celé město. Přespali v nádvoří konaku. V spánku je však rušily sovy a netopýři.

Příštího dne zamířili k pramenu řeky Jordánu, nad nímž vystavěl Herodes pohanskému bůžkovi Panovi chrám. Zbylo z něho jen několik zdí s římsami. Podle bůžka Pana pojmenovali Arabové to město Bániás Paneas. Před sebou spatřili kolmou vápencovou skálu, pod níž se shromažďovaly prameny řeky ve skalní jeskyni. Několik metrů dále vyvěraly vody mohutným vírem na povrch. Všichni poutníci zajásali, spatřivše toto vodní požehnání, neboť byli zvyklí v Palestýně na nedostatek vody. Dlouho naslouchali tomu vodnímu koncertu. Zatím co oba mniši pozorovali nádherné okolí, všichni Arabové se vykoupali v ledové vodě vyvěrajícího Jordánu a osvěženi koupelí vyšvihli se do sedel.

Cestou vypravoval bratr Leo členům karavany, že na břehu prostředního pramene jordánského Nel Led Dán leží město Tell el Kádi, biblické město Dan, jež bylo nejsevernějším místem Svaté země. Proto ujalo se u židů pořekadlo: Od Dan až do Bersabe, což znamenalo „v celé Palestině". Pokolení Danovců propadlo záhy modloslužbě; v městě byla ctěna modla býka Apisa. Město Dan snad navštívil Pán Ježíš s apoštoly, vraceje se z Tyru a Sydonu do Desetiměstí a pak nazpět k jezeru Genezaretskému.

Když opustili pramen Jordánu a jeskyni pohanského bůžka Pana, obdivovali se dlouho rozvalinám hradu eš Šubéne. Pod hradem se oba mniši pomodlili za Církev, založenou na Petrovi, živé Skále, jíž slíbil Spasitel trvání až do konce světa. V té chvíli naši poutníci netušili, že rozvaliny tohoto hradu spatří ještě jednou, ale za změněných okolností.

Na obyvatelstvu bylo patrno, že v městě není ani jediného křesťana, neboť město bylo již 54 léta podrobeno mohamedánům. Obyvatelstvo bylo značně fanatické a chovalo se ke karavaně nepřátelsky. Když se karavana vrátila do konaku, vstoupil tam muž tvrdé tváře, na první pohled voják, který se arabsky dotazoval na vůdce karavany. Abu bydji mu dal vysvětlení, ale řekl mu nepravé jméno. Potom se oba tak rozčílili a křičeli, div, že se nepobili. Světec a Leo poznali, že je řeč o nich. Pojednou rozlícený voják odešel na ulici a přivedl deset kavasů-vojáků, kteří zajali Františka i Leona. Šejk, nemoha jim pomoci, volal na Leona italsky: „Milý bratře, tito vojáci vás chtějí zatknouti, že jste křesťané a vyzvědači. Braň se, my ti pomůžeme. Hálef právě sedlá velbloudy; ujedeme z města do tajné skrýše. Kdo se nám postaví do cesty, toho skolíme. Světec však, jenž jeho slova dobře slyšel, pochopil, oč běží a šeptal Leónovi: „Snad tady dosáhneme koruny mučednické, modleme se a buďme statečni! Na šejkova slova nedbejme!"

Vojáci okřikli hrubě Abu bydjiho, aby se nedomlouval cizím jazykem se zajatci, a oba mnichy spou-

tali. František I Leo jevili na tváři radost a šli uprostřed vojáků jako ovečky. Sotva byli vyvedeni na ulici, shromáždily se zvědavé zástupy lidí a doprovázely oba mnichy nadávkami a kletbami; jednou přiletěl kámen a zranil světce na hlavě, že mu krev zalila tvář.

Byli přivedeni do nádvoří soudního domu, kde stálo jakési křeslo. Tam čekali asi dvě hodiny. Když se Leo ohlédl, spatřil u vchodu v zástupu lidu Abu bydjiho, který mu povzbudivě kynul rukou, ale jeho slov neslyšel.

Ve dveřích soudního domu objevil se pojednou dlouhý, hubený muž, který nesl u pasu veliký kalamář a za pasem měl přehoušlí zastrčených jemných rákosových tyčinek a brků. Jeho chůze byla vznešená a pyšná. Byl to písař abu Hammed.

Zase tak asi za hodinu vyšel ze dveří domu malý, neobyčejně tlustý muž, který s funěním se kolébal k soudní stolici na dvoře. Dva ozbrojení kavasové jej doprovázeli. Z toho poznali zajatci, že je to kadi (soudce).

Malýma, v sádle utopenýma očima, které nedávno procitly ze spánku, změřil si oba mnichy a poručil kavasům: „Zavřete bránu!" Dva vojáci zavřeli bránu na závoru, když prve vytlačili ze dvora zevlující obecenstvo.

„Kdo jste?" tázal se soudce Nasr bej arabsky a turecky. Nedostal odpovědi, neboť vězňové nerozuměli.

Soudce otočil se celým tělem — neboť hlavou pro velikou tloušťku nemohl otáčeti — k písaři, aby se zeptal ve všech řečech, jež zná, kdo jsou tito dva cizinci. Písař byl Řek ze Soluně, odpadlík, jenž znal asi šest jazyků. Tím se vyšinul na vlivné místo písaře. Od vlády byl sice placen mizerně, ale úplatky a dary skýtaly mu značný blahobyt.

„Jak se jmenujete?" tázal se řecky, slovansky, španělsky a pak italsky. Slovům: „Chi è quest' 'uomo?" „Chi è lei?" — Kdo je tento muž? Kdo jste? — František ve své mateřské řeči ovšem porozuměl a odvětil: „Jsem bratr František z Assisi v Italii, zakladatel bratrstva Bratří Menších. Toto je můj bratr Leo." Písař každou otázku soudcovu pověděl mnichům a jejich odpovědi tlumočil soudci.

„Dov' Égli è nato? Kde jsi narozen?"

„V Assisi v Italii, jak jsem pravil."

„Co zde hledáš?"

„Navštívili jsme oba svatá místa, jež Pán Ježíš Kristus posvětil svými stopami a svou krví."

„Jste křesťané?"

„Ano, jsme křesťané. Tento můj bratr Leo jest kněz, já jsem jáhen. Oba patříme k jednomu řádu."

Nastala pomlčka. Soudce se zachmuřil, chvíli rozmlouval arabsky s písařem a pak se přísně tázal: „Která místa jste navštívili?"

František vylíčil krátce celou cestu z Damietty až do Césarey. Soudce a písař se opět domlouvali. Písař pojednou se tázal: „Ty jsi šejk. Kolik máš bojovníků?"

„Já jsem představený bratrstva, mám asi 6.000 poddaných, ale to nejsou ozbrojení lidé, nýbrž duchovní osoby, které hlásají slovem a příkladem učení Ježíše Krista. Nejsem šejkem v arabském smyslu."

„Ty lžeš! Vy dva jste vyzvědači křižáků. Vyzvídáte, kolik je zde vojska, stád a lidu, abyste tuto zemi přepadli a opanovali!"

„Nikoli, nelhu! Jsme poutníci, kteří milují pokoj a svornost. Válce nerozumíme!"

Písař abu Hammed tlumočil jim tato slova soudcova: „Již za to, že jste křesťané, zasloužíte smrti a zemřete; ale za vaše vyzvědačství stihne vás trest takový, že budete prositi šejtana, aby si vás vzal a budete proklínati den svého narození. Své postavení mohli byste si ulehčiti, kdybyste se odřekli Ježíše a uznali Mohameda za proroka Allahova."

František i Leo však rozhodně odepřeli: „My jsme vyznavači Krista Ježíše a jsme přesvědčeni, že Mohamed je lhář a podvodník."

Když to písař sdělil soudci, tvář kadiho zčervenala zlostí, z úst mu vyklouzlo: „Allah iharkilik" (Bůh tě spal) a hněvivě vykřikl slovo: „Baštonáda!"

Dva vojáci přinesli ochotně jakousi obrácenou lavici, jejíž jeden konec byl šikmo vyvýšen, a povalili Františka břichem na lavici.

Jeho nohy se dostaly do šikmé polohy na vyvýšené místo, takže chodidla měl vztyčena do vzduchu. Vojáci přivázali Františka za ruce i za nohy na lavici. Přistoupil baštonadži (biřic) s dlou-

hou, tenkou holí bambusovou a písař začal počítati: „Jedna...!"

Na pravé Františkovo chodidlo dopadla prudká rána, po níž od paty k prstům zůstal červený pruh, který ihned temně zmodral. Noha světcova sebou křečovitě trhla, ale světec nezaúpěl, jenom slzy mu vytryskly z očí.

„Dvě...!"

Druhá rána dopadla na pravou nohu světcovu rovnoběžně s prvou ranou. Baštonadži měl asi veliký cvik, když tak přesně rány zasazoval vedle sebe.

„Tři,... čtyři,... pět,... deset!"

Deset ran zasáhlo pravé chodidlo světcovo a čtyři z nich prorazily kůži. Krev z jeho nohy silně barvila lavici.

Na levé světcovo chodidlo dopadlo druhých deset ran, z nichž tři prosekly kůži.

„Vstaň!" zahřměl hlas baštonadžiho.

Ale František se nehnul. Baštonadži jej uhodil do boku, avšak ani to nepomohlo; světec ležel nehybně. Baštonadži pohlédl mu do tváře a řekl suše: „Omdlel, odneste ho!"

Čtyři vojáci chopili se nehybného těla, odnesli Františka do věže a zamkli za ním bránu.

Tentýž výjev se opakoval s bratrem Leónem.

Když však baštonadži na něj vykřikl „Vstaň!" Leo se vzchopil, setřel s tváře dva potůčky slz a svými krvácejícími chodidly našlápl na zaprášenou zemi. Při prvním i při každém z ostatních kroků za-

sykl bolestí. Přes to se statečně dobelhal do věže, kam jej uvedli dva vojáci a klesl bolestí na kolena. Vojáci mu svázali ruce na záda, spoutali mu nohy v kotnících a provazem přitáhli nohy k rukám na zádech. Podobně spoutali omdlelého Františka.

Při takovém spoutání nelze seděti, nýbrž jen klečeti nebo ležeti na boku. Když vojáci přirazili za sebou vrata, Leo těžce klesl na bok. Přes strašnou bolest dával pozor, zda František dýchá. Díky Bohu, zaslechl v temné místnosti slabý, nepravidelný světcův dech, jakési stenání a pak slabý hlas: „Ovečko boží, jsi zde?"

„Ano, Otče, jsem u tebe, ale jsem spoután jako ty," odvětil Leo.

„Díky Bohu, že jsi se mnou! Budeme se vzájemně povzbuzovati, abychom pro Ježíše Krista vytrpěli smrt. Radujme se, nejmilejší bratře, kyne nám koruna mučednická!" — Po těch slovech upadl světec opět do mdloby, z níž se probral až po drahné době.

Jak dlouho tak leželi ve tmě, nemohli určiti. Pojednou zarachotil klíč ve vratech a kavas jim přinesl džbán vody. Nejdříve přidržel jej k ústům bratra Lva, potom se napil František. Kavas beze slova odešel a zamkl vrata.

Oba mniši se modlili, dokud jich nepřemohla bolestná únava a spánek. Také Leo usnul.

Najednou se však Leo probral ze spánku a naslouchal. Zdálo se mu, že nějaký hlodavec hryže kost nebo se dobývá do dřevěné bedny. Někdy se do toho

vrzání ozval dutý, ale tichý pád těžkého předmětu, jako by dopadl na podušku. A hned zase nastalo ono hlodání. Ani Leo ani František nevěděli, odkud onen šramot přichází, ale mlčeli. Tak se to opakovalo asi dvě hodiny, snad i déle, kdož to mohl určiti! Zneháhla se hluk stupňoval a blížil, až jakýsi těžký předmět padl k hlavě Leónově. V zápětí se ozval tichý hlas: „Zde Abu bydji. Buďte tiši a trpělivi!"

Nové supání, šramot malty a kamenů na silnou lýkovou rohožku, až se k nim těsným otvorem připlazil šejk.

„Allah akbar! Kde máte ruce?" bylo jeho první slovo. Nahmatal jejich pouta, obratně je přeřízl a pravil: „Pojďte tiše, k útěku je vše připraveno!"

Ale František pravil: „Já zde zůstanu, abych dosáhl koruny mučednické. To byl můj hlavní úmysl, když jsem se vydával na cestu do východních zemí!"

„Otče, horečka ti popletla rozum," děl šejk důrazně, — „pojď rychle, dokud je čas, blíží se ráno!"

„Já nejdu," děl František.

„Když ty, Otče, zůstaneš, zůstanu též já," ujal se slova Leo.

„Milý Otče," pravil šejk, „ty chceš obětovati život v cizině a zapomínáš na své vezíry a bojovníky! Co si počnou bez tebe?" — — Nastala pomlčka.

„Ti se obejdou i beze mne! Neumím vládnouti!" hlesl světec s nádechem trpkosti. Je tam stkvělý bratr Petr Catani, Eliáš z Kortony, kardinál Hugolín... Ti by se ujali naší společnosti, aby nezanikla!"

„Milý Otče Františku," přerušil ticho bratr Leo, „vzpomeň si, že jsi dosud nenapsal řehole. Již dnes jsou v řádu různé směry. Nedáš-li řádu řehole a s ní pevného základu, celé tvé dílo se rozpadne a církev bude ochuzena o nejlepší idee a dělníky. Budeš mučedníkem, prospěješ sobě a snad se velmi proslavíš, ale zahubíš řád! Nejen sobě žíti a umírati, ale též jiným prospívati, bylo tvým heslem."

Světec mlčel a přemýšlel o tom, že po nemnohých letech, nikoli hned, má s ním Kristus Pán jakési záměry. Ta slova o proslavení se mu také nelíbila. Potom pravil bolestně: „Kéž jsem napsal řeholi již před letošní generální kapitulou! Láska k bratřím mi překáží v dosažení koruny mučednické! Pán Ježíš mi zjevil, že budu mnoho trpěti, ale vidím, že nechce, abych byl teď mučedníkem! Pojďme!"

Šejk dal oběma hebké střevíce na nohy a již táhl Františka do otvoru ve zdi. Hned za věží byla městská hradba, u níž ležela omráčená a krutě spoutaná stráž.

Šejk pronesl heslo: „Abu" a na hradbě se ozvalo rovněž tiché „Abu". Abu bydji snadno nahmatal provazový žebřík; ale pro Františka byla chůze po něm strašným mučednictvím. A ještě horší byl sestup s hradby do hlubokého městského příkopu. Ale tam jej vzal na záda Arab a odnesl přes zahradu a háj k velbloudům, na něž měl dozor Hálef. Bratr Leo se těžko protáhl otvorem ve zdi a ještě hůře stoupal a sestupoval po lýkovém žebříku, neboť

jeho veliká postava těžce doléhala na zraněná chodidla. Slzy mu kanuly z očí jako perly. V příkopě však Arab pravil: „Tebe, Abuno, neunesu; pojď rychle, ve dvoře soudního domu je poplach. Slyšíš trubku?"

Leo nerozuměl, ale slyše hlásnici, začal zuby a běžel k Františkovi. S ním utíkal Arab, veda jej za ruku. Sotva dospěli k velbloudům, přihnal se i šejk, který pravil mrzutě: „Útěk je prozrazen! Arréh!"

Přes 20 velbloudů dalo se na pochod, ale jejich dusotu nebylo slyšet, neboť měli kopyta ovázána hadry a velbloudí zvonky byly ukryty v sedlech. Za čtvrt hodiny letěli velbloudi cestou k severu, zahnuli doleva kolem hory na tvrdou půdu a pustili se nahoru k hradu. Když dromedáři nemohli již s jezdci stoupati, vzali je Arabové za uzdu a vedli po tvrdých místech k rozvalinám hradu, kde se všichni, jezdci i zvířata ukryli. Jízda trvala asi tři čtvrti hodiny. Rozednívalo se.

Šejk a bojovníci se skrčili za stromy a za zdi, bedlivě pozorujíce okolí města. Netrvalo ani pět minut a uzřeli zástup vojáků, ženoucích se na velbloudech a na koních po damašské cestě, kterou nedávno prchala i naše karavana. Ale na rozcestí nezpozorovali stop naší karavany a jeli dále. Druhý proud vojska jel na západ k moři, třetí se hnal na sever, čtvrtý uháněl na jih podél Jordánu. Šejk se usmál a pravil: „Šťastnou cestu!" a opustil hlídku.

Když přisedl k Františkovi a k Leónovi, řekl vesele: „Podařilo se to! Měl jsem strach, že věž je sta-

věna na vápno, ale loupali jsme mezi kameny jen bláto; kámen rychle povoloval, neboť zdi jsou zvětralé! Kadi Nasr bej asi zuří, ale ať praskne! Beztak sám je horlivým moslimem jen na oko! Jemu chutná vepřové maso i víno, nepohrdá ani hašišem! Ale na poddané je tyran. Máme v něm velikého nepřítele! Ten bude po nás slídit čtrnáct dní; užene jezdce i velbloudy, jen aby se nás zmocnil! Uvidíme, kdo s koho." Šejk nakoupil včera odpoledne, kdy předstírali odjezd z města, hojně zásob, jež vezli čtyři velbloudi.

V hradě ztrávili v nuceném odpočinku čtyři dny. Arabové přinesli hned ráno, po příjezdu do zříceniny, pevný kožený sáček, v němž uchovávali sádlo z uloveného jezevce a třikrát denně natírali jím chodidla mnichů. Roztloukli také několik travin, smísili s jezevčím sádlem a přikládali na zraněná chodidla mnichův.

Za čtyři dny se rány na chodidlech sice zavřely, ale nohy zůstaly tak obolené, že mniši na ně nemohli nastoupiti.

František byl při tom dobré mysli a opakoval často za den: „Což jest to proti bičování Páně, není-liž pravda, Ovečko Boží?"

A bratr Leo odpovídal pokaždé dětsky upřímným hlasem: „Kristus Pán trpěl nesmírně více a to za naše hříchy."

„Ano, buďme trpěliví," dodával světec, „jsme velicí hříšníci. Zasloužili jsme více." — — —

IX. NA ÚTĚKU

Prvního jitra světec uslyšel pronikavé výkřiky kavek a vrkání holubů i hrdliček, kteří hnízdili ve velkém množství v trhlinách starého hradu. Maje zraněné a silně obvázané nohy, dobelhal se pod blízký dub a vykonal s bratrem Leónem ranní modlitbu. Potom se posadil ve stínu mohutného stromu a pozoroval rušný rej opeřenců, jejichž křídla brázdila úzký obzor. Na cimbuří vysoké věže spatřil opuštěné čapí hnízdo, vystavěné ledabyle z větví a klacků.

Po chvíli přistoupil k Františkovi šejk a pravil starostlivě: „Mám strach, že se ptáci naším pobytem vyplaší, budou lítati v hejnech a upozorní na nás pronásledovatele. Vybíti jich nemůžeme pro jejich množství a bylo by škoda veškeré námahy, neboť maso těchto ptáků nemá pro nás ceny." —

„Když ptactvu neublížíme," děl František, „ani ono se nebude plašiti a neprozradí našeho útulku nepřátelům. — Pohleď na ten rej! Jaký to ruch a život! Tak čilí a horliví měli bychom býti ve službě boží! — Já mám hrdličky a holuby rád, neboť matka Ježíše Krista a svatý Josef věnovali při obětování Páně v chrámě jerusalemském pár holoubat nebo pár hrdliček. Jsou to milí a užiteční opeřenci. A přítulní!"

Světec zapomínaje na zraněná chodidla, vykročil na mýtinu a zvolal několikrát: „Holúz, holúz!"

Rozpřáhl své ruce proti létajícím ptákům, jako by je chtěl všechny obejmouti. Sotva několikrát zavolal, zakroužila nad ním hrdlička a snesla se na jeho pravici. Světcova tvář se prozářila vnitřní radostí. Pohladil hrdličku levicí a podal jí drobet střídy ječného chleba, jejž ona s chutí spolkla.

Leo, šejk a ostatní Arabové patřili se zálibou na ten luzný obraz mnicha s hrdličkou. Sotva hrdlička na ruce Františkově zavrkala, přiletěly čtyři jiné hrdličky přímým letem na světcovy ramena a ruce. Byla to asi její mláďata. Opodál stojící mužové byli nesmírně překvapeni a vzpomněli si na vlaštovku z roviny samařské. Leónovi však zatanul na mysli párek holubů, kteří se usadili blízko kostela Porciunkule, kde k radosti bratří hnízdili a vyvedli mláďata.

„Toť jako by Adam z dopuštění božího sestoupil na zemi a obnovil ztracený ráj," pomyslil si Leo.

Také těmto hrdličkám rozdrobil František kus durhového podpopelného chleba a radoval se, když ptáci drobty spolykali. Zatím se osmělili a přilétli k Františkovi jiní ptáci, pěnkavy, drozdi, kosi, stehlíci i několik rozčepejřených vrabců, jichž bylo v tomto kraji málo. Za nimi ostražitě a bázlivě se kupily kavky a divocí holubi, čekajíce na sousto. A světec jim házel drobty a radoval se z jejich přítulnosti. Když rozdal celý podpopelný bochník, vlastně velikou placku ječného chleba, ptačí havěť slétala se k světci, na jeho ruce, hlavu i ramena, lísajíc se k němu a žadoníc o nové drobty.

„Toto jest pravý ptačí sjezd," divil se Abu bydji.

„Tohle jest spíše ptačí slet," opravil jej bratr Leo vtipně.

Světec dojat tou přítulností ptactva, vyslovil šejkovi prosbu, aby mu dal pro jeho opeřené bratry a sestry ještě jeden podpopelný chléb. Abu bydji podal ječnou placku Leónovi a ten ji donesl Františkovi, aniž se ptáci poplašili a rozlétli.

Na zemi kolem Františka šedlo, černalo se a pestřilo množství ptactva, jež lovilo po hrstech rozhazované drobty a švitořilo jako o závod. Když jim světec rozdal i druhý durhový koláč, pravil: „Bratři a sestřičky, ptáčkové, poděkujte Pánu Bohu, že vás usadil v tak lepé krajině. Vaši potomci budou asi o ni ochuzeni. Vizte ty paseky na úpatí kopců, jak se šplhají nahoru k vrcholkům hor, jak se šíří a plazí do dálky. Egypťané, Řekové a Benátčané vás olupují o nejkrásnější stromy a lesy, jež vám poskytují útulku a stravy. Lidská hamižnost snad tyto krásné cedrové lesy vykořistí a vyloupí do posledního stromu. A není člověka, aby paseky znova osázel a ohradil před mlsnými kozami. Snad jednou lidé ohradí tyto vzácné a posvátné cedry libanonské, z nichž byl vystavěn i chrám jerusalemský, až zbude posledních tisíc stromů, ale pak bude již pozdě! — Bratři opeřenci, poděkujte Pánu Bohu též za toto lepší sousto!" —

Ptáci obsadili keře a stromy, že se jich hemžilo jako kobylek, a jali se zpívati. Kosi a drozdi zladili své hlasy jako flétisté a klarinetisté, pěnkavy a steh-

líci hudli tóny houslí, vrabci vpadali do koncertu jako pikkolisté, hrdličky vrkaly něžně jako lesní rohy, vrány hrály řízně basy; kavky se ozývaly jako cinelly, divocí holubi zladili hrdla do měkkých tónů cell, sojky vykřikovaly jako trubky a na cimbuří věže čápi dlouhými zobany cvakali bubny.

Do hlaholu mistrů pěvců libanonských pronikl hlas Františkův jako úder taktovky na pult: „Bratři a sestřičky, přestaňte zpívati, leťte nyní do lesů, — nikoli do kraje, — abychom zase my s bratrem Leónem vzdali chválu Pánu Bohu modlitbou breviáře!"

Na ten povel ptačí rodina zavířila ve vzduchu tisícerými křídly, ale neozval se ani hlásek; ptáci odletěli na severovýchod do údolí a na paseky.

Světec zamířil k bratru Leónovi pod mohutný dub, kde stáli všichni členové karavany. Ale již první krok jej vrátil tvrdé skutečnosti. Pocítil v nohou velikou bolest a stěží se došoural pod strom. Přes to jeho tvář byla zalita světlem vnitřního blaha.

„Otče, milý Otče," vítal jej Abu bydji, „ty jsi největší kouzelník a nejsvětější marabu na světě! Ty rozumíš řeči ptáků a oni tebe poslouchají! Ty jsi největší miláček Allahův!" —

„Tohleto, veliký hekime a marabu, neuměl ani prorok Mohamed ani Músa," volal překvapený Halef. —

„Ptačí řeči nerozuměli a neměli moci ptactvu rozkazovati ani svatí kalifové," prohlásil básnicky založený Omar. —

„Tento Frank jest větší než Mohamed, kalifové, hodžové, muezzini a derviši," rozmlouvali bojovníci, „tento strašný člověk jest nový prorok na zemi."

„Jest to hlasatel velikého krále nebeského," ozval se Jusuf. „Ale pojďme pryč, aby nás jeho přítomnost nespálila! Pojďme pryč, nebo ztratíme víru v proroka všech proroků, Mohameda, a zaprouce víru, přijdeme do sedmého pekla, kde se škvaří na ohni bezbožci, křižáci a všichni džaurové!" — Na ten pokyn všichni bojovníci odešli.

František nerozuměl rozmluvě Arabů a proto odpověděl jen šejkovi: „Nejsem miláčkem Allahovým, nýbrž jen nejmenším služebníkem Ježíše Krista, Spasitele světa, jejž chci hlásati slovem i životem. Bohu žel a mé duši běda, že ho tak netečně následuji! Můj duch měl by míti tak svižná křídla, jako ti ptáci, kteří odletěli, abych stále vzlétal myšlenkami a žádostmi k Pánu Bohu; abych si stále uvědomoval, že jsem ze světa, ale ne pro svět." —

„Ptačí řeči nerozumím ani za mák," pokračoval světec vážně. „Ale zkus to a syp na určité místo ptákům durhu nebo pšenici, a uvidíš, že se opeřenci ochočí a zdomácní. Nebudou se tě báti. Kdybychom my lidé ptactvu a zvířectvu neubližovali, celá zvířena — kromě dravců a šelem — by nám důvěřovala a k nám se tulila. Dravci nám škodí pro Adamův i pro naše osobní hříchy. Kdybychom se nebyli vzepřeli Pánu Bohu, ani příroda by nestála odbojně proti nám." —

„Já ptactvo miluji, neboť jest stvořeno od Boha pro naše obveselení a užitek. Mám rád celou přírodu, neboť všude a ve všem zřím stopy boží prozřetelnosti, všemohoucnosti a lásky. — Kdybych se šťastně vrátil domů a sešel se s císařem křesťanských národů, poprosil bych jej o vydání zákona pro celý svět, aby nikdo nesměl chytati a zabíjeti zpěvného ptactva. O vánocích, kdy se Pán Ježíš narodil, měli bychom na památku lásky boží svátečně nakrmiti a napojiti ovečky a oslíky. Alespoň o vánocích bylo by radno sypati zpěvnému ptactvu." Tak rozjímal František.

„Milý Otče, ty jsi přítelem lidí i němé tváře," hlesl šejk s obdivem, ač všem vývodům Františkovým nerozuměl.

Světec vztyčen jako prorok s neobyčejným důrazem prohlásil: „Láska k přírodě bez lásky k lidem jest největší lží, které se může člověk dopustiti." —

Šejk položil ruku na čelo i na prsa a obřadně se Františkovi poklonil. Poznal, že v tom na oko trpném muži vře úžasná energie a touha po činech. —

Světec pak řekl bratru Leónovi: „Klekněme zde do stínu a pomodleme se svatý breviář! Ukažme Pánu Bohu, že ho umíme uctíti rozumem, kdežto němá tvář jej ctí pouhým pudem, bez vlastního vědomí a bez zásluhy." Potom oba mniši se zahloubali do modlitby.

Na sklonku dne zaslechl světec cvakání s cimbuří, jako by dvě hole narážely na sebe. Když pozvedl hlavu, spatřil tři čápy, kteří se nepokojně otáčeli

v hnízdě. Po chvíli uslyšel jejich skřek a spatřil čtvrtého čápa, namáhavě letícího na věž. Pojednou letce opustily síly a spadl s roztaženými křídly na zemi do hradního nádvoří. Celá společnost — kromě stráže — se sběhla k ptákovi. Také světec se tam dobelhal a zpozoroval, že čáp má v koleně zlomenou nohu. Soucitně pravil: „Bratře čápe, kdo ti ublížil? Člověk nebo zvíře?" — Místo čápa odvětil šejk: „Dostal asi ránu veslem od rybáře." —

Světec si vyprosil od Arabů kus plátna z turbanu, ránu vymyl a poraněnou nohu čápovu pečlivě obvázal. Zraněného opeřence pak uložil do kouta hradby jako do hnízda. Arabové se uchýlili na noc do sklepení, mniši ulehli pod košatý dub, aby na ně nepadala noční rosa.

Ráno probudil Leo Františka a s úsměvem v tváři ukázal mu rukou na zvláštní výjev. V nádvoří stál poraněný čáp uprostřed své rodiny. Všichni tři čápi škubali zraněnému druhovi obvaz s nohy, až jim zobany klapaly. František zašel k nim a oni neodletěli. Také Leo se přiblížil a ohledal sám zraněnou čápovu nohu. K svému úžasu však zpozoroval, že noha jest úplně zdravá. Proto nezdržel se poznámky: „Milý Otče, ty konáš stále zázraky!" —

Ale František řekl: „To se ti jen zdá! — Prosím tě, Ovečko boží, nesužuj mne takovými poznámkami! Ty nejlépe víš, jak jsem křehký a nestálý!" —

Potom pravil čápům: „Bratři, buďte vděčni Bohu, vzlétněte a spějte si hledat potravy!" — Čápi za-

kroužili vzduchem a rozlétli se k močálu u řeky Jordánu. — — —

Minuly dva deštivé dni. Příroda omládla, lesy, zahrady a pole zkrásněly. Prach na cestách proměnil se v bezedné bláto. Kdo nemusel, nevyšel z domu. Proto všechny poptávky po prchající karavaně zůstaly bez odpovědi. Vojáci kadiho déšť proklínali, neboť se domnívali, že liják smazal všechny stopy karavany.

S hradu otvíral se tak nádherný rozhled, že se mniši nemohli dosyta vynadívati. Dolů na jih šířil se zelený kraj, posetý háji, lesy, pastvinami, z nichž prosvítaly vesnice, města a stany fellahů, nepřehledná rovina zbrázděná řekami, potoky a cestami, dále na jih v šedé a fialové mlze hory samařské a judské. Po pravici na západ svítily bílé, štíhlé minarety, kopule mešit a rovné střechy města Césarey, za níž opět zelené kopce, vrchy a hory až daleko do Galileje. Na východě vévodil kraji strmý vrch, jejž někteří považují za horu Proměnění Páně a za ní mohutné, královsky vážné hřebeny hor Hauránských. Na severu se tyčily olbřímí hory libanonské, zastřené tentokráte šedými mraky a mlhami, jež se líně plazily po úbočích velehor a klouzaly i po vrcholu hory Hermonu.

Mniši snášeli samotu v rozvalinách hradu na eš Šubéne velmi příjemně. Po dlouhé cestě se řádně vyspali a si odpočinuli. Za to fellahové nudili se již nazítří. Čtvrtého dne výmluvnými pohledy upozorňo-

vali šejka, že jest jim hrad vězením a pobyt v něm nesnesitelným. Stráže se střídaly po třech hodinách ve dne v noci. Ze sklepa udělali si Arabové kuchyni, kde pekli maso ulovené zvěře, rýži, ječný chléb a jiné pokrmy. Omar měl štěstí, že ulovil značně vyspělého koloucha. Šejk zásoboval karavanu zajíci, křepelkami a koroptvemi, neboť jeho šíp byl jistý a neomylný.

Čtvrtého dne po večeři sešla se rada. V pobořené hradní síni, kde před tisíciletím se odbývaly porady velikého politického významu, zasedl šejk s Františkem, Leónem, Hálefem a Omarem k doutnajícímu uhlí malého ohně; ostatní bojovníci utvořili kolem nich kruh.

„Svobodní synové pouště," rozhovořil se šejk, „stojíme na sopečné půdě, hoří nám půda pod nohama! Tři hlídky vrátily se do Césarey již včera, čtvrtá dnes ráno. Nenašly naší stopy a proto asi tuší, že se skrýváme na blízku. Kadi Nasr jistě vyslal na vše strany zvědy, kteří slídí po nás ve všech okolních úkrytech. Dnes v noci je novolůní, hvězdy prozáří noční šero, dáme se tedy na pochod. Kdo má lepší návrh?"

„Tvá slova jsou jasná, ó šejku, jako slova proroková! Vytáhneme!" děl Halef.

„Kterým směrem?" vyzvídal Omar.

Šejk měl hned připravenou odpověď: „Velké cesty pomineme. Kadi Nasr bude střežiti zvláště jižní směr, neboť od jihu jsme přišli. Na Libanon přece nepotáhneme, to ví Nasr jako my. Proto vydáme se

na východ, kde je kraj málo zalidněný, a pak horskými cestami budeme v noci postupovati po levém, východním břehu Jordánu na jih, k našim kefarům a duarům. Budeme-li pronásledováni, rozdělíme se na dvě skupiny. Náš počet byl by naším zrádcem. František a Leo nemohou ovšem cestovati v evropském oděvu, nýbrž oblekou nově koupené turbany a hajky. Prozraditi nás mohou však též karavany a lidé, jež potkáme. Těm tedy musíme zatajiti směr své cesty. V pádu přepadení přesilou jest jediným východiskem útěk ve dvou nebo ve třech skupinách, z nichž každá dostane jednoho nákladního velblouda."

„Kdo bude vůdcem skupin?" tázali se fellahové.

„Já velím skupině, v níž jsou mniši," děl šejk.

„Druhé dvě skupiny vede Hálef a Omar. Kdyby z nás některý padl, ujme se velení osiřelé skupiny Jusuf nebo Hadžib a dopraví mrtvolu padlého do jeho duaru."

„Máte lepší návrhy?" tázal se šejk.

„Tvá ústa, ó šejku, pronášejí vždy rozum jako palma sladké plody a jako pramen živou vodu!" odpověděl vyznamenaný Jusuf. Hadžib se jen hrdě usmíval.

František sundal kápi a uložil ji v kapse sedla. Hábit si ponechal, nechtěje cestovati bez řeholního roucha. Přes hábit přehodil mu Hálef hajk a na hlavu ovinul turban, jejž připevnil k hlavě provázkem. Fellahové i Leo pozorovali s úsměvem proměnu světcovu.

„Otče, ty vypadáš jako pravý ben Arab. Také tvé vousy, jichž jsi po dva měsíce nestříhal, se odrážejí velmi arabsky od turbanu a hajku," chválil Leo.

Když však se Leo oblekl do arabského šatu a pověsil si za pás damascenku, vypadal jak obr, neboť turban jej dělal vyšším a hajk silnějším.

„Abuna, Otče Leóne," pravil šejk, „ty vypadáš jako sultán Saladin. Každý nepřítel se tě ulekne."

V noci jako stíny ubírali se Arabové dolů s hradu na sever a pak na východ do lesnatého údolí. Nikdo nemluvil a drželi velbloudům huby, aby nebručeli. V údolí nasedli na velbloudy a postupovali ve válečném pochodu. Jusuf vedl přední hlídku, Omar zadní. Za hodinu obrátili se na jihovýchod do údolí, jímž tekl potok. Velbloudi, kteří po čtyři dny nic nepili, se vydatně napojili. Karavana pak musila přejíti přes cestu, která spojovala Césareu s východními městy a vesnicemi.

Od přední stráže přiklusal k šejkovi Arab, který oznámil, že je slyšeti na cestě zpěv jednoho muže. Šejk pokynul, aby karavana zastavila a pouze on sám vyjel na cestu a čekal.

V záři hvězd uzřel jezdce na oslu, který zpíval hlasitě do noci svatou fátihu (první suru): „Ve jménu Boha milosrdného, milostivého! Chvála Bohu, Pánu světů, Milostivému, Milosrdnému, Králi soudného dne! Tobě sloužíme, k Tobě o pomoc voláme. Veď nás po správné cestě těch, jimž jsi milostiv, a ne po cestě těch, na něž se hněváš, a kteří bloudí!"

Šejk čekal nočního zpěváka. Když se jezdec přiblížil, tázal se: „Kdo jsi?“ —

Zpěvák však pohněvaně odpověděl: „Což tvé oko zemdlelo, že nevidíš mého zeleného turbanu? Jsem derviš a hadži, který putuje do svatého města Mekky.“ —

„Odkud přicházíš, hadži?“ tázal se šejk, jemuž se zdál dervišův hlas známým.

„Služebník tvůj, ó cizinče, jede z Damašku. Buď milosrdný a uděl poutníku almužny. Vidím, že máš hedjina, jsi tedy bohatý.“ —

Šejk mu podal almužnu a vzpomínal, kde toho muže viděl.

„Allah akbar, ale ty jsi nevyrostl pod štědrým stanem, tvůj dar mi nestačí ani na den! Dej více!“

Abu bydji nedal. Ale kupodivu derviš se nerozhněval, nýbrž se ptal: „Kam pospícháš, ó cizinče?“

„Nejsem cizinec,“ ohradil se šejk, „a má tvář je obrácena k Damašku. Je cesta bezpečná?“

„Ó příteli, je bezpečná! Cestuj pod křídly Allahova milosrdenství. Jeho prorok buď tvým průvodcem!“ děl hadži. Šejkovi se zdálo, že dervišova slova zní potutelně. Upamatoval se nyní, že stejný hlas i postavu měl Bihar u jezera Meromského. „Nápadná podobnost,“ broukl šejk.

Hadži se zatím uklonil, položil ruku na prsa a jel dále k Césarei, znova zpívaje: „Veď nás po spásné cestě, po cestě těch, jimž jsi milostiv, a ne po cestě těch, na něž se hněváš, a kteří bloudí!“ Poslední slo-

va vyrážel hadži z hrdla nejsilnějším hlasem, jehož byl schopen. Znělo to jako vyhrůžka.

Když derviš zmizel v záhybu údolí, šejk pokynul karavaně, aby tiše překřížila cestu a dala se na jih. Šejk se opatrně rozhlédl po cestě, vedoucí do Césarey, ale derviše již nespatřil, neboť ten se ukryl a pozoroval je z úkrytu. — —

Karavana se proplétala údolími až do rána. V jednom z nich vyplašili smečku vlků, kteří vyjíce utekli do lesa. Utábořili se v hustém podrostu na úpatí osamělé hory, kde prospali celý den. Jen stráže bděly na vrcholku hory. František a Leo rádi se oddali odpočinku, neboť do jejich chodidel se vehnala při jízdě krev a nohy je pálily.

Také celou druhou noc byla karavana na pochodu. K ránu utábořila se v údolí, které se táhlo rovnoběžně s Jordánem na jih.

Po obědě šejk pravil Františkovi: „Dáme se hned na pochod, abychom byli co nejdále od Césarey. Mám tušení, že nám hrozí nebezpečenství. Naše stopa je veliká a zřetelná."

„Jsme v rukou božích," odtušil František. „Jedme!"

Karavana se hnula na jih, ale zadní stráž zůstala na tábořišti tak dlouho, až slunce vykonalo dráhu v délce jednoho kopí. Po té době se vyšinul Omar přímo na stojícího velblouda. Když se ohlédl, spatřil asi hodinu cesty za sebou velký oddíl vojáků na koních i na velbloudech. Jako bleskem zasažen

zvolal na svého druha: „Užij svého „tajemství", a jeďme ke karavaně! Ten derviš byl zvěd a zradil nás!" —

Svobodný syn pouště vyrůstá se svým zvířetem, jež s ním snáší hlad, žízeň i nebezpečí. Zvíře zná svého pána, rozumí jeho pohledu i pokynu, jakož i jezdec chápe každý projev svého běhouna. Každý bojovník má „tajemství", které šeptá do uší svého velblouda nebo koně každého večera. Když jezdec toto heslo promluví, zvíře napne všechny síly a vytrvá v běhu, dokud nepadne. Toho hesla neprozradí bojovník ani synu, ani ženě. Tajemství jde s Arabem do hrobu. —

Omar se naklonil se sedla k hlavě zvířete a řekl tiše slovo „šamšír" (šavle). Velbloud se ihned prudce zarazil, zdvihl hlavu, načerpal do plic vzduchu, jeho tělo se protáhlo a pak vyrazil divým letem. Velbloudovo tělo se takřka země nedotýkalo, vznášelo se, plavalo a letělo vzduchem.

Karavana šejkova se objevila Omarovi daleko níže v údolí, ale vzdálenost se rychle krátila, až běsnící zvíře zarazilo u přestrašené karavany, která již oba jezdce s úzkostí očekávala.

„Padesát jezdců nás pronásleduje, jsou vzdáleni asi hodinu cesty, ó šejku," vykřikl udýchaný Omar.

„Utvořte tři tlupy, můj oddíl bez nákladního velblouda! — Omar se mnou! — Sraz v horách u Umm Keisu (Kadary). Bůh nás opatruj!" velel šejk Abu bydji. —

Sotva to dořekl, šest jezdců se postavilo za Hálefa, šest jezdců za Jusufa. Hálef zahřměl na lidi i na velbloudy „Arréh", (přímo!) a dal se šíleným letem na jih. Jusuf se ohlédl na svůj oddíl a velel: „Do průsmyku vpravo, na západ." Rozčilená zvířata vyrazila do svahu a hnala se vzhůru jako po rovině.

Šejk zatím již pojal Františka k svému pravému boku, za nimi se rozjeli Leo a Omar. František však namítl: „Šejku, vždyť jedeme nepřátelům do rukou, proč se vracíme?"

„Zde napravo, na východ, je údolí, jež znám, tam zamíříme. Nepřátelé budou nuceni se rozděliti na tři díly, a tím se roztříští jejich síla. Máme dobrá zvířata, snad unikneme!" supal šejk rozčilením.

V tom se již objevil v dálce nepřátelský jezdec na bílém koni. Šejk odměřil znalecky vzdálenost od nepřátel a pohnal hedjina do ostrého klusu.

Naši čtyři jezdci v zápětí spatřili nahoře v údolí, asi tři čtvrtě hodiny cesty před sebou, tlupu vojáků, kteří živě mávali zbraněmi a řítili se na dromedárech a na koních dolů údolím. Vzdálenost tryskem proti sobě jedoucích oddílů se rychle menšila. Naše čtveřice byla vzdálena od křičících vojáků sotva půl hodiny cesty, když šejk zabočil napravo (na východ) do údolí, kterým protékal potok, s obrubou olší na březích, ale dno údolí tvořila bujná louka. Údolí mírně stoupalo, což bylo znáti též na dechu velbloudů.

Za půl hodiny šejk se ohlédl dolů do údolí a vykřikl: „Radí se! Ztrácejí čas!" Jeho tvář zkřivila se

posměšnou radostí. Oba Arabové byli výborní jezdci a měli vytrvalá zvířata, ale i Povero a Bukefalos drželi krok. To naplnilo šejka uspokojením.

Za druhé půl hodiny šejk vykřikl znova: „Máme v zádech dvanáct jezdců. Jeden jede na výborném hedjinovi!" — Jinak nikdo nemluvil. Jen šejk občas napomenul jezdců, aby se vůbec neohlíželi a dobře přitáhli uzdy, aby zvíře neklopýtlo. Údolí stoupalo příkřeji. Brzy však jezdci vystoupili na rozlehlou planinu mezi kopci. Šejk jevil stále neobyčejnou živost, byl ve svém živlu.

Za dvě hodiny oznámil druhům: „Vzdálenost stejná! Jen vytrvalost!" — Zvířata supala únavou, celé chuchvalce slin jim padaly od huby, ale nesla hlavy dosud vysoko vztýčené. Nebyla tedy vyčerpána. Šejkův hedjin byl čilý, jeho nohy se teprve rozehrály k divokému běhu, kdežto ostatní zvířata již potřebovala pobízení. Šejk starostlivě hleděl zvláště na oba dromedáry, na nichž jeli mniši.

Když uprchlíci přijeli doprostřed vysoké planiny, Abu bydji zpozoroval, že jeden jezdec předhonil skupinu pronasledovatelů, maje neobyčejně rychlého hedjina, a důsledně se blížil k uprchlíkům. Po dvou hodinách šíleného trysku vůdce vojáků překonal téměř poloviční vzdálenost mezi oběma karavanami a řítil se jako orel za uprchlíky. Šejk odměřil zrakem vzdálenost od smělého jezdce a zavolal na své druhy: „Vůdce vojáků jede na výtečném hedjinovi, jemuž se naše zvířata nevyrovnají! Je to asi

„Vlaštovka" Nasra beje. Omare, veď karavanu k nejvyšší hoře na obzoru. Tam se skryjte a počkejte na mne, nedohoním-li vás již dříve! Přisahám při bradě prorokově a při vousech všech kalifů, že toho smělce dám supům, i kdyby to byl mutessarif jerusalémský!"

Šejk strhl svého hedjina a zůstal pozadu za karavanou, jež nezmenšenou rychlostí ujížděla na východ. Hedjin Abu bydjiho zmírnil trysk v poklus. Za to vůdce vojáků nepřestával šlehati své skvělé zvíře kurbačem, ač jeho hedjin překonával stoupání planiny jako by uháněl volnou rovinou, aby šejka co nejdříve dohonil. Když Abu bydji zaslechl zvonec cizího hedjina, zastavil na okamžik své zvíře a obrátil se na jeho hřbetě dozadu a pobídl je do klusu. Toho se ovšem může odvážiti jen výborný jezdec, který má zvláště k tomu vycvičeného velblouda.

Vůdce vojáků již z dálky křičel: „Allah iharkilik! Allah tě spal! Allah tě zatrať! Allah tě mou rukou ztrestej!" — Při tom vyjmul ze sedlové pochvy kopí.

Abu bydji neodpověděl. Poznal, že to není kadi Nasr, nýbrž Nazir, jysbaši (kapitán) z Césarey, muž odvážný a ctižádostivý, který prožil několik válek a šrůtek s nepřáteli. Ozbrojen byl kopím, handžárem a snad dýkou. Luku a šípů neměl. Když se jysbaši ujal kopí, šejk předvídal správně, že dojde k boji na handžáry a dýky. Jen ukvapený bojovník vrhá kopí s jedoucího koně nebo velblouda. Šejk neodvracel

očí od pravice jysbašiho, která se pojednou krásným obloukem sklonila dozadu a pak prudce vymrštila nad hlavu . . .

V tom okamžiku Abu bydji zdvihl pravicí neveliký štít, zrobený ze dřeva a potažený krokodýlí kůží, aby jím kryl sebe a svého hedjina. Prudce a přímo letící kopí jím zachytil a levicí odhodil daleko od sebe. Při tom výsměšně pozdravil: „Saalam aleikum, jysbaši! Pokoj s tebou, kapitáne! O jednu zbraň jsi chudší!" —

Své kopí nechal v pochvě u sedla, za jízdy se obrátil opět s úžasnou dovedností čelem k hlavě svého hedjina a tasil handžár.

Jysbaši, jak šejk očekával, řítil se k šejkovu levému boku, aby mohl pravicí útočiti. V posledním okamžiku však Abu bydji otočil svého hedjina, na levou stranu, čímž se ocitla obě zvířata hlavami u sebe. Šejk ovládal dokonale své zvíře, jež jsouc vyzbrojeno v mnoha šarvátkách, zahryzlo se do ucha cizího velblouda, který uhnul a udělal místo šejkovi k rozmachu handžárem. Jysbaši jeho ránu správně zachytil a sám zaútočil. Ale šejk se též dobře kryl. Handžáry o sebe zvonily, mužové supali a kleli, oči jim svítily, vášní znetvořené tváře hořely, všechny smysly jejich byly napjaty. Bojovalo se o život. Jysbaši byl výborný šermíř a vyrovnal se šejkovi ve vedení zbraně; za to však Nazirův hedjin nebyl zvyklý boji a plašil se. Obě zvířata pod jezdci tancovala, vrážela do sebe a kousala se.

Šejk přešel v obranu a tím podnítil odvahu jysbašiho. A na to Abu bydji čekal. Utržil sice několik škrábnutí a lehkých bodnutí, ale těch několika ran nelitoval. Zachovával stále klid. Však i Nazir krvácel z rány na krku. Krev, tekoucí po jeho pravém rukávě, jej rozčilovala a štvala k novým útokům. Tím ovšem i jeho síly se vyčerpávaly. Když se jysbaši rozehnal k smrtící ráně, Abu bydji sklonil se jako kočka, přehodil handžár do levice a zasadil levou rukou jysbašimu spodní ránu do břicha. Nazir zaklel, zapotácel se v sedle a handžár mu vypadl z ruky. Vtom již dopadla na jeho hlavu kolmá rána, po níž se turban jysbašiho zbarvil proudem krve a Nazir spadl s hedjina . . .

Vojáci, pozorujíce z dálky souboj svého vůdce se šejkem, bili nemilosrdně velbloudy, aby jysbašimu přispěli na pomoc. Když smrtelně zraněný Nazir sjel s hedjina na zem, zaslechl Abu bydji zvonky nepřátelské karavany a zuřivý pokřik vojáků. Maje však pro zvuk zvonků vycvičený sluch, ani se neohlédl; seskočil se svého hedjina, mžikem zvedl Nazirův handžár a přímo se země vyskočil na „Vlaštovku". Jen dosedl, uhodil zvíře kopím do boku a vykřikl: „Arréh!" — Hedjin dal se do tak zběsilého klusu, že s počátku šejkova velblouda vlekl za sebou. Abu bydji zdvihl hlavu a spatřil před sebou ve veliké dálce svou karavanu jako tři bělavé body ve žluté stepi, které se téměř nepohybovaly. Asi čtvrt hodiny slyšel za sebou zuřivý křik a kletby vojáků. Ale

neohlédl se, nýbrž pevně držel v obou rukou otěže, aby hedjin neklopýtl. Naklonil se v sedle dopředu, skoro se položil na krk zvířete, aby mu co nejvíce ulehčil a nepřestával je bíti kurbačem. Hedjin zasloužil plným právem názvu „Vlaštovka". Jeho klus se proměnil v několika minutách v let, v plavbu vzduchem, takže jezdec ani nepozoroval dopadu hedjinových nohou na zemi. Traviny, keře, kameny a skaliny míhaly se kolem, vzduch svištěl jezdci kolem uší, do sluchu mu zapadalo hluboké supání hedjinovo, jehož nohy pracovaly pravidelně jako stroj. Jako hrdina z „Tisíce a jedné noci" hnal se Abu bydji plání, cítě jen nárazy vzduchu ve tváři a hrdou radost z vítězství v duši.

Když odvrátil zraků od cesty a pohlédl na východ, spatřil ony tři šedé body své karavany, jak zvolna a souměrně rostou a se přibližují Za hodinu zběsilé jízdy dohonil mnichy a Omara, kteří uslyševše za sebou zvonec, zmírnili jízdu, aby počkali na šejka. Karavana Abu bydjiho cestovala už z Césarey bez velbloudích zvonců.

„Mašalláh, Allah akbar, Allah kerim! Divy boží, Allah jest milosrdný," zvolal Omar, když šejk se připojil ke karavaně. „Co se stalo s pronasledovatelem?"

„Dal jsem jeho mrtvolu supům." — Dobrý bojovník! — Jen neuměl vésti rány levicí, a to byla jeho smrt!", vyrážel ze sebe uštvaný šejk.

„Ach, jaké nádherné zvíře," obdivoval se Omar, „to bude chloubou našeho stáda!"

„Nikoli, milý Omare, ač je to kořist, necháme jej zde," pravil Abu bydji, když narychlo vyprázdnil cizí sedlo a vyšvihl se na svého hedjina. „Tato Vlaštovka kadiho Nasra by nás prozradila pronasledovatelům a zvědům. Pustím ji na svobodu, ať ji vojáci chytnou." Prudkou ranou kurbačem zahnal velblouda daleko do křoví, kde zvíře zmizelo jejich zrakům.

Šejk ohlédnuv se po pronasledovatelích, řekl důvěřivě: „Jen vytrvalost, unikneme! — Arréh!" pobídl uštvaná zvířata k novému trysku.

Omar po chvíli pravil šejkovi: „Když vojáci hedjina nelapí, bude kořistí medvěda. Škoda takového zvířete!" — Ale šejk neodpověděl.

V dálce hory se úžily. Abu bydji, znaje onen kraj od dřívějška, zamířil do průsmyku. S radostí pozoroval, že po tříhodinovém trysku velbloudi nejsou zpoceni. Jen Povero měl dvě velké skvrny potu na slabinách a pod přední lopatkou. To vzbudilo v šejkově srdci naději, neboť Povero byl poměrně nejslabším běžcem; přes to však břímě těla Františkova nesl obdivuhodně. Když se jezdci přiblížili k horské úžině, Abu bydji po čtyřhodinné jízdě hlásil vesele: „Vzdálenost se zvětšuje! Doufám, že unikneme! Vytrvalost!"

Cesta průsmykem příkře stoupala po skalnaté půdě a zvířata šla krokem. Za čtvrt hodiny jezdci opustili přímou cestu a vystoupili jižním směrem do vysokého horského sedla, odkudž cesta srázně spa-

dala do úzkého, travnatého údolí, jímž se vinula strouha ve směru jízdy; údolí tedy klesalo. Za průsmykem Abu bydji zvolal: „Možná, že pronasledovatelé pojedou přímo a minou nás, nebo se rozdělí!"

Sotva to vykřikl, vyskočilo před nimi do cesty ve vzdálenosti asi tří set kroků jakési zvíře a zděšeně prchalo dolů údolím. V trysku nemohli poznati, co je to. Zvíře vypadalo jako velbloudí mládě. Ale v těchto lesích ztěžka byl usazený člověk, aby choval velbloudy.

Náhle však šejk strhl hedjina a zastavil se. Sotva dvě stě kroků před sebou spatřili obrovského buvola, k němuž se tulilo telátko, jež prve vyplašili. Buvol stál v úzkém údolí připraven k boji. Šejkovi oči bloudily nalevo — napravo, ale do příkrých strání nebyla jízda možná. Nezbýval tedy než boj. Šejk mrzutě pravil: „Kdybychom byli všichni, velel bych: „Pět šípů, pět kopí!" A znova totéž a po třetí totéž! Pak handžáry do rukou! — Ale co teď? —"

František však jej chlácholil: „Nebude třeba boje. Nechej mne, milý šejku, abych promluvil s buvolem!"

„Milý Otče, buvol Povera rozpáře a tebe ušlape!", zrazoval šejk. „Ty máš moc nad divou zvěří v povětří, ale pozemské šelmy se tě nebojí. Pamatuj na lva!"

„Ten byl ve službách ďábla," odtušil František a jel s Poverem k buvolovi, jehož hlava se skláněla k útoku v poměru, jak se František blížil.

„Milý bratře buvole," děl František, „ty jsi dobré zvíře, slyš můj hlas! Za námi v patách jedou nepřátelé Ježíše Krista i naši a chtějí nás zahubiti. Poroučím ti jménem Ježíše Krista, abys nás propustil tímto údolím, než nás nepřátelé dostihnou a zabijí. Máme v životě ještě velké úkoly."

Buvol nevydržel pohledu světcova, sklonil mohutnou hlavu, zabečel, aby přivolal telátko, jež odhopkovalo do olšoví a — přebrodil potůček na druhý břeh.

„Milý buvole, tito nepřátelé by tebe i tvé telátko jistě zabili; pročež odejdi s námi z tohoto údolí!", radil světec.

Všichni tři jezdci byli ohromeni tím výjevem tak, že František je musil napomenouti: „Jeďme, přátelé, je čas!"

Karavana dala se tryskem dolů údolím. Slunce pomalu klesalo za vysoké hory a stín se prodlužoval. Šejk se ohlédl a spatřil, že buvol i s telátkem klusají za nimi. Dojeli už za šera na místo, kde stála napříč údolím přirozená hráz, neboť potok narážel tam na skalní terasu, s níž padající voda zaplavovala údolí po celé šířce. Šejk zarazil velblouda v běhu a řídil jej na kamennou hráz. Uštvaný hedjin, ucítiv pod nohama přelévající se vodu, chtěl se vrhnouti i s jezdcem do mělké nádrže nad hrází. Avšak František chopil se hedjinovy uzdy a pravil: „Bratře hedjine, vykoupeš se do vůle, až bude čas! Teď pojď, kam ti velí tvůj šejk!" — A hedjin jako ovečka přešel po

hrázi na druhý břeh, stoupal poslušně po hustě zalesněné, ne příliš příkré stráni na vrchol kopce, kam je následovali ostatní jezdci. Šejk sklouzl s velblouda, poručil mu „Rrréh" (lehni)! a ostatní jezdci řídili se jeho příkladem. Arabové spoutali všechny čtyři velbloudy a zavázali jim huby. Šejk však se vrátil ještě k potoku a pečlivě zahladil na stráni nepatrné stopy, jež zanechali velbloudi a chodci; stopy beztak byly v šeru neznatelné.

Když přišel Abu bydji ke karavaně, prohodil: „Díky Bohu a tobě, Františku! Hle, šest jezdců se blíží! Už budou u hráze. Allah akbar! Jedou dolů potokem!" S vrcholu hory naše čtveřice pozorovala, že pronasledovatelé zamířili kamenitým údolím dolů na východ, zatím co buvol volně kráčel i s telátkem vzhůru jiným údolím na jih.

„Díky Bohu a tobě, šejku!" pronesl František s jemným úsměvem na znavené, prachem znečištěné tváři. — — — — — —

Naši poutníci a psanci byli již týden na pochodu. Krajina, jíž projížděli, patřila za času Krista Pána k území Desetiměstí, jehož hlavním městem byl Damašek. V prvních dnech prodírali se pralesem, v němž cedry, borovice, buky a duby tvořily zelenou střechu nad jejich hlavami. Půda byla vlhká, pokrytá listím a věčné šero panovalo pod korunami stromů. Teplota byla mírná, jenom na mýtinách pálilo horké slunce. Vodítkem jim bylo slunce a potoky. Pokud vody spěly na východ do řeky Nahr

Muranníje, věděli, že nutno se ubírati na jihozápad, blíže k Jordánu, od něhož byli vzdáleni podle moderního měření asi 80—120 km. Jeli tedy vždy proti proudu, namáhavě překračovali kopce, vrchy i hory Hauránské a hledali nová údolí, kde byla cesta schůdnější. Na západ nesměli, aby nepadli do rukou zvědů a vojáků kadiho Nasra.

Té noci, kdy ujeli pronasledovatelům, nezažehli ohně, neboť nepřátelští vojáci tábořili jistě nedaleko. Šejk a Omar před spaním vykartáčovali srst velbloudů travou a napojili zvířata z měchů, jež naplnili vodou v potoku. Utrmácení uprchlíci spali pak všichni bez stráže až do bílého dne. Ráno utišili hlad ze zásob šejkových a Omarových. Vyčkali na místě ještě celý den a noc. Když se vojáci neukázali, pustili velbloudy do údolí, aby se ve stínu stromů napojili a napásli. Omar a šejk zatím šli na lov. Omar přinesl vyspělého kozla, šejk však neulovil ani lišky, ani veverky, ač jich tam bylo hojnost, a trochu na Omara žárlil. Kozla upekli na dřevěném rožni. Místo soli rozemleli bukovou kůru, která chová v sobě tříslo, a tou posolili maso. Ostatní maso rozřezali na malé plástve, usušili je na slunci a tak vysušené řízky uložili do kapes u sedel. Později ulovili daňka, několik kolouchů a králíků. Potoky jim skýtaly hojně ryb. Na pochodu projevil šejk nejednou svůj podiv nad tím, že Povero a Bukefalos vydrželi krok s hedjinem, neboť výkon obou zvířat byl opravdu neobyčejný.

Cesta pralesem hauránským byla nebezpečná a namáhavá, ale častokráte poskytla našim uprchlíkům příjemná překvapení a nové zkušenosti, ba dokonce i malá dobrodružství.

Když zabředli do pralesa, měli veliké nesnáze s křovisky vavřínu, myrty, divokého fíkovníku a jiného nízkého křoví, jehož tvrdé kožnaté listí odolává žáru slunečnímu. Tyto křoviny se podobaly porostům zvaným macchia a tvořily na úpatí kopců a hor, zvláště pak na březích potoků, neproniknutelný pás sto i více kroků široký. Takové křoví častokrát obešli, ale obyčejně byli nuceni se prosekati. Hluboko v pralese již křoví nebylo. Půda pralesa byla pokryta mechem, jen tu a tam se krčila křoviska a všude na zemi spousta spadlých větví, jimiž velmi těžko projížděli. Místy ležely křížem krážem přes sebe stromy, povalené stářím a většinou již proměněné v troucheň, jež se hemžila hmyzem. Stály tam cedry, duby, buky, jež se splétaly nahoře ve větvích v jednolitou zelenou klenbu. Když se někdy zastavili a pohleděli nahoru do korun, až je hrůza obcházela nad velikostí těch stromů. Všichni byli sklíčeni a sevřeni pocitem vlastní ubohosti proti těm mohutným velikánům pralesa. V některých místech klenuly se tak husté větve, že za bílého dne museli tápati mezi sloupovím kmenů. V tom hlubokém šeru byl však příjemný chládek. Někdy také narazili na ošemetné bažiny a jezírka, ale šejkovi se podařilo jimi projeti nebo se jim vyhnouti.

Bažiny vznikaly z pramenů i z jarních dešťů. Na takových místech zdržovalo se nejvíce dravé a vysoké zvěře. Jindy však projeli mýtinami, na nichž řídce rostly stromy s úžasně velikými kmeny a korunami.

Byla-li cesta aspoň poněkud schůdnější, František se dával do zpěvu a velebil Pána Boha za všechnu krásu, jíž vyzdobil okrsek země. Navazoval vždy na svou píseň o Bratru Slunci a v tisícerých obměnách chválil Boha. Světcova duše překypovala básnickými nápady a vděčností k Tvůrci. Nejednou si zazpíval tato slova:

„Buď pochválen, můj Pane, naší sestrou-matkou zemí, jíž zdobí pralesy, toky vod a divé skály, jimiž šumí vánku dech, jako náznak Tvé, Bože, laskavosti; jimiž však též otřásá vichřice a bouře hluk, jak obraz tvého spravedlivého hněvu. — Buď pochválen, můj Pane, pralesy a stromů velikány, jež nám připomínají tvou, Bože, velikost a moc a slávu; jež tvoří tvůj velkolepý chrám, v němž ty, Všudypřítomný, přebýváš, a jsi slaven živočichy, rostlinami i nerosty, kteří se řídí přesně a ve všem tvými zákony, ač o tom nevědí. — Buď pochválen, můj Pane, těmito pralesy, v nichž má domov a sýpku rozmanitá zvěř, dravá i hrozná, krásná i užitečná, kterou ty, Pane, živíš a šatíš. — Buď chválen, můj Pane, ptactvem, jež pěje v údolí, jež neseje, aniž žne a přece z ruky Tvé bere pokrm den co den. — Buď chválen, můj Pane, květinami a spanilými keři, jež bujejí na mýtinách a jsou krásnější než zahrady Šalomounovy a

nežli sám Šalomoun ve vší kráse své, ač nepracují, aniž předou. — Chvalte a dobrořečte mému Pánu všichni lidé, nebo více o vás pečuje než o zvířenu i květenu. Hledejte tedy nejprve království božího a jeho spravedlnosti a postará se Pán o vaše časné potřeby! Dobrořečte mému Pánu všichni tvorové!" —

Bratr Leo rád by si byl zapamatoval tyto chvály boží, aby jim naučil bratra Pacifika i ostatní bratry, ale neměl pera ani blány a časem vymizely mu z paměti. —

Některého dne potkali v pralese tři i čtyři medvědy. Ihned se chopili kopí a luků na obranu. Ale medvědi nikdy na ně neútočili. Sotva kdy tito dravci spatřili v horách člověka. Pročež nebáli se lidí a nechali je na pokoji. Vlky viděli velmi zřídka, ti se zdržovali hlouběji v pralese a na podzim nebyli příliš nebezpečni. Medvědi žili více při údolích v otevřených prostranstvích a paloucích. Karavana se kopcům a horám pokud možno vyhýbala a postupovala údolími podél potoků a řek. Směr jim udávalo slunce.

V říčkách se hemžili pstruzi, kteří skýtali poutníkům hojné stravy. Časně ráno vydával se šejk s Omarem potichu do křovin, kde ubili holemi deset až dvacet zajíců. Jejich maso sušili nebo nakládali do mokrého mechu. V údolích rostl hojně chlebovník a dlouhé lusky svatojánského chleba visely nízko k zemi na přetížených větvích; na zemi jich leželo

tolik, že je sbírali po hrstích. Pekli si z nich placky pro sebe i pro velbloudy, kteří jich rádi požívali.

Na mýtině u řeky, kde jednou odpočívali, žilo veliké množství velmi přítulných veverek, barvy šedé, které však se nezdržovaly na stromech, nýbrž v děrách skalnatých břehů řeky. Sotva se poutníci posadili a dali do jídla, přiběhla k nim tato zvířátka, usadila se jim na nohou, rukou, ramenou i na hlavě. Když muži chtěli ze svatojánské placky ukousnouti, veverky jim braly sousta od úst. Šejk a Omar byli sice dojati tou přítulností, ale přece je nakonec zahnali; kdežto světec i Leo se s nimi rozdělili o celý oběd. Ovšem nesměli otevříti sedlových kapes, jinak byly by se veverky daly do všech zásob. Velbloudi se jich báli, frkali po nich, kopali a plašili se. Když poutníci pojedli a vstupovali do sedel, poznali, že tato zvířátka jsou velmi čistotná, neboť nezůstavila jim stop na oděvu. František byl tak dojat, že jim rozdrobil celou svatojánskou placku a rozloučil se s nimi slovy: „Přítulné sestry veverky, žijte zde v pokoji!“ —

Na konci pralesa, v skalnatých horách, zahlédli orly, havrany, velké množství krahujců, v noci lítaly kolem nich skoro neslyšitelným letem sovy a netopýři. Z neznámých slují a děr vyletovali divocí holubi, kavky a havrani, kteří plnili vzduch svým křikem. Když však slunce zapadlo a hory, skaliny a štěrkovité stráně byly zasaženy rudými plameny západu, vydávaly skály ze svých tajemných útrob ti-

síce netopýrů, křičících nad ohromnými korunami stromů a nad hranatými čely skal. K nim se připojovaly sovy a sýčci, někdy i výři. Do toho ptačího koncertu zahučel občas řící jelen, srnec a divoký kozorožec. Takových dní a večerů zažili několik v podhoří Hauranu.

Když se hory nížily do planiny, setkali se opět s hejny břehulí, které je za jízdy obletovaly a štiřikaly. Hlasy opeřenců přijímali naši poutníci jako pozdrav hostinnějších krajů, do nichž po namáhavé cestě pralesem sestupovali. Teprve tehdy plně ocenili svůj odvážný pochod pralesy Hauránskými. —

Pokud se jezdci prodírali pralesem Hauránským, jeli velmi opatrně, neboť les skýtal útulku nejen daňkům, jelenům a srncům, nýbrž i vlkům, medvědům, liškám a divokým kočkám. Zato v celém pralese nezaslechli ptačího zpěvu. Všude panovalo překvapující, mrtvé ticho. Hned navečer, prvního dne pochodu, spatřili smečku pěti vlků s horkými, vyplazenými jazyky, kteří si hověli pod stráni. Sotva vlci shlédli naše jezdce, starý vlk zavyl vysokým hlasem a smečka se pomalu odšourala do lesa. Nebála se, ani neprchala!

Karavana přespala jednou na obtížném pochodu přes hory Hauránské v úzkém údolí, jímž protékala bystřina, hemžící se pstruhy, kteří skýtali poutníkům chutné stravy. Omar právě pekl ryby na uhlí, šejk ležel v trávě u velbloudů a mniši klečíce opodál, modlili se církevní hodinky. Šikmé sluneční paprsky

dopadaly do údolí. Ani lístek se nepohnul. Bylo nádherné jitro!

Pojednou šejk napjal sluch a chopil se zbraní. Zdálo se mu, že zaslechl z veliké dálky řev šelmy. Vyšplhal se na stráň, nevysoko nad táborem. Stoje na obrovském kmeni padlého dubu, jehož průměr převyšoval vzrostlého muže, zaslechl již zřetelně zavytí vlka a v zápětí jiné, slabší a vzdálenější. Nevěděl, blíží-li se smečka vlků nebo jenom dva. Upozornil tedy Omara, aby se chopil zbraní. Za chvíli se vytí stupňovalo. Zkušené ucho šejkovo postřehlo, že nejméně dva vlci útočí na nějakou zvěř, anebo svádějí boj s medvědem. Vytí vlků se rychle blížilo.

Hořejším otevřeným údolím mihl se pádící vlk, jenž se vřítil do houští, zlostně dorážeje na nepřítele. Jemu pomáhal jiný vlk, jenž vyl vyšším hlasem. V zápětí vyrazila z mlází na opačné straně laň, jež nesouc hlavu daleko dopředu nataženou, pustila se divým letem dolů údolím k táboru naší karavany. Za ní pádila dvojice vlků, hnědá mladá vlčice a statný, prošedivělý vlk, ale nikoli v její stopě, nýbrž po obou stranách údolí. Štvaná laň uháněla středem údolí a ladnými přemety přeskakovala křoví u potoka. Vzdálenost mezi nimi se krátila. Na dvacet kroků laň zvětřila velbloudy, lidi a oheň; zaváhala na okamžik, kam by měla prchnouti. Byl to jen okamžik, ale vlkům poskytl výhody. Oba ocitli se skorem po boku své oběti. Laň bolestně zamečela, s vynaložením posledních sil přemetla se přes potok a klesla

k nohám svatého Františka. Setrvačností svezla se přímo pod světcův šat.

Zatím velbloudi se rozprchli po údolí, avšak Povero a Bukefalos stáli schouleni za Františkem a bratrem Leónem, který pozoruje tu divou štvanici, vytasil damascénku, jsa odhodlán přispěti lani na pomoc. Nad skupinou mnichů a dromedárů stál na kmeni padlého dubu šejk s napjatým lukem, dole u ohně třímal v ruce kopí Omar. Všichni byli vzrušeni, neboť hauránští vlci jsou nebezpečné šelmy, které se nezaleknou ani člověka.

Vzteklý vlk se na břehu zarazil. Toho využil Abu bydji, jeho šíp sykl vzduchem a projel hrdlem mohutné šelmy, která zavyla a vzepjala se na zadní nohy, aby se vrhla na mnichy, v nichž pudem tušila své nepřátele. Vlk přeskočil potok, ale dopadnuv na břeh, zbrotil jej krví, jež se mu hnala z tlamy. Když se postavil na přední nohy a vycenil zuby na mnichy, aby se na ně vrhl, světec jemně odsunul od sebe bratra Leóna, který se postavil na obranu svatého Františka. Světec bez bázně vykročil proti vlkovi, zabodl svůj pronikavý pohled do rozšířených zornic šelminých a obořil se na vlka: „Vrahu, nestydíš se útočiti na laň-matku, bez níž by kolouši zahynuli?! —Styď se a lež! — Polepšíš-li se, dáme ti milost!“ —

Těžce zraněný vlk položil hlavu na pažit a vyl bolestným hlasem, polykaje a chrle krev.

Vlčice, zpozorovavši přítomnost lidí, dala se na útěk na protější stráň. Ale ještě nepřeběhla údolí,

když její bok proklálo Omarovo kopí. Byla však zasažena jen slabě, neboť s hrozným zavytím pádila k lesu. Šejk nemohl již mnichům prospěti, aby jich šípem nezranil, když vlk přeskočil potok a na ně zaútočil, proto obrátil pozornost k vlčici a vyslal za ní šíp, který se jí zaryl do hřbetu. Skoro současně zasáhlo její slabiny Omarovo druhé kopí, které prohnalo její vnitřnosti. Vlčice se vzepjala, zařičela a položila se na hřbet. Omar přispěchal k ní a dorazil ji dýkou.

Když Abu bydji vystřelil šíp za prchající vlčicí, sklouzl s kmene dolů k mnichům. Než se kdo nadál, vytasil handžár a jedním rozmachem uťal vlkovi hlavu, řka: „Darmo se trápil, nemohl žíti, jeho rána byla smrtelná." — Krev vlkova stékala pramínkem do potoka.

Zatím světec poklekl k hluboce oddechující lani a vida její vystrašené, krví zalité oči, soucitně ji pohladil. Když si odpočinula, dovedl ji k potoku, aby ji napojil. Zvíře pilo dlouho a hltavě. Potom zvedlo hlavu, obrátilo ji k světci a zamečelo jako kozlátko. Vrátilo se k Františkovi a začalo mu lízati ruku. Světec však pravil: „Poděkuj za svůj život šejkovi, nikoli mně! Teď si lehni nebo se pas!" — Ale zvíře jej doprovázelo až k ohni, kde František a Leo posnídali.

Na druhém břehu šejk s Omarem vyvrhli vlčici a poznali, že pouze poslední rána kopím byla smrtelná, pročež kožišina připadla Omarovi. Když stáhli

kůži s vlka, ukázalo se, že šejkův šíp zranil vlka smrtelně a Abu bydji s velikým uspokojením přijal kožišinu jako kořist, neboť byl trochu na Leóna žárlivý.

Po snídani schytali Arabové své dromedáry, upevnili jim na sedla vlčí kožišiny a vydali se na cestu. Laň se připojila ke karavaně a provázela ji.

„Jak s ní naložíme?", tázal se Leo.

„Nechejme ji zde, ať se vrátí k své rodině," mínil František, který se radoval z toho, že ani šejk, ani Omar nechtěli jí poraziti na maso. Pročež světec pohleděv přívětivě na zvíře, pravil: „Sestro laňko, jdi bezpečně k své rodině, tvoji nepřátelé zahynuli; tobě ani tvým kolouchům nehrozí již nebezpečí!" —

Laň se zastavila a provázela jezdce vděčnýma očima, dokud karavana nezajela. V záhybu údolí ohlédl se šejk po lani a pravil: „Někdy je zvíře vděčnější než člověk!" —

„Je vděčnější než Bíhar," podotkl Omar, „kterého skolím jako tu vlčici, jejíž kožich působí odpudivě na nozdry mého dromedára, ale příjemně na velikost mé hrdosti." —

Sedmého dne narazili na pramen, který směřoval na západ, pročež se ho přidrželi a sestupovali po jeho břehu. Když stromy již řídly, dali se na jih. Jeli mezi obrovskými cedry, buky a duby, které stály řídce od sebe. Pojednou šejk zarazil velblouda a naslouchal. Podle jeho příkladu také ostatní jezdci zastavili velbloudy a napjali sluch.

Doléhal k nim zvuk jako daleko mluvících lidí, nebo jako vzdálený vodopád. Šejk seskočil s hedjina a odešel s připraveným kopím směrem, odkud hluk vycházel. Asi za čtvrt hodiny uslyšeli šejkův hlas: „To jsou včely, ale strašně divoké. Nelze se k nim přiblížiti."

František slyše to, beze slova sestoupil s Povera a šel k šejkovi. Uzřel obrovský, dutý dub, jejž srazil před mnoha lety blesk a který časem vykotlal. Vršek stromu ležel na okolních korunách, které pod jeho tíží rostly nesouměrně, křivě. V kmeni dubu hemžilo se to černými včelami, které lezly po ohromných plástvích, plných vonného medu. Za Františkem ubíral se pomalu Leo a Omar, vedouce velbloudy.

Světec se přiblížil ke stromu, ssaje nosem libou vůni medovou a pravil: „Včeličky, dušičky, dejte nám medu! Jsme znaveni a hladovi". Bez kukly stál u stromu a ani jedna včela nedala mu žihadla. Na žádost Františkovu Leo podal světci damascénku, jíž světec odhrnul opatrně nakupené včely s pláství, zručně podřízl plástev a podal ji Leónovi. Potom podělil šejka, Omara a sebe. Všichni měli v měších na vodu medu na týden. Když se nasytili a odjížděli, světec žehnal včeličkám: „Včeličky, dušičky, zaplať vám Pán Bůh! Já vám slibuji jménem božím, že vás ani člověk, ani zvíře nebude rušiti a vám škoditi. Bůh vás požehnej!"

Na pochodu našli ještě několik rojů usazených ve stromech i ve skalinách. Z několika skal med přímo

tekl. Šejk rozumoval: „Tyto včely jsou nám znamením, že blízko je veliká step." A vskutku, než nastal večer, vyjeli z lesa. Před nimi se rozestřela rozsáhlá planina, na níž stála svěží, vysoká tráva. Utábořili se na pokraji lesa s pocitem radosti, že překonali nejhorší část cesty.

Ještě se nerozednilo a Povero probudil Františka jemným zatáhnutím za rukáv. Světec rozhlížeje se, pozoroval neklid na všech velbloudech. Také Leo byl již probuzen od Bukefala.

„Něco se děje," pravil Leo, „vzbuďme šejka!"

Abu bydji ihned vyskočil, chopil se kopí, jež stálo zabodnuté u jeho hlavy, a obešed v půlkruhu proti lesu tábor, nenašel nic podezřelého. Ale když se vrátil k ostatním druhům, velbloudi obou Arabů uchýlili se z lesa na pláň. Byl tedy v lese přece dravec.

V tom již zaslechli všichni zřetelné kňučení a bručení nějaké dravé zvěře. Šejk i Omar se mžikem postavili za stromy s napjatými lučišti a s připravenými kopími. „Ukryjte se za stromy," volal šejk, „v této krajině žijí pardáli!"

Pojednou však šejk sklonil lučiště a pravil vesele: „Nemějte strachu, je to medvědí mládě!"

Z lesa se vybatolil nemotorný malý medvídek, který zamířil k naší společnosti, bruče a mlaskaje jazykem.

Františkovi uklouzlo z úst slovo: „Orso (medvěd)." — A vtom již medvídě schoulilo se k nohám světcovým a jevilo velikou radost, když je světec

pohladil. Povero stojící u světce, očenichal medvídě a už byli s medvědem přáteli.

Medvídek však při tom ucítil v sedle velbloudově med a začal se vzpínati po kapse. Tím se Povero trochu rozčilil, ale František jej uchlácholil. Otevřel kapsu sedla a hodil medvědu kus plástve. Medvídek se posadil na zadní nohy a dal se labužnicky do medu. Při tom vzdychal, vrněl a bručel, jako by měl velikou bolest.

Omar, pozoruje malého labužníka, přiblížil se k němu od zadu a přes medvědovu hlavu vzal mu z pracek plástev. — Zahlaholil smích. — Ale medvídě, na pohled nemotorné, se vymrštilo a Omara pronásledovalo. Ač byl Arab obratný, zvíře bylo ještě hbitější. Stále mu bylo v patách a když začalo drápy Omarovi do hajku, hodil medvědovi plástev a udýchán přisedl ke společnosti. Huňáč pak pohodlně dokončil svou hostinu.

„Zdá se mi," pravil šejk, „že blízko oněch včel žijí medvědí rodiny. Jeďme raději, aby nás nenapadla medvědice!"

„Jeďme ve jménu Páně," souhlasil světec a karavana dala se na pochod. Medvěd ovšem, jako by patřil k společnosti, připojil se k průvodu. Všem cestovatelům působilo to zprvu potěšení, potom však šejk pobídl velblouda do klusu, aby medvídku ujeli. Ale huňáč jim ukázal, že již vydrží takový závod. Omar se tedy ohnal po nepohodlném společníku kopím a uhodil zvíře po hřbetě, aby je zaplašil. Leč kňučící a

naříkající medvídek se nedal zahnati, nýbrž uchýlil se pod ochranu Františkovu. Světec, poněkud překvapený tou důvěrou, nevěda jiného východiska, poprosil šejka, aby medvídka přijal do společnosti. A tak huňáč cestoval po boku Františkova Povera a skýtal karavaně mnoho zábavy. Večer pak vždy se uložil k nohám světcovým jako pejsek.

Příštího dne k večeru zastavila se karavana po dvoudenní cestě planinou u pramene vadi ed Dálije, kde přenocovali a občerstvili se křišťálovou vodou. Na pochod nedali se však podél potoka, jenž teče do severní části jezera Genezaretského, nýbrž cestovali po východní straně nevysokého pohoří, přímo na jih, pouští Betsaida, k potoku vadi es-Samak. Báliť se zvědů a vojáků kadiho Nasr-a. Tato krajina slula v době Kristově Perea (t. j. druhá strana). V biblických dobách bydlela zde pokolení Ruben, Gad a půl kmene Manasova.

U potoka vadi es-Samaku ukázal František na velikou step severně od potoka, po níž právě přijeli a vypravoval při malém ohni o zázračném nasycení pěti tisíc mužů, jež pohostil Pán Ježíš pěti chleby a dvěma rybičkami a přece apoštolové nasbírali po hostině dvanáct košů zbylých drobtů.

K večeru za jižního větru se zamračilo a nastala krátká bouře. V noci pršelo a naši poutníci spali pod stany.

Ráno se odebral Omar nahoru podél potoka na lov a bratr Leo šel lovit ryby s medvídkem, neboť

v noci vydatně popršelo. Abu bydji, když osaměli, přisedl k Františkovi a pravil: „Milý Otče, kolik máš velbloudů?“

Světec zpozoroval, že šejka posedla zase zvědavost a odvětil klidně: „Ani jednoho.“

„Kolik máš oslů?“

„Jednoho.“

„Kolik máš ovcí?“

„Jednu“.

„Ach, nešťastný Otče, snad tvůj kefar přepadl nepřátelský kmen?“

„Nikoli.“

„Snad přišel mor na tvá stáda?“

„Nikoli.“

„Kdo tě tedy připravil o tvůj majetek?“

„Nikdo.“

Nastala pomlčka. Ani světec ani šejk neznali pokračování. Šejk mlčel překvapením, světec nevěděl, jak by vysvětlil šejkovi své hmotné postavení.

„Ty jsi tedy imám a žebrák,“ povzdechl si zhluboka Abu bydji.

„Ano, jsem dobrovolný žebrák i moje bratrstvo jest žebravým bratrstvem. Můj otec Petr Bernardóne měl veliký majetek, ale já jsem se ho vzdal a odešel jsem z domova. Zřekl jsem se dobrovolně všeho jmění, abych mohl napodobiti chudý život Isy ben Marrjam, který byl tak chudý, že neměl kam by hlavu složil, ač byl pánem nebe i země. On přijal na sebe chudobu, aby konal pokání za hříchy všeho lid-

stva, jež bylo, žije a bude až do konce světa. Isa stal se chudým též za moje hříchy: proto i já jsem pohrdl vším majetkem z lásky k Ježíši Kristu. Také moji vezíři a bojovníci zřekli se všeho, co jim rodiče nastřádali; opustili domovy a šli do mých chudých duarů, abychom konali pokání za své i cizí hříchy, jakož i abychom následovníkům Krista Ježíše byli příkladem. Totiž aby bohatí a mocní žili skromně, a chudí aby snáze nesli následky své chudoby." — Tak dlouze se rozhovořil František.

Abu bydji dlouho mlčel. Potom však pravil: „Tohle je neslýchané!"

„Nikoli, milý šejku, v církvi Kristově to není neslýchané, neboť skoro před tisícem let to učinil svatý Basil, potom Benedikt a jejich bratrstva. Ti všichni z lásky ke Kristu vzdali se majetku a moci!"

„Ale u moslimů to není známo," děl šejk polohlasitě.

„A přece i v islamských zemích žijí ve velikých střediscích súfiové a derviši, kteří tvoří pro sebe duary a žijí chudě," připomněl světec.

„To se jen zdá, nejsou chudí," opravil světce Abu bydji. „A nečiní to z lásky k Allahovi a k prorokovi, nýbrž pro své pohodlí a moc."

„Víš přece, že nejzbožnější muslim, Al-Zubejr, jemuž přislíbil prorok za živa ráj, zanechal 30—50 milionů dukátů. Abu Darr hlásající, že zlato a stříbro má se obětovati na zbožné účely, byl uvězněn nedaleko Mediny jako kacíř. Mnišstvo islamu je ná-

boženská válka. Súfiové, aspoň někteří, milovali sice ctnosti, ale derviši milují pohodlný a nečinný život. Mnozí z nich, na př. Háladž, byli popraveni jako kacíři. Al Gazáli († 1111) sice učil, že základem islamu jest spojení s Bohem, ale já to nechápu."

„Tím méně pochopíš moje myšlenky a záměry. Také mým cílem je spojení s Bohem, hlavně zapřením vášní tělesných, panovačných a mamonářských a to podle nejdokonalejšího vzoru, Ježíše Krista. Mou další metou jest pak ctnostný život, dobré a záslužné skutky! Spojení s Bohem dosahuje člověk hlavně modlitbou, novozákonní obětí a svatým přijímáním: sjednocením své vůle s vůlí boží."

„Ty a tvoji bojovníci žijete tedy v čistotě, chudobě a poslušnosti, že ano?", hledal potvrzení svých slov šejk.

„Ano."

„Při vousu prorokově, Otče, pověz mi, z čeho tedy žije tvůj duar a tvůj kmen, když nemáš stád?!" doléhal na světce Abu bydji.

„Já pracuji vlastníma rukama a hodlám i budoucně pracovati. A všichni ostatní moji bratři zaměstnávají se prací, která se srovnává s počestností. A kteří neumějí pracovati, ti se tomu učí; ne sice ze žádosti po odměně za práci, ale pro dobrý příklad a potlačení nečinnosti. Pomáháme rolníkům na poli i řemeslníkům při práci. A my klerici vypomáháme kněžím v bohoslužbách. Ale za práci přijímáme jen životní potřeby a potraviny, peněz nepřijímáme. A když

neobdržíme mzdy za práci, utečeme se ke stolu Páně, prosíce o almužnu dům od domu."

„Otče, milý Otče," vykřikl šejk vzrušeně, „to přece uznáš, že takový život není pro tak velikého imáma jako jsi ty! Zanechej takového života! — Víš co?" —

„Co pak?"

„Otče, já ti dám deset velbloudic a jednoho velblouda, dvacet oslic a dva osly, sto ovcí a deset beranů. Založ si v Evropě nebo zde pastviny, buď bohatý, mocný a slavný! Ty toho zasloužíš!"

František byl překvapen touto šlechetností šejkovou a pravil: „Ty jsi šlechetný a štědrý, milý šejku! Ale já nehledám slávy své, jako jí ani Kristus nehledal. Já netoužím po požitcích, bohatství, ani po moci, nýbrž hledám slávy, moci a šíření víry v Ježíše Krista, který mi bude odměnou věčnou."

„Milý Otče, ty jsi učený a víš, co činíš. Ale já tě nechápu. Snad je tvá víra přece jen lepší než moje. Kdybych kterémukoli dervišovi nabídl takové dary, jistě by je s radostí přijal a slíbil by mi všecko na světě. Ty jsi opravdu marabu — světec!"

X. OCHRÁNCI TRŮNU

Mutessarif jerusalemský, Tevfik bej Zenki ben Aksonkor, seděl obřadně na drahocenném divanu v prostorné dvoraně bývalého paláce králů jerusa-

lemských. Stěny síně byly potaženy tapetami, se stropu visel zlatý lustr, okna propouštěla jemnými záclonami odpolední slunce na bohatou sbírku zbraní moslimských i křižáckých, jež visely na stěně v ladném uspořádání. U protější stěny stály ukořistěné vlajky a prapor křižácký, v čele dvorany viselo velmi rozměrné zrcadlo benátské, v němž bylo viděti oponu dveří a každý její záchvěv. Před divanem stál nízký obdélný stůl, na němž ležel mutessarifův handžár v drahocenné pochvě; jílec meče a pochva blýskaly se drahokamy a zlatem.

Mutessarif byl starý válečník, asi padesátník, ostrých rysů ve tváři, bystrých očí a velitelských způsobů. Odsunul na stole nádobu s černou kávou, jež byla tehdy v Palestině známa jen v nejlepších domech, a zatleskal do rukou. Těžká damašská záclona ve dveřích se ihned rozhrnula, vstoupil ohromný černoch v bílé říze, který se vrhl před pánem domu na koberec, dotkl se čelem země, až se stříbrné kroužky v jeho boltcích rozkomíhaly. Leže na tváři, očekával mlčky rozkazů.

„Oznam kadi Nasrovi beji z Césarey, že ho přijímám v slyšení," nařizoval mutessarif, mluvě nářečím berberským, jemuž v Palestině málo rozuměli.

Černoch se vymrštil jako míč a pozpátku opustil síň. Za dveřmi dvorany zaduněly těžké kroky, ozvalo se supání a vzdechy. Černoch vstoupil dovnitř, rozhrnul oběma rukama oponu a ve dveřích objevila se malá, neobyčejně tlustá postava. Jako sud na dře-

věných podstavcích postupoval kadi Nasr bej kačením krokem k divanu. Uklonil se, jak dovedl nejhlouběji, supal jako ježek, obřadně položil pravici na čelo i na prsa a sádelným hlasem pozdravil: „Saalamaleikum! Allah uděl tobě, vznešený a mocný mutessarife, sto let života, dej ti sto manželek a tisíc synů! Tvá pravice ať sto let třímá pevně handžár, ať se tobě koří stokrát sto tisíc věřících Allahových! Tvé poklady ať naplní sto sklepů....".

„Saalam aleikum!" přerušil ho mutessarif, sedě velmi pohodlně na divaně a klada rovněž pravici na čelo i na prsa. „Allah a svatí kalifové udělež tobě všeho, co jsi mi přál, desateronásobně! Jaká byla tvá cesta, ó kadi?" —

„Vznešený vládce tohoto nejslavnějšího vilájetu, zažil jsem cestou nesmírných obtíží. Zdálo se mi, že slunce nyní praží sedmkrát více, než za mých mladých let a že mé tělo obsahuje pouze vodu, neboť jsem zalit potem a mé něžné tělo jest přímo uvařeno! Allah akbar, oč jest příjemnější pobyt pod Hermonem, než ve stínu svatého es Šerifu! Ale z úcty k tobě, miláčku Allahův, nejmoudřejší vládce ze všech správců sultánových vilájetů, poslechl jsem tvého milostivého pozvání a stojím u tvých nohou, abych splnil tvé rozkazy." Tak hovořil kadi, neustále se ukláněje.

Mutessarif pokynul kadimu, aby se posadil po jeho pravici. Nasr bej opřel se rukou o stůl, levici položil na divan, — a jeho tělo dopadlo těžce, ale přece

šťastně na pohovku. Po tom tělocviku vydraly se z prsou kadiho hluboké vzdechy a supání, jeho pravice chopila se cípu haiku, jímž pečlivě utřel svou kulatou tvář i tři podbradky. — Mutessarif potlačil smích a podal hostu hrníček horké kávy. Nasr bej bez odmluvy zdvihl rozměrnou číšku ke rtům a jedním douškem kávu vypil. Mlaskaje rty a jazykem, odsunul hrníček stranou a znova supal jak uštvaný šakal. Mutessarif opět potlačil šotka výsměchu, jenž se mu rozehrál na lících, a zatleskal. Černoch odnesl číšku. Než ještě zmizel za oponou, Tevfik bej mu nařídil: „Spusť obě opony na dveřích, postav se dole u schodů a kdyby sem někdo šel, zdržíš ho tak dlouho, až dám znamení gongem. Kdyby se ti někdo vzepřel, víš, co máš činiti. Nikdo nemá teď ke mně přístupu!“ —

Tevfik bej bez úvodu zahájil poradu: „Jak vypadali ti dva křižáčtí zvědové, ó, kadi?“ —

„Moudrý mutessarife, jeden jest pravý obr, jako sultán Saladin, hlavu nosí poněkud schýlenou na prsa a sílu má jako medvěd hauránský. On asi prohoural chodbu ve zdivu věže césarejské. Allah ví, kde nabral nástroje, neboť prsty se neprohoural z vězení, leč by byl ve spojení s šejtanem. Nebezpečnější však je ten malý, hubený marabu, jenž vypadá jako by nemocný. Oči má hodně krvavé. Oba nosí evropské roucho, přepásané provazem, jenž jest nejlepším poznávacím znamením. Všechno to dal jsem ti, vznešený mutessarife, napsati od abu Hammeda

v dopise, neboť já pro objem své tělesné schránky, jež zvyšuje mou krásu stonásobně,*) nemohu psáti."

„A kam prchli?" tázal se mutessarif.

„Těžko říci! Cestovali do Césarey v evropském šatu a v karavaně neznámého šejka. Když však jsme napadli jeho karavanu, oněch dvou marabů tam nebylo. Ti lotříci se rozdělili na tři skupiny, ale v žádné z nich zvědové nebyli spatřeni. Abu Hammed i Bíhar byli toho mínění, že zvědové prchli s onou karavanou v arabském přestrojení. Ale kterým směrem, nevíme. Podle zprávy Bíharovy unikli do Damašku, neboť šejk oné karavany se podřekl dosti neprozřetelně. Moji lidé také vyzvěděli, že ona karavana putuje do Damašku, Bagdadu, Kerbely a pak do Indie. Ti dva vyzvědači se vydávali za indické učence. Šejk prý se jmenuje Abu bydji, ale takové jméno není v Palestině známo. Snad i to jméno jest nepravé. Pro jistotu jsem ihned vyslal vojsko do Damašku, ale vrátilo se s nepořízenou. Allah spal toho šejka i s vyzvědači v sedmém pekle!" zaklel kadi.

„Mají hedjiny?" zvídal Tevfik bej.

„Ti zrádci mají čtyři hedjiny. Mou Vlaštovku a dva jiné mé hedjiny; onen šejk měl také rychlého dromedára. Lapili též mého hřebce Šamšíra, kterého je mi zvláště líto. Za Vlaštovku jsem dal dvacet dukátů a za Šamšíra patnácte. Ostatní jezdci mají obyčejné dromedáry. — Allah kerim, škoda, přeškoda

*) Na Východě je pokládán tlustý člověk za krásného.

mých hedjinů i hřebce! Jsem oloupen o svá nejlepší zvířata. Celé stádo bych za ně koupil! — Šejtan je spal!"

„Koho?" tázal se mutessarif zlomyslně, „ty tvé hedjiny!?"

„Ó nikoli, slavný mutessarife, nýbrž ty vrahy, lupiče a zrádce, kteří se někde smějí mé bolesti a zlosti", odpověděl kadi, ač chtěl původně mluviti v množném čísle. V poslední chvíli však se rozpomenul, že mutessarifa nesmí v jeho paláci uraziti.

„Z tvého líčení, ó kadi, soudím", prohlásil Tevfik bej, nedbaje Nasrova nářku nad ztrátou velbloudů, „že vyzvědači nepojedou do Bagdadu, nýbrž spíše se pokusí v přestrojení proklouznouti do Akkonu nebo Tiberiasu. Do Jaffy se asi neodváží, neboť musili by jeti Samařím nebo Jerusalemem."

„Pochybuji velice, že proklouznou v evropském šatě, a náš oděv jim pravověřící moslemin neprodá. Ostatně všechny cesty k pobřeží Velikého moře dal jsem střežiti. Mně neuniknou, jsou syny smrti!" chvástal se kadi Nasr.

„To není zcela jisté," rozumoval mutessarif. „Snad jim oni neznámí, z kmene nejspíše vyvržení Arabové oděv půjčili nebo koupili. Anebo si sami náš oděv vyčarovali. Tito zvědové jsou totiž zázrační lidé, ohromní fakiři, kteří provádějí takové kousky, že jich naši lidé nedovedou. Jsou to však též nejslavnější hekimové, kteří léčí i malomocenství a zahánějí kobylky. Snad je doprovázejí oni fel-

lahové, jež uzdravili v Samařsku. Tito fakirové dovedou uhranouti každého tak, že zemře. Ten obr prý zabil lva. To přec obyčejný člověk nedovede!" rozhovořil se mutessarif.

Kulatá tvář kadiho se prodloužila. Ve svém srdci děkoval Allahovi, že zvědové ho neuhranuli, když je v Césarei vyslýchal, a že zůstal na živu. Ohromen těmi zprávami o vyzvědačích, tázal se kadi znova: „Šlechetný správče vilájetu, kdopak ti to pověděl?"

„Mám oddané lidi, kteří chodí po vilájetu, ba i do Egypta a přinášejí mi zprávy. — Pohleď, kdybys ty křižácké vyzvědače zajal, oni tvé lidi — zachce-li se těmto fakirům — povraždí pohledem. Boj proti nim je nerovný a předem prohraný. Dovedou-li nemoc zahnati, zajisté ji umějí na člověka poslati. Myslím, že nestojíš o malomocenství..." zažertoval krutě Tevfik bej.

Kadi Nasr bej vytřeštil oči, otevřel ústa, vztáhl všech deset prstů před sebe jako na obranu a vykřikl zděšeným hlasem: „Allah nás chraň od devítiocasého šejtana a od malomocenství."

„Chceš-li ony vyzvědače zahubiti, dej je probodnouti od zadu, aby útočníků neviděli, nebo dej je zabíti ve spánku. Jinak jim nelze ublížiti," radil mutessarif.

Kadi přemítal chvíli o těch slovech a prosil v duchu Allaha, aby se s mnichy nikdy nesetkal, neboť bál se pomsty za baštonádu, již jim dal vysázeti. Ale

na oko dělal hrdinu a pravil: „Jsou opravdu tak nebezpečni?“

„Nebezpečnější, než tušíš. Poslyš jen, příteli, co mi moji zvědové přinesli z Egypta. Dne 15. srpna utrpěli křižáci, vylákaní do pouště sultanem Meledinem, jemuž Allah dopřej světla rozumu, velikou porážku. Šest tisíc křižáků zůstalo na bojišti. Jen řádoví rytíři pod vedením Jana z Brienne, bratra bývalého krále jerusalemského, umožnili ústup křižáků do opevněného tábora. Jinak měla býti egyptská válka již rozhodnuta a nesmírná kořist byla by v rukou moslimů.“

Kadi se trochu zarazil při slovech mutessarifových, když přál sultánovi osvícení rozumu, neboť byl přesvědčen, že nástupce prorokův a jeho vtělení má světla nadbytek, ale neměl kdy ta divná slova domysliti, pročež zmohl se jen na poznámku: „To jsou potěšující zprávy. Allah uděl Meledinovi slavného vítězství a hojné kořisti!“

„O tom se zmiňuji jen mimochodem,“ pravil nevrlým hlasem Tevfik bej. „Hlavními osobami mého líčení jsou ti dva vyzvědači a fakiři. Příštího dne oba marabové se objevili na pláni před táborem Meledinovým. Podle došlých zpráv doprovázel toho malého fakira jiný marabu, zvaný Illuminát, nikoli ten obr, jenž s ním cestuje nyní. Naši stateční vojáci je zbili a odvedli živé do tábora, když neustále volali „Sultano, sultano“. Vojáci chtěli si vybrati po zlatém byzantském, jejž sultán vypsal na hlavu kaž-

dého lapeného křesťana. Tak byli marabové přivedeni v okovech do stanu sultánova, jemuž Allah dopřej tisíc let života a vládu nad celým světem." Ta poslední slova mutessarif pronesl potupným přízvukem a s úšklebkem.

Kadi se zarazil a při těch slovech mráz mu přeběhl po zádech. Zmateně mlčel, neuměje si vysvětliti posměchu mutessarifova. Začal tušiti, že se tam odehraje něco hrozného. Takový pošklebek proti sultánovi volal po trestu smrti. Ale trest by stihl nejen řečníka, nýbrž i posluchače. Kadi se schoulil bezradně na pohovce, neboť nevěděl, je-li řeč mutessarifova léčkou na kadiho, nebo šílenou odvahou mluvčího. Od té chvíle viděl v každém slově Tevfika beje nástrahu na svůj drahý život. Cítě upřené na sebe zraky mutessarifovy, pronesl jen nevinnou poznámku: „Totě podivné, že jich vojáci hned nezabili."

„Nediv se tomu, jsou to marabi a fakirové!" rozohňoval se hostitel. „Sultán vida je vyzáblé, neozbrojené, se zarazil a pátral, chtějí-li přijmouti víru Mohamedovu. — ‚Nikoliv,' pravili oni, ‚nepřišli jsme, abychom se stali Saracény, nýbrž nás posílá sám Bůh, abychom ukázali tobě a tvému lidu pravou cestu k spáse, pakli ovšem popřejete sluchu našim slovům. Buďte ujištěni, zemřete-li ve svém náboženství, zahynete věčně v džeheně. Jdeme vás zachránit! Vyslechnete-li naše slova, pak vám u přítomnosti nejmoudřejších mužů celé vaší říše doká-

žeme, že v bludném učení Mohamedově zahynete na věky!"

„To jest snad chavadit, mocný mutessarife, nikoli skutečnost," ozval se kadi, příjemně se usmívaje.

„Nikoli, kadi, vše jest věrná pravda! Sultán Meledin lpěl na rtech obou smělých řečníků. Když domluvili, pravil jim neobyčejně mírně a blahosklonně: ‚Jsem hotov naslouchati všemu tomu, co mně chcete sděliti, ale jen v přítomnosti našich nejvyšších kněží'. — ‚Souhlasíme,' prohlásili marabové. ‚Dej tedy povolati své nejvyšší kněze a dvořany, abychom ihned začali!' — Zanedlouho přišli pozvaní do stanu sultánova a Meledin je poučil, proč je dal povolati. Marabové prý se nabízejí dokázati, že víra Mohamedova jest nepravá a že vyznavači islamu přijdou do džeheny. — ‚Pane náš, zástupce Mohamedův', zvolali zděšeným hlasem kněží i rádcové sultánovi, tys nadějí zákona Allahova, jejž máš zachovávati! Pročež jménem Mohameda tobě poroučíme, abys nedopřával sluchu těmto smělcům, nýbrž dej jim srazit hlavy. My nebudeme naslouchati slovům těchto djaurů, neboť náš zákon nám to zakazuje. Proto, zástupce proroka Mohameda, ti radíme, dej je bez váhání popravit!'" — —

„To jest neslýchané, hrozné," chytl se za hlavu kadi, až se mu turban posunul na stranu. „Takové počínání hraničí s šílenstvím. To mohli podniknouti jen křesťanští marabi, kteří mají lék proti smrti. Jinak to nelze vysvětliti."

Mutessarif pokračoval: „Všichni kněží a rádcové sultánovi opustili rozhořčeně Meledinův stan, jen rozčilený nejvyšší kněz, šejk ul islam, zůstal. Po odchodu dvořanů, kazilů (soudců zákona), muftiů (profesorů) a imámů (kněží) pravil Meledin oběma marabům: ‚Vězte, že náš zákon mi velí, abych vás utratil. Leč pro vaši statečnost nebudu se říditi zákonem, neboť byla by to špatná odměna za to, že jste nasadili život za naši spásu. Tedy mluv, já poslouchám!' Meledin se posadil pohodlně na divan a marabové stáli před ním. Ten menší fakir, jmenují ho Francesko, mluvil s velikým zápalem o Bohu jednom v Trojici, o Ježíši Kristu, vykupiteli světa, o jeho církvi a ctnostném životě. Sultán se nejdříve nudil, ale potom napjatě poslouchal a byl velmi dojat. Mužná neohroženost, nadlidská obětavost marabů, jíž byl svědkem, překonaly Meledinovu tvrdou duši a naklonily ho k zbabělosti. Zkrátka marabi mu učarovali....“

„Allah akbar! Allah kerim!“ vzdechl kadi, slyše urážku jeho veličenstva sultána. Pohladil si krk, jako by tam již cítil zelenou šňůru, kterou posílá sultán zrádcům, jakožto rozsudek smrti.

„Nelekej se, kadi, uslyšíš ještě horší věci,“ dráždil kadiho mutessarif. „Se sultánem stala se veliká změna, jež později všechny dvořany i kněze naplnila spravedlivým hněvem a úžasem. Marabové Meledinovi učarovali. Družina sultánova se těšila na popravu těch rouhačů — ale stalo se něco neslýcha-

ného a nemožného. Sultán požádal obou marabů, aby u něho několik dní pobyli a vyučovali jej víře křesťanského rajachu (stáda). Chápeš, ó, kadi, dosah toho jednání?"

„Vznešený mutessarife, odkud to víš, když se vše odehrálo v zátiší sultánova stanu beze svědků?" dotazoval se zděšený kadi, boje se pochybovati o pravdivosti slov svého hostitele i poslouchati urážky veličenstva.

„Zvědavé komorníky má i sultán," zasmál se drsně mutessarif. A hned jako mladík se vzchopil s divanu, neslyšným krokem zamířil k oponě dveří, prudce ji rozhodil a vyšel na chodbu... Za několik minut vstoupil klidně do dvorany a pokračoval: „Sultán Meledin vypsal na hlavu každého djaura byzantský zlatý — a sám dva křesťanské maraby ve stanu přechovává a učí se od nich křesťanské víře. Sultán, vtělení Mohameda i Allaha, stává se zrádcem Allaha i jeho vyslance Mohameda. Rci, nezasluhuje zelené šňůry? — Nebyl by to záslužný čin, kdyby mu kterýkoli pravověřící muslim vrazil damascénku do srdce?!" — —

„Allah il Allah," vykřikl kadi zděšeně, „mocný mutessarife, měj slitování s mým sluchem, šetři mé pravověřící duše, smiluj se nad mým ohroženým životem, jenž se vždy vyznamenával pravověrností k Mohamedovi a věrností k sultánovi!" Kadi položil obě ruce na prsa a svíjel se na divanu jako had.

„Životem jsi propadl již tehdy, když jsi propustil ty dva křesťanské maraby z vězení v Césarei," drtil kadiho mutessarif.

„Při vousu prorokově a všech svatých kalifů, při posvátných kamenech v Mekce i v Jerusalemě přisahám, že jsem jich nepropustil, nýbrž že sami unikli svými čáry a kejklemi a že jsem je dal ihned pronásledovati. Mám na to svědky," zapřisahal se kadi, stíraje studený pot s tváře.

„Neplač a nevytáčej se, tvoji svědci nejsou věrohodní, nýbrž slyš ještě horší věci!" pravil neúprosný Tevfik bej.

„Allah akbar, nechci nic slyšeti! Allah mne chraň všech sultánů, mutessarifů i marabů, kteří ukládají o můj krk a chtějí zahubiti můj život! Sám šejtan mě sem poslal," úpěl kadi.

„Jen nezoufej předčasně a poslouchej! — Sultán vyzval ony dva maraby, aby zůstali trvale u něho i u jeho poddaných. Onen malý fakir ihned svolil a děl: ‚Kdybyste kolísali mezi pravou, to jest křesťanskou věrou, a mezi bludnými názory Mohamedovými, jsem ochoten podrobiti se zkoušce ohněm. Podle té zkoušky, ó, sultáne, poznáš, na čí straně je pravda.'

Sultán však pravil: ‚Pochybuji velice, že by některý z našich kněží měl odvahu jíti do ohně, kráčeti po žhavém železe, státi na hořící hranici, nebo vůbec něco nepříjemného snésti pro víru Mohamedovu.' — Sultán prý se pohrdlivě usmál a očima

ukázal na nejvyššího kněze, který při těch slovech rychle opustil stan. —

Vida však Meledinův posměšek, ve dveřích se nejvyšší kněz obrátil a vzrušeným hlasem volal: ‚Allah il Allah Muhamed rasul Allah! Není Boha kromě Allaha a Mohamed jest jeho vyslanec! — Důkazy nejsou nic, věda není nic, zázraky nejsou nic, zkouška ohněm není nic. Ale všecko jest víra! — Kdyby tito blázni tisíckrát dokázali, že Islam je bludný, přece musíme věřiti! — Kdyby proměnili arabskou poušť v jezero, kdyby zastavili slunce, kdyby jediným pohledem zabili celý tábor našich nebo jejich vojáků, kdyby svět vyšinuli z kolejí, neotřesou naší věrou v Allaha! To by všecko nic nebylo, nýbrž byl by to jen prostý kismet, nezměnitelný osud! — Pamatuj, ó, sultáne, na sedmnáctou suru, na verš devadesátý, kde se praví: Vpravdě kdyby se lidé i džinnové spojili, aby vytvořili koran, jako je tento — náš moslimský, — nic by nedokázali, ani kdyby jedni druhým pomáhali! — Sultáne, nezabiješ-li těchto svůdců, je pro tebe osmý džannet (nebe) zavřený! La iláha illa-l-láhu! Není Boha mimo Allaha!‘ Po těch slovech opustil nejvyšší kněz stan Meledinův. — —

Ta slova nezůstala na sultána bez vlivu. Dlouho mlčel a úporně přemýšlel. Potom rozumoval: ‚Isa ben Marrjam se obětoval na kříži, Mohamed nikoli. — Ježíš žil svatě, Mohamed nikoli. — Ježíš doporučoval badání v starých svatých knihách, odvolával se

na ně, žil svatě, konal zázraky, žádal rozumnou víru i jednání, nežádal nemožností, nařizoval milovati nade vše Boha, potom sebe a bližního, žádal vše zkoušeti a nejlepší podržeti... V nebi, jež jest odměnou zbožného života, lidé se tam nežení ani nevdávají, jsou jako andělé, nýbrž požívají samého Boha, který oblaží spasené nejušlechtilejšími slastmi, vznikajícími z patření na Boha, bytost nejkrásnější, nejdokonalejší a nejlepší. — Mohamed šířil víru mečem, Mohamed zakazuje badání, odměňuje na světě i na věčnosti jen požitky tělesnými. — Oč jest Ježíš Kristus vznešenější, vyšší, mravnější, spravedlnější a božštější! Zázraky, mravnost, vzdělání, spása — nejsou slepý kismet! Kde pak byla by spravedlnost?'

Když se Meledin podíval na mnichy, onen malý marabu oslovil opět sultána, řka: ‚Sultáne, slíbíš-li mi, že se ty i tvoji národové obrátíte k pravé víře v Ježíše Krista, samojediný vystoupím na zapálenou hranici. Pakli mě plameny pohltí, přičítej to mé hříšnosti. Když však vyjdu z plamenů bez pohromy, budiž ti to důkazem, že Ježíš Kristus jest jediným a pravým Bohem a Spasitelem světa.' —

Sultán neodpověděl. Jeho zraky bloudily zamyšleně po stěnách bohatě vyzdobeného stanu, až sklouzly na postavu hubeného mnicha, který byl přioděn hrubým rouchem, bos, maje hlavu nepokrytou. V obličeji zračila se přísnost života. Ale jeho oči planuly divným žárem, jejž zvyšovala ještě oční nemoc. Meledin si pomyslil: ‚Ty jsi hrdina, ale

tvůj zrak svědčí neklamně o tom, že jsi vášnivec. Tvé vášně jsou asi ušlechtilé, zapřažené do služeb Isy ben Marrjam, ale snad neprošly ještě ohněm pokušení, ještě se snad neosvědčily v blízké příležitosti, nejsou dosud pravou a vyzkoušenou ctností.'

Vtom šlehl z očí sultánových vítězný pohled, jenž svědčil o novém rozhodnutí. Meledin si změřil též druhého mnicha, Illuminát se jmenoval, ale viděl v něm jen obyčejného člověka, který nestál za duševní rozbor, a trochu pohrdlivě stáhl nad ním rty. Nakonec pravil: ‚Sečkejte zde do mého příchodu!'

Meledin rozhrnul těžkou záclonu, vstoupil do stanové přilehlé komnaty, v níž spával, potom zašel ještě dále a povolal svého komorníka, jemuž udělil několik rozkazů, a vešel do posledního a největšího stanu. Zatím eunuch se odebral k mnichům a oznámil bratru Illuminátovi, aby jej následoval. Ale František rozhodl, že Illuminát nesmí opustiti toho místa, až dovolí sultán Meledin. Zklamaný komorník se tedy vzdálil do svého pokoje. Mniši již neměli pout a posadili se podle východního zvyku na koberec, vyčkávajíce příchodu sultánova. S počátku myslili na svůj misionářský úkol, potom se tiše modlili.

Po drahné chvíli vstoupil neslyšně Meledin do stanu a za ním komorník Selim. Sultán vyzval lámanou italštinou bratra Illuminátа, aby šel s eunuchem do jiného stanu, kde prý ho čeká milé překvapení. František rád svolil, neboť znal učenost

a prozíravost Illuminátovu. Doufal, že zapůsobí na vezíry a na muslimské kněze, aby se odřekli bludů Mohamedových. Srdečně se s ním rozloučil a při odchodu mu požehnal.

Sultán s Františkem osaměl. Světec se domníval, že Meledin chce s ním mluviti beze svědků, ale zklamal se, neboť sultán prohlásil, že jde k večeři. František prý má na něj posečkati. Vyznamenal jej tím, že mu nabídl svůj vlastní divan. — Pomalu se šeřilo. Ruch tábora ustával. —

Bratr Illuminát, provázen komorníkem, byl uveden do stanu nejvyššího kněze, šejka ulema, který jej přijal velmi nevlídně. Na tázavý pohled ulemův komorník vyřídil šejkovi vzkaz sultánův, a hned se postavení bratra Illuminála změnilo. Velekněz Ibn Daud nabídl Illuminátovi divan, zatleskal do dlaní a poručil sluhovi přinésti tučnou večeři. Sám však se posadil stranou a nejedl, nýbrž pozoroval hladového mnicha, jak mu chutná. Komorník odešel. Místo něho však vstoupil do stanu jiný muž, který se Illuminála otázal, jak mu chutnalo. Mnich, jenž od rána ničeho nepožil, odpověděl, že výborně.

Šejk ulema promluvil arabsky a tlumočník děl Illuminátovi: ‚Takové jídlo mohl bys míti každého dne, kdybys chtěl.'

Mnich však odmítl: ‚Nač mi vybraných pokrmů a nápojů, když mi stačí kousek durrhové placky a pohár vody? Kdybych ztučněl, také bych zlenivěl!'

‚Ale jak dlouho vydržíš při nedostatečné stravě? — Za krátko zemřeš a tvé zkušenosti půjdou s tebou do hrobu. Kdybys lépe stoloval, déle bys žil a víc vykonal.'

‚Již patnácte let tak žiji a nepozoruji na sobě ochablosti. Stále si myslím, že bych měl své tělo ještě více krotit postem. V tom je mi vzorem bratr František, který zahání chuť k jídlu popelem, jejž sype do pokrmů.'

‚Co z toho máte? — To je nerozumné a zdraví škodlivé.'

‚Je to přece rozumné, neboť postem jest duch skromnější a vůle se nakloňuje spíše k pobožnosti a k důvěře v Boha.'

Šejk ulema něco promluvil a mávl odmítavě rukou. Potom skrze tlumočníka pravil: ‚Tvůj zakladatel František není z vyššího rodu, není vzdělanější, není ctnostnější než ty. A přece on je tvým pánem a ty jeho sluhou! — Kdybys měl odvahu, mohl bys býti velikým pánem, i zde u nás!'

‚A proč bych měl býti mocným, když jsem šťasten jako poddaný? — Nač se trápiti starostmi o jiné, když má duše vyžaduje celé mé péče, abych nesešel s dobré cesty?! — Nestojím o moc, panství, ani o slávu, neboť Pán Ježíš stal se pro mne chudým. Mocní lidé mají mnoho nesnází a snadno hřešívají. Já chci býti chudý jako Ježíš, syn Marie.'

Zatím přinášel služebník do stanu zlaté nádoby, poháry s vínem, měšec zlatých dukátů a pokládal

vše na nízký stolek před bratra Illuminátа. Tlumočník pak mu pravil: ‚Toto zlato bude tvé, když odložíš tu halenu, sandály a přioděješ se turbanem a hajkem. Za zlato si opatříš veliký majetek, který ti otevře bránu ke všem požitkům, jež skýtá širý svět. Nebuď bloudem, život je krátký!‘

Illuminát se zahleděl na mluvčího a pak na šejka ulemu a řekl: ‚Mým požitkem a největším štěstím jest služba boží a hlásání evangelia Kristova, který blahoslavil chudé, plačící, trpící a lidi čistého srdce. Život nekončí smrtí, nýbrž teprve začíná. Nynější doba jest jen průpravou pro život budoucí, pro život nesmrtelný. Těch několik let, co zde žiji, nepokálím neřestí!‘

Šejk ulema vyskočil s pohovky s výkřikem: ‚Ty jsi blázen a tvé náboženství jest šílenstvím!‘

Mnich povstal současně a pravil přísně: ‚Váš Mohamed jest největším škůdcem lidstva, poněvadž je strhuje k nejnižším vášním! Ty jsi ubožák a nešťastni jsou všichni, kdož tebe poslouchají!‘

‚Avanti!‘ vykřikl šejk ulema italsky, sáhl po dýce v širokém pasu a zajíkaje se vztekem hrozil: ‚Kdyby tebe, padouchu, nechránil sultán, tato dýka by zavřela tvá sprostá ústa na věky! Táhni mi s očí!‘ —

Bratr Illuminát dopadl těžce na zemi před stanem ulemovým. Rozhlédnuv se, spatřil v dálce za stany oheň, ale nešel tam, jsa pevně přesvědčen, že z těchto lidí nikoho Kristu nezíská. Dlouho bloudil

spícím táborem, k ránu pak tvrdě usnul v zátiší stanu. Teprve ruch tábora jej probudil...

Zatím František seděl ve stanu sultánově a vzpomínal na bratra Illumináta. Všude bylo již ticho, neboť noc pomalu rozprostírala křídla nad muslimským táborem, jenž se ukonejšil a ztichl. Lidské hlasy zanikly za oponami stanů, ustal ryk dobytka, ztichl třesk zbraní. Sladký nóm (spánek) objal do své hebké náruče všechno živoucí.

Pojednou se tiše odsunula opona, skrze niž odešel sultán, a do stanu tiše vklouzla neobyčejně sličná děva, nesouc rozžatou svíci na zlatém svícnu. ‚Buona sera!' řekla na pozdrav v italském jazyku. Její hlavu chránil průsvitný závoj, s ramenou splývala volně bílá říza. Když stavěla svícen na nízký stolek před Františka, zaleskly se na jejím bílém rameni náramky, na prstech četné prsteny.

‚Buona sera,' přál jí dobrého večera překvapený František polohlasem.

Dívka se vzdálila a po chvíli přinesla světci na velkém podnosu večeři.

‚Abuna, mocný sultán Meledin, jemuž dopřej Allah tisíc let života, posílá ti občerstvení,' splynulo jako hudba s jejích rtů.

František sklopil oči a poděkoval: ‚Mille grazie, la mia figlia! Tisíceré díky, milá dcero!'

‚Otče, jez a občerstvi se, takových pokrmů požívá sám sultán,' vybízela světce Sulejka. Každý pokrm přinesla zvlášť, nakonec postavila na stůl

zlatý pohár s vínem. František pomalu jedl ze všech pokrmů, jež mu předkládala, zahájiv a též ukončiv večeři modlitbou. Po jídle pozdvihl k ústům pohár a ukojil svou žízeň.

‚Abuna', žvatlala zatím dívka v lahodné italštině, ‚ty jsi hrdina. Takového činu by se neodvážil ani jediný náš kněz. O tobě mluví celý tábor s úžasem, ty jsi hrdinou dne!'

František na její lichotky neodpověděl, jen se skromně zeptal: ‚Milá dcero, kde ses naučila italsky?'

‚Bydlila jsem s rodiči v Alexandrii a tam jsem se přiučila jazyku italskému. — Otče, když jsem skryta za oponou, slyšela tebe mluviti před sultánem, byla jsem přímo okouzlena tvým vystoupením, hlasem, tvou učeností a celým zjevem. V tobě má Isa ben Marrjam velikého a neohroženého hlasatele. Byla jsem tvými slovy tak nadšena, že jsem zatoužila po učení Kristově. Isa jest krásný, slyšela jsem již o něm. Nejpříjemnější na něm jest, že se ujímal žen, kdežto Mohamed ženy snížil na otrokyně. — Abuna, chtěl bys mě vyučovati víře Kristově?' —

‚S radostí, milá dcero! — Tvá krásná slova a touha po Kristu zahnala mou nedůvěru k tobě. Jak pak se jmenuješ?' navázal řeč František.

‚Jsem Sulejka, dcera mutessarifa egyptského, který dlí mezi vůdci sultánovými.'

‚Milá Sulejko, dovol, abych tě od nynějška jmenoval sestrou v Kristu!'

‚S radostí, milý bratře Františku!' svolovala dívka s jemnou poklonou. ‚Ach, jak mě blaží, že mne seznámíš s Kristem právě ty, kterého ctí králové a sám sultán. Tvá postava není sice bohatýrská, jako evropských válečníků, ale tvůj duch zastiňuje činy největších reků.'

František mlčel, přičila se mu každá lichotka a v rozpacích se napil vína. Dívka dolila opět pohár z koženého měchu, posadila se k Františkovi na pohovku a pravila: ‚Otče, vlastně bratře Františku, obdivuji se tvé trpělivosti. Hle, tato modrá boule působí ti jistě velikou bolest. Naši vojáci jsou hrubí a neurvalí; vím, že vás zbili a zkrváceli.' Při těch slovech svou něžnou navoněnou rukou pohladila zraněné čelo Františkovo. ‚Bratře, přinesu ti balsámu, abys tolik netrpěl.'

‚Děkuji ti, milá sestro, nejsem tak choulostivý. A pak chci zůstati hrdinou až do konce. — Prosím tě, milá sestro, posaď se jinam, já nejsem zvyklý na ženskou obsluhu. Sám sobě jsem pánem i služebníkem!'

‚Bratře, ty mnou pohrdáš, ale já nejsem špatná, ani hříšná! Nebuď přísnější než sám Isa ben Marrjam,' ohradila se s výčitkou krásná dívka.

‚Milá sestro, já nehledám pohodlí, nepočítám ran, nezapisuji si zásluh. Jsem vojínem Kristovým, jsem připraven na větší rány i na smrt! Tebou nepohrdám, neboť pro tebe mám dosud jiné měřítko, než pro jiné ženy Východu.' —

‚Tedy přece tě naplňuje útěchou moje účast, mé porozumění pro tvé práce, oběti a strádání. — Chtěla bych ti vynahraditi bolesti, jež ti způsobili naši vojáci. Mám však na mysli všechno nepohodlí na tvé misionářské cestě, útrapy na lodi a na poušti.‘

František seděl se schýlenou hlavou, dívaje se na špičky svých sandálů, v rukou přebíral v rozpacích a v pochybnostech zrnka růžence. — Mlčel.

‚Milý bratře, chtěla bych ti dáti náhradu za všechny oběti a sebezápor tvého apoštolského života. — Zasluhuješ oddechu, tvé síly jsou vyčerpány. — Zde, pij, ještě mám vína s dostatek!‘

‚Děkuji, milá sestro, již nebudu píti, žízeň jsem dokonale uhasil,‘ řekl světec polohlasem. Ani pohledem nezavadil o Sulejku, jež seděla stále vedle něho.

‚Milý bratře, chtěla bych zpříjemniti chvíle tvého oddechu. Tvůj přísný život a tvá práce tě ztravuje; dopřej si jednou trochu pohodlí a požitku, učiň v tom neustálém chvatu přestávku! Šetři se!‘ —

‚Jsi na omylu, že jsem příliš strohý a pracovitý. Měl bych býti horlivější ve službě boží!‘ ozval se nesměle František.

‚Milý bratře, ale odpočinku si můžeš přece dopřáti. Chci ti dáti odměnu za všechny oběti a strádání. Rci mi jak, jsem ochotna podstoupiti vše. Nehledím na národnost, víru, předsudky. Nebojím se úsudku veřejného mínění, nelekám se následků svého počínání. — Jsi-li ty hrdina, jsem rekyní též

já. Jsme spřízněné duše, jež svedl sám osud'. Při těch slovech uchopila svýma něžnýma dlaněma ruce Františkovy, přitiskla je na svá prsa, a světec pocítil tíži její hlavy na svém levém rameni.

František švižně povstal a pevným hlasem, jenž se jemu samému zdál cizím, pravil: ‚Sulejko, děkuji ti za obsluhu a prosím tě, opusť mně, neboť očekávám příchodu sultána Meledina, který chce se mnou soukromě mluviti.' —

Dívka povstala též z divanu, vznešeně vzpřímila své ladné tělo a odvětila: ‚Mocný sultán již sem nepřijde. Dal mi tě na starost, abych pečovala o tvé občerstvení a nocleh. Nesmím tebe opustiti!'

‚V tom případě tedy odejdu z tohoto stanu a odeberu se na odpočinek,' rozhodl světec.

‚Velmi správně,' podotkla dívka. — ‚Já tě na rozkaz sultánův doprovodím do ložnice, již jsem co nejpečlivěji připravila, aby ses alespoň jednou pohodlně vyspal a si odpočinul. Jsou tam jemné tygří kožišiny, hedvábné pokrývky a jemná síť proti komárům. — Ani sultán nemá hebčího lože. Bratře, pojď!'

František klopil stále oči a vždy větší přísnost se mu usazovala v očích, na čele a kolem úst. Potom povznesl zraku k dívčině tváři a pravil: ‚Já spávám doma i na cestách pouze na zemi, obyčejně pod širým nebem. Děkuji sultánovi a také tobě za velikou péči o pohodlný nocleh, ale zůstanu svému zvyku věren i tentokráte a vyspím se venku. Zde bych neusnul.' Po těch slovech šel k oponě stanu.

Překvapená Sulejka následovala světce k východu, chopila se jeho rukávu a prohlásila: ‚Jsi-li ty hrdina, jsem rekyní též já! Budu nad tebou bdíti venku, v šeru chladné noci.' Oba vyšli ze stanu do tábora.

Kolem sultánova stanu rozkládalo se značně veliké náměstí, uprostřed něhož planula ohromná hranice dříví. Plameny osvěcovaly náměstí a též sultánův stan. Na nebi zářily veliké hvězdy, neboť byla poslední čtvrť měsíce. Tábor odpočíval, všude bylo ticho. Na západním nebi se rýsovaly hradby města Damietty. Nad temný obzor města tryskaly vysoko k obloze štíty minaretů jako vykřičníky. Od země zdvíhaly se výpary lidských těl a zápach ze stád dobytka. Bylo bezvětří a chladno.

‚Bratře, já se bojím a je mi zima,' ozvala se dívka a vsunula svou ruku pod páži Františkovu.

Světec marně se namáhal tu pijavici lidské ruky střásti a řekl: ‚Brzy se ohřeješ.'

‚Bratře Františku, těším se nesmírně na zítřejší vyučování o Kristu. Hodiny s tebou prožité budou mi nezapomenutelné. Tvá přítomnost mě plní rozkoší. Ty jsi docela jiný muž, než všichni ostatní. Tvé ochraně bych se svěřila i uprostřed široké pouště,' šeptala polohlasem Sulejka.

‚Ano, zítra, zítra započne vyučování,' povzdechl František, ‚nenastane-li již dnes rozčarování.'

Světec se Sulejkou kráčel přímo k planoucí hranici. Když se přiblížil k ohni až příliš nebezpečně, dívka uvolnila Františkovo rámě a uskočila daleko

od ohně. Světec se sotva znatelně pousmál a nohou rozhrabal žhoucí oharky široko po zemi.

‚Co to činíš, bratře?' tázala se dívka.

‚Připravuji si lože,' odvětil světec.

Dívka se hlasitě zasmála a chychtajíc se chvíli, poznamenala: ‚Bratře, ty žertuješ.' —

‚Nikdy jsem nemluvil vážněji než teď,' ozvalo se z úst Františkových, který poklekl do silně podestlané vrstvy žhavého uhlí a položil se jak dlouhý tak široký do horoucího lože.

‚Sestro Sulejko,' ozval se italský Záhoř, ‚chceš-li mě po celou noc hlídati, posaď se buď k mé hlavě nebo k mým nohám, podestlaného uhlí jest dost, nebude ti zima.'

‚Allah il Allah,' zvolala užaslá Sulejka. ‚Bratře, ty jsi blázen nebo čarodějník,' křičela znova dívčina, zatím co její vyboulené oči pronikavě patřily na Františkovo roucho, kdy vzplane žhavými plameny.

‚Jsem blázen pro Krista, jemuž chci získati všechny moslemíny i tebe, nešťastnice,' ozval se světec.

‚Ty si děláš ze mne blázna,' odtušila Sulejka změněným, zlostným hlasem, marně čekajíc na vyšlehnutí plamenů. Světec ležel v uhlí pohodlně, jako v sultánově posteli, jeho hlas zněl jasně s přídechem nanejvýš spokojeného člověka, když pravil: ‚Mluvím uctivě s každým, jak se sluší; tvé ucho nepostřehlo z mých úst ani jediné urážky.' —

Jestliže František doufal, že dívku napraví a obrátí ke Kristu, byl ze svého omylu a ze své shovívavosti

vyléčen těmito Sulejčinými slovy: ‚Ty fariseji, ty jsi se mnou sehrál krutý žert! Ale počkej, to se ti nevyplatí! Já tě znemožním u sultána. Teprv pod šibenicí poznáš, jak se mstí zhrzená Sulejka!' —

‚Jednej podle svého svědomí,' ozval se František.

‚Ty svůdce, já tě obžaluji u kardinála v křižáckém táboře, zničím tebe i tvůj řád! — Celý svět musí zvěděti, jaký jsi farisej a chlípník!' —

‚Máš-li proti mně stížnost, dovolej se spravedlnosti u koho chceš,' svoloval František.

‚Ty podvodníku, já tě obviním dopisem u vašeho bílého Otce v Římě a budu trvat na tom, aby tvoji bratří byli doživotně uvězněni. Ty beztak odtud živý neodejdeš,' soptila Sulejka.

‚Milá sestro, vyřiď bílému Otci můj pozdrav a projev úcty,' žádal světec.

‚Ty kejklíři, přestaň žertovati; já tě zabiji, jak prašivého šakala,' sípala dívka vztekem. Její ruka se svezla k štíhlému pasu, vylovila odtamtud úzkou, dlouhou dýku, obratně chopila ukazováčkem a palcem její hrot, zacílila několikrát a mrštila dýkou po hlavě Františkově. Dýka sykla vzduchem a zaryla se do žhavého uhlí u samé hlavy světcovy.

‚Šejtan tě spal v devátém pekle,' zaklela něžná Sulejka a utíkala křepkým krokem k stanu sultánovu. — Od té chvíle jí světec již nikdy nespatřil...

Druhého dne zrána nastala sháňka po obou mniších. Vojáci nalezli je spící. František spal klidně u vyhaslé hranice. Illuminát ve stínu stanu. Dovedli

je do stanu sultánova. František vzpomínal na včerejší dobrodružství jako na sen, bratr Illuminát však byl si vědom, že urazil víru Mohamedovu. Oba zasmušile čekali budoucích věcí. František měl pocit, jako by mu kynula koruna mučednická; lekal se jí, a přece po ní toužil.

Z těch myšlenek vyrušil je příchod sultána Meledina. Oba mniši povstali a hluboce se poklonili, neboť výraz tváře sultánovy nevěštil nic dobrého. A přece i on se zlehka uklonil, položil pravici na čelo i na prsa a pozdravil: ‚Saalam alejkum!' — Jeho tvář se poněkud vyjasnila. Posadiv se na pohovku, vybídl mnichy, aby zaujali místo po jeho pravici a levici. Tím se mniši uklidnili.

Po dlouhé pomlčce zahájil sultán rozmluvu: ‚Bratře Františku, rád bych přijal víru Kristovu, ale nyní si netroufám. Kdyby to zvěděli moji poddaní, zabili by mne, tebe i tvé druhy, kteří meškají v Egyptě a v Palestině. A poněvadž máš vykonati ještě mnohý dobrý skutek a mne čeká vyřízení mnoha důležitých záležitostí, nesmím nyní přivoditi smrt svou i tvou. Ale pouč mne, jak dosáhnu spásy. Jsem odhodlán vykonati vše, co mně nařídíš.'

František chtěl povstati s divanu, ale sultán toho nepřipustil. Proto sedě po jeho pravici, rozhovořil se takto: ‚Pane a vládce, já od vás brzy odejdu. Na vyučování nezbývá mi času, neboť důležité záležitosti mého řádu vyžadovaly by již nyní mé přítomnosti v Italii. Ale vyprosil jsem tobě na Pánu Ježíši

milost, abys od mých dvou bratří přijal svatý křest a došel spasení. Tak mi to zjevil můj pán, Ježíš Kristus. Po ten čas se připravuj, abys byl hoden přijmouti víru a pokoru, až tě navštíví milost boží.'*

Sultán však pravil: ‚Pokud dlíš v tomto táboře, budeš mne vyučovati sám, kdykoli se ti zachce. Dovoluji ti hlásati Krista zde v táboře i v celé mé říši. Zde ti dávám ochranné odznaky a průvodní list, aby tobě a tvým druhům nikdo z mých poddaných neubližoval. Zatím buď zdráv, mne teď povinnost volá jinam!' — — — — — — — — — — — — —

Po tom dlouhém líčení mutessarif jerusalemský Tevfik bej se odmlčel, aby nabral dechu a uspořádal chod svých myšlenek. Hrůzou pobledlý kadi Nasr obrátil k němu své vytřeštěné zraky a zaúpěl vysokým dětským hlasem: „To přece není možné, aby sultán odpadl od Allaha, Mohameda i od svatých kalifů. Mocný správce vilájetu, ty mi vypravuješ jen krutý chavadit a pak se mému zděšení vysměješ!"

„Krutě se mýlíš, že je to jen chavadit. Je to hrozná a krutá pravda. — První poslové mi sdělili, že slaboch a zrádce Allaha, Meledin, chvějící se před těmi, kdož se ještě před několika dny plazili u jeho nohou, neodvážil se přijmouti marabův návrh. Věřil pošetile, že fakir při zkoušce ohněm zvítězí. Ale více se obával povstání vojska i moslimských národů, ztráty trůnu a hlavy. Obdaroval oba křesťan-

* Meledin zemřel r. 1129, byv pokřtěn a připraven na smrt od dvou františkánů.

ské djaury velikými dary. Oni však jich nepřijali a vrátili se do křižáckého tábora."

„Nediv se nijak, vznešený mutessarife, sultánovi! Já sám jsem nakloněn věřiti, že onen marabu by na hranici neshořel. Více však se divím tomu, že djaurové darů nepřijali. Je mi vůbec divné, jak odolávají strachu, svodům po pohodlí, lásce k životu, touze po majetku a požitcích," ozval se kadi. „To naši derviši nedovedou!"

Mutessarif na to neodpověděl, nýbrž pokračoval: „Druhé poselství mi přineslo zprávu, že onen fakir za několik dní vskutku se postavil na hořící hranici dříví, z něhož šlehaly plameny šedesát stop vysoko, a přece neshořel; — kdežto naše kněží, stojící opodál, plameny ztrávily."

„Allah il Allah! Allah akbar chraň nás od devítiocasého šejtana i od západních marabů. Já ztrácím smysly, já už nedýchám, můj život mizí, má duše uniká z mého těla do ráje prorokova, já jsem mrtev," křičel kadi a klesl bezvládně na pohovku.

„Spíše do džehenny sjedeš po uloupených daních a krutých baštonádách," vysmíval se mutessarif. — „Nic se ti nyní nestane, tvůj život není nikterak ohrožen! Ještě musíš vyslechnouti konec a pak třeba zemři, když jsi takový slaboch a zbabělec! — Meledin propouštěje onoho marabu, řekl mu ta slova: ‚Modli se za mne, aby mi křesťanský Bůh dal poznati pravé náboženství, jež jest mu nejpříjemnější!' — Tak mi teď řekni, není-li Meledin zrádcem Allaha,

Mohameda i kalifů? Suď, smí-li býti nadále sultánem a vládcem všech pravověřících? Mluv, má-li nám vládnouti Egypťan a odpadlík?"

„Allah kerim," stenal kadi. „Já nic neslyším, nic nevidím, nic nevím! Já jsem mrtev!"

„Nejsi mrtev, když stenáš a mluvíš," smál se rozpustile mutessarif. „Ty jsi pytel strachu, koš vody, ošatka zbabělosti a klín hlouposti! O tebe mi neběží, ty k ničemu nejsi, leč jen abys z cizích opasků plnil svůj měšec, abys krmil břicho a proležel divan. Mně záleží na tom, abys získal pro můj záměr předáky svého kraje, starosty a lid, hlavně Abu Hammeda a Bíhara. Chceš podnítit povstání proti Meledinovi v kraji Césarejském?"

„Já neslyším! Nic nebudu podněcovat, já chci míti pokoj! Já jsem pravověřící Mohamedův a věrný poddaný sultánův," vzdorovitě křičel kadi.

„Chceš věnovati své poklady na povstání?"

„Nedám ani zrnko zlatého písku, nevěnuji jediného byzantského zlatého," vzpěčoval se vztekle kadi.

„Tak sjedeš ještě dnes do džehenny jako nazaretský kadi Mustafa. Ani šakal po tobě nezaštěkne, ty zbabělče a lakomče! Všichni předáci okrsků a kadiové palestinští souhlasí a přidali se k odboji „Zapadajícího měsíce", jen ty se zdráháš!" dotíral na kadiho mutessarif. Jako na potvrzení svých slov Tevfik bej chopil se levicí pochvy, pravicí povytáhl handžár a několikrát jej s řinkotem prudce zarazil do pochvy.

Nasr bej povstal hbitě s divanu a uskočil chvatně od stolu. Z odstupu upřel na mutessarifa zkoumavé, vyboulené oči a blekotavým hlasem pravil: „Mocný správce vilájetu, já slyšel, že kadi Mustafa zahynul nešťastnou náhodou na lovu jelenů v Danu."

Tevfik bej se ďábelsky zasmál a tvrdým hlasem cedil mezi zuby: „Mustafa se domníval, že loví jeleny, ale byl uloven sám. Můj šíp, ač nikoli z mé ruky, jemu prohnal srdce! To si dobře zapiš do paměti!"

„Jest to pravda?" zvídal na smrt polekaný kadi.

„Přisahám u vousu prorokova, že jest to tak pravda, jako že sedím před tebou," zaklínal se mutessarif. Při tom chopil se ruky kadiho a strhl jej na divan. Nasr bej se zakuckal a hekal chvíli, než popadl dech. Když však nabyl duševní rovnováhy, tázal se nedůvěřivě: „Šlechetný a mocný mutessarife, jest to pravda, že všichni odpadli od sultána Meledina?"

„Přisahám při vousu všech kalifů!"

„A kdo nyní bude sultánem?"

„Konradin damašský, nebo někdo jiný, kdo bude své miláčky odměňovati pašaliky a poklady," děl mutessarif povýšeně. Jeho slova a držení těla jasně napovídaly, že myslí na sebe. Se vztyčenou hlavou a velitelským pokynem ruky dodal: „Kdo půjde se mnou, bude odměněn, kdo se vzepře, stihne ho zelená šňůra nebo handžár!" —

„Allah il Allah! Já chci žíti, mé choulostivé hrdlo nesnese zelené šňůry! Mé tělo jest jemné jako vlna

jehňátka, Allah mne chraň handžáru, damascénky, šípu a vůbec jakékoli zbraně, je-li její ostří namířeno na mne! — Řci mi, veliký strážce el Šerifu a všech jeho ctitelů, co teď? Co mám činiti?" koktal kadi.

Mutessarif změřil očima schoulené tělo Nasrovo na divanu a poroučel: „Chceš-li si zachovati drahocenný život, předně stíhej a zavraždi ty dva evropské maraby, aby věřící poznali, že ti marabi nejsou nesmrtelní, že jejich Bůh nemůže jich ochrániti od našich handžárů."

„Tvá slova, mocný mutessarife, jsou rajskou hudbou mému sluchu! Neustanu, dokud ti nepřinesu jejich hlav, nabodnutých na kopí," zavazoval se kadi.

„Chceš-li žíti, musí vládkyně tvého domu vydati mému poslu tisíc dukátů! Dokud jich nebudu míti v ruce, nesmíš opustiti mého domu. Zapomeneš na objem svého spanilého těla a napíšeš jí dopis s příkazem, aby poslu vydala pro tebe tisíc dukátů!"

Nasr bej zbledl a zčervenal, zaťal pěsť a jeho zraky vpily se nenávistně do očí mutessarifových. Všechny nervy v něm hrály symfonii hněvu a vzteku. Ta závratná suma jej činila žebrákem. Po krátkém, úporném boji však sevřená ústa kadiho se nuceně pousmála, když pravil: „Na dobrý účel má kadi Nasr bej vždy peníze. Dopis napíši!"

„Chceš-li žíti, vyčkej, jak se skončí boj u Damietty. Když Meledin prohraje, bude to znamením, že jej Allah trestá. Pak jej potrestáme i my za jeho věrolomnost. Zmocníme se Palestiny a později

Egypta. Naše vojsko se již sbírá a cvičí. — Já si vezmu na starost zrádce Meledina." —

„Ó, veliký a mocný mutessarife, Allah ti dopřej sto let života a tisíc synů, dej ti vládu nad stokrát sto tisíci věřících. Ty buď ochráncem věřících, koranu a svatého zákona; ať je ti vděčen sám Mohamed i Allah!" —

Mutessarif na to přání neodpověděl, jako by ho ani neslyšel, nýbrž pokračoval nahlas ve svých myšlenkách: „Ten malý fakir má zde asi patnáct druhů. Nad nimi drží ruku nejspíše sám sultán. Vím určitě, že tři z nich byli v Jerusalemě, Nazaretě a v Tiberiasu. Ba i ten malý fakir a jeho veliký druh zdržovali se několik dnů v Jerusalemě. A naše úřady za vlády „slavného" Meledina jsou jako slepé. Máme to nyní v říši sutánově křižácký nepořádek. To musí přestati! Všechny ty západní maraby musíme povražditi, aby nepřevedli na svou víru sultány, mutessarify, paše a kadi, aby nesvedli k odpadu kněze, derviše a muezziny. Když jejich kejklím podlehl Meledin, není před nimi jist ani nejvěrnější věřící! Souhlasíš?"

„Mocný mutessarife, já nikdy nedůvěřoval Meledinovi a vždy poslouchal tvých rozkazů, neboť velikost a šířka tvých myšlenek vznáší se nad celou říší všech pravověřících, jako spasné mraky když následují větru, vanoucího od Hermonu. Já vždy předvídal pád Meledinův a tvou slavnou budoucnost. A, též nyní letí má duše jako proud jordánský, aby vyplnila tvé veliké a důležité rozkazy!"

„Nemysli však, že je to vše maličkost, která se odbývá chvalořečněním, z něhož nemá nic ani řečník, ani posluchač! Moji lidé střehou každého tvého kroku, znají každé tvé slovo! Tvé dopisy čtu nejdříve já a pak ten, jemuž jsi psal. Na zradu mám damascenku a ostrý handžár. Teď mi přisahej věrnost!"

Kadi bledý a zpocený strachem chopil se oběma rukama své řídké brady a opakoval třesoucím se hlasem po mutessarifovi: „Kadi Nasr bej přisahá při bradě prorokově a při vousech svatých kalifů, že zachová věrnost víře Mohamedově, že bude slovem, skutkem i penězi podporovati pravověřícího, nového vládce a zachová o tomto ujednání mlčelivost vůči všem lidem, zvláště vůči straníkům Meledinovým."

Po té přísaze Nasr bej několikráte hluboce vydechl, setřel s tváře pot a smutně se usmál. Za to v obličeji mutessarifově zahrál vítězný, sebevědomý úsměv, když pravil: „Touto přísahou stal ses členem spolku „Zapadajícího měsíce", jehož členové budou ti všude a ve všem nápomocni. Zde ti odevzdávám stříbrný odznak, jenž se nosí na límci haiku. Obyčejní členové mají odznak železný, vůdcové zlatý." —

Nasr bej patře na Tevfika beje, jenž mu zapichoval do haiku odznak, uzřel na jeho límci zlatý půlměsíc, obrácený rohy k zemi. Podobal se velikému písmenu T, jehož pravé břevno bylo větší. Kadi se rozpomenul, že podobný odznak již viděl jak v Cé-

sarei, tak cestou do Jerusalema; ale dříve neznal jeho významu.

Než si kadi uvědomil výhody a nebezpečenství nastoupené odbojné a revolucionářské dráhy, Tevfik bej sklonil se k divanu a uhodil do gongu. Za nepatrnou chvíli přichvátal černoch a sklonil své čelo na koberec. Na zemi ležícímu otroku mutessarif nařídil: „Přines slavnostní večeři, abych pohostil svého přítele a bratra Nasra beje z Césarey!"

XI. HOSTÉ V KEFARU

Leo se vrátil s hojným úlovkem a položil skromně kožený měch plný ryb k nohám Františkovým. Omar sice zahlédl vyplašenou gazelu, kozorožce, několik srnek a prasat, ale neulovil nic; gazela i srnky unikly jeho šípu a prasat loviti nechtěl. Tak se vrátil bez kořisti, což jej rmoutilo a hanbil se za to. Přisednuv tedy k malému ohni, kladl na uhlí ryby, obratně je po jedné straně opečené obracel syrovou stranou k ohni a upečené podával svým druhům. Příjemná vůně se zvedala od ohně. U toho prostého oběda seděli poutníci spokojeně, požívajíce ryb s chlebem a medem.

František a Leo vzpomínali na Krista Pána i na apoštoly, kteří se spokojovali touto prostou stravou, ač těžce pracovali, hlásajíce slovo boží a konajíce dlouhé cesty.

Medvídě od ohně sice uteklo, ale k obědu se přece dostavilo. Chutě se dalo do kousku plástve, pozřelo i kus ječného chleba, ale zbytky ryb očichalo a nechalo ležeti. Velbloudi se vydatně posilnili vodou i travou. Jejich slabiny byly zrovna vypouklé a hrby čněly kolmo nahoru. V žírných údolích zvířata se vypásla, vylínala a ztloustla, kdežto na pochodu Arabskou a Idumejskou pouští prostupovala z jejich zježené srsti hubená žebra, hrby splaskly a sklesly na stranu. Také jezdcům cesta lesy a údolími, v nichž bylo hojnost rozmanité zvěře a snesitelné podnebí, prospěla. Zotavili se tělesně i duševně a byli schopnější odolávati žáru slunečnímu v jižní Palestině, méně lesnaté a chudé na vodu.

Místo, na němž tábořili, leželo asi tři hodiny cesty východně od jezera Genezaretského. Nad potokem zvedala se příkrá stráň, těžko velbloudům schůdná, ale zkušený šejk přece našel mírnější výstup, po němž se velbloudi vyšplhali na vysokou rovinu, řídce duby zalesněnou, která se táhla asi pět hodin cesty na jih a spadala prudce do údolí říčky Šeriat el — Menadire Nel Rukkad. Ta říčka je bohatá na vodu, neboť má sedm přítoků, pramenících v Ennukře a Hauránu, a rychlým spádem svádí svou čistou vodu do špinavého Jordánu jižně od města ed — Delhemije, kde jest hladina Jordánu již 136 metrů pod mořem.

Když karavana vyjela na onu planinu, Leo upozornil, že jest to krajina Gerazenská, kam když

Ježíš Kristus zavítal, potkal dva posedlé muže, kteří bydleli v hrobech a pravili jemu: „Přišel jsi sem před časem trápit nás“ (Matouš 8, 29). Na prosbu samých ďáblů poslal Ježíš zlé duchy do stáda vepřů, kteří se vrhli do jezera Genezaretského a utonuli. Ovšem, to se stalo dále na západ, na pobřeží jezera. Protože však občané onoho pohanského města utrpěli škodu, ztrativše stádo vepřů, nevpustili Krista do města, a Ježíš se přeplavil do Kafarnaa. Snad to byl trest na obyvatele, jako je na př. krupobití nebo povodeň.

Šejk znal Gerasu z vidění a poučil své druhy, že po Gerasei neboli Kursi nezbylo ani památky. Na tom místě prostírá se nyní půl míle dlouhé bahnisko, které povodněmi stále vzrůstá. Žáby, želvy a vepři hledají tam osvěžení. V zimních měsících žijí tam čápi.

S této planiny, kamenité a neschůdné, porostlé řídkými lesy dubovými, otvíral se krásný pohled na Libanon, Hermon, na galilejské hory, na nichž jim svítilo na pozdrav město Safed, jež se nedá ukrýti. Jezera Genezaretského odtamtud neviděli.

Po dvouhodinné jízdě dospěli naši poutníci k městu Fík (Aphec), ležícímu 339 metrů nad mořem, ale město z opatrnosti na východní straně objeli a zamířili cestou-necestou po úpatí hřebenu, jenž vystupoval z vysoké planiny a táhl se asi tři hodiny cesty na jihozápad. Pozdě odpoledne uzřeli před sebou na jihu údolí řeky Šeriat el-Menádire a západně část údolí jordánského. —

Mezi jižními výběžky pohoří, v suchém, ale přes to útulném úžlabí položili se poutníci pod skalami táborem. Při chudé večeři rozhovořil se šejk o svých bojovnících, stíhaných od vojáků kadi Nasrta, a sdělil, že na tomto místě budou očekávati příchod ostatních druhů své karavany. Po večeři uložili se k odpočinku.

O půlnoci František procitl, neboť Povero jej vzbudil silným zatáhnutím za rukáv. Na nebi zářil měsíc v úplňku, na tábořišti a v jeho okolí bylo velmi jasno. Bratr Leo byl již také vzhůru, byv probuzen Bukefalem.

„Co se stalo?" tázal se světec. —

„Viz, jak medvěd opodál bručí a s něčím bojuje, tam jest asi nebezpečí, na něž nás velbloudi upozorňují!"

Oba vstali a probudili Araby, kteří odpočívali nedaleko u svých spoutaných dromedářů, kdežto mniši svých velbloudů na noc nikdy neuvazovali ani nespoutávali, a přece jejich zvířata se v noci nezatoulala.

„Je tam asi králík, žába, želva nebo had," mínil šejk a chopil se svého kopí.

V mlází se pohyboval živočich, neboť medvěd na něj dorážel a pronásledoval jej. Najednou však medvídek bázlivě zakňučel a prchl zděšeně k Františkovi. V patách za medvědem se vysoukal z křoví veliký had, vyrážeje ze sebe krátký, vzteklý sykot. Byl asi velmi podrážděn, neboť kličkoval útočně ke

skupině mužů, kteří maně ucouvli, svinul své tělo v dvojnásobný kruh, z něhož vyčníval jen ocas a proti našim poutníkům vztyčená hlava s planoucíma očima. Plazovo tělo se rychle pravidelně chvělo a svíjelo. Šelk zdvihl oběma rukama kopí, aby jím hada uhodil. Kopí dopadlo prudce na zemi, že se přelomilo, ale plaz se ráně vyhnul, vymrštil, bleskurychle se ovinul kolem levice šejkovy a zakousl se do jeho předloktí. Abu bydji vykřikl zděšeně: „Allah il Allah! Allah akbar!"

Nejdříve se vzpamatoval z všeobecného úleku František. Nedbaje vlastního nebezpečenství, chopil hada a mrštil jím prudce o zemi. Ostatní členové karavany couvali jako ztrnulí hrůzou. Do toho ticha zazněl Františkův hlas: „Škůdce lidí a zvířat, proklatý obraze ďáblův, jménem Ježíše Krista ti nařizuji, aby ses nehnul s místa!"

Had, jako by porozuměl slovům světcovým, složil hlavu doprostřed oblouku, jejž tvořilo jeho tělo, dávaje najevo své podráždění prudkým sykotem a svíjením celého těla. V té strašné chvíli událo se před očima přítomných mužů něco, nač nikdo nepomyslil a čeho nikdo nečekal. Povero vyrazil náhle se svého místa, všema čtyřma nohama skočil na plaza a v okamžiku jej rozdupal.

„To jsem ještě neviděl," hlesl Omar. „Kůň a velbloud před plazy zděšeně prchají. V životě jsem nebyl svědkem toho, aby velbloud zaútočil na hada. Jest to divná věc!" — Povero však stále ještě šlapal

po zemi, na níž se mísily zbytky plazovy s pískem a prstí, zlostně funě a prskaje.

„Pojď sem, milý bratře Povero," zvolal František a pohladil svou hebkou rukou velblouda po hlavě a po krku. „Ty jsi hrdina a náš zachránce! Bůh ti žehnej, Povero!"

Členové karavany obstoupili zatím šejka, který stále volaje Allaha i svaté kalify, vyhrnul si rukáv a ukázav na dvě malé krvavé dírky na ruce, plačtivě naříkal: „Otče, hle, zde mě ta bestie kousla!"

„Byla to zmije," vypravil ze sebe úzkostlivým hlasem Omar.

„Stará velká zmije anebo kobra," soudil na smrt polekaný šejk. „Mé dni jsou sečteny! Had je prudce jedovatý, za hodinu bude po mně!" Při těch slovech zhroutil se na zemi.

„Co teď?" tázal se přestrašený Omar. „Nezbývá, než abych rychle rozdělal oheň, rozpálil na něm hrot šípu a ránu vypálil. Jen nebude-li již pozdě! Znáte lepší lék a první pomoc?"

„Jdi a zažehni oheň," schvaloval František Omarův záměr. Sám pak se sklonil k šejkovi, vyňal z kapsy motouz a podvázal mu pod loktem otékající a černající ruku, až zčervenala. Ránu jemně prořízl šejkovým handžárem, vymačkal a jal se ji vymývati velbloudím mlékem.

„Abuno, milý Otče, nenamáhej se zbytečně," pravil šejk zlomeným hlasem, „ta obluda mě kousla příliš hluboko. Mně nepomůžeš, jsem ztracen!" —

„Kdybychom měli silné víno, durrhovou kořalku, nebo rozpálené železo, byla by pomoc možná. Ale tak jest asi pozdě," litoval šejka Omar. Bratr Leo podal šejkovi plástev medu, aby se mu rozproudila a tvořila krev a dal mu med zapíti směsí z odporného velbloudího mléka a ze šťávy jakéhos keře. Omar našel v sedlové kapse odvar jalovinek, myrhy a aloe, kterouž směs šejk vypil z koženého poháru.

Abu bydji seděl zhroucen v náruči bratra Leóna. Šejkovi klesla hlava na prsa, zuby mu zimničně cvakaly, třel si zdravou rukou hrdlo, pak ze zvyku volal Allaha. Potom se křečovitě zachytil ramene Leónova. Jektaje zuby jako za silného mrazu, pozdvihl k Františkovi ztrnulý zrak a pravil: „Pozdravte ode mne mou ženu, děti, kmen...!" — Šejkovy oči nabývaly již skelného lesku jako před smrtí.

Světec, nejsa schopen slova, jej objal a pocítil, jak se uštknutému škubou křečovitě ruce a třesou kolena, jak sténá a hroutí se do sebe. Bratr Leo jej sevřel do náruče a odnesl na hebký palouk. Když jej postavil na nohy, aby jej jemněji uložil, šejk si postěžoval: „Nohy mám těžké, jako by na nich visely galejní koule... Také nic nevidím... Má žena, děti, kmen... Omare, drž mě pevněji! Točím se stále, jako bych poháněl osla, běžícího v kruhu kolem mlýnského žernovu... Má Sitt a Meliche... Můj Hasan a Hadžib... Allah kérim!" blouznil šejk.

Abu bydji zmítal se na zemi. Chvíli se modlil k Allahovi, ba i Krista vzýval, pak mluvil zmateně,

velel svým bojovníkům, zpíval i úpěl, nakonec náhle umlkl.

„Abu bydji zemřel," zaúpěl Omar, nesa rozžhavený šíp, aby jím ránu šejkovu vypálil.

„Nikoli, milý Omare, šejk spí a jest mu lépe. Buď dobré mysli, ještě dnes bude zdráv," ujišťoval jej František.

Přes to však Omar přiložil žhavý šíp na šejkovu ránu a ušťknuté místo vypálil. Abu bydji se při tom neprobudil a bolesti necítil. Omar byl úplně zmaten. Pokládalť spánek šejkův za příznak smrti a Františkovým slovům nevěřil. Na záchranu šejkovu nemohl však nic lepšího vymysliti a oddal se tupému kismetu. „Byl to jeho osud, aby nepadl v čestném boji, nýbrž zemřel uštknutím jedovatého plaza. Jeho neodvratný osud nemohli změniti ani kalifové, ani prorok, ani Allah," pravil nahlas.

Vzrušená karavana opustila ono nebezpečné místo a usadila se opodál na planině. Sotva usedli, medvídě se přibatolilo a ulehlo k nohám světcovým. Tehdy teprve si vzpomněl František na medvěda, že právě on vyslídil blížícího se hada, čímž usnadnil proti němu obranu. Vděčně přivinul k sobě huňatého přítele, pohladil jej a dal mu kus plástve. „Bratře, medvěde, my jsme tvou společností pohrdli, a ty jsi nám zachránil život! Bůh ti žehnej, medvídku!"

Na spánek neměl nikdo pomyšlení. Zbytek noci ztrávili u ohně, který jest dobrou obranou proti plazům, vypravujíce různá dobrodružství, jež v ži-

votě zažili. Hlavní slovo měl s počátku Omar, který znal několik slov italských a mluvil více posunky než jazykem. Když se dostal ke slovu František, vypravoval o svůdci prvních rodičů v ráji, kdy Pán Bůh hada proklel.

Leo zase líčil vzpouru izraelitů na poušti po východu z Egypta, za níž je Hospodin potrestal jedovatými hady; zmínil se též o tom, jak Mojžíš vztyčil na kříži měděného hada, na nějž když uštknutý člověk pohlédl, byl uzdraven. Leo také připomenul, že Mojžíšův had byl obrazem Ježíše Krista, Spasitele světa. — Zatím šejk spal tvrdým spánkem. Jeho dech byl pravidelný.

Když slunce vstávalo z lože a smálo se na boží svět, klesaly hlavy našich bdících poutníků hluboko na prsa. Teprve potom všichni ulehli, aby dohonili, oč je připravil kletý plaz. —

Omar před polednem se probudil, vyskočil se země rovnýma nohama a jal se vzrušeně křičeti: „Maššalláh! Divy boží!" Spatřil totiž šejka, sedícího na výsluní nedaleko tábora. Byl sice velmi bledý a zamlklý, ale přece žil.

„Buď zdráv, ó šejku," zvolal na něho Omar. Jako šílený běžel k němu, objal jej kolem krku a zvolal: „Jsi to ty, ó šejku, Hasane el Mahne, statečný a nepřemožitelný Abu bydji, nebo jen tvůj duch?"

„Já jsem to, milý Omare," odvětil šejk chraptivým hlasem.

„Allah ti dopřej věku sta let," zajásal Omar.

„Jsem malátný, ale doufám, že se udržím v sedle," odvětil Abu bydji a jeho tvář se trochu vyjasnila. „Co se to se mnou stalo? Uštkl mne had, nebo se mi to jen zdálo?"

„Kousl tě plaz, ale nebyl jedovatý, neboť bys tu již neseděl a nedýchal," odvětil Omar. „Zbytečně jsme se o tebe strachovali."

„Podej mi plástev medu a kus chleba, mám veliký hlad," žádal šejk.

Zatím oba mniši se probudili. František přichvátal k šejkovi a pravil: „Dej ti Bůh štěstí a zdraví! Jak vypadá tvá rána na ruce?"

Šejk vyhrnul rukáv — a na své levici nespatřil po uštknutí a vypalování ani sledu, ani stopy.

„Jest to sen nebo zázrak?" hleděli na sebe a tázali se vespolek všichni.

František po krátké úvaze však odpověděl: „Pravdu asi děl Omar, že had nebyl jedovatý, anebo že vypálení rány zachránilo šejkovi život," a vzdálil se k Poverovi, jenž lízal srst medvědovu. Světec ani netušil rozporu svých slov.

Ale šejk se dlouze díval za odcházejícím Františkem a vycedil ohradou zdravých zubů: „Nepochopitelný člověk, skutečný marabu!" a zakousl se do plástve. — — —

Odpoledne přichvátal k tábořišti Omar, který byl na stráži, se zprávou, že v údolí jede bojovník z karavany.

„Jak jsi to poznal, milý Omare?" tázal se světec.

„Podle našich znamení. Jezdec totiž chvíli držel v pravici kopí kolmo, potom chvíli je nesl v obou rukou vodorovně před sebou. To je naše znamení."

„Odpověděl jsi mu?" zúčastnil se řeči přímou otázkou šejk. „Ano, ó šejku. — Třikrát jsem mávl turbanovým šátkem ve vzduchu a pak jsem šátek pověsil na keř. Bojovník mi rozuměl, neboť třikrát zkřížil kopí nad hlavou."

„Jsem zvědav," děl šejk, „jak a kolik jich vyvázlo pronásledovatelům." Rozhovořili se o možnostech útěku, o nebezpečenstvích cest, o chytrosti vůdců stíhaných karavan. Největší starost jevil šejk o četu Jusufovu, neboť ten měl největší úlohu. Měl převésti svou četu dosti hustě zalidněným krajem. Velikou výhodou pro ně bylo to, že v četě nebyli cizinci. Šejk ovšem spoléhal též na své přátele, kteří byli nejspíše Jusufovi v útěku nápomocni.

„Náš útěk byl nejsnazší," soudil Abu bydji, „neboť jsme prchali do neobydleného kraje a v malém počtu. Malý průvod nebudí pozornosti, rychleji se skryje a snáze se vyživuje."

Nedaleko tábořiště zaznělo slovo: „Abu!"

„Abu!" vzkřikl šejk a otočil se k jezdci. K táboru přijížděl Hálef. Seskočiv přímo s velblouda, poklonil se, pravicí se dotkl čela i prsou a pozdravil: „Sálam alejkum! Buď zdráv, ó šejku! Buďte zdrávi všichni!"

Naši poutníci sborem odvětili: „Sálam alejkum."

„Dopřej svým údům klidu, Hálefe, a usedni mezi nás! Naše duše hoří touhou slyšeti zprávy o prchajících našich bojovnících," vybízel šejk.

„Moje četa šťastně vyvázla a skrývá se již tři dny na protější hoře za údolím Šeriat el Manadire. Denně jsem projížděl tímto údolím, ale nedostával jsem od vás znamení."

„Přijeli jsme teprve včera večer," upozornil šejk, „cesta byla daleká a obtížná."

„Moje četa po přepadení ujížděla přímo na jih, dělili jsme se a rozjížděli podle potřeby, takže pronásledovatelé nevěděli, kterou dvojici mají stíhati. To trvalo až do tmy. Druhého dne jsme se shromáždili a postupovali lesy a planinami až sem. Ovšem oba nákladní velbloudy jsme ztratili. O Jusufovi nemám zpráv."

„Dobře sis vedl," chválil Hálefa šejk, „ale osud Jusufovy čety mi dělá starosti."

„Neboj se, ó šejku, Jusuf měl sice nejtěžší útěk, ale vrátí se jistě," ujišťoval Hálef.

„Dejž to Bůh," modlil se šejk. „Teď však mám tento záměr. Ty, Hálefe, hned zítra ráno vyjedeš do kefaru a s tebou dá se na cestu Abuna Leo, ale lví kůži schová do koberce a naloží na velblouda, neboť tato nápadná kožišina by nás prozradila. My zde vyčkáme ještě dva dny, zdali se vrátí četa Jusufova. Když do té doby Jusuf nepřijede, dáme se také my tři na pochod do našeho kefaru. Zatím se uzdravím!" —

František i Leo poznali a částečně i porozuměli, že se mluví o nich. Když jim šejk tlumočil své rozhodnutí, oba mniši souhlasili, ač jim bylo rozloučení bolestné.

Hálef a Leo rozloučivše se srdečně s třemi druhy, odjeli na velbloudech do údolí jordánského a teprve od jihu vystoupili na horu Umm Keis Mukkés u města stejného jména.

Slunce dvakrát vyšlo a zapadlo, ale po Jusufovi nebylo ani vidu, ani slechu, jako by se země pod ním propadla. Marně Omar ležel na stráži, marně vyjel na velbloudu planinou na sever po okraji pohoří nad jordánským údolím. Šejkovi to působilo starost, že Jusuf nepřijel. Jen František mu dodával útěchy ujištěním, že se troska karavany vrátí.

Posledního večera šejk se rozhovořil o svých kefarech a duarech, v nichž nebyl přes čtyři měsíce. Vládu nad kmenem měl nejstarší bojovník Saud, ale jeho moc se týkala hlavně věcí vojenských a obranných. Skutečnou vládu měla v rukou šejkova žena Sitt el Husn,*) matka dvou dospívajících synů, kteří již zručně vládli handžárem, kopím, lukem a dýkou, a malé dcerušky el Meliche.

Synové Hasan a Hadžib byli dobrými jezdci, udrželi se na koni a na velbloudu s rukama na prsou založenýma i za největšího trysku. O dceři se nezmiňoval, neboť žena nemá duše a nesluší se bojovníku o ní mluviti. Abu bydji však ve společnosti

*) znamená krasavice. El Meliche značí ušlechtilá, spanilá.

Františkově na islamské předsudky o ženách trochu zapomínal. Vůči světci přestával býti bezcitným šejkem a bojovníkem, tedy despotou, neboť častěji zněla jeho slova ohlasem čistě lidských záchvěvů srdce; nemohlť zapříti, že v něm žijí také city otcovské a manželské. Stával se ve vzpomínkách otcem, milujícím děti, a manželem, starajícím se o manželku, která podle náznaků šejkových byla ženou rozumnou a pevné ruky, již pociťovala domácnost, ba i šejk a celý kmen. František poznal, že pod krytem náčelnického stanu, šejkova žena nosí turban, že šejk jest „pod pantoflem".

V takové slabé chvíli Abu bydji prohodil: „Má Sitt el Husn, dva synové i má dcera el Meliche již asi vědí o našem příchodu a radují se. Též já se těším na svůj stan, na kefary, duary, stáda i pastviny. Tělo mé jest vzdáleno, ale duše má žije doma."

Dojatý — u Araba nezvyklými — slovy, František také zatoužil po drahé Umbrii a měkce pravil: „Také já toužím po duarech svých milých bratří a svých milých sester! Kéž je Bůh chrání a jim žehná!"

„Milý Otče, máš také ženské duary?" divil se šejk. —

„Ano, mám ženské duary!" —

„Jsou v nich jen ženy a žádný muž?" —

„Jenom ženy."

„A kdo v nich vládne? Doufám, že tvoji bojovníci." —

„Nikoli, nýbrž v každém duaru vládne nejstarší sestra, zvaná abatyše." —

„Ale, milý Otče, to je přece nemožné! Vždyť žena nedovede vlásti zbraní, neumí odraziti nepřátel; nemá schopnosti, ani rozumu ke správě a řízení duaru. To dovede jen muž!“ —

„Milý šejku, vaše dějiny vypravují o muslimské dívce, která si oblékla brnění svého v boji padlého bratra a jeho zbraněmi pobíjela křižáky. Byla tak udatná a chytrá, že ji křižáci považovali za zmrtvých vstalého bratra. Teprve po hrdinské smrti dívčině byla zjištěna její totožnost a teprve tehdy křižáci dokonale ocenili vojenské vlastnosti sestry, která mstila na nich smrt svého milovaného bratra. — Když má žena takové vlastnosti, proč by nemohla spravovati duaru?“ vysvětloval František.

„Stalo se to, ale snad jen jednou,“ připouštěl šejk.

„Založil jsem ženské duary, aby se tam dívky modlily, posvěcovaly, sloužily Pánu Bohu a bližním, a usmiřovaly Boha za jiné lidi. Zdá se mi totiž, že i křesťanský svět věnuje málo času modlitbě a úctě Boží, ač jest to nejdůležitější povinností lidí na světě. Tedy ony mají nahraditi Pánu Bohu to, co mu mnozí jiní odpírají.“

„A je tam pořádek?“ zvídal nedůvěřivě šejk.

„Panuje tam krásná kázeň, přísnější než ve mnoha mužských duarech.“ —

„To se divím,“ hlesl Abu bydji. — „A což když přepadnou duar nepřátelé?“ namítal šejk, jsa si vědom svého vítězství.

„I to se stalo," pravil František. „Saracéni přepadli město Assisi a dobývali se již do duaru sester. Mýlil by ses, kdybys myslil, že byly zbabělé. Všechny sestry, učinivše bezpečnostní opatření, odešly do chóru a modlily se sborově ke Kristu Pánu v nejsvětější svátosti, aby je pro jméno své ochránil zneuctění. Abatyše Klára z vnuknutí božího vzala pak do rukou monstranci s Nejsvětějším — tedy s Kristem Pánem, skrytým ve svaté Hostii — vystoupila na hradbu kláštera a zažehnala svátostným Ježíšem Saracény, kteří byvše oslepeni od Krista, zřítili se s hradeb do propasti a zahynuli. Tak obhájila Klára svého duaru i města Assisi. — Není-li to hrdinka?" dodal světec.

Po chvíli se Abu bydji opět dotazoval: „A mají ženské duary pole, pastviny a stáda?"

„Nikoli, žijí z práce svých rukou. Vyšívají mešní roucha, šijí kostelní prádlo, vyučují měšťanské dívky, některé píší krásné mešní knihy a breviáře. Když nedostanou mzdy, žijí z darů svých bližních."

„Chodí také na sbírku jako tvoji bojovníci?" —

„Ne, ony nesmějí svého duaru opustiti, nýbrž čekají, až jim zbožní křesťané almužnu přinesou."

„Při vousu prorokově," zaklínal se šejk, „to je hrozný život, těžší než tvůj, Františku! Mohl bych jim poslati velbloudy, osly a ovce, aby měly mléko, máslo a sýr?"

„Ony by tvého daru nepřijaly. Chtějí býti chudé pro Krista." — Šejk se odmlčel. Po drahné době

přemýšlení dal se do rozumování: „Poslyš, milý Otče, když by se však srdce křesťanů zatvrdilo a tvé ženské duary trpěly hladem: všechny dívky přijdou k tobě a budou ti vyčítati, že jsi je zavřel do duaru. Pak běda tobě, Otče! Já mám jen jednu ženu a přece nemohu s ní někdy ve stanu vydržeti, musím vyjeti do pouště, abych byl sám nebo odjedu s bojovníky do světa. Jak pak ty obstojíš proti tolika děvám, když máš takový počet ženských duarů?! Otče, milý Otče, proč jsi nepřišel ke mně na radu, než jsi založil ženské duary?!"

František neodpovídal; jenom lehký úsměv na tváři svědčil, že slova šejkova slyšel a o nich uvažuje.

„A sdělil jsi svým sestrám křesťanský názor, že mají duši?" tázal se Abu bydji.

„Ano, to ony vědí velmi dobře!" —

„Pak tě, milý Otče, lituji! Ty jsi udělal velikou chybu, jsi ztracen a nikdo ti už nepomůže! Allah buď tobě milostiv!" — Nečekaje odpovědi, odešel Abu bydji do tmy. — — —

Město Samach, ležící na nejjižnějším břehu jezera Genezaretského, odpočívalo ještě spánkem spravedlivých, když se na úsvitě brala kolem něho karavana tří jezdců na velbloudech, za nimiž se batolil polovyrostlý medvěd. Za půl hodiny přijeli k městečku ed-Delhemije. Cestou nepotkali živé duše.

Při vstupu do města zpozorovali malého, tlustého celníka, který stál vážně u mýta a pečlivě si pro-

hlížel malou společnost. Abu bydji vyňal z váčku malý peníz a zaplatil.

„Tvé jméno?" tázal se celník úředně bez pozdravu.

„Šejk Mahné a dva bojovníci mého kmene," odvětil tázaný komisně.

„Odkud přijíždíte?" —

„Od Bahr Tabaríje (jezera Genezaretského)."

„Šejku Mahné, neviděl jsi karavany o osmnácti jezdcích na velbloudech, v níž byli dva cizinci, vrazi a vyzvědači?" dotazoval se mýtný.

„Viděl jsem ji, ale ta už je uvězněna v Bániás Paneas (Césarei) a vyzvědači asi popraveni."

„Ó nikoliv, šejku! Oba uvěznění hekimové se osvobodili a karavana pronásledovatelům unikla. Naší zemi hrozí přepadení od djaurů, neboť křižáci již Damietty v Egyptě dobyli a táhnou na El Kuds (Jerusalem). Všude se sbírá vojsko proti křesťanským djaurům (psům), jež Allah rač svrhnouti do devátého pekla!"

„V tom případě nemohu ti dáti zpráv; patrně má karavana opustila Galileu poněkud dříve, než bylo zahájeno pronásledování cizích zvědů. Jak vypadali oni vyzvědači?" —

„Jeden byl veliký jako sultán Saladin, druhý byl jako naši lidé; poznáš je po tom, že mají evropský šat, a ten větší má na velbloudu lví kožišinu."

„Ó chytrý sluho prorokův, cožpak, když se zvědové oblékli do našeho roucha? — Po čem je mám

poznati?" namítal šejk. „Možná, že už kolem tebe v přestrojení přejeli!"

„To není možné," pravil mýtný, „já mám zrak na vyzvědače jako ostříž. Mne neoklamou! — Kdybys, šejku, ty cizince dopadl, věz, že obdržíš od mutessarifa jerusalemského padesát dukátů, které věnoval na jejich dopadení! Sálam aleikum!" volal za odjíždějícími mýtný.

„Tuším, že těch padesát dukátů už se ti rozkutálelo! — Sálam aleikum!" loučil se šejk.

Až za městečkem šejk vysvětlil Františkovi, co mu celník vypravoval. Světec však nejevil strachu, spíše v něm vzrostla naděje na korunu mučednickou, ač toho šejkovi neprozradil. Karavana jela po levém břehu Jordánu, údolím el Rór, kudy se též Ježíš Kristus častokrát ubíral z Galiley do Jerusalema. Navečer naši poutníci tábořili pod zříceninami Chirbet Fáhil. Druhého dne dopoledne přebrodili potok vádi Jábis a dorazili do šejkova kefaru Ain Džirm na úpatí hornatého kraje Adžlun (Galaad), kam již mocné rameno sultánů a jerusalemského mutessarifa nesahalo.

„Tento hornatý kraj mezi potoky vádi Jábis, Náhrez-Zerká a vádi et-Taváhím s kefary Ain Džirm, Már Eljás a Mahne jest majetkem mého kmene," poučoval Františka šejk Abu bydji, nebo šejk Hasan Mahné, jak znělo jeho pravé jméno. V údolí jordánském panovalo již tropické podnebí a dařily se plodiny jako v Egyptě, Indii a Nubii.

Sotva se přiblížili k potoku Jábisu, spatřili v oblacích prachu blízkou vesnici se zděnými domy z kamene a bláta, jménem Ain Džirm. Až k nim zaléhalo hromové volání „Sálam alejkum! Mašalláh!"

Šejk se příjemně usmál, neboť každému vládci lahodí, je-li očekáván a vítán. V minutě byli u řeky hoši na hřbatech a velbloudích telatech, poloustrojení, opálení jako cikáni, vykřikujíce jako posedlí „Sáááláááám!" Někteří hoši a výrostci stáli též za jízdy na hřbetech zvířat. Šejk, spatřiv svého šestnáctiletého syna Hasana a mladšího Hadžiba, se spokojeně usmál a pokynul s otcovskou pýchou svým dětem na pozdrav. Do toho řevu zazněl šejkův hlas: „Milý Otče, zůstaň klidný, blíží se bojovníci, kteří ke tvé cti provedou fantasii neboli jezdeckou hru!" —

Vtom již jako vítr přihnali se na koních Arabové, rozmanitě se proplétajíce a křižujíce na koních, čímž vznikaly ze skupených jezdců krásné soustavy a obrazce, k naším cestovatelům. Hra se proměnila v maskovaný, napodobený útok. František pocítil častokrát jemný dotek napřaženého kopí na svém šatě, když s pravé nebo levé strany rozjeli se proti němu jezdci, s napřaženými kopími, jako by chtěli světce na svá kopí nabodnouti, ale v posledním zlomku vteřiny, když se již téměř kopí doteklo Františkova šatu, jezdci strhli koně v běhu, že klesli na zadek a jezdci stejnou rychlostí odjeli, aby učinili místo jiným jezdcům. Při tom zpívali do taktu

jakousi válečnou krátkou píseň nebo recitativ. Ta hra trvala tak dlouho, dokud průvod nepřišel do kefaru. Do křiku hlučícího zástupu mísil se zuřivý štěkot uvázaných psů. —

Šejk seskočil přímo s velblouda, položil ruku na čelo i na prsa a zvolal s malou úklonou: „Sálam alejkum!" Celý shromážděný kmen, ukláněje se jako prve šejk, volal sborem: „Sálam alejkum! Mašalláh!"

Před domem potkali bratra Lva, který se s Františkem objal a políbil. Teprv když vešel Hasan Mahné s Františkem a Leonem do náčelnického domu, lid se rozešel, odváděje uštvané a zpocené koně na pastviště.

Šejk odložil sedlo a sedlové kapsy do kouta světnice, v níž nebylo jiného nábytku, než několik kožišin a přivítal oba mnichy: „Požehnání Allahovo spočiň na vás! Ať je váš příchod požehnaný!" Po těch slovech je vybídl, aby se usadili, řka, že šejkova světnice v době návštěvy jest majetkem hostů. Sám pak odešel do sousední místnosti se zvláštním vchodem, aby se poklonil své manželce Sitt el Husn a políbil dcerušku el Meliche. Za malý okamžik vstoupily do světnice manželka s dcerou, mající obě tváře zahalené až po oči, ač ostatní ženy arabské nenosily závoje a dva synové. Po velmi obřadném představení a uvítání Sitt el Husn se vzdálila, aby na návsi dohlédla na pečení dvou telat, dvou skopců a pěti beránků. Slepice nebyly tentokráte na jídelním lístku, ač jich bylo v táboře veliké hejno. Dcera el Me-

liche následovala svou matku, aby jí v práci pomohla, neboť dorůstající dcera jest v kefaru důležitou osobou. Také v domě šejkově se vařila, smažila a pekla národní jídla k uvítání hostů a šejka. Celý kefar slavil okázalý a hlučný svátek.

Pod ohromnými sykomorami na návsi byl shromážděn celý kefar. Špalírem starších bojovníků, žen a dětí uvedl šejk oba mnichy pod stromy, představil je velikou chvalořečí starším, kteří se posadili v kruhu kolem šejka i hostů, načež nastala hostina.

V hluboké hliněné míse přinesly ženy mnichům a šejkovi nejprve kyselé mléko, jež výborně hasí žízeň a potom řídké jídlo, jakousi kaši z datlí, fíků, medu a rýže. Šejk vnořil obřadně do obsahu mísy svou pravici, vylovil z mísy plnou hrst kaše a se slovy: „Buď vítán, vznešený šejku a imáme, v mém kefaru," vsunul obsah své hrsti do úst Františkových. Světec zavřel oči a krmi spolkl. Bratr Leo však mu přispěl na pomoc a rychle jej poučil: „Milý Otče, jest čas, abys uctil šejka stejně jako on tebe!"

František tedy zabořil ruku do mísy a vložil také hrst kaše šejkovi do úst. Tím byla ceremonie, která se stejným způsobem opakovala mezi šejkem a Leonem, odbyta. Leo při svém příchodu do kefaru byl krmen náčelníkem Saudem asi šestkrát, neboť nevěděl, že také on má podati náčelníku hrst stravy; teprve šejkova žena mu vzkázala, aby neodpíral tak dlouho té cti náčelníku, který již byl z Leonovy nevšímavosti hodně vzrušený.

Kolem rožňů stály děti a výrostci, kteří holýma dlaněma chytali tekoucí a vroucí lůj z pečených skopců, kozlů a beranů. Když tuk dopadl na jejich dlaně, rychle jej slízli a začali bolestí tancovati po jedné noze. Ale sotva bolest přešla, již chytali vařící tuk znovu. Tomu divadlu byly přítomny kozy volně se pohybující a slepice.

Na prkénku přinesly ženy náčelníkovi v mléce vařené beránčí žebro, s něhož šejk sloupl velký kus masa a vsunul je do úst Františkových a pak Leónových, což mniši zase oplatili šejkovi. Ženy pak současně roznášely kusy masa starším bojovníkům a ostatním obyvatelům kefaru. Všichni jedli pokrmy rukama a utírali je o hajk.

Nálada stoupala, všude bylo plno hovoru, křiku a hudby. Po značné přestávce ženy rozdávaly hostům telecí maso, ječný chléb a brynzu, pak přinesly čerstvé fíky a datle v čistém, proutěném košíku, nakonec velikou hliněnou mísu čistého, čerstvě roztopeného másla, které František, Leo a šejk pili přímo z mísy. Podobně i starší a ostatní zapíjeli večeři rozpuštěným máslem.

Když nastalo šero, rozproudila se zábava. Arabové, ženy, děti tancovali národní tance, sborově vykřikujíce krátké popěvky, neboť Arabové neumějí zpívati, nemají písní. Ženy hrály na tamburiny, muži jednotvárné úryvky na citery a flétny. Šejk zatím vypravoval starším, kolem nichž se tísnili bojovníci a hoši, hrdinské činy Leónovy a Františkovy. Hálef

zase široce líčil hrdinství šejkovo v Egyptě a v Palestině, nezapomínaje při tom na sebe, Omara, Jusufa a ostatní bojovníky. Mniši ovšem velmi málo rozuměli, ale dobrý mrav vyžadoval, aby vytrvali ve společnosti.

Když hvězdy již zářily, ženy přinesly ještě sýr ovčí a kravský, čerstvě vydojené mléko kravské, ovčí a čerstvě pečený podpopelný chléb, jejž rozdávaly hostům; starší, bojovníci a děti k mléku a sýru pojídali ječný chléb.

Františkovi a Leónovi hostina, kromě prvních sous, jichž požívali z ruky šejkovy, celkem chutnala. Jen rozpuštěné máslo jim nelahodilo a rádi se ho po prvním obřadném ochutnání vzdali ve prospěch mile překvapených starších, kteří tu vzácnou pozornost hostí plně ocenili, pokládajíce máslo za vrcholný požitek. Někteří fellahové se však oddali pití jakéhos řídkého piva, nápoje z ječmene a datlí, jiní pili arraki (kořalku).

Když všechny zásoby byly stráveny — kolem půlnoci — odebrala se ves k odpočinku. Bojovníci vyčkali u ohňů až šejk a mniši vstoupili do náčelnického domu, načež ulili ohně a odebrali se též na lože, vlastně na kožišinu, k odpočinku. Na cestě k šejkovu domu přibatolil se k mnichům hladový a celý vyplašený medvěd, jejž František pohladil a vzal do světnice. V noci vydatně pršelo v celém kraji a černí otroci činili ráno přípravy k podzimnímu setí.

Třetího dne František a Leo, jsouce již přesyceni pozornostmi a projevy úcty, přijali ochotně pozvání šejkovo, aby vyjeli s jeho rodinou na letní byt do kefaru Már Eljas (Istib), do bývalé Thesby, jenž jest vystavěn na vrcholu hory 600 m nad mořem. Ain Džirm leží v horké a hluboké jordánské rovině, pročež stoupání bylo veliké; ale svěží velbloudi vykonali výstup asi za dvě hodiny, ač pěší muž potřeboval by k tomu asi pět hodin. Po dvou terasách a po dvou stráních s dubovým porostem vystoupil průvod východním směrem na velikou planinu, kde se to hemžilo kravami a ovcemi. Šejk mnichům podal vysvětlení, že na pláni není sice potoků, ale že časté, vydatné podzimní a jarní deště skýtají mnoho vody, která se chytá do velikých cisteren v krytu lesa a stačí dobytku na celý rok. U kefaru Már Eljas, který ležel na hřbetě pohoří, páslo se stádo krásných arabských koní, kteří byli napájeni a broděni v potoku vádi Jábis. Šejk mnichy poučil, že tvrdá půda prospívá vývinu kopyt i svalů, vůbec chovu arabských koní. Žena šejkova s dcerou zůstaly v Már Eljás, aby se věnovaly kuchyni. Medvěd Orso se přidružil k dívce.

Šejk s mnichy jeli po hřebenu hor na jihovýchod do kefaru Mahné (Mahanaim), kde kmen choval velbloudy. Na pláni přecházelo několik set dromedárů domácích, v ohradách stála stáda hedjinů, kteří se pásli o okusovali mladé větve dubových stromů a keřů. Na této pláni byla též pole a zahrady. Ženy

a děti, ale hlavně černí otroci, sdělávali právě záhony a seli durrhu (ječmen) pro velbloudy.

Východně od Mahné strměly hory nejvýše. Za zimních dešťů voda se sbíhala se strání do velikých louží, na jejichž březích stromový kryt vzdoroval též letním vedrům a voda stačila stádům na celý rok.

František a Leo skoro současně zabloudili očima výš a dál. Jako na dlani spatřili odtud samařské hory, napravo zelené kopce galilejské, na nichž jako maják svítil bílý Safed, jenž se nemůže ukrýti, dále napravo tvořil zeleným krajům sněžné pozadí Libanon, zastřený šedými mraky. Nalevo leskla se hladina Mrtvého moře jak ohromný delfín, vpravo strměly temné hory judské, pokryté pralesem dubů Abrahamových. — Šejk sleduje užaslé pohledy mnichů, zadíval se též na ten luzný kraj, ale jeho krásy nevnímal. Ten pohled byl mu známý a všední.

Bratr Leo toužebně povzdechnuv, děl: „Připadám si jako Mojžíš, jenž daleko odtud na jih stál na vysoké hoře a s touhou pohlížel na tento kraj „mlékem a medem tekoucí", do něhož nesměla jeho noha vstoupiti. Také mně se kalí zrak, že musíme brzy opustiti tuto zemi, posvěcenou životem, kroky a krví Spasitelovou. Jak je tu krásně! Jak budu vzpomínati! — Škoda, že tento lid úpí v jařmu islamu, nechápaje, co jest božího a nepoznávaje dne navštívení svého! Sem by mělo též přijíti oněch šest bratří, jež jsi, Otče, letos poslal do Maroka a oněch pět bratří, kteří šli do Tunisu!"

Svatý František patřil snivě do kraje, drže ruce spojené na prsou a odtušil: „Berard se čtyřmi druhy neopustí nikdy misie marocké.*) — Co se týče této země, není u Boha nic nemožného. Pán Bůh může i z tohoto kamení vzbuditi bratry a sestry Kristovy. — Křižáci...? — Za lidský věk již zde nebudou! Půlměsíc bude ještě dlouho zářiti nad celým Východem. Na konci časů se vláda změní, ale i potom bude kříž těžko pronikati. Tento lid, jako by byl dědicem kletby vyřknuté Kristem nad národem židovským..."

Po chvíli rozhovořil se světec znova: „Mojžíš se těšil aspoň z toho, že touto zemí bude vládnouti jeho lid. Ovečko boží, radujme se i my! Stále mám tušení, že naši spolubratři budou průkopníky evangelia Kristova v této zemi a strážci svatých míst! — Ale za to vyznamenání zaplatí daní své krve, kterou nám nebylo dopřáno pro Krista prolíti, jako... Pohleď, Ovečko boží, na tuto zemi! Toto bude provincia martyrum, provincie mučedníků! — Ale dříve bude posvěceno mučednickou krví Maroko!" —

Užaslý bratr Leo tušil, že František pronáší proroctví. Věděl, že František poslal při poslední kapitule (1219) do Maroka šest bratří s Vitáliášem v čele... Zemřel snad jeden? — Ovečka boží bál se Františka otázati a povzdechl smutně: „Blažení, kdož prolijí svou krev pro Ježíše Krista! Já toho

*) Pět mučedníků marockých zemřelo 16. ledna 1220 a později byli prohlášeni za svaté.

nejsem hoden!" — Svěsiv hlavu na prsa, odvrátil oči od krásného pohledu na budoucí provincii mučedníků. — —

Šejk nechápal slov Františkových a byl rád, když se světec odmlčel. Ujal se sám slova a děl: „Zde jest pastviště skotu." —

Pod nohama těchto mužů svažovala se půda do jiné planiny, kde se pásla stáda oslů, ovcí a koz. Také tam byly vyhloubeny veliké cisterny pod vysokou strání horského hřbetu, pod nímž stály dva duary. Jižní svah pohoří spadal příkře do údolí řeky Nahrez-Zerká. Nastalo-li veliké sucho, honili fellahové stáda na východ k severnímu přítoku řeky Nahrez-Zerká. Od severu k jihu táhlo se šejkovo území šest hodin cesty, od západu k východu osm hodin cesty. To bylo království šejka Abu Mahné.

František i Leo zaujati znovu přítomností se netajili obdivem a chválou nad množstvím ušlechtilých stád, pochválili šejkovi zařízení cisteren, polí, zahrad, pastvin a lesů dubových. Šejk zářil hrdostí a překládal svým synům i pastýřům posudky obou mnichů, aby ho chvála neudusila. Lví kožišina na Bukefalovi budila všude pozornost a nadšení. U těchto dítek přírody bratr Leo požíval větší úcty, než František. Objížďka trvala skoro celý den. Na celém území bylo pozorovati přiměřený blahobyt, spokojenost a radost ze života. A přece něco kalilo obecnou dobrou náladu. Bylo to sedm zamlklých žen a sedm rodin, které marně čekaly na manžely

a otce. Tíseň dopadala na ně tím větší tvrdostí, poněvadž mezi fellahy se šířilo mínění, že oněch sedm Arabů nepadlo v čestném boji, nýbrž že asi zahynuli v žaláři a na popravišti.

Jedné z utrápených manželek pravil František: „Má dcero, neboj se, tvůj manžel se brzy vrátí. Věř mi!"

Slovo „vrátí se" letělo jako na křídlech po celém území el Mahné a udržovalo pohasínající jiskřičku naděje. Takový marabu zajisté vidí také vzdálené věci a patří duševním zrakem i do budoucna."

Pozdě odpoledne dospěli jezdci do kefaru Már Eljás, kde je očekávalo malé překvapení, že totiž medvěd zůstal v kefaru s malou el Meliche, s níž se spřátelil již v minulých dnech. Unavení jezdci zasedli k večeři, nevěnujíce další pozornosti dívčinu přátelství s medvědem. Byla již druhá polovice října, den se krátil, zvláště odpoledne. Vydatné deště svlažily půdu a fellahové vzdělávali pole. K večeři zasedli hosté pod vysokou pinií, odkudž byl pěkný rozhled na jihozápadní planinu se stády. Příjemný vánek chladil jejich čela a skýtal úlevu vypráhlým hrdlům a plicím.

Po večeři tázala se Sitt el Husn dobrou italštinou: „Milí Otcové, jak jste v našem kefaru spokojeni?"

„Má dcero," odvětil František, „o slavných činech šejka Abu Mahné a o tvém pohostinství budeme vypravovati v našich duarech a budeme vám vděčni do smrti. — Ale rci, milá dcero, kde ses naučila italsky?"

Sitt el Husn se radostně usmála té pozornosti a pravila: „Tento kraj zvelebil můj otec Oska. Po smrti mé matičky Badije poslal mě otec k mé tetě Fatimě do Jerusalema. Tehdy tam vládli ještě křižáci a má teta byla křesťanka. Tam jsem se naučila italsky a čtla jsem kitáb aziz (knihu evangelia) Ježíše syna Mariina. Když jsem dospěla, dal mi otec za manžela Hasana, svého nejlepšího bojovníka a nežádal od něho pět obvyklých velbloudů. Pochází z Jericha a nyní se nazývá Hasan Mahné aneb Abu bydji. Dosud ještě ctím Isu stejně jako Mohameda, ba ještě více se mi líbí Isa, neboť ten neupíral ženě duše. Já věřím, že i žena má duši; ano, cítím, že mám duši!“

„Nikoli,“ ozval se šejk, „Mohamed praví, že žena duše nemá a my musíme tomu věřiti, chceme-li zůstati pravověřícími prorokovými.“

„Co soudíš ty, veliký marabu křesťanský? Má žena duši či nikoli?“ obrátila se Sitt el Husn o pomoc k Františkovi.

„Žena má duši lidskou a nesmrtelnou jako muž,“ děl světec.

„Milý Otče, prosím tě, neruš základů mého domu a řekni ozdobě mého stanu a mé ženě, že duše nemá!“ prosil šejk.

„Milý šejku, ty sám jsi pravil, že tvá Sitt el Husn sice nepředsedá při poradách bojovníků, ale že před poradou starších kmene dává ti náměty, kterým se všichni bojovníci podrobují, uznávajíce je

za moudré. Rci, mohla by Sitt raditi a zasahovati do správy kmene, kdyby neměla rozumu?" —

„Já nevím, ale prorok řekl, že žena duše nemá," vytáčel se šejk. „On byl přece také ženatý a k tomu byl prorok!"

„Ty máš duši, že ano," děl světec.

„Zajisté, to bych se s tebou, Otče, rozešel, kdybys mi duši upřel. Každý bojovník má duši, tím spíše šejk!" děl Hasan Mahné pyšně.

„Tvoje duše prozrazuje se tím, že přemýšlíš o sobě, své rodině, o celém kmenu. Usuzuješ, co tobě a jim prospívá a co škodí. Že ano?"

„Ano, správně mluvíš, Otče! Já jsem pečlivým otcem svého domu a šejkem svého kmene."

„Jako dobrý muž a šejk, chceš prospěti sobě, rodině a kmenu. Pro dosažení dobra dovedeš si mnohé věci odepříti. Zlý však chce všem, kromě sebe, škoditi. Že ano? — Ty však umíš svou vůli ovládati!"

„Ano! Těší mne, že mne chválíš před okrasou celého kmene a paní mého domu!"

„Bojovník cítí stud před kmenem, když něco špatného vykoná." —

„Ano, je to velmi nepříjemné! O tom raději pomlčme!" —

„To, co myslíš, dovedeš říci nebo napsati, že ano?" —

„To ano, ale lépe píše blaho mé duše a má žena!"

„Zvíře neusuzuje, neumí si opatřiti pící na zimu a nápoj na léto. Nedovede si odepříti, co mu při-

rozeně lahodí, ač je mu to škodlivé nebo smrtonosné. Zvíře nemluví, necítí studu a nemá náboženství. Zvíře tedy nemá duše (nesmrtelné). —

„Zbytečně o tom mluvíš, Otče, to uznávají všichni muslimi," ozval se Abu bydji.

„Dobře jsi mluvil, ó šejku! — Ale nyní poslyš, co ti řeknu! Uvažuje tvoje Sitt o sobě, o tobě, dětech, o celém kmenu a stádech, snažíc se rozpoznati, co je jim prospěšné a co škodlivé?"

„To ano! Ona je pečlivá matka a paní domu a starostlivá vládkyně, jež pečuje o majetek kmene!"

„Tedy má rozum jako ty!" —

„Správně mluvíš, Otče!" vmísila se do řeči Sitt. „Často šejka a starší kmene upozorňuji na lepší pastiny, na opravu cisteren, na ohražení ovocných stromů a polí trním. Já ukládám ovoce a obilí do sklepa. Často sama prodám výhodně v Jerichu a Jerusalemě sýr, olej, ovoce, kožišinu, vlnu, koberce a plátno."

„Ano, má manželka Sitt myslí mnoho a často myslí jinak, někdy i lépe než já!" dotvrzoval šejk.

„Má tedy Sitt rozum jako ty, ó šejku?" —

„Zdá se, že ano!" děl šejk nižším hlasem.

„Tvá Sitt je dobrá..."

„... to jest!" vskočil šejk světci do řeči.

„... dobrá manželka, matka, hospodyně!" pokračoval František. —

„Ano, nejlepší ze všech manželek, matek a hospodyní na světě," horlil Abu bydji. „Ona je pramenem

požehnání ve stanu, jarním deštěm v kefaru, ranní rosou ve stádech. Na ni hledí ženy našeho kmene jako na ošatku hojnosti!" —

„Sitt dovede si odepříti odpočinek, spánek, pilně pracuje. Umí se zříci pokrmu a nápoje, aby dopřála tobě a dětem. Dovede se vzdáti příjemných věcí a skutků, vidí-li, že jsou jí, tobě nebo rodině anebo kmenu na škodu!" —

„Kterak znáš mou ženu? Vždyť jsi zde teprve tři dny a téměř jsi ozdoby mého domu neviděl a s ní nemluvil?" užasl šejk.

Sitt se usmívala jako měsíček a pásla se na rozpacích mužových.

„Ale ona chce a žádá někdy něco docela jiného než ty a celý kmen," pokračoval světec.

„To je pravda, velitelka mého stanu a útěcha mých očí má pevnou ruku a švižný jazyk, jímž dovede prosaditi u mne, jakož i u starších všecko, co si přeje!" uznával šejk.

„A bylo ti to někdy na škodu?" ozvala se Sitt sebevědomě. — „Inu nebylo," souhlasil Abu bydji, „ale před tváří kmene někdy . . ."

„Tedy tvá Sitt má vůli jako ty, ó šejku!" dokládal František. „Ale ona cítí také stud, když se jí něco nezdaří, nebo když ji někdo pohaní. Známkou stydlivosti a počestnosti jest závoj na její tváři, ač ostatní arabské ženy závoje nemají."

„Při vousu prorokově, má Sitt je cudná a věrná manželka! Kdyby ji někdo pohaněl a ona se musila

zapýřiti studem, jen jako broskev, neříkám jako granátové jablko, vrazil bych mu dýku do srdce," horlil šejk.

„Já nosím závoj již od svého pobytu v Jerusalemě," vysvětlovala Sitt.

„Tvá Sitt má tedy stud jako ty, ó šejku!" děl František a pokračoval: „Ale tvá Sitt dovede též své myšlenky vyjádřiti řečí nebo je též napsati, a jak jsi pravil, lépe než ty, ó šejku!" —

„Inu, má Sitt, paní krásy a ušlechtilosti, zora mého blaha, a perla celého Východu, vyjadřuje ráda své myšlenky jako každá paní stanu; někdy je těch myšlenek mnoho a velmi pronikavých!" poznamenal šejk mrzutě.

„Ale nikdy jsi nechybil, když jsi má rozvahou kypící a rozumem prozářená slova vyslechl a jimi se řídil," dodala vítězoslavně žena.

„Tedy tvá Sitt má řeč jako ty, ó šejku!" dokládal světec a mluvil dále: „Ale ona má také náboženství jako ty, ó šejku!" „Ona je pobožnější než já; nemá rozpoltěného srdce jako já," přiznával Abu bydji.

„Tedy slyš, ó šejku," pravil světec, „tvá Sitt má rozum stejně jako ty, vůli právě jako ty, stud rovněž jako ty, řeč podobně jako ty, náboženství právě jako ty. Ale má též lidské tělo jako ty. A proto má právě takovou duši jako ty. Má duši lidskou a nesmrtelnou!" dokončil svou řeč František.

„Milý Otče," děla Sitt vroucně, „děkuji ti, že jsi mého muže přesvědčil; tvá slova plynou jako živý

pramen, tvé důkazy kanou jako balzám. Váš Isa je na žery hodnější a spravedlivější, než náš prorok." — Obrátivši se pak na šejka, pravila: „Uznáváš to, ó šejku?"

„Má Sitt, ty máš vždycky pravdu! A tento Otec má tak četná a ohebná slova, že mne dovede, kam chce; já jdu za ním jako ovce, uvázaná na lýkovém provaze. Ale jeho slova jsou proti učení prorokovu. Jako věrný muslim tomu nesmím a nechci věřiti, ale jako manžel a šejk jsem nucen povoliti. — Prosím vás, nechme té duševní zábavy, neboť..."

K domu šejkovu přihnal se na koni pastýř, budě svou zběsilou jízdou pozornost mezi pastevci a zvláště v naší společnosti. Sotva jezdec seskočil s koně a pozdravil, podal zprávu: „Od severovýchodu od města el-Hösn blíží se asi deset jezdců. Buď jsou to lupiči nebo předvoj nepřátel, neboť postupují ve stínu lesa, aby jich měsíc neozařoval!"

Zneklidněný šejk se rozhlédl po přispěchavších fellazích a spatřiv Hálefa, nařídil: „Zatrub na menší poplach!"

V minutě vběhl Hálef do šejkova obydlí a vystoupiv z domu, zadul do rohu tří táhlé tóny a jeden krátký. Jako když zastihne včely na pastvě náhlá bouře, ohlašující se vichrem, šerem a prachem, včely rychle se odpoutají od květů a rozčileně naříkajíce, bičují křídly ochlazující se vzduch, aby se probojovaly větrem, prachem a šerem k mateřskému úlu: takový neklid povstal v kefaru i ve

dvou duarech, které zaslechly poplašný signál. Fellahové vybíhali z domů a stanů ostrým klusem, jak o závod spěchali k šejkovu domu. Jejich s počátku osamělé postavy se slévaly do hloučků a čím více se blížily k shromáždišti, tím větší čety se tvořily a tím více si v běhu překážely. V deseti minutách stálo kolem šejka na sto fellahů, ozbrojených lukem, kopím a handžárem. Někteří z nich měli na provazích uvázané ohromné psy, kteří necouvli před vlkem a odvážili se zápasu i s medvědem. Byli tak vycvičeni, že neštěkali.

Ani zmatek ani strach se neodrážel na tvářích fellahů, nýbrž jakási tvrdá odhodlanost a vnitřní radost, že nastane změna v jednotvárném pastýřském a rolnickém zaměstnání. Nikdo nemluvil. Jen psi se trhali na provazích.

„Od el-Hösn blíží se deset nepřátel. Obsadíme úbočí planiny, na níž se pasou koně. Bojovníci si lehnou do křoví ve vzdálenosti jednoho kopí od sebe. Jdeme!" velel šejk.

Za šejka se postavilo v husím pochodu třicet mužů, podobně za Hálefa i Omara. Ty tři řady postupovaly vedle sebe jako tři ohromní hadové. Ženy a děti zůstaly u šejkova stanu. Mezi ně vyšla šejkova žena Sitt a křičela: „Ženy svobodných bojovníků a synů pouště, jděte do svých příbytků, přineste sem zásobní šípy a zbraně, sedla a potraviny, osedlejte padesát koní a tolikéž velbloudů a opatřte deset nákladních oslů potravinami!"

Ženy, výrostci a děti se rozešli, aby vyplnili rozkaz moudré Sitt. Později přišlým mužům Sitt nařídila, aby bděli nad sedláním a spojili šejkův dům řetězem stráží s bojištěm. Všechny cenné věci z kefaru dala Sitt odnésti do velikého sklepa, který byl utvořen z jeskyně ve vápencové skále u šejkova domu. Vchod do sklepa byl kryt křovím a uměle nahozeným klestím. — Mniši vidouce, že jsou tam zbyteční, odešli do svého bytu a pomodlili se za ohrožený kmen.

Venku zavládlo nervosní ticho, přerušované jen tichými povely, harašením zbraní a sedel, kroky a supáním dobytka. Koně radostně frkali, velbloudi, kteří byli shromažďováni stranou od koní — neboť kůň nesnese přítomnosti velblouda — flegmaticky přežvykovali. Uplynuly asi dvě hodiny. Této příležitosti využitkovali mniši ve své světničce k modlitbě za ohrožený kmen.

Na vrchole koňského pastviště zazněl do ticha výkřik stráže, jejž následující stráž opakovala, až zpráva dospěla k záloze a k šejkovu domu: „Jusuf se vrátil s celou četou!“

Napětí okamžitě povolilo a celý kmen propukl v živelní radost táhlými výkřiky: „Sáááláááám! Mašalláh!“ — Všechen vojenský pořádek byl mžikem porušen, všude plno křiku a zpěvu. Oheň před šejkovým domem vzplanul jasným, vysokým plamenem. Celý kmen se sběhl k šejkovu příbytku, aby oslavil příchod pohřešovaných bojovníků.

Za půl hodiny seděl Jusuf a jeho četa na čestném místě kolem šejka, za nimi starší, pak zvědaví bojovníci, výrostci, ženy a děti. Po obřadném přivítání ujal se slova Jusuf a záře hrdostí vypravoval:

„Po přepadení dali jsme se na útěk západním směrem k řece Jordánu přes pohoří, jež se táhne na jih až k jezeru Meromskému. Cesta byla obtížná a srázná. Na vrchole průsmyku jsem spatřil tři jezdce, kteří nás doháněli, neboť měli výborná zvířata, jež předběhla ostatní pronásledovatele o dobré půl hodiny. Za průsmykem jsem velel dvěma nejlepším kopiníkům, aby sestoupili s velbloudů, zvířata ukryli v lese a vyčkali se mnou na pronásledovatele v záloze. Čtyři naši bojovníci jeli zvolna dále na západ po svahu. Sotva jsme se připravili, vyrazili tři jezdci ze soutěsky. První jel mylasim (poručík) na krásném hřebci, dva džauši (rotmistři) na hedjinech. Stačila tři vržená kopí, aby jezdci padli mrtví k zemi. Velbloudi se po pádu jezdců okamžitě zastavili, ale hřebec se splašil a řítil se pudově za našimi bojovníky. Velbloudů jsme se ihned zmocnili a ujížděli jsme za karavanou. Než jsme ji dohonili, Suefovi se podařilo hřebce chytiti do lýkového lana. Já jsem hřebce připoutal k ukořistěnému hedjinovi, na nějž jsem se vyšinul. Suef přesedlal též na ukořistěného hedjina a pak jeli jsme tryskem po stráni do roviny. Na štěstí nebylo na lukách stáda. Obrátili jsme se tryskem..."

„...k Jordánu!" prohodil nejstarší bojovník Saud.

„. . . . nikoli," ohradil se Jusuf, „to by byla naše smrt! Ujížděli jsme k severu podle pohoří směrem k Bániás Paneas (Césarei)."

Projevy podivu zněly kolem: „To byla odvaha!"

„Potom jsme se skryli na stráni, abychom vyzvěděli směr, jakým se dají pronásledovatelé. Teprve za čtvrt hodiny objevila se na spasených lukách karavana asi patnácti jezdců, kteří se bezpochyby opozdili u mrtvol svých druhů a svého vůdce. Karavana po krátké poradě se rozdělila na tři oddíly a v největším trysku ujížděla na jih, jihozápad a na západ, myslíc asi, že prcháme k Jordánu a že jsme již dostihli vrbin, jimiž jsou pastviny posety.

„Tohle byla chytrá hra," chválil šejk Jusufa.

„Ale odvážná," připomněl Saud a jiní přisvědčovali.

Jusuf se napil z hliněného hrnce mléka a pokračoval: „Ve svém úkrytu jsme vyčkali noci a pod její ochranou jsme se dali přes pohoří na východ, šťastně jsme překročili cestu, vedoucí z Bániás Paneas k jezeru Meromskému, a urazili jsme kus cesty do východního pohoří, kde jsme přespali zbytek noci a celé dopoledne."

„Na večer dali jsme se na pochod k poušti Ed Dždúr, po čtyřech dnech jsme zamířili na jih podél řeky Nahr el Allán, tekoucí krajem En Nukra, potom jsme se pustili Hauránem do našeho kraje Adžlún. Jeli jsme jen v noci, neboť hedjini a bílý hřebec byli by nás každému prozradili. Také jsme

si byli dobře vědomi, že tímto směrem postupovali pronásledovatelé šejka a mnichů. Před karavanou jel půl hodiny cesty Suef jako výzvědná hlídka, za námi ve stejné vzdálenosti kryl náš ústup Achmed. Tak se naše cesta protáhla na dva týdny. Teď však již necítíme strachu a únavy."

„Sálam," provolal šejk Jusufovi a celý kmen propukl v jásot: „Sáálááám!" Hladovým jezdcům podaly ženy masa z upečeného na rožni berana a celý kmen hodoval s nimi až do rána. Šejk rozkázal již za svítání přivésti ukořistěné velbloudy a hřebce. Celý kmen byl na ně zvědav, neboť kus ušlechtilého dobytka má pro Araba cenu jako u nás statek, po případě velkostatek. — Když fellahové přiharcovali na ukořistěných zvířatech, bojovníci vstali od jídla a znalecky prohlíželi každé zvíře od uší k ohonu, od hřbetu až po kopyta a všichni byli nadšeni.

„Hedjini jsou chovu damašského," prohlásil šejk. „Založíme pro ně zvláštní ohradu. A tobě, Jusufe, dám za ně dva domácí velbloudy a každému bojovníku po jednom!"

Jásot obdarovaných byl šejkovi milejší, než díky.

„Tento hřebec vyrostl na suché poušti a má cenu jak náš hřebec Šamšír."

„Krásné zvíře, ani sultán nemá lepšího," ozývaly se hlasy kolem.

„Za tohoto hřebce dostane Jusuf tři naše koně, Suef dva, Achmed také dva a každý bojovník po jednom," prohlásil šejk.

Nový jásot nastal mezi obdarovanými a v kruhu jejich rodin, kteří všichni propukli v provolávání: „Buď zdráv, ó šejku!“

Tímto hlaholem byli probuzeni ze spánku mniši, kteří zvěděvše večer, že kmenu nehrozí nebezpečí, odebrali se na odpočinek. Do oken usmíval se jim již bílý den. Oba bratří se oddali ranní modlitbě a breviáři. Když vykonali svou pobožnost, odebrali se k jásajícím fellahům, aby se nezdálo, že nemají zájmu na radosti celého kmene. Oba si libovali, že nebyli obtěžováni hmyzem, který jest kletbou všech arabských domů a stanů.

Když vycházeli ze světnice, proklouzl mezi nimi medvěd a zamířil rovnou cestou do šejkova bytu, kde jej čekala dobrá snídaně. Brzy nato jej spatřili s dceruškou šejkovou na cestě do lesa. Děvče mělo velikou radost z toho, jak telata, berani, ba také staří velbloudi poplašeně se vyhýbali huňáči, který však byl dcerušky poslušen jako pejsek.

„Našel si nového pána,“ děl František s úsměvem v opálené od slunce tváři.

„Beztak do Umbrie s ním nemůžeme; ať zůstane tedy zde a střeží toto hodné děvče,“ navrhl bratr Leo.

Pod sykomorami stálo množství fellahů, kteří stále ještě prohlíželi ukořistěná zvířata.

„Dej Bůh šťastný a dobrý den!“ zdravil a zval šejk oba mnichy do společnosti. „Pohleďte, jaká krásná zvířata přivedl Jusuf!“ —

František a Leo spatřili krásného, ohnivého běloušе a dva bílé velbloudy, kteří spokojeně přežvykovali. Ani jeden z mnichů nebyl znalcem, ale zvířata se jim líbila.

„Co jsi dal, ó šejku, za toho krásného hřebce?" tázal se světec.

„Deset koní," odvětil tázaný, nejsa si vědom lži. Pokládalť zvířata za kořist.

„To jest dost," mínil František. „A co jsi dal za dromedáře?"

„Devět domácích velbloudů," pravil šejk.

„To není mnoho; dobře jsi koupil," mínili oba mniši, dívajíce se, jak fellahové všechna tři zvířata odvádějí do ohrad.

Aby laskavý čtenář porozuměl té rozmluvě, ať uváží, že některé zásady muslimské jsou velmi podivné, téměř kuriosní. Když Arab potká na poušti nebo na stepi cizího člověka, po případě jen Araba z cizího kmene, neodváží se mu ublížiti a jej okrásti, ať již leží nemocen nebo jede na velbloudu. Kdyby živého člověka přepadl, zabil a oloupil o dromedára, koně, mezka a přivlastnil si, co má u sebe a na sobě, měl by u svých soukmenovců velikou hanbu a spáchal by těžký hřích proti koranu. Ten by ztěžka obstál ve kmeni a žádný otec by mu neprodal dceru za pět velbloudů, aby ji pojal za ženu.

Když však ben Arab zabije muže spícího, není to hřích. Vezme-li pak ve spánku zavražděnému muži

jeho majetek, je to pouhá kořist a je to čestné. Ba dokonce může se s tím pochlubiti.

Avšak zásady arabské při nájezdu, válce a krevní mstě jsou zcela jiné. V těchto případech jest Arabu vše dovoleno, vražda i lup. Ovšemže každé prolití krve a každý loupežný nájezd, dnes velmi řídký a vzácný — jsou příčinou nových vražd a lupů, jimiž se mstí členové postiženého kmene.

I když tito Arabové o krevní mstě nemluví, tím houževnatěji se na ni připravují.

Kmen Abu bydjiho propadl sice krevní mstě kadi Nasra beje, ale ani šejk, ani bojovníci se jí nebáli. Jejich pastviny ležely daleko v Zajordání, kam se palestinský fellahim-sedlák, nebo dokonce usazený měšťák — mudun madanije — nikdy neodvážil. Proto Abu bydji zářil blahem nad přivedenými velbloudy a hřebcem.

Šejk se hlasitě a honosně pochloubil: „Abuna, tento hřebec má cenu celého stáda, neboť je to plnokrevné, na poušti odchované zvíře. Tím se mé stádo proslaví tak, že sultáni, vezíři a pašové budou u mne kupovati ušlechtilé koně!"

„Bůh tobě a celému kmenu požehnej," modlil se světec a pojal šejka stranou, aby mohl s ním důvěrněji promluviti.

„Milý šejku, hle, já toužím po své vlasti. Nemohl bys mi dáti průvod čtyř jezdců, aby nás doprovodili do Jaffy? Doufám, že bratr Eliáš mě tam již očekává!" —

„Milý Otče, pojedu s vámi sám a též celá má rodina, neboť Ibrahim Džoharči vás oba i mou rodinu pozval na svatbu. Připravuje nám prý veliké překvapení. Více posel neprozradil," svěřoval se šejk mnichům.

„Bude nám to velikou ctí," ujišťovali šejka vděčně oba řeholníci, „když pojedeš s námi. Kéž nás provází anděl Strážný a svatý Josef, abychom ve zdraví a spokojenosti dospěli k cíli!" —

XII. DO JAFFY

Po levém břehu Jordánu jela na jih malá karavana na domácích velbloudech. Na hřbetě jednoho velblouda kolébal se malý stan, v němž si hověla Sitt el Husn a její dcera el Meliche, které jevily velikou radost, že mohly odejíti z kefaru na příjemnou cestu a tak si zpestřiti jednotvárný život. V čele jel Omar, za ním šejk a jeho dva synové, mniši a ženy; tři fellahové s dvěma nákladními velbloudy tvořili zadní voj. Oba synové, Hasan i Hadžib, zářili radostí, neboť tímto zájezdem stávali se bojovníky, rovnocennými dospělým mužům. Jen to je trápilo, že celá karavana jela na domácích velbloudech, budíc tak domnění, že majitelé jsou chudí lidé, ač rodina měla hedjinů nadbytek. Ale vůli rodičů musili se podrobiti. O kefary, duary a stáda neměli starostí, neboť nad nimi bděl Hálef a Jusuf. Zvláštní jejich péči svě-

řila el Meliche Františkem darovaného medvěda. Než se vydali na cestu, šejk přinesl mnichům nové hajky i turbany a sám je ustrojil. Uvazuje Františkovi provázkem zelený turban*) na hlavu, Abu bydji se omlouval, že Sitt neměla již po ruce bílého turbanu, aby se tedy spokojil zeleným. František nic nenamítal, bylo mu to lhostejné. Myslil si: Turban jako turban, neboť neznal, jaký význam má tato pokrývka hlavy u moslimů. Vídal totiž bílé, zelené, žluté a šedé turbany, ale nevěděl, že barva turbanů je poznávacím znamením různých stavů a náboženství. Když se octli již v sedlech, Sitt podala Františkovi lístek s arabským nápisem a pravila: „Milý Otče, ty neumíš arabsky. Když tě někdo osloví, ukaž mu tento lístek a mlč! Slib mi, že na této cestě na nikoho, kromě členů karavany, nepromluvíš italsky!"

„S radostí slibuji," děl světec, „alespoň se pocvičím v mlčelivosti, jíž jsem na cestách hodně zanedbával." Stejný slib si vyžádala Sitt od bratra Leóna.

Navečer dorazila karavana k řece Nahrez-Zerká (Jabok), k přítoku Jordánu, kde přenocovali. Před východem slunce dali se na pochod a dostali se v ranní hodině do městečka Tell Dámije. Mýto

*) Zelený turban je odznakem potomka Mohamedova a také hadžího, poutníka, který navštívil Mekku a po tři dny konal předepsané pobožnosti a koupele. Jiný muslim nemá na zelený turban práva.

ještě leželo spuštěné přes silnici. Na zavolání přišel ospalý celník, prohlédl si cestující, přijal malý peníz a vytáhl mýto. Náhle však mýto spustil a tázal se šejka: „Nespatřili jste cestou osmnácte jezdců, jedoucích na třech hedjinech a jednom bílém, plnokrevném hřebci? Dva jezdci jsou džaurové, vyzvědači, odění evropským rouchem."

„Vyjeli jsme, jak jsem již pověděl, z Ain Džirmu a tolik jezdců na čtyřech zvířatech jsme nespatřili. Sálam alejkum!" odvětil šejk uraženému celníkovi, když se mýto zdvihlo po druhé a karavana byla propuštěna.

„Allah mne chraň od devítiocasého šejtana a od šaškovitého šejka," volal za karavanou uražený mýtný.

K večeru dojeli bez nehody až k řece vádi Nimrin, kde opět přespali pod stany. František po celou cestu nepromluvil, neboť na oživené cestě potkávali často karavany, chodce a jezdce na oslech i na koních. Někteří jezdci a vojáci je také předjeli. Jen to bylo Františkovi divné, že se na něj každý chodec zvědavě podíval a skorem všichni pozdravili. František si však nikoho nevšímal a rozjímal, že tímto údolím El Rór a právě touto cestou chodíval Pán Ježíš jako jinoch do Jerusalema na svátky, touto cestou se vracíval do Nazareta, neboť židé z Galileye se vyhýbali Samařanům a raději obcházeli jejich území kolem Jordánu. Tyto břehy jordánské, rovinu a pohoří vídal Kristus Pán, když provázen

apoštoly, chodil z Galiley do Judska, všude dobře čině i pomáhaje a všem hlásaje radostnou zvěst, evangelium. Právě někde v těchto místech svatý Josef a Panna Maria v konaku s hrůzou poznali, že dvanáctiletý Ježíš není s nimi a oni po probděné noci vrátili se do Jerusalema hledat Ježíše.

Nedaleko pod ústím řeky Nimrin dojeli k plochým břehům Jordánu, kde byl Kristus Pán pokřtěn od sv. Jana, předchůdce Páně a Křtitele. Řeka byla tam trochu širší než Tiber v Římě, ale voda jordánská tekla ještě špinavější než v Tiberu, žlutavě šedá, nesoucí hojně zemitého kalu z hořejšího svého toku. Na březích hustě porostlých hnízdilo mnoho ptactva a pobíhala černá zvěř (divocí vepři). Karavana tam zastavila. Fellahové ulehli ve stínu stromů a keřů, jež lemují oba břehy jordánské. Mniši však zašli až k řece, nabrali si do kovových lahví vody, již Pán Ježíš svým vstupem do řeky navždy posvětil, poklekli mezi keře, dlouho rozjímali a se modlili. Nad tímto místem, když byl Ježíš křtěn, otevřela se nebesa a Jan viděl Ducha božího sestupovati jako holubici a přicházeti na Ježíše. A Bůh Otec s nebe řekl: „Tento je syn můj milý, v němž se mi zalíbilo, toho poslouchejte!"

Kravana dala se přepraviti pramicí na pravý (západní) břeh Jordánu a za půl hodiny spatřila „zelený ostrov v poušti", „město palem" město Eríhá (Jericho), s nesčetnými mohutnými palmami a květinami. Za dob Kristových bylo Jericho perlou jor-

dánského údolí, ale za staletí upadlo i s obyvatelstvem. Přes to v městečku, jímž probíhá prastará obchodní a vojenská silnice a v jehož nejbližším okolí voněly sady růží a balzamovníků, nesčíslné palmy ovívaly skráně koupané horkým vzduchem a potem. Jakási tíseň dopadala jezdcům na prsa, neboť město leží 250 metrů pod mořskou hladinou, vzduch je pro cizince těžký a suchý, neboť tam zřídka prší. Dříve se tam dařilo indigo, bavlna, cukrová třtina a jiné; v době Františkově širší okolí bylo pusté.

V městské bráně zaplatili mýto a na celníkův dotaz odpověděli pravdivě, že karavany o osmnácti jezdcích na třech hedjinech a na jednom plnokrevném bělouši nespatřili.

„Mně je to velice divné," pravil šejk s velmi vážnou tváří k celníkovi, „jak se osmnáct jezdců směstnalo na třech hedjinech a na jednom koni!"

„I ty šibale," pohněval se mýtný, „ty převracíš mé myšlenky jako žena těsto a uvádíš mou šedivou bradu u těchto výrostků v posměch!"

„Nikoli, milý příteli, nýbrž myslím, jak tvůj neohebný a k mozku špatně přirostlý jazyk myšlenky pronáší. Nejsem šibalem, nýbrž šejkem!"

„Milý šejku, který jsi měl za chůvu němou stařenu a za vychovatele popleteného děda, věz, že tři jezdci jeli na hedjinech, jeden na koni a ostatní na domácích velbloudech. Rozumíš teď mým slovům?"

„Nyní jsi moudře mluvil jako prorok Mohamed. Kdybys tak mluvil vždycky, snad by tě cestující měli dokonce za chytrého," ušklíbl se šejk.

„Kéž by ti Alláh oči vybílil (t. j. oslepil tě!), kéž Allah zatratí tebe a celý tvůj dům! Táhni!" — Tak proklínal rozzuřený celník.

„Buď zdráv, ó mýtný, Allah očisti tvůj mozek! Sálam alejkum!" loučil se šejk, nečekaje na další kletby, a nechtě vyvolati krveprolití.

Karavana přijela k příbuzným šejkovým, kteří je rádi uviděli a radostně přivítali. Po obědě šejk vyšel s Františkem a Leónem za město k pramenu proroka Elisea, který proměnil jeho hořkou vodu ve vodu pitnou. V městě spatřili palác, v němž zemřel Herodes Veliký, vrah dítek betlemských, a uviděli dům celníka Zachea, u kterého si vyžádal Spasitel pohostinství. Šejk jim ukázal u silnice veliký kámen, na němž seděl slepec, který prosil přicházejícího Krista: „Ježíši, synu Davidův, smiluj se nade mnou!" A Spasitel mu odpověděl: „Prohlédni, víra tvá tě uzdravila!" — Nedaleko odtamtud byli mniši upozorněni na prastarý planý fíkovník, na nějž vylezl malý Zacheus, aby spatřil Ježíše, jdoucího uprostřed četného zástupu.

Večer oba mniši konali dlouhou pobožnost, aby Pán Ježíš otevřel oči zaslepených muslimů, zvláště aby osvítil rodinu šejkovu. Prosili Pána Boha, aby svrhl krutou vládu muslimskou a odevzdal svatá místa opět správcům křesťanským, aby celé oby-

vatelstvo bylo účastno požehnání Kristova, jako kdysi celník Zacheus.

Nazítří před východem slunce jel šejk s mnichy a s bojovníkem Omarem smutnou pouští dolů na jih k osadě Kasr Hadžle, odkudž se jim zatřpytila na pozdrav oslnivá hladina Mrtvého moře, jehož sivě zelená barva splývala skoro s barvou šedě žluté sousední pouště. Po hodinu trvající jízdě stanuli na břehu moře, které v podzimní době svým klidem, opuštěností a vypráhlostí okolního kraje zasluhuje plným právem svého jména.

Mrtvé moře je 85 km dlouhé a průměrně 15 km široké. Je vůbec nejnižším místem celého povrchu zemského. Obsah jeho solí je šestkrát větší než v oceánu. Proto je také jeho voda specificky těžká; organická tělesa menší váhy se v něm nepotápějí, nýbrž plují na povrchu. Život je v tom moři ovšem nemožný. Napájeno je, jak známo, na severní straně řekou Jordánem, ale nemá odtoku. Voda se tu prostě odpařuje.

Naši poutníci zvědavě patřili na to obdivuhodné moře, jež lemovaly na západě příkré skály. Voda byla čistá a namodralá; mořské dno částečně pokrývalo černé, zapáchající bahno. Na východních, nízkých březích, na něž vyhazuje příboj a vítr za bouře mořskou vodu, tvořila se široká, solná pokrývka, podobná sněhu a ledu, kterou právě pilně sbíralo několik fellahů pro sebe a svá stáda. Jejich oslové okusovali jalovec, u něhož byli uvázáni. Hla-

dina moře byla za návštěvy našich jezdců právě klidná a podobala se ocelovému zrcadlu.

Nad hlavou se klenulo azurovitě modré nebe. Ve zdejší krajině ještě nenastala doba dešťů. Ale těžká, až přímo dusivá atmosféra vzduchu, prohřátého žhavým sluncem, vyvolávala ještě v podzimních dnech v duši dojem neobyčejně tesklivý. Smutno a teskno bylo skoro až k zalknutí, už tím ohromným vedrem, které v těch podzimních dnech bylo větší, než u nás v červenci nebo v srpnu.

V poušti, ležící kolem, zahlédli hyenu a šakala i zatoulaného sem pštrosa, vyplašili stádo křepelek, ale otce s velkou hlavou (lva) — díky Bohu — nespatřili. František a Leo vzpomínali na hříšné obyvatele Sodomy a Gomorhy, kteří kdysi žili na jižním břehu moře a jež Pán Bůh zahladil i s jejich městy ohněm a sírou s povrchu zemského.

Pokynuvše pracujícím fellahům na břehu mořském a pozdravivše je „sálam", zamířili naši poutníci na západní břeh Mrtvého moře, kde poušť Judská — pustá step, se žlutou, vypálenou travou — spadá kolmými skalisky do moře. Všude panovalo pusté ticho, jež rušil krákoráním jen dravec, letící vzduchem a prchající hyena svým řevem. Překročili několik koryt vyschlých potoků, které za podzimních dešťů chrlí své prudké vody po peřejích a vodopádech do moře. Sem tam stál planý fík, jalovec a planá oliva. Příkré skály byly vyhloubeny mnoha jeskyněmi, v nichž hnízdili divocí holubi a kavky.

U jedné z nich zastavila se karavana, neboť to byla jeskyně svatého Jana Křtitele. Tam žil předchůdce Páně, maje roucho ze srsti velbloudí a pás kožený kolem svých beder; pokrmem jeho byly kobylky a lesní med.*) (Matouš 3, 4.) Tam stalo se slovo Hospodinovo k Janovi, synu Zachariášovu. I přišel Jan do veškeré krajiny jordánské a kázal křest pokání (Luk. 3, 1—8), chodě krajem od Mrtvého moře až k Bethánii a k Jordánu. Na protějším břehu Mrtvého moře strměly k nebi jako výstražný prst zříceniny hradu Macheronu, kde byl Jan Křtitel uvězněn a sťat.

Naši poutníci poklekli a pomodlili se k svatému Janu Křtiteli, aby je vedl cestou odříkání a pokání k věčnému cíli. Vykonali však také pobožnost za odpuštění hříchů všeho lidstva a za duše v očistci.

Na zpáteční cestě, když slunce stálo značně vysoko na nebi, dohonili ony fellahy, kteří prve sbírali sůl na břehu Mrtvého moře, a připojili se k nim. Po krátké vzájemné rozpačitosti jali se fellahové vypravovati, že před dvěma měsíci také sbírali sůl na břehu mořském, jako dnes, ale bylo tehdy již pozdě odpoledne. Pojednou prý se zakalila obloha, jako by přicházela strašná bouře, ve vzduchu nastal hluk, jako když hrčí deset mlýnských kamenů, a do Mrtvého moře spadlo takové množství kobylek, že celá hladina byla jimi pokryta. Když pak vlny a větry vyvrhly mrtvé kobylky na břeh, bylo jich tolik, že je musili odmetati metlami, aby se dostali

*) Sladká míza stromů, nikoli med včelí.

k solné vrstvě. Od Jordánu přilétala prý tam celá hejna ptactva, aby požírala mrtvé kobylky.

„Od které strany přiletěly ony kobylky?" tázal se šejk.

Hovorní fellahové vyprávěli, že od západu, od hor Judských. Šejk a Omar poznali, že to byly ony kobylky, jež světec vypudil z Hebronu a poslal do moře. Mniši však nerozuměli, co se vypravovalo, a tiše vzpomínali na působení svatého Jana, k němuž se scházeli věřící, kněží, kupci, vojáci, ba i celníci z celého Judska.

U vesnice Kasr Hadžle fellahové se rozloučili: „Sálam alejkum! Allah rozmnož vaše stáda!" a zahnuli se svými osly do osady.

„Allah dej vám dvakrát více jmění a dvojnásobné zdraví," žehnal jim šejk el Mahné.

František pozoroval chvíli odjíždějící fellahy a pravil šejkovi soucitně: „Těmto mužům svítí z očí bída a smutek! Luchesio v Poggibonzi nemá nic a přece jeho tvář září spokojeností. Má jen jednoho oslíka, neboť ostatní jmění rozdal. Vydělává si výživu holýma rukama — a jest spokojen!" rozumoval světec.

„To jsou jen aulâd Arab, jen fellahim, pouzí sedláci, nikoli beni Arab slejb, kočovníci čisté krve," vykládal šejk trochu pohrdlivými slovy. „Takoví pololorolníci a polopastýři, připoutaní k půdě; nepožívají v Zajordání u čistokrevných kočovných beni Arab vážnosti a nebudí soucitu."

Světec chtěl šejkovi vypravovati podobenství o milosrdném Samaritánovi, ale šejk jej předešel otázkou: „A kdo jest onen Luchesio?“

„Jest to terciář, totiž člen našeho třetího řádu,“ odvětil světec.

„Copak jest terciář, co jest třetí řád?“ zvídal Abu bydji.

Světec uvolnil Poverovi uzdu, přeložil nohy křížem přes jeho krk, levici ovinul kolem sedlové tyče, pohlédl s úsměvem na šejka a jal se vypravovati: „Když jsem s pomocí boží založil první, mužský řád Bratří Menších, a krátce potom druhý, ženský řád neboli Sestry blažené Kláry, zkusil jsem mnoho posměchu a nepříjemností. Lidé mě pokládali za blázna a házeli po mně blátem.“ —

„Byli to křesťané?“ tázal se Abu bydji.

František jenom nerad přisvědčil.

„Škoda, že jsem tam tehdy nebyl,“ posteskl si šejk, metaje obratně handžár do výše a chytaje za rukověť, „já bych jim byl zahnal chuť tebe snižovati!“

Světec, polichocen jeho slovy, pokračoval: „Ale Pánu Bohu se zalíbilo, že to malé stádce rozmnožil a dal mu určitou přitažlivost, takže venkované, měšťané, mistři, advokáti, doktoři i kanovníci zatoužili po tom apoštolském životě a Pán si z nich vybral kazatele, misionáře a snad i budoucí světce a mučedníky.

Rovněž tak chudý život sestry Kláry, její obětavost a ctnosti zazářily jako duha nad celou Evro-

pou a přilákaly do duarů „Chudých paní" ženy prosté, měšťanky i šlechtičny. Kláštery byly přeplněny a vždy noví a noví čekatelé a čekatelky přicházeli, klepali na bránu klášterní, prosíce o přijetí."

Světec zvedl oči k obzoru, hleděl zasněnými zraky do neznáma, jako by ony žadatele a žadatelky opět viděl u prahu kláštera. Potom se rozhovořil: „Bylo mi jich líto, že nemohou býti účastni našich všedních ctností, prostých obětí a skrovných zásluh. Nerad jsem je viděl odcházeti, ty nadšené mladíky a děvy, kteří mohli vykonati pro Boha mnoho záslužného. — A leckdy, když jsem je přijal a přioděl naším rouchem, přibelhala se ke mně stará matka nebo otec a vyčítali mi, že jsem jim vzal syna, dceru, kteří měli býti oporou jejich stáří. — Jindy mě zase navštívil zasmušilý ženich nebo uplakaná nevěsta. Sotva zdržujíce slzy, dotazovali se na své snoubence a snoubenky, kteří dali přednost životu klášternímu před manželským. — V Terontelle mě zastavil podestà (starosta) a posteskl si, že půjde-li to tak dále, že zbude v obci jen sám. — Byl to kříž!" —

„Chápu tě, abuna, dokonale! — To vše jsem prožil v našem kmeni, když sultán Meledin sbíral vojsko proti křižákům u Damietty. Darmo vzpomínat!" vycedil skrze zuby šejk a kopl velblouda do boku.

František navázal řeč slovy: „Dlouho se má duše obírala tou nesnází na Alverně i na ostrově jezera Trasimenského. Uvažuje pro a proti, dospěl jsem

ke kompromisu, vyrovnání. Napadlo mi, abych nezasíval klášterů do světa, nýbrž abych proměnil domy v klášterní kobky a celý svět učinil klášterem. Sestavil jsem řeholi, již mohou zachovávati lidé svobodní, zasnoubení, manželé i ovdovělí. Zůstávají doma, věnují se svým domácím a občanským záležitostem a přece modlitbou a dobrými skutky jsou účastni stejných milostí a zásluh, jako by žili v klášteře. Prvním z těch šťastných lidí byl Luchesio a jeho manželka Bonna Donna. Teď si razí cestu třetí řád světem, šíří se na venkově, v městech, po celé Italii..."

Šejk přesedal, pokašlával, trhal uzdou svého hedjina, ale přece světce nepřerušil. Sotva však se František odmlčel, Abu bydji broukl temným hlasem: „Otče, ty jsi nebezpečný člověk!"

„Pročpak?" podivil se František upřímně.

„Abuna, ty jsi z velikých (t. j. mocných mužů)! — Prosím tě, nezastírej svých úmyslů, já jsem tvým přítelem, já jsem ana dachilak, tvým chráněncem. Mně můžeš naprosto důvěřovati."

„Už jsem se ti svěřil, ó šejku!" prohlásil František.

„Nikoliv, nejdůležitější věc přede mnou tajíš! — Já jsem slejb, lovec a náčelník, pročež tuším tvé záměry," rozohňoval se šejk. „Ty jsi z velikých a nastoupil jsi cestu Mohamedovu."

Překvapen tím obratem řeči, světec se přísně ohradil proti takovému nařčení: „Já jsem křesťan, stoupenec Ježíše Krista, syna Marilina!"

„To já dobře vím," šklebil se šejk chytrácky. — „Při mé hlavě a oku, já poznávám, že ty chceš opanovati celý svět, chceš býti sultánem a kalifem všech zemí a národů!" —

„Ty jsi na omylu, ó šejku!" ozval se světec mírně, ale důrazně. —

„Já se nikdy nemýlím!" odporoval šejk. — „Jednou při prvním záblesku hvězd vydáš zákon a tvoji vezíři vyzvou členy všech tvých řádů, aby se opásali handžárem, vzali do pravice kopí a lučiště a dali se na pochod ve šlépějích tvého hedjina. — Ty chceš poraziti všechny krále, národy a vojska jako Mohamed."

„Ty se opravdu mýlíš, šejku," dotvrzoval František. — „Já si přeji míru na světě. Proto jsem též zakázal svým terciářům nositi zbraně a konati službu vojenskou bez povolení Svatého Otce. Ani netušíš, jak umlkly od té chvíle šrůtky a boje mezi městy a hradními pány... Chci mír! Proto jsem naléhal na uzavření smlouvy mezi patricii a šlechtou, kteří se nazývají Většími, a mezi dělnou třídou a venkovany, kteří slují Menšími jako moji bratři, aby se spravedlivě a křesťansky dohodli o práci a mzdě, aby se vzájemně neutiskovali a nešidili.

Ona smlouva byla sepsána prvotně v Assisi, ale podobné smlouvy se uzavírají též jinde, neboť svědomitou prací, prostým životem a obecným mírem roste blahobyt, spokojenost a křesťanské ctnosti! — Nikoli válka, nýbrž mír! — Nikoli Mohamed, nýbrž Kristus!"

Šejk upravoval si rozčileně tarbuš (vinutí hlavy, fez), rozhodil oběma rukama na prsou thób neboli bílý ručně vyšitý plášť, odkašlal si několikrát a pravil: „Ty a též všichni ostatní křesťané ujišťujete nás mírumilovností a přece posíláte do našich zemí ohromná vojska. Kterak mohu věřiti tvým slovům o míru a spravedlnosti!?“ —

František však odvětil: „Křesťané bojují vnucený vyvolaný boj o svatá místa, aby jich jinověrci nezneucťovali, neznesvěcovali! — Kdyby si jich muslimové vážili a poutníkům dovolili je navštěvovati, nebylo by toho prolévání krve. Vinu mají muslimové. —

Co se mne samého týče, já bych dobýval Svaté země raději misiemi, kázáním a dobrým příkladem!“ —

„Skorem ti věřím, abuna, a opravuji své mínění o tobě, neboť ty zbraní nemiluješ a nevyhledáváš prvního místa,“ pravil šejk konejšivě.

František však se vrátil k svým myšlenkám a znova tvrdil: „Terciáři nejsou a nebudou vojíny. Chci, aby byli horlivějšími a zbožnějšími křesťany nežli ostatní věřící, aby byli pomocníky kněží v duchovní správě, ochránci chudých a nemocných, aby byli vzory křesťanských ctností a sebezáporu, a nejoddanějšími stoupenci církve...“, rozvinoval František své záměry s terciáři.

„Otče, nezapomínej na lidské slabosti!“ broukl šejk do vousů. — „I když tvoji terciáři jsou míru-

milovní, zbožní a spravedliví, přece tě čekají nesnáze a snad i nebezpečí." —

„Jaképak?" divil se František.

„Vzniknou mezi nimi spory o první místa v družině, v duaru o desátky, o pastviny, stáda a studnice — a ty, ubožáku, budeš nucen je soudcovati. — Jako muezzini a derviši jsou žárlivi na sebe, kdo z nich lépe tančí a více křičí, tak i v tvých bratrstvech nastanou spory, kdo jest světější, obětavější a chudší." —

František se na chvíli zamlčel a zvážněl. Slova šejkova mu připadala jako proroctví. Potom se zmohl na tato slova: „Já a moji bratři budeme věnovati své síly třetímu řádu, vyučujíce je v kostele i po domech, hlásajíce jim slovo boží a přisluhujíce jim svatými svátostmi. Nebude nám to obtížné, neboť proto jsme duchovními, abychom vedli duše k nebi, k Pánu Bohu! — Doufám, že nebude mezi nimi sporů, tím méně v prvním řádě."

„Pamatuj, abuna, že na vzdálené terciáře nebudeš míti vlivu, že ti nebudou věrni a tebe poslušni. Spíše přilnou k tomu, kdo je povede osobně. Ten jim vtiskne pečeť a ráz své osobnosti. A tobě, vzdálenému — budeš-li na ně přísný, jakože musíš býti — postaví se na odpor a ještě tebe a tvé bojovníky pomluví," — dotíral na Františka šejk.

„To se nestane, milý šejku! Ty neznáš našich evropských poměrů. — Terciáři jsou kvasem křesťanstva, jsou výkvětem těch, kdož jsou utvrzeni

v dobru a ctnosti, kdož nehledají sebe, své slávy, moci a majetku, nýbrž obětavě slouží království Božímu na světě a Kristu Králi. — Třetí řád chovám v srdci s takovou láskou, jako první a druhý!"

„Abuna, pamatuj ještě na toto! Dokavad se dívám na své beni Arab, konají to, co jim velím. Sotva však odejdu, věnují se tomu, co se jim líbí, nebo odpočívají. — Tak je tomu i u vás. Sotva jsi odešel z Italie, tvoji náměstkové zavedli proti tvé vůli novoty..."

„... to se stalo jen omylem, neboť moji bratři myslili, že jsem zahynul a proto vládli samostatně," vpadl mu František do řeči.

„Tedy dobře!" děl šejk bojovně. — „Abuno, ty myslíš, že nezemřeš? — Až odejdeš k otcům, terciáři budou vládnouti sami sobě a podle své vůle, když dokonce tvoji nejvěrnější stoupenci se odchýlili od tvých zásad. — Slyš tedy mou upřímnou radu: Až přijdeš do Evropy, ten třetí řád zruš!"

Světec neodpověděl. Oči jeho zmateně těkaly po obzoru. Zastavily se u minaretů blízkého již Jericha, které strměly k modrému nebi jako vykřičníky; ale nevnímal zhola nic. Šlehly mu duší jako ohnivé jazyky všechny změny a novoty, jež zmítaly řádem. Zamyslil se na dobu, kdy se o něm řekne, že byl a kdy jeho tělo zapadne pod dlažbu kostela. Myslil nejenom na třetí řád, nýbrž přemítal též o prvním a druhém řádě. Když se již poněkud utišily vlny jeho rozčilení, vzpomněl si též na šejka.

Tento člověk — muslim a polodivoch — měl mnoho společných rysů s biblickým Balaamem. Něco jako strach, jako horečná úzkost prochvěla duší světcovou při vzpomínce na budoucnost jeho řádů. Myšlenka honila myšlenku, až nakonec jeho duše zakotvila v prosbě k Ježíši Kristu, když povzdechl z celé duše: „Pane, já jsem jich nezaložil, nýbrž z tvé vůle jsou založeny!" —

Světec utřel zpocený obličej rukávem hábitu, kapesníkem osušil hlavu a krk. Krotkým zahanbeným zrakem pohlédl na šejka a pravil tichým vyčerpaným hlasem: „Až se vrátím, požádám Svatého Otce, aby dal našemu řádu kardinála-ochránce, aby byl pánem, správcem, ochráncem a karatelem našeho bratrstva."

„Nač je ti papežský ochránce, proč se tolik trápíš?! — Rozpusť ty Chudé paní a Tercináře! — Pro tebe mají cenu jen muži-bojovníci. I s těmi budeš míti hodně starostí. Věř mně zkušenému!"

„Nikdy!" vykřikl světec, narovnávaje záda v sedle. — „Miluji všechny své řády jako zřítelnici svého oka, nepřestanu se jim věnovati a za ně se modliti! Neopustím jich ani v životě, ani po smrti!" —

Karavana blížila se k městské bráně, ostatní jezdci dohonili své vůdce, aby s nimi vjeli najednou do města. Vtom zastoupil Františkovi cestu Abu bydji a zvolal: „Abuna, svého nejlepšího rádce nechceš slyšeti? Já bych za tebe položil život a vycedil krev — a ty mne odbýváš!"

„Nikoli, šejku, vážím si tvé věrnosti a nosím tě v duši, jako své řády. Ty patříš mezi mé důvěrníky!"

Šejk se radostně zasmál a tím důrazněji zvedl ruce k Františkovi, když dojemným hlasem zvolal: „Otče, vážíš-li si mne, splň jediné mé přání!" —

„Nevybočuje-li tvá žádost z mezí možností, pak tvé přání splním, jako že se jmenuji František!" — Při těch slovech podal Abu bydjimu pravici.

Šejk prosebným pohledem a rozechvělým hlasem promluvil: „Otče, prosím tě snažně, nezakládej již čtvrtého řádu!" —

Vážná tvář světcova se zkřivila, tělo zachvělo zdržovaným smíchem a s napětím všech sil pronesl František slova: „Slibuji ti, ó šejku, při své hlavě a oku, že Čtvrtého řádu nikdy nezaložím!"

XIII. V PASTI

Na sklonku dne titíž jezdci ubírali se na severozápad do džebel Kuruntal (Kvarantánie). Západní okolí Jericha vyniká velikou romantičností, ale i pustotou. Divoké skály podivných tvarů střídají se s roklemi, propastmi a pustými kamenitými údolími. Severní část nazývá se poušť Bethaven, západní hornatá poušť sluje Efrémská, na jih od Jericha pojí se tato pustina s pouští Judskou, ležící západně od Mrtvého moře. Karavana jela asi dvě hodiny, za něž urazila sotva 10 km cesty, neboť výstup z města,

ležícího 250 m pod hladinou mořskou, na Kvarantánii, jež jest 100 m nad mořem, byl nadmíru obtížný pro skalnatá, pustá údolí. Holé, žlutavé skály vystupovaly příkře z hluboce rozbrázděných údolí. Ostré a nepřístupné hroty skal tyčily se vysoko k azurovému nebi. Na skalách nebylo rostlinstva vůbec, v údolích živořily zakrslé, bezbarvé rostliny (perenny). Několik vychrtlých hyen a šakalů dalo se před jezdci na útěk.

„To jest pravá džehenna (peklo)," zvolal Omar vzrušeně, když přijeli k zřícenině prastaré budovy v údolí pod horou Kuruntal. „Ano, tato skalní poušť se pokládá za nejpustější a nejstrašnější kraj na světě," přisvědčil šejk a oba mniši v němém úžasu dali mu zapravdu.

Nad ostatní vyčnívá úplně holý, ostrý vrch, zvaný Kuruntal nebo Hora pokušení. Ta byla cílem naší výpravy, která tam chtěla přenocovati, jak si přál František. Pod horou jezdci spoutali velbloudy, na jejich uzdy položili veliké kameny, aby se zvířata přes noc nezatoulala. Každý z poutníků, kromě světce, přivázal si na záda otep slámy a klesti, jež si přivezli z města. S tím břemenem nastoupili obtížný výstup na horu úzkou stezkou, po příkrém svahu nad sráznou propastí. Často se přidržovali skály oběma rukama, místy šourali se krok za krokem nahoru. Šejk, jako domácí člověk, stoupal první a dával výstrahu, když přišli na nebezpečné místo. Aby si odpočinuli, vstoupili do jeskyně, jichž je tam

hojně; bývaly kdys obydlím křesťanských poustevníků. Před dalším výstupem šejk zakázal dívati se dolů do propasti a nařídil jíti těsně u skalní stěny, neboť stezka byla stále užší.

Zpoceni a nervově schváceni dospěli konečně do nejvyšší jeskyně, již Arabové nazývají Seidna Isa, jeskyní Ježíšovou. Stál tam ještě úplně zachovalý oltář z doby, kdy v Jerusalémě bylo křesťanské království.

Poutníci po krátkém odpočinku zapálili v jeskyni otep klestí, aby z ní vypudili havěť, pak očistili ještě dvě níže ležící jeskyně, neboť v nich chtěli přenocovati Leo a dva Arabové.

„Ovečko boží, ty jsi kněz, zůstaň v této Ježíšově jeskyni, já půjdu do jiné!" nabízel se světec.

„Otče, ty jsi zakladatel řádu a můj nejvyšší představený, tobě se sluší probdíti noc v Kristově jeskyni, nikoli mně," zdráhal se Leo a opustil s Araby Františka.

Světec poklekl a se zdviženýma rukama na způsob kříže začal rozjímati, že v té jeskyni Pán Ježíš čtyřicet dní se modlil a postil, aby se připravil na svůj učitelský, kněžský a královský úřad. Kristus viděl zde předem všechny své cesty, kázání, zázraky, své utrpení a smrt. Jak vroucí, upřímná a pokorná byla zde Kristova modlitba! Tyto stěny byly svědky jeho slov, vzdechů a slz. Tato podlaha cítila Kristova kolena a skýtala mu tvrdé lože! — Světec vžil se do těch posvátných úvah a skoro se bál kle-

četi na místě, kde klečel a se modlil Spasitel světa. Těmi úvahami nadšen, necítil ospalosti.

Kolem půlnoci zaslechl František hlas Krista Pána, který pravil: „Františku, buď vytrvalý, čeká na tebe veliké pokušení!“ Světec se vrhl tváří na zemi a prosil: „Pane Ježíši, buď mi pevnou věží. Pošli mi svatého Michaela archanděla, aby bojoval za mne! Pane, staň se vůle tvá!“ — Ranní slunce spatřilo Františka dosud klečícího před oltářem.

Po rozbřesku dne ozval se zvenčí Leonův hlas: „Otče, jsi už vzhůru?“

„Ano, Ovečko boží, pojď sem!“ Také Arabové se dostavili. Bratr Leo oblékl se do kněžských rouch a sloužil mši svatou, oběť nejdokonalejší, božské prosby a smíření, kterou zahájil na tomto místě Kristus, který se chtěl za padlé lidstvo obětovati již v době učitelského úřadu a hlavně na kříži. Ale tato oběť stala se všem přítomným též obětí díků a chvály Ježíši Kristu za to, že světu dal božské učení a příklad, že založil církev, ustanovil svátosti a že s námi přebývá až do skonání světa, aby v příštím životě byl naší odměnou věčnou.

František ministroval. Ač byl pohřížen v modlitbu, přece zpozoroval, že proti němu klečící šejk při pozdvihování sklonil hlavu a bil se v prsa. To světce překvapilo, ovšem jen na chvíli, neboť brzy se oddal pobožnosti a zapomněl na celý svět. Na tom svatém místě přijal světec po dlouhé době s velikou pokorou a horoucností Tělo Páně.

Duchovně očištěni, vykoupáni v rose milosti boží, naši poutníci vystoupili až na vrchol Hory pokušení, kde stála velmi sešlá kaple. Poutníci se rozhlédli kolem po dalekém, širokém okolí, které se jim objevilo v plné nádheře. Na jihu odpočívala poušť Judská, Mrtvé moře, na východním břehu moře hrad Macheira, kde byl vězněn a popraven sv. Jan Křtitel, a část Idumey; vpravo vyvstávaly temné hory Judské. Na západě se kupily divoké horské kraje až k Jerusalému, na východě spatřili Zájordánsko, bývalou zemi Amorhejskou, na severu se prostíraly luzné krajiny Gileád, Bašan až k bílému Libanonu, jehož věčný sníh svítil jako světlomet. Pohled s tohoto skalního štítu je tak velkolepý a nádherný, že aspoň zčásti pochopíme slova pokušitelova, jež pronesl ke Kristu Pánu: „Toto všechno tobě dám...!"

Toto jest ono místo, kde ďábel pokoušel Krista Pána. Poutníci poklekli na té výspě světla a krásy, prosíce Krista Pána, aby jim dal vítězství v pokušeních, plynoucích od světa, těla a ďábla...

Na té skalní rozhledně jal se světec polohlasitě zpívati úryvky své písně o Bratru Slunci. Jeho zbožnost mu bránila, aby se rozezpíval plným hlasem na místě, kde Pán Ježíš konal pokání, ale jeho dojetí a radost z vítězství Kristova nad ďáblem a světem jej neodolatelně nutkala, aby svou úctu a lásku ke Spasiteli a k jeho otčině podle těla projevil zpěvem.

Stoje tedy na skalní výspě, zanotoval sotto voce, polohlasem, tyto verše:

„Buď pochválen, můj Pane,
všemi svými stvořeními,
zvlášť panem bratrem sluncem,
jež činí den a svítí svým světlem.
A jest krásné a září velikým leskem,
jsouc tvým, o Nejvyšší, obrazem!

Buď pochválen, můj Pane,
bratrem větrem a vzduchem,
chmurným, jasným i všelikým povětřím,
jímž podpoříš svá stvoření!

Buď pochválen, můj Pane,
sestrou naší matkou zemí,
jež nás živí; chová a rodí
rozličné ovoce spolu s pestrými
květinami a bylinami!

Buď pochválen, můj Pane,
těmi, kdož odpouštějí z lásky k tobě
a snášejí nemoc a protivenství;
blahoslavení ti, kteří to snášejí pokojně,
neboť od tebe, Nejvyšší,
budou korunováni.

Chvalte a dobrořečte mému Pánu
a vzdávejte mu díky
a služte mu s velikou pokorou.

Bratr Leo stál mlčky. Částečně naslouchal zpěvu světcovu, částečně vzpomínal na Davida, božího harfeníka, na proroky starozákonní, kteří asi podobně prozpěvovali své písně, i na svaté Otce církevní, kteří svými dokonalými i méně podařenými verši chtěli čeliti antickým pohanským básníkům. Leonův zrak však těkal po luzném kraji Svaté země, který podle světcova proroctví měl se v budoucnu státi provincia martyrum — krajem řádových mučedníků. Netušil tehdy, že palestinská půda bude svlažena krví dvou tisíc mučedníků a pojme šest tisíc těl bratří, kteří padnou jako oběti lásky v morových ranách!

Básník Omar teprve s toho místa poznal, že i kraj má své krásy a že i příroda může býti podnětem k básnickému projevu. Maně vycítil, oč stojí František výše, než on. Svatosvatě si umínil, že brzy složí píseň pastýřskou a pokusí se o vylíčení krás své otčiny. V té chvíli zhnusily se mu všechny zpěvy bohatýrské.

Šejk se rozhlížel krajem, měřil očima jeho rozlohu a přirovnával jej k svým pastvištím. Ale byl spokojen. Jeho touha nesla se pouze k povznesení zděděné líchy, neměl zištných a dobyvačných záměrů jako mutessarif jerusalemský Tevfik bej. Svou spokojeností a štědrotou blížil se ideálu Otce chudých, svatého Františka.

Posléze světec klesl na kolena a rozpřáhnuv ruce, modlil se tiše: „Buď vždy chválen, můj Pane, těmi,

kdož slynou svatostí života, plníce vůli tvou i zákon! Buď vždy chválen, můj Pane, těmi, kteří zbloudili na scestí, i těmi, kdož nastoupili cestu pokání a bojují proti tělu, světu a ďáblu! Buď vždy chválen, můj Pane, anděly a svatými v nebesích; arciotci, proroky a všemi spravedlivými staré úmluvy. Buď chválen, můj Pane, apoštoly, evangelisty a mučedníky — kněžími, vyznavači a poustevníky — pannami, vdovami a dětmi, kteří došli patření na tebe v nebesích, po nekonečné věky! Amen." — —

Příštího rána rozloučila se naše karavana s pohostinskými příbuznými šejkovy rodiny v Jerichu a vydala se oživenou silnicí do Jerusaléma. Asi hodinu cesty jela společnost rovinatou pustinou, ale potom se silnice vinula mezi divokými skalinami a roklemi, kamenitým údolím, pořáde vzhůru. V poledne projeli soutěskou, před níž stála zchátralá kaple, připomínající dobrý skutek milosrdného Samaritána, který se šlechetně ujal oloupeného a zraněného žida, jejž dopravil do Jericha a zaplatil hostinskému za jeho ošetření. Jezdci a též zvířata se potili v horkém vzduchu, jenž vál od Mrtvého moře. Pozdě odpoledne spatřili naši poutníci před sebou vesnici El Azaríje (Bethánii), ležící na úpatí hory Olivetské (olivové) v čarovně krásném údolí. El Azaríje znamená česky ves Lazarova nebo Lazarovice. Karavana, jež vykonala cestu asi 38 km a překonala 900 metrů stoupání, vjela do otevřených vrat konaku, aby si odpočinula a se osvěžila. —

K veliké žalosti šejkově před vesnicí nestálo mýto, u něhož chtěl se vůdce karavany s celníkem trochu pobaviti. Zásoba jeho myšlenek zůstala tedy nevyslovena.

Ráno prohlédli si poutníci malou vesnici, která čítá dnes dvacet pět chudých chatrčí. Ves ležela v úrodném, zeleném údolíčku, zastíněném mnoha stromy, fíkovníky, granátovníky, olivami, cedry a palmami, za nimiž se rozkládaly pásy úrodného pole. Navštívili dům Lazara a jeho sester Marie a Marty; zbyla z něho jen čtyřhranná věž a rozvaliny panského domu, z nichž vyrůstala réva. Nad hrobem Lazarovým, z kterého jej po čtyřech dnech vzkřísil a vyvedl Pán Ježíš, stál kostel devět set let starý a proměněný v mešitu. Po několika schodech sestoupili muži do hrobu Lazarova, kde mniši poklekli a pomodlili se k svatému Lazarovi o přímluvu, aby se dočkali se všemi věřícími slavného vzkříšení v poslední neboli soudný den.

Když vystoupili z hrobu Lazarova, přišel k šejkovi starý fellah a žádal vysvětlení, jak může hadži a muslimové navštěvovati místa křesťanských džaurů. Šejk mu odpověděl: „Tento hadži jest vyslán od sultána Meledina, jemuž popřejž Allah tisíc let života a po smrti sedmé nebe, aby prohlédl všecka místa křesťanská, uvalil na ně veliké daně a zjímal všecky zbylé djaury. Poněvadž vidím tvou horlivost, navrhnu tě tomuto hadžimu za výběrčího daní ze zdejších křesťanských míst".

„Veliký dobrodinče, přimluv se za chudého ctitele Allahova! Buď jist, že budu přísný na daně i na křesťanské džaury! Allah buď s tebou a rozmnož tvůj majetek!"

Když fellah spatřil Františka, nepřestával se mu klaněti a všem žehnati: „Allah rozmnož vaše poklady dvojnásob a dej vám dvojnásobné zdraví! — Allah žehnej tebe, tvůj dům, tvého otce a otce tvého otce!" —

Již na odjezdu připomněli si naši poutníci spor sester Marty a Marie za návštěvy Kristovy u Lazara. Marta žalovala Mistru, že Maria si nehledí kuchyně, ač ví, kolik práce stojí příprava oběda pro třináct hostí. Ale Pán Ježíš se zastal Marie, neboť lepší jest služba boží než pohostinství, ač i to jest záslužné. V domě Lazarově prozradil též apoštol Jidáš svou lakotu, když žehral na Marii, že vylila na nohy Kristovy drahocennou mast.

Nad Bethanií cesta příkře stoupala a vinula se vápencovými skalami do pustých hor, kde skoro všecko stromoví a rostliny odumřely. Na holých stráních viděli jen trsy žluté trávy anebo hloučky křovin, spásaných ovcemi a kozami. Při jednom záhybu cesty šejk ukázal na rozvaliny několika domů na stráni a pravil, že tam ležela samota Bethphage, odkudž Pán Ježíš zahájil o Květné neděli svůj slavný vjezd do Jerusaléma. Hory na jih od hlavního města bývaly porostlé olivami a cedry, ale na jaře r. 1099 obhájce Jerusaléma, Iftichar, dal celé okolí kolem

města vykáceti, aby křižáci neměli v lesích a zahradách opory a v době Františkovy pouti stály téměř holé. U trosek osady Betfage upozornil šejk na prastarou olivu, s níž prý si Kristus vlastnoručně ulomil větévku při svém slavném vjezdu do města.

Slunce stálo již vysoko a pražilo nemilosrdně do plecí, když karavana vystoupila na prostřední vrchol hory Olivetské (808 m nad mořem). S tohoto místa otevřel se jim nádherný rozhled na město s četnými jehlanci věží, s kopulemi a plochými střechami domů, sevřené hradbami. Na východě zřeli celé jižní údolí jordánské i Mrtvé moře, na jihu se rýsovaly černé pralesy judské, na západě v šedé mlze probleskovala nejasně hladina Středozemního moře, na severu svítil věčnými ledovci Libanon. Nebe bylo tyrkysově modré a vzduch tak jasný, že vzdálené kraje očím přibližoval.

Pro veliký ruch na silnici prohlídka památných míst na hoře Olivetské trvala jen krátce. Šejk nechtěl buditi pozornosti muslimských chodců a jezdců. Na prostředním vrcholu hory spatřili poutníci místo, odkudž vystoupil Pán Ježíš na nebesa, kde stával kdys osmiboký, od sv. Heleny vystavěný chrám, ležící již tehdy v rozvalinách, neboť byl rozbořen od tlup Saladinových r. 1187. Zbyla tam jen prastará kaple, v mešitu proměněná, s otiskem levé nohy Kristovy ve skále, kdežto šlépěj pravé nohy Páně byla skoro neznatelna. Otisky vytesala asi zbožná ruka do balvanu, na němž stál Pán Ježíš. —

Nedaleko byla zpustlá kaple, rovněž proměněná v mešitu, nad místem, kde Spasitel plakal nad Jerusalémem, o padesát metrů níže ležícím, a kde předpověděl zkázu města za čtyřicet let. O něco dále bujela houština granátovníků, vysázených na místě, kde Kristus Pán naučil apoštoly „Otčenáši". V nedaleké jeskyni prý svatí apoštolové sestavili vyznání víry „Věřím v Boha".

Asi tři sta kroků na sever, o 30 metrů výše, spatřili na severním vrcholu hory syrský klášter na místě, kde se po Nanebevstoupení Páně zjevili apoštolům andělé, řkoucí: „Muži galilejští, proč hledíte do nebe? — Ježíš zase přijde — v poslední neboli soudný den." Světec, dívaje se na klášter, pravil Leonovi: „Ten zde dlouho neobstojí." A vskutku, klášter za třicet let zanikl. Ještě se ohlédli na jižní, poněkud nižší vrchol, který sluje „Horou pohoršení", poněvadž tam Šalamoun vystavěl pohanský chrám, a sestupovali pomalu „Cestou zajetí" k bráně svatého Štěpána (Báb sitti Marjam). — Šejk se přidružil k Františkovi a pravil: „Jedeme do lvího chřtánu. Zachovej se podle našeho návodu a za žádných okolností nemluv!"

„Buď bez starosti, o šejku! Budu-li přece prozrazen jako křesťan, ochotně pro Ježíše zemřu." —

Kolem olivetské zahrady a přes potok Cedron dostali se k městské bráně svatého Štěpána, který nedaleko odtud byl od židů ukamenován. Cestou rozjímali mniši o posledních dnech Spasitelových na

zemi a modlili se ke svatému Štěpánu za vytrvalost ve víře a v dobrém až do smrti.

V bráně sedělo dvacet vojáků, jimž velel džauš (rotmistr), neboť mylasim (poručík) byl ve strážnici. Neferové povstali a zastoupili karavaně cestu.

„Sálam alejkum," pozdravil šejk, „Allah rozmnož vaše poklady!"

„Sálam. . .," zaznělo mrzutě z několika úst.

„Tvé jméno?" otázal se džauš.

„Hasan el Mahne, šejk kmene ben Mahne z kraje Ažlún."

„Odkud přijíždíte?" —

„Z Ain Džirm u Jordánu." —

„Kam jedete?"

„Do El-Kubeibeh (Emaus) na evlenma (svatbu)."

„Kdo jsou tito lidé?"

„Jsou bojovníci mého kmene, dva moji synové, manželka s dcerou a jeden hadži."

„Potkali, nebo viděli jste cestou osmnáct jezdců, z nichž tři měli nebo vedli hedjiny a jednoho plnokrevného bělouše?" —

„Na své cestě jsme jich nespatřili."

„Dva džaurové, hekimové, jeden malý a druhý velmi silný, oba v evropském šatě jsou v zemi na zvědách. Neviděli jste jich?" —

„Nepotkali jsme jich, ani nás nepředjeli!" —

„Slyšel jsi o nich?" — „Slyšel jsem u ohně vypravovati, že v Bániás Paneas byli uvězněni a popraveni dva hekimové a džaurové, vyzvědači!"

„Mýlíš se, oba vyzvědači byli od svých přátel vysvobozeni, prchli a na útěku zabili jysbašiho, mylasima (poručíka), dva onbaše (desátníky) a ukradli padlým bělouše a dva hedjiny."

„Ten zločin zasluhuje trestu smrti," pravil šejk, „rád bych si zasloužil odměny vypsané na jejich hlavy."

„Přičiň se a pátrej, neboť džaurové se chystají napadnouti El Kuds. Allah ať je spálí!" rozohnil se džauš a tázal se:

„Kdo jsou tito mladíci?"

„Moji synové Hasan a Hadžib."

„Kdo je v nosítkách?"

„Má žena Sitt el Husn a dcera el Meliche."

„Květe východu, červánku jarní krásy, ukaž mi svou slunečnou tvář," děl nedůvěřivý džauš, neboť v nosítkách mohli býti ukrýti též cizí vyzvědači.

„Jsi-li prorokův věřící, nemáš tak mluviti! Já nejsem vychovaná v duaru, nýbrž vyrostla jsem v El Kuds, znám koran a jeho předpisy. Ale zdá se, že ty, ctiteli prorokův, neznáš koranu ani slušnosti," ohražovala se Sitt.

„To mi stačí, růžový květe východu a vodopáde výmluvnosti, že jsem slyšel tvůj spanilý hlas! Jaké vzácné jméno máš ty, malá perlo krásy?" —

„Já jsem el Meliche a jedu na svatbu!" ozval se dívčí hlásek, znějící trochu pohněvaně a vzdorovitě.

„Kdo jsou tito?"

„Moji bojovníci Omar, Hilal, Oska, Davud a tento veliký jest abu Murad Sejf. Džauš přistoupil k Františkovi-hadžimu a doteknuv se čela a prsou, tázal se s úklonou: „Jaké jest tvé jméno, věrný sluho, Allahův, a kam jest obrácena tvoje tvář?"

František, slyše džauše, sáhl do opasku a podal mu lístek. Vtom se však již ozval hlas šejkův: „Toto jest slavný hadži Suef Nazir, ben hadži Saud Hilal, ibn hadži Madžid al Hussein." (Poutník Suef Nazir, syn poutníka Sauda Hilala, vnuk poutníka Madžida, potomka Husseinova).*) Laskavý čtenář ať považí toto: Čím má muslim delší rodokmen a v něm více předků poutníků, tím jest slavnější a váženější.

Džauš slabikoval lístek a jeho tvář se prodlužovala údivem.

„Hadži Suef Nazir, ben hadži Saud Hilal, ibn hadži Madžid el Hussein, ty jsi udělal veliký slib, že cestou do Mekky a na zpáteční cestě nebudeš nic jísti kromě datlí, fíků a chleba, že na nikoho nepromluvíš, nikoho nepozdravíš a nikomu se nevyhneš. Tvůj slib je obdivuhodný! Allah a Mohamed, jeho prorok, mají v tobě nejvěrnějšího sluhu. Ty jsi vpravdě Marabu (světec)!"

František nerozuměl ani slova a seděl klidně na Poverovi, jako by se ho řeč ani netýkala. Džauš však vyzvídal na šejkovi, proč hadži a potomek dvou

*) Hussein, vnuk Mohamedův, padl se 72 přáteli v boji. Šiité jej ctí jako mučedníka a světce († 680 v Kerbele).

hadžiů nenosí na krku zlatem vykládaný „hamail" koran na řetízku připoutaný.

„Tento hadži jest veliký hekim, jehož pověst sahá od Jerusaléma do Damašku. Znají jej fellahové, kadiové, bejové a vezíři, kteří se podrobují jeho léčení. Zvláště kadi Nasr bej v Bániás Paneas jest jeho ctitelem a touží po jeho tváři. Proto nemusí nositi hamail, neboť všichni lidé, děti a báby vědí, že mu ta čest náleží. Kromě toho tento hadži Suef Nazir zná koran zpaměti, nepotřebuje tedy jej nositi a v něm čísti. Kadi Nasr bej jej doporučil za lékaře samému sultánovi Meledinovi, jemuž uděl Allah tisíc let života a po smrti sedmé nebe! Hadži Suef Nazir jest tvou pozorností k jeho posvátné osobě a k naší karavaně velmi poctěn; poznává, že jsi, o džauši, velmi horlivý úředník sultánův a nezapomene se přimluviti za tebe u sultána, abys byl povýšen na jysbaši a na bimbaši (plukovníka). Těmto statečným neferům vyprosí povýšení na ombaši (desátníky) a na džauši."

Džauš jsa polichocen a v dobré míře, zahleděl se na překvapující rozměry postavy Leonovy a pravil: „Ty Abu Murade, vypadáš, jako by ses narodil v jiném díle světa. Takové velikány neplodí nám naše kefary a duary. Odkud jsi?"

„Vzácný služebníku Allahův a sultánův, dovol laskavě, abych směl odpověděti místo něho," ujal se slova šejk. „Tento muž se narodil v Jemenu a vstoupil do našeho kmene el Mahne. Je to veliký

miláček Allahův a velmi nábožný muž. Když se dověděl, jaký slib vykonal tento hadži Suef Nazir, duše Abu Murada vzplála takovou touhou napodobiti tohoto hadžiho, že udělal podobný slib. Putuje do Mekky o datlích a chlebě. Přisahal při bradě prorokově, že cestou tam i zpět na nikoho nepromluví, nikoho nepozdraví a nikomu se nevyhne! Není-li to miláček Allahův a přítel prorokův?!"

„Máš velmi svatou a učenou společnost, ó šejku!" divil se džauš. „Nejen svatou a učenou, nýbrž i silnou. Tento nastávající hadži zdolá lva i medvěda. Proto bude přijat do osobní stráže sultánovy, aby dlel na výsluní přízně Meledinovy. Zajisté stane se mutesarifem, a pak oblaží svou štědrostí všechny věrné poddané sultánovy, zvláště tak svědomité úředníky jako jsi ty, o džauši! Můžeš býti jist, že hadži Abu Murad tě zvolí za svého bimbaši a povýší tyto statečné nefery..."

Rozradostněný džauš se hluboce poklonil Františkovi a též Leonovi, řka: „Veliký marabu, hekime a hadži, Allah tě provázej na tvé slavné dráze! Až se budete oba sluniti v sladké přízni sultánově, vzpomeňte svou přímluvou na své ctitele! Salam alejkum! Allah rozmnož dvojnásob vaše umění, sílu a slávu!"

„Salam alejkum," odvětila karavana stojícím ve špalíru neferům a klanějícímu se džaušovi. „Allah dej vám sto vítězství a mnoho pokladů!"

Jerusalemské ulice hemžily se lidmi, vojáky a prodavači, všude ruch a shon rozčileného lidu. Šejk ne-

přestával volati: „Uvolněte místo pro potomka prorokova a pro hekima sultánova!“ Jerusalém neměl náměstí v evropském smyslu a ulice byly klikaté. V jednom širším zákoutí stál na patníku při vjezdu do domu muezzim (kazatel), který fanaticky kázal: „. . . .Mutessarif jerusalémský tedy vyzývá všechny věřící svého vilájetu, aby každý schopný muž chopil se zbraně a táhl do Egypta proti rajachu (křesťanskému stádu). Kdo zabije jednoho džaura, tomu dá Allah první nebe, kdo zabije pět, obdrží páté nebe, kdo sedm, dostane se do sedmého nebe. Nastavte své handžáry, kopí, luky a svá prsa náporu křesťanských vojsk, které táhnou na vilájet jerusalemský! — Kdo máš zbraně, dej je bimbašímu, kdo máš peníze, dej je mutesarifovi, kdo máš stáda, přižeň je vojsku, jež se cvičí k boji!“

„Kdo dopadne křesťanské vyzvědače, kteří se potulují ve vilájetu, ať je odevzdá kadimu, aby byli popraveni. Budou-li však zvědové prchati, zabij je každý sám. Allah otevře své dlaně, plynoucí rosou milosti a deštěm požehnání, Mohamed bude bdíti jako chůva nad těmi, kdož povedou el džihad (svatý boj) za Kaabu a za Haram es šerif. Kdo v boji padne, přijde do sedmého nebe. Muži, věřící, chopte se zbraní!“ — Šílený pokřik souhlasu byl mu odpovědí. Nejvíce křičel hubený a vysoký muž, v němž šejk poznal abu Hammeda.

Šejk poslouchal slova kazatelova jen částečně a všemožně usiloval, aby si proklestil tlačenicí lidu a

stád cestu z města. Sotva však minul řečníka s posluchači, spatřil jeti jysbašího se stem vojáků, kteří šli a jeli za ním po dvou a zabírali úzkou ulici. Všem svítila v očích touha po boji. Těsně za proudem vojáků kráčel vážně Bíhar, rozhlížeje se pátravě po ulici. Šejk ztichl a odvrátil od něho svou tvář a tím usilovněji razil cestu své karavaně úzkou ulicí.

Po dlouhé době a námaze dostali se naši poutníci k pevnosti el-Kala, k bývalému paláci Herodovu, pod nímž byla brána jaffská. Stráž je propustila, když vůdce karavany řekl, že netáhnou do Egypta ani do Jaffy. Za branou se hemžily řady vojáků, cvičících se ve vrhání kopí a šípů, onde stály dvě řady vojáků proti sobě a šermovaly handžáry, tam jezdci tvořili útočnou falangu (šik). Kolem cvičiště planuly ohně, kde se připravovalo jídlo, a ještě dále k lesu, u potoka, stála a ležela veliká stáda ovcí, koz, krav a oslů.

Jaffská silnice byla přeplněna vojskem, dobytkem a karavanami. Všude křik, řev dobytka, hulákání vojenských povelů, hřmot saků (bubeníků) a klení vůdců karavan. A nad tou vřavou zvedala se pronikavá vůně pečeného masa, mračna prachu a zápach potu.

Ve vesnici Beit Mizze cesta se uvolnila a rozčilený šejk pobídl velbloudy do klusu, jenž se stupňoval v trysk, neboť od té osady cesta se svažovala až do el-Kubeibech (Emaus).

Na malém návrší, s krásným rozhledem na Středozemní moře i na horu Karmel, uprostřed velikých

stromů, spatřili velmi chudou vesničku, v níž sestoupili s velbloudů. Prohlédli si zříceniny hospice Johanitů a trojlodní chrám, zvenčí celkem zachovaný, ale uvnitř úplně od Saladinových vojsk vydrancovaný. Nedaleko spatřili kapli a zbytky prastarého, zděného domu židovského, který náležel v době Kristově Kleofášovi, jenž byl bratrem svatého Josefa, Pěstouna Páně. V tomto domě dva učedníci Páně, Kleofáš a jeho přítel, po návratu z Jerusaléma poznali při lámání chleba zmrtvýchvstalého Pána Ježíše, jenž se k nim na cestě připojil. Ale dlouho se poutníci v Emausích nezdrželi, aby nevzbudili pozornosti obyvatelů a cestujících karavan. Mniši se sotva stačili pomodliti „O svatá hostino, při níž Krista přijímáme...“ a již karavana spěla do Er-Ramle (Arimathie), kam dorazila pozdě večer.

V městské bráně seděl výběrčí mýta, padesátník chytrého pohledu, který oceniv očima karavanu, vyptával se mezi jiným: „Kam jedete?“

„Do Jaffy.“ —

„To je chyba! Máte průvodní list? — Snad víte, že všechny cesty k moři jsou pod dozorem vojska! Vraťte se, nebo povolám stráž!“

„Průvodního listu nemáme!“ odpověděl šejk. „Ale my ho ani nepotřebujeme, neboť naše poslání je tajné. Ale tobě, jakožto mlčenlivému sluhovi Allahovu, aspoň trochu poodhalím roušku tajemných těch záležitostí: Spanilá vládkyně domu — jméno zamlčím — spatřila v zrcadle vrásku na svém

čele. To ji dojalo tak, že klesla do mdlob a její srdce nechtělo tlouci. Když se probrala z mrákot, ubezpečil ji mutes... — tedy její vznešený a mocný manžel, že zrcadlo ukazuje špatně. Ale ona tomu zrcadlu věří dosud. Pročež nás vyslala tajně do Jaffy k francouzskému kolonistovi, který vyrábí elixír mládí, abychom jí přivezli pět liber toho zázračného léku, když se ovšem prve osvědčí na této přítomné paní krásy a milosti, jež sedí v nosítkách na velbloudu. Když se elixír osvědčí i na oné krasavici, jež nás posílá, dostane kolonista v Jer... — tedy v místě pobytu té vznešené krasavice za každou libru padesát dukátů. Když však se elixír neosvědčí, bude výrobce o hlavu kratčí. Aby ona vznešená krasavice poznala účinky elixíru mládí, koupíme nové, pět stop vysoké benátské zrcadlo. — Z toho poznáváš, že manžel oné nešťastné krasavice nemohl nám dáti průvodního listu, v němž by celému světu vyzradil neštěstí vládkyně svého paláce, a že ani vládkyně nesvěří svého neštěstí průvodnímu listu! Chápeš to zajisté, nejmoudřejší celníku ze všech celníků, kteří střeží cesty k moři?!"

„Uznávám, že tvé poslání jest choulostivé a nelze ho svěřiti průvodnímu listu," prohlásil mýtný zamyšleně.

Abys věděl, že nejsme podvodníci a šibalové, zde viz pečetní prsten onoho vysokého vládce!" pravil šejk, ukazuje veliký prsten s kamenem, který však pocházel z lupu na poušti.

„Jsem dokonale spokojen," ubezpečoval celník. „Milý příteli, víš tento... já znám též jednu vládkyni stanu, jíž se přihodilo podobné neštěstí, a ne jednou, nýbrž častěji. Nemohl bys mi sděliti jména onoho výrobce elixíru?"

„Tobě, opatrný sluho Allahův, to jméno prozradím. Onen kolonista se jmenuje Francesco Leone. — Je to divné jméno, že ano? — Tedy si je napiš! — Bydlí v židovském městě jaffském," lhal šejk.

„Příteli," rozpomínaje se na svou povinnost, děl mýtný, „nespatřil jsi cestou dva cizince, hekimy a vyzvědače a čtyřnásobné vrahy, ve společnosti šestnácti jezdců? — V karavaně byli tři hedjini a vzácný bělouš kadiho Nasra beje z Césarey, jemuž byl ukraden."

„Věrný sluho prorokův, naše cesta nevedla přes Césareu, a neviděl jsem karavany, v níž byli tři hedjini, bělouš a osmnáct jezdců."

„Škoda," litoval celník, „mohl sis zasloužiti od jerusalémského mutessarifa padesát dukátů. Tobě bych jich z duše přál, neboť soudě podle tvého velblouda, neobmyslil tě Allah statky pozemskými. Allah dej vám najíti elixíru mládí! Sálam alejkum!"

„Allah rozmnož tvé poklady, o mýtný! Sálam!" loučila se karavana.

Příštího dopoledne spatřili naši cestovatelé věže přístavního města Jáfá (Jaffy nebo Joppe) na pahorku 36 metrů vysokém. Město bylo zalito slu-

neční září a jeho velkolepé pozadí, Středozemní moře, lesklo se jako zrcadlo. Asi hodinu cesty před městem ocitli se v krásných polích a zahradách, uměle zavlažovaných, v nichž se dařily mandle, broskve, banány, cukrová třtina, ale hlavně pomeranče a citrony.

Město bylo půdou neutrální, třebaže podle jména patřilo křesťanům. Naši poutníci přijeli bez překážek branou Báb-el-Bilád do dolního židovského města s úzkými a špinavými ulicemi. Po krátkém doptávání uzřeli v jedné z nich nade dveřmi domu visící ohromný, železný a pozlacený prsten, na dveřích pak arabský a židovský nápis: „Sadok Abimelek jest nejlepší zlatník celého Východu."

XIV. POKUŠENÍ

Dům Sadoka Abimelecha, podobně jako všechny židovské domy, měl v přízemí nízké dveře do ulice; v prvním patře však proti pravidlu zela dvě okna do města. Chodba úplně temná i úzká měnila dvakrát směr; při každé změně chodby měla podlaha různou výši, jíž vyrovnávaly vždy dva schody. Zadní část domu byla přestavěna podle evropského vzoru, jenž převládal v krásném hořejším městě. V týle domu byla jídelna, společenská místnost a na ploché střeše zahrádka. Za domem táhla se dlouhá,

ale neširoká zahrada až k městským hradbám. Tato zahrada dávala Sádokovi vysvědčení, že jest zámožný a milovníkem ovoce. Rostly v ní mandlovníky, broskve, meruňky, moruše, banán, cukrová třtina, citrony, pomoranče, fíky a datle. Uprostřed ve stínu meruněk byla kašna, připojená na vodovod. Milý čtenář snad zapochybuje, že v Jaffě byl r. 1219 vodovod, a přece je tomu tak, neboť nejen město, nýbrž i celé žírné okolí bylo již tehdy uměle zavlažováno. Zásluhu o to měl hrabě de Puiset, kterému r. 1099 za křížových válek bylo odevzdáno hrabství jaffské, a jeho francouzští kolonisté, jichž bylo asi dvě stě v blízkém i dalším okolí.

V té stinné a krásné zahradě byli shromážděni členové naší karavany již čtvrtý den — — — —

Když šejk Hasan el Mahne přišel po prvé k Sadokovu domu a dřevěným kladivem — jež vypadalo jako moderní palička na maso a viselo připoutané řetízkem na dveřích — zabušil na dveře domu, otevřelo se v prvním poschodí okno a mužský hlas se tázal: „Kdo zde?“

„Karavana Abu bydjiho,“ odvětil šejk.

Nahoře v okně objevila se dívka, stařec a mladý muž, okamžik rozprávěli hebrejsky a nastalo ticho. V několika minutách však zarachotila závora na dveřích, v nichž se objevila sličná dívka, majíc radostný úsměv na tváři, a pravila: „Buďte nám srdečně vítáni!“

Abu bydji překvapeně na ni pohlédl a řekl: „Ty jsi sestra Šmuelova, že ano?“

„Ó nikoli, milý šejku, mýlíš se! Já jsem sám Šmuel, který s vámi cestoval v karavaně."

„To není možné," pochyboval šejk. Omar a bojovníci mu přisvědčovali. „Je to skutečnost, milý šejku," ozval se starý Ibrahim za jejími zády. „Tato má dcera Hanneh cestovala v přestrojení — jako již často — pode jménem Šmuel. Zde vám představuji svého zetě Sádoka Abimeleka."

Nastalo krátké, srdečné přivítání. Hosté se odebrali chodbou, na níž hořela svíce, do jídelny, aby se občerstvili.

Na chodbě před jídelnou František a Leo poprosili o světnici, aby se mohli převléci. Když uslyšela Hanneh Františkův hlas, teprve jej poznala a podle postavy vytušila v ohromném Arabovi bratra Lva. V jiném prostředí snad by se byla společnost smála přestrojeným mnichům, ale tam nikoli. Naopak Hanneh skoro bolestně pravila: „Milí Otcové, vy jste asi zkusili mnoho nebezpečenství, když jste byli nuceni sáhnouti k tomuto oděvu. Já, která jsem cestovala v mužských šatech, dovedu oceniti vaše utrpení."

Hanneh již na chodbě Františkovi sdělila, že bratr Eliáš k nim ještě nezavítal.

„Škoda, že nepřišel, nerad bych jel bez něho do Italie," prohlásil světec.

Mniši odcházející s Ibrahimem do blízkého pokojíčku ani netušili, co slova Hanneh obsahují; měli se to dověděti až večer.

Když zasedli všichni ke stolu, pravila Hanneh zářic radostí: „To bylo první překvapení, jež jsem vám svým dívčím zjevem uchystala. Večer nebo zítra dožijete se druhého, ještě většího."

Po malé hostině odebral se Omar do serajlu, kde karavana zanechala velbloudy, aby je opatřil na noc. Společnost však odešla do zahrady pod meruňky, kde kašna vydechovala příjemný chlad, kde stromy, plody i květy líbezně voněly. Blízkost moře a podzimní doba mírnily vedro samy sebou, ale zahrada pohodu toho podvečera ještě zvyšovala. Ibrahim líčil nejdříve svou cestu do Jaffy a svatbu své dcery. Potom se ujal slova šejk a vypravoval nejzajímavější události ze své pouti po svatých místech s oběma mnichy. O pobytu v kefarech vypravovala Sitt, která velmi přilnula k Hanneh.

„Jak se vydařily obchody?" zvídal Ibrahim.

„Koupil jsem několik velkých stád, ale závdavek já nedávám. Majitelé musí stádo dopraviti až k shromáždišti a teprve tam jim zaplatím. Snad vydělám, ale nikdy neprodělám, ač jsou časy nejisté," vypravoval šejk. Muži se oddali politice a mluvili arabským jazykem. Ženy si však přisedly k Františkovi a Leonovi a mluvily italsky. Když Sitt vypravovala o baštonádě a zajetí mnichů v Bánijás Paneas, Hanneh se dala do pláče a hlasitě jich litovala.

Sitt, aby Hanneh rozveselila, jala se líčiti proměnu Františka v hadžiho a velice se smála svému nápadu. Hanneh však se mírnila, vidouc, že obličeje obou

mnichů se stále více zachmuřují. Teprve toho večera se mniši dověděli, jakou hru s nimi sehrála chytrá Sitt, jejíž počínání bylo teď i dříve od Arabů všeobecně schvalováno. Avšak František a Leo se rzmeli a odsuzovali tu pro kněze nečestnou a nedůstojnou hru, jejíž smysl poznali až teď.

„K tomu bych se nebyl nikdy propůjčil, abych hrál úlohu potomka Mohamedova, kdybych byl o tom včas věděl," prohlásil pohněvaný světec a chtěl odejíti, aby naznačil své pohoršení a spravedlivý hněv.

Sitt a Hanneh byly asi smluveny. Uprosily světce, aby zůstal, že mu dají obě dostiučinění. Ale vyžádaly si, aby Sitt směla vylíčiti Hanneh všechny podrobnosti nebezpečné cesty z Ain Džirm až do Jaffy, na níž světec hrál tak podivnou a nedůstojnou úlohu.

Když se světec za jejího vypravování znova rozhorlil, řekla mu Sitt s prostomyslnou upřímností: „Milý Otče, kdybych nebyla s tebou sehrála tuto podivnou a nedůstojnou hru, už bys tu neseděl. Tvou a Leonovu mrtvolu by teď vláčela luza po jerusalémských ulicích! Řekni, není ti zde lépe?"

Ale světec zhluboka a upřímně povzdechl: „Mohl jsem již míti korunu mučednickou a má duše dlela by u Pána Boha! Řád by se beze mne obešel. Je tam kardinál Hugolín, bratr Eliáš, Catani a jiní. Snad bych byl prospěl řádu více svou mučednickou smrtí, než svým životem!"

„Milý Otče, snad bylo v mém počínání přece dopuštění boží: Tebe čeká zde veliká práce. My, totiž Hanneh a já, tě prosíme jménem všech přítomných, abys nás vyučil víře v Ježíše Krista a přijal nás do křesťanské církve!" pravila Sitt vážně a upřímně.

Světec i Leo byli nadmíru překvapeni a jejich svatá nelibost úplně zchlazena. Teprve po chvíli se František z překvapení vzpamatoval a pravil: „Snad v tvém nedůstojném jednání bylo přece trochu dopuštění božího, milá dcero Sitt! Já váš úmysl schvaluji, a oba se přičiníme, abychom vás ve víře dokonale vycvičili a pokřtili. Dej vám Ježíš Kristus dobrou noc!"

„Dobrou noc," přáli všichni vespolek Františkovi a Leonovi, ubírajíce se na odpočinek. „To jest to druhé slíbené překvapení," pravila Hanneh. „Chtěl bys, Otče, ještě další?"

„Kdyby také to třetí překvapení bylo tak příjemné jako bylo druhé, jistě bych je uvítal," děl usmířený František.

Když řeholníci vstoupili do svého pokoje, pravil bratr Leo Františkovi: „Milý Otče, tvá slova, příklad a zázraky přinesly vzácné ovoce, obrácení těchto dobrých lidí."

„Ovečko boží, totéž mohu říci já o tobě. Mluvíš-li o zázracích, toto jest největší zázrak milosti boží, že se tolik lidí odhodlalo přijmouti víru. Co se jiní napracují, než získají jedinou duši, a nám jich Pán Ježíš bez naší zásluhy poslal hned desítku. Díky Bohu!"

Mniši z domu nevycházeli. Nebylo se sice obávati jaffského obyvatelstva, které bylo katolické, moslimské a židovské a žilo ve vzájemné shodě. Byliť všichni odkázáni na dovoz benátských lodí, které též odkupovaly přebytky země palestinské a syrské, zvláště pak ovoce místních zahrad a polí. Pro evropské panující dvory a pro šlechtu nakoupili Benátčané v Jaffě ročně pomerančů a citronů na mnoho lodí. Proto i místní moslimské obyvatelstvo šetřilo křesťanů, majíc v nich stálé odběratele a dodavatele. Zato tím více bylo se báti moslimských zvědů a slídilů z Jerusaléma a z Césarey. Kadi Nasr bej ze msty a jerusalémský mutessarif Tevfik bej z opatrnosti dali střežiti cesty a karavany, jež se ubíraly do Egypta, kde křižáci dobyli vítězství, a zvláště střehli cest k pobřeží do Akkónu a Jaffy. Františka, Leona a karavanu Abu bydjího pokládali oba za křižácké vyzvědače a usilovali se jich zmocniti stůj co stůj. Těch obav ovšem nepociťovali mniši, za to tím více Abu bydji a Ibrahim. Ti měli již smluvený plán na útěk mnichů, kdyby oba Evropané byli vypátráni. Abu bydji byl pod tímto jménem znám většinou jen v poušti, doma ho jmenovali el Mahne; proto mu nehrozilo nebezpečenství, leč snad nepřímo ze společnosti mnichů.

Dům Sádoka Abimelecha připomínal v následujících dnech dobu apoštolskou. Dům i zahrada se ozývaly náboženskými přednáškami, rozpravami, dotazy a hovory. Duch Svatý, Utěšitel a Osvětitel,

doplňoval slova učitelů světlem nebeským a zalévat dobré úmysly v srdcích posluchačů rosou síly a odhodlanosti. Pod meruňkami u kašny seděli Arabové, naslouchající slovům Františkovým, jež tlumočila Sitt ostatním. Světec ukazoval, že Mohamed čerpal též z Písma svatého. Knihy Nového zákona jsou spisy dějepisné, neboť je psali současníci Kristovi, kteří Ježíše znali osobně a chtěli o něm napsati pravdu. Kromě toho byli nuceni psáti pravdivě, neboť současníci Spasitele znali a proto každou nesprávnost v knihách Nového zákona byli by spisovatelům vytkli a lživou knihu zavrhli.

Kristus Pán konal zázraky, tedy skutky, jichž nemůže člověk vykonati svými schopnostmi a silami, nýbrž jen přispěním a mocí boží. Kdo koná zázraky, je vyslancem božím. Leč Ježíš konal zázraky také na potvrzení svého božství. Pečeť svého božského původu vtiskl svému učení a dílu svým zmrtvýchvstáním a nanebevstoupením. Své zásluhy a milosti, jichž získal hlavně na kříži, odevzdal církvi, jež je uděluje věřícím na rozkaz Kristův ve svátostech a svátostinách. Ježíš Kristus bdí nad Církví až do skonání světa, kdy bude souditi všecky lidi, jež Bůh Otec stvořil a Duch Svatý posvěcuje. Jest jeden Bůh ve třech osobách. Člověk má duši nesmrtelnou, proto duše neumírá, nýbrž v poslední den světa se spojí se vzkříšeným vlastním tělem, aby celý člověk došel v nebi spravedlivé odplaty za ctnostný život, a hříšník byl spravedlivě trestán za hříchy na duši i na

těle ve věčném zavržení. Spasen bude každý, kdo žije podle učení Kristova. —

U městské hradby vyučoval bratr Leo novomanžely a starého Ibrahima. Navazoval stále na Starý zákon, probíraje jednotlivá proroctví o Mesiáši, která se plně a doslovně splnila pouze v osobě Bohočlověka, Ježíše Krista. O životě Kristově, o církvi, svátostech, o duši, obcování svatých a vzkříšení mluvil jako František při vyučování moslimů.

Jednou Ibrahim pravil: „Při ranní pobožnosti po vstupu do synagogy modlíme se chvalozpěv, jenž obsahuje ve třinácti článcích vyznání víry židovské. Ve dvanáctém článku vyznáváme: On (Bůh) sešle Spasitele nám, až přijde konec času, aby vykoupil ty, kdož čekají na pravou jeho spásu. — My věříme v Mesiáše, ale na jeho příchod teprve čekáme. Talmudisté namítají proti Ježíši Kristu, že se nesplnilo proroctví Isajášovo v 11. kapitole o všeobecné svornosti a pokoji, v jakém všichni lidé po příchodu Mesiáše budou žíti."

„Milý Ibrahime," pravil bratr Leo, „nesvorností a rozbroji není vinen Kristus Ježíš a jeho učení, nýbrž lidská zloba, již by mohl Ježíš zkrotiti jen odnětím svobodné vůle člověkovy, a to Bůh nikdy neučiní. Vzpomeň si však na Kristovo největší přikázání lásky k Bohu a bližnímu, zopakuj si osmero blahoslavenství a „horskou řeč" a uznáš, že mír a svornost podle vůle Kristovy jest žádoucí a podle jeho učení proveditelný. — Pročež ukřižujme všichni

sami sebe se svými nezřízenými žádostmi a oblecme nového člověka podle vůle boží — a zavládne na celém světě od Isajáše předpověděný mír a svornost na celém světě."

Ve volné chvíli, v sobotu před druhou nedělí adventní, šel František a Leo v průvodě Omarově se rozloučit s velbloudy, kteří jim usnadnili cestu po Svaté zemi a zachránili jim nejednou život. V konaku bylo právě málo hostů, proto mniši mohli nenápadně vejíti do stáje — vlastně kůlny, v níž byli dromedáři uvázáni.

František podal Poverovi hrst šťavnatých datlí, pohladil mu nozdry i čelo a poklepal mu na krk. Světce polily slzy, když vzpomněl na věrné služby toho němého druha. Bratr Leo rovněž přinesl Bukefalovi trochu misků, pohladil svého čtyřnohého přítele, řka: „Buď vždy tak věrný své budoucí velitelce a vytrvalý, jako na útěku z Césarey! Dopřej ti Bůh vlídné velitelky, hojnost píce a pohodlného stáří!"

František potlačil slzy a promluvil: „Povero, můj bratře, buď velmi vytrvalý, až poneseš svou mladou velitelku na dalekou a nebezpečnou cestu. Na šejkovy kefary dolehnou těžké doby a pronásledování pro víru. Ty však na útěku a za noci spěj stále do hor a do lesů! Nechoď do údolí! Tam by tebe a též ji stihla strašná smrt. Buďte stateční, Povero i Bukefale, neste své velitelky vysoko do hor v Hauránu, kde vám a též jim nadejde doba pokoje a vysvobození!"

Oba velbloudi lízali svým pánům ruce, třeli jim nozdry o ramena, hluboce a smutně bručeli. Oba mnichy to neobyčejně dojalo, když i ostatní dromedáři projevili nepokoj a smutek.

Když mniši odcházeli, oba velbloudi otáčeli hlavy za svými pány, hledali je očima a blekotali žalostně.

Bratr Leo, kousaje se do rtů, pravil: „Milý Otče, není-li to k pláči?" — „Ovečko boží, i ta zvířata cítí náklonnost k dobrému hospodáři a znají své přátele. Zamiloval jsem si všechny, ale hlavně naše velbloudy, jako svou ovečku v Assisi. Pán Bůh žehnej těmto všem velbloudům, ale zvláště jejich šlechetným majitelům, kteří nám umožnili pout po Svaté zemi! Bůh šejkově rodině žehnej, chraň ji a zachovej. A dopřej všem přátelům našim života věčného!"

Na zpáteční cestě pravil Leo k Františkovi: „Otče, pamatuješ se na naši rozmluvu na pastvištích el Mahne?"

„Nepamatuji," odvětil František.

„Ty jsi mluvil o našich bratřích, jež jsi poslal do Maroka. Já vím, že jich šlo šest: Berard z Corbia, Petr ze San Geminiano, Adjut, Akkurs, Otho a Vitáliš. — A ty jsi mluvil jen o pěti. Zemřel z nich jeden?"

„Ovečko boží, vůdcem jsem ustanovil Vitáliše, ale ten v Aragonii Španělské onemocněl a pouze pět bratří pod vedením Berarda dojelo do Maroka. Vitáliš žije."

„Kdo tě, Otče, o tom zpravil?" tázal se Leo. — „Nevím přesně," vytáčel se světec. Ale bratr Leo věděl, že František má ducha prorockého a již se neptal.

Když se vrátili do domu Sádokova, byli nemálo překvapeni, neboť na chodbě jim přišli vstříc dva neznámí Arabové, kteří s rozjasněnými tvářemi je zdravili. Světec i Leo poznali sice většího, hubeného muže po hlase, když sklonil před světcem kolena a řekl: „Požehnej nám, milý Otče!" — Ale mladšího muže prostřední postavy a kulatého obličeje nepoznali, ač také promluvil a poprosil latinsky o požehnání.

Světec se sklonil k staršímu, objal jej, políbil na obě tváře a pravil italsky: „Buď zdráv, nejdražší bratře Eliáši! Již dvě léta jsme se neviděli. Bůh požehnej tebe i tvého druha! Koho to sem přivádíš?"

„Drahý Otče, je to bratr Césarius ze Špýru, který v Akkonu vstoupil do našeho bratrstva," představoval Eliáš z Kortony nového člena řádu.

„Buď mi vítán, milý bratře Césarie," oslovil jej František latinsky a dal mu polibek míru. Také bratr Leo se s nimi bratrsky a prostě přivítal: „Pokoj s tebou, milý bratře Eliáši, často jsem tě provázel modlitbou na tvé misionářské cestě po Syrii. Bohužel, že jsme se dříve nesešli, abychom se podpořili slovem i příkladem. — Buď mi vítán, milý bratře Césarie! Kéž si shromáždíš v našem bratrstvu mnoho zásluh pro nebe!"

Domácí lidé a družina šejkova nerušili jejich prvního shledání. Když mniši vstoupili do světnice a usedli na nízký divan, podal bratr Eliáš Františkovi zprávu o své misionářské cestě a působnosti: „Po generální kapitule před dvěma lety poslal jsi mne s několika bratry do Syrie. Loď nás dopravila do Alexandrie v Egyptě, odkudž jsme se vydali za křižáckým vojskem k Damiettě a kázali jsme Krista Pána křižákům i moslimům. Zvláště se vyznamenal bratr Illuminát. U moslimů jsme měli s počátku malý úspěch, neboť jsme neznali jazyka. Ale časem získali jsme několik židů i moslimů víře Kristově. Bratr Illuminát se vrátil sice do Italie, ale je zde opět."

„Sešli jsme se spolu na jaře u Damietty, když přijel do Egypta přímo z Italie. Přinesl mi důležité zprávy z Assisi. My s Leonem jsme se totiž plavili nejdříve do Akkonu, kde jsme pobyli několik týdnů, a teprve potom jsme jeli lodí do Alexandrie," poznamenal světec.

„Ach, pevnost Damietta!" povzdechl bratr Eliáš, „tam se vyznamenal vévoda rakouský Leopold VI. My jsme se přidrželi rytířů uherského krále Ondřeje II. i vévody Leopolda. Ve vojsku však bylo mnoho rytířů porýnských a mezi nimi také tento jáhen, bývalý student pařížské university, Césarius ze Špýru v Německu, který již ve své vlasti vykonal mnoho svými kázáními a příkladem. Rytíři mi vypravovali, že pro svou horlivost měl

nepříjemnosti a soudy. Tolik horlil o svatou chudobu a skromnost v oděvu, že by byl málem přišel na hranici. Jen jeho učitel ho zachránil od upálení, neboť soupeři jej nařkli z bludařství manichejského.

Když jsem se vydal s dvěma bratry z Egypta do Akkonu v Palestině, zanechal jsem v Egyptě bratra Illuminára s dvěma bratřími. Tento jáhen Césarius přidal se ke mně a doprovázel nás do Svaté země. Jednou v neděli po mém kázání přistoupil ke mně a prosil o přijetí do našeho bratrstva. Když moji druhové souhlasili, přioděl jsem ho řeholním rouchem. Od té chvíle chodíme spolu. Navštívili jsme všechna města království jerusalémského a odešli na jih do Egypta, kde mi bratr Illuminát sdělil tvůj vzkaz, abych přišel do Jaffy a tam vyčkal tvého příchodu. Na cestách po krajích moslimských chodíme v šatě arabském, jak jsi dovolil nám i misionářům, jdoucím do Maroka i do Tunisu."

František pohleděl na Césaria s úsměvem v očích a pravil mu francouzsky: Vítám, tě horlivý bratře, do naší společnosti. Tvá učenost a horlivost jest mi zárukou, že prospěješ jak věřícím, tak bratřím!"

„Drahý Otče," ozval se Césarius francouzsky, „nesmírně jsem se těšil na okamžik, kdy spatřím tvou tvář. Netušil jsem, že to bude tak brzy. Hle, drahý Otče, nabízím tobě i bratrstvu všechny své síly. Vládnu sice trochu výmluvností, ale nejraději opisuji knihy. Přál bych si býti tvým písařem!"

Správně jsi mluvil, bratře Mistře, budeš mým písařem a pomocníkem, až budu spisovati řeholi našeho bratrstva, neboť řád zmohutněl a stará krátká řehole, schválená od blahé paměti papeže Innocence III., již nestačí. Ani s přídavky, jež jsem během let k řeholi připojil, nemůžeme vystačiti. Mimo to bratři v Italii, doslechnuvše se, že jsem zde zahynul smrtí mučednickou, zavádějí novoty, vracejí se k mnišskému životu a misie zavrhují. Proto chci v nové řeholi zdůrazniti hlavně misie mezi pohany, na něž se dosud v duchovních řádech zapomínalo. Je to mým pevným přesvědčením, že Svaté země nedobudeme mečem, nýbrž slovem božím. Svatá místa nám vrátí misionáři, nikoli křižáci. Bratře Mistře, byv poučen trpkými zkušenostmi zde i v Italii, hned jak přijedeme do vlasti, začnu psáti řeholi, a to obšírnou a podrobnou, aby v řádu nevznikly pochybnosti a spory. Doufám pevně v Pána Boha, že v lednu nebo v únoru budeme ve vlasti." — František se odmlčel a pak pokračoval:

„Do Assisi však se nevydám dříve, dokud v samotě a úplné odloučenosti nenapíši ‚Napomenutí Bratřím' a pokud nesvolám generální kapituly.*) A ty, milý bratře Mistře, budeš mým písařem a pomocníkem při spisování Napomenutí a též řehole."

„Drahý Otče Františku, děkuji ti vroucně za tvou důvěru," prohlásil bratr Césarius opět francouzsky. — Bratr Eliáš a Leo rozuměli v hlavních rysech

(* Světec ji svolal později na 29. září 1220 do Assisi.

jejich rozmluvě a úmysl světců schvalovali. Zvláště souhlasil Eliáš, neboť nesl Františkovi nové zprávy z Italie, jež nutily k sepsání podrobné řehole.

František pohladil zrakem bratra Eliáše a tázal se: „Kdo vám pověděl, že se zdržujeme s bratrem Leonem v tomto domě?"

„Cestovali jsme v rychlé karavaně jakéhos vynikajícího beje, který jevil k nám velikou náklonnost, a ten mi sdělil, že dva cizinci a mniši bydlí v židovském městě v domě zlatníka Sádoka. Ale varoval mě, abych to nikomu neprozradil," sděloval bratr Eliáš.

„Kterak se to dověděl, když přichází z Egypta?" podivil se bratr Leo.

Všichni mniši se zamyslili nad tou záhadou. Nakonec Eliáš promluvil, řka:

„Nemyslete si, že jméno František je zde neznámé. V Egyptě se, Otče, vypravují o tobě chavadity, jak jsi stál uprostřed plamenů na hranici a přece jsi neshořel. A cestou jsem slyšel vypravovati, že jste byli v Bániás Paneas popraveni. Díky Bohu, že jsme vás našli živé a zdravé".

Tehdy zase František a Leo byli překvapeni... Kdopak jich asi z Egypta tajně sledoval? — Kdo měl zájem o jejich pouť? — Čeká je teprve zde mučednictví? —

Bratr Leo přerušil ty dohady otázkou: „Jak jste se dostali do tohoto domu? Divím se, že vás sem vpustili!"

Eliáš se usmál a pravil: „Na naše zaklepání ukázala se hlava v okně prvního poschodí a stařec, Ibrahim se jmenuje, dlouho se nás vyptával, kdo jsme, jak a odkud známe Františka a Leona, kdo nám pověděl o jeho pobytu... Potom nám otevřeli ozbrojení Arabové a teprve po novém výslechu nás uvedli do jídelny a pohostili. Zdá se, že jsou to dobří lidé, ač moslimi a židé."

„Jen do zítřka jsou nevěřícími," sděloval bratr Leo. „Zítra již budou pokřtěni, stanou se našimi bratry a sestrami v Kristu."

„Díky Bohu," modlil se Eliáš.

„Chvála tobě, Kriste," řekl Césarius.

František se zamyslil a pravil Eliáši: „Tvým zástupcem bude zde bratr Illuminát, provinciál Syrie."

„Vím již o tom, Otče, sám mně to sdělil v Egyptě. Ostatně již při kapitule r. 1217 byl ustanoven pro případ mé smrti provinciálem," vysvětloval Eliáš.

„Škoda, že nepřišel s vámi, abychom se společně potěšili a povzbudili k horlivosti," zatoužil světec. „Je to dobrý a pracovitý bratr. Ale již ho zde neuvidíme, neboť naše lod odjíždí pozítří ráno do Akkonu a pak do Benátek. — Ach, jak ta pouť rychle uplynula!" vzdechl František.

„Je také na čase, Otče, abys odcestoval do Italie!" potvrdil úmysl světcův Eliáš.

„Pročpak?" otázal se František.

Eliáš chvíli mlčel, jako by přemýšlel. Jeho tvář měla vážný a starostlivý vzhled, když pomalu a

s rozvahou jal se mluviti: „V Italii brzy po tvém odjezdu rozšířila se zpráva, žes byl, Otče, v Palestině umučen. Tvoji zástupci zavedli nové posty, ale uchýlili se od chudoby, oddali se životu mnišskému a zavrhli misie..."

„To mně již sdělil bratr Illuminát," ozval se tichým bolestným hlasem František.

„Bratr Jan z Kompello založil řád malomocných mužů i žen, napsal pro ně řeholi a pokouší se u Svaté stolice o její schválení. Sám se však nakazil malomocenstvím a jest přímo zoufalý, neboť jeho nemoc jej sžírá vůčihledě. Ve chmurných hodinách prý pomýšlel na oběšení...," vypravoval tvrdým hlasem Eliáš.

Do mrtvého ticha hlesl František: „Odkud to víš, kdo ti to řekl?"

„Tyto smutné zprávy přinesl bratru Illuminátovi rychlý posel, bratr Jakub, z Akkonu do Alexandrie v Egyptě, aby ti je co nejdříve sdělil. A já jsem se vypravil hned na cestu, abych ti přinesl tuto důležitou a nadmíru smutnou zprávu," povzdechl bratr Eliáš.

„Bratr Jakub byl v Italii?" zvídal světec.

„Nikoli, Otče, nýbrž do Akkonu přijel z Assisi bratr Štěpán, který přivezl též psané stanovy, jež vydali tvoji náměstkové a správcové řádu Matouš z Narni a Řehoř z Neapole. Bratr Štěpán dlí v Akkonu u bratra Petra Kathania, čeká na tebe, Otče, a sdělí ti ostatní podrobnosti."

„Znáš obsah oněch stanov?", dotazoval se Eliáše František.

„Pokud vím," vykládal Eliáš, „nařízenými postními dny jest pátek a středa, doporučenými pondělí a sobota, kdy jsou zakázány též pokrmy mléčné."

Když světec mlčel, bratr Eliáš jal se vypravovati: „Bratrům jest dovoleno míti alespoň malé statky, aby z nich vypláceli na své denní potřeby. Ale náměstkové prý se tomu opřeli... Taktéž bratří rozhodli se pro větší a výstavnější kláštery a kostely. Ale ani s tou novotou náměstkové nesouhlasili..."

František sklesl na divan, sepjal ruce na kolenou, hlavu sklonil na prsa. Nastalo dlouhé, bolestné mlčení. Potom však světec povstal a promluvil vzrušeným hlasem: „Děkuji ti, Pane Ježíši Kriste, že žiji a nejsem mučedníkem, neboť moji zaslepení bratří chtějí zničiti tvůj odkaz a největší drahokam našeho bratrstva, svatou chudobu! — Moji bratří současní i budoucí ať se varují, aby nikdy a nikde nepřijímali kostelů, příbytků, aniž cožkoli jiného, nejsou-li takové, jak se sluší na svatou chudobu, kterou jsme v řeholi slíbili, aby se tam zdržovali jako poutníci a cizinci... Bratří ať si ničeho nepřivlastňují, ani domu, ani místa, aniž jakékoli věci, tím méně pozemských statků, nýbrž jako poutníci a cizinci na tomto světě v chudobě a pokoře Bohu sloužíce, ať chodí důvěrně pro almužnu... To je ta vznešenost svrchované chudoby, jež vás, bratry mé nejmilejší, ustanovila dědici a vládci království ne-

beského, statky sice učinila chudými, ale ctnostmi povýšila. To buď vaším údělem, jenž uvádí do země živých, jehož, nejmilejší bratří, zcela se přidržujíce, pro jméno Pána našeho, Ježíše Krista, na věky nic jiného na světě míti nechtějte!"

Venku se šeřilo. Shluk slunečních paprsků sklouzl na světcovu postavu, jež se tam tyčila jako zjevení z nadpozemských světů; jeho oči zářily rozhorlením i nadšením pro svatou Paní Chudobu. Bratří patřili na něho jako na posla božího, uchváceného spravedlivým hněvem na ty, kteří ho nechápali. Chudobou chtěl obrátiti ke Kristu preláty, kněze, krále, šlechtu, kupce, rolníky, řemeslníky a chudinu.

Znova zaplál světcův obličej, když vzrušeně prohlásil: „Nechci, aby bratr Filip Dlouhý byl generálním visitatorem a správcem chudých sester ctihodné sestry Kláry, nechci, aby se bratří s nimi stýkali. Já jsem jich nezaložil jako Sestry Menší, nýbrž jako Sestry Kající. Za jejich visitátora jsem ustanovil kněze Ambrože z řádu Cisterciáckého. A ten jím zůstane...!"

Vtom zaklepala na veřeje, na nichž visel silný koberec, Hanneh a sklánějíc se před společností vážných mnichů, zvala je k večeři. V jídelně byla již shromážděna rodina Sádokova i šejkova. Vzájemně se přivítali úklonou. Bratr Leo se pomodlil stolní modlitbu jako předříkavatel, mniši sborově odpovídali. Když zasedli ke stolům, přinesla Hanneh na dřevěném talíři jehněčí maso vařené v mléce. Fran-

tišek byl již klidný, usměvavý a hovorný. Neuvalil svých starostí na své přátele. Hanneh položila talíř s masem před světce, řkouc: „Prosím, Otče, ber si jako doma!"

František pravil pokojným hlasem k bratru Eliáši, který seděl vedle něho: „Bratře Eliáši, co máme činiti?" — Tu otázku dal mu proto, poněvadž znal jeho zkušenost a učenost. „Dnes máme sobotu, kdy stanovy bratří zakazují nejen maso, nýbrž i mléčné pokrmy."

„Milý Otče, mně nepřísluší o té věci rozhodovati, učiň, jak uznáš za dobré!" —„Nuže tedy," pravil František rozhodným hlasem, „požívejme tohoto masa podle slov svatého evangelia; jezme vše, co se nám předkládá!" — Ihned si ukrojil kus masa a rukou vložil do svého dřevěného talíře. Po něm učinili mniši totéž na znamení, že nesouhlasí s přemrštěnými stanovami bratří o postu.

Světec pak, vida to, dodal: „Ne posty a mnišský život, nýbrž hlásání slova božího, misie mezi pohany jsou účelem mého bratrstva!" —

Vtom vsunula se zpod koberce do jídelny hlava jakési ženy, která byla známa v Jaffě jako prorokyně a věrná křesťanka a zvaná byla „Pravdomluvnou". A ta kynouc Františkovi, volala: „Vraťte se, vraťte rychle, neboť pro nepřítomnost Františkovu jeho řád jest zmítán nepokoji, spory a rozkolem!"

„Ano, odjedeme pozítří," odpověděl světec.

A jak se tajemně objevila, tak podivně se vzdálila.

„Škoda, přeškoda," ozvali se přítomní sborem, že to Františka až překvapilo.

Ve svatvečer svátku Neposkvrněného Početí Panny Marie, tázal se František svých posluchačů, zda chtějí nazítří přijmouti svatý křest. Všichni radostně souhlasili, jen šejk mlčel. František se ho tedy přímo otázal, chce-li býti pokřtěn. Šejk však prohlásil: „Nemohu býti pokřtěn, poněvadž já jsem již pokřtěn!"

Užaslého Františka vzal šejk stranou a pravil: „Nediv se tomu, milý Otče! Moji rodiče v Jerichu byli křesťané. Já jsem byl do dvanácti let křesťanem, ale po nastolení muslimské správy v zemi jsem na víru křesťanskou zapomněl, neboť žil jsem u Osky, otce své manželky, který byl moslimem. Poněvadž byl na mne velmi přísný, ba krutý, utekl jsem od něho a po tři léta byl jsem veslařem na lodi, jež se plavila z Jaffy do Egypta, na Cyprus a do pobřežních měst maloasijských. Na lodi naučil jsem se sice italsky, ale ztratil jsem víru a stal se moslimem. Potom, jako dospělý muž, vrátil jsem se k Oskovi a ten si mne pro mé zkušenosti oblíbil tak, že mi dal svou dceru zdarma, bez zaplacení, za manželku. V muslimském prostředí jsem cítil a smýšlel moslimsky a tím jsem svou víru zapřel. Když mne přepadly výčitky svědomí, loupil a vraždil jsem jako zběsilý, abych si namluvil, že Kristovo učení není božské, ani pro všechny lidi závazné a že Mohamed je lidštější a člověku povolnější. Mé duševní boje

dostoupily vrcholu, když jsem poznal tebe a bratra Leona. Zapřel jsem Krista jako Petr, ale budu konati s Petrem pokání a celý svůj kmen dám vyučiti víře Kristově. Kdo učení Kristovo nepřijme dobrovolně, ať zůstane i nadále členem kmene, nebudu ho nutiti k víře. Je to správné, milý Otče?"

„Milý šejku a bratře v Kristu, dříve jednal jsi špatně, ale tvé záměry jsou správné. Já cestou po Svaté zemi viděl na tobě, že tvá duše je rozeklaná, jak jsi mi sám řekl. Nápadná byla mi tvá pozornost při večerních chavaditech a tvé dojetí při vypravování o Kristu. Pozoroval jsem, že sice obhajuješ Mohameda, ale přece jsem postřehl na tobě jakousi znalost křesťanské víry, ba i křesťanský úkon v jeskyni Kristově na Kvarantanil. Přičítal jsem to tvému styku s křesťany, a netušil jsem, že jsi sám křesťanem. Ano, čiň pokání a přičiň se, aby tvůj kmen byl vyučen ve víře."

„A víš, milý Otče, kdo mne získal Kristu?" svěřoval se šejk Františkovi. „Byla to tvá mírnost, pokora a zbožnost, jaké jsem u moslimů nenašel."

„Milý šejku, Kristu tě vrátila milost boží, nikoli já. Já jsem jen hříšná nádoba!" odmítal od sebe zásluhu František.

Po večeři počítal světec všechny přítomné, aby připravil potřebné věci k zítřejšímu slavnému dni. Šejkova rodina — pět osob — čtyři fellahové — Ibrahimova rodina — tři osoby.

„Milý Otče," ozval se Ibrahim stísněně, „pro mne nic nepřipravuj! Mé kořeny tkví v náboženství mých otců; já jsem ve své víře sešedivěl a také chci v ní umříti. Odpusťte mi mou upřímnost. K mému zaměstnání hodí se lépe Mojžíš než Ježíš, který jest velmi ideální, příliš vznešený, svatý a čistý, přímo nadlidský! Já nikoho z vás nepřemlouvám, prosím vás, nepřemlouvejte ani vy mne!" — To byl jediný nesouzvuk ve všeobecné radosti.

O druhé neděli adventní, dne 8. prosince, byla křesťanská obec jaffská velmi početně shromážděna v malém kostele, zastrčeném u pobřeží, kde byly nakupeny veliké pískové duny, aby se pomodlila za své nové souvěrce.

František, jakožto jáhen, sám udělil všem slavný svatý křest. Místní prelát vyzpovídal a rozhřešil od bludařství šejka a udělil všem svátost svatého biřmování. Poněvadž Pán Bůh odpouští při křtu svatém hříchy prvotní a též všechny osobní hříchy před křtem spáchané, nemuseli se ostatní zpovídati.

Bratr Leo před slavnou mší svatou oddal šejka Havla-Hasana s manželkou Marií-Sitt a Pavla-Sádoka s manželkou Annou. Při mši svaté všichni přistoupili k svatému přijímání.

S upřímnou, svatou radostí vrátili se všichni do domu Pavlova. Nejvíce zářili novomanželé Pavel a Anna, Havel a Maria-Sitt, neboť přijali najednou čtyři svaté svátosti.

Celý den prožili v tiché radosti, kterou dovede vyvolati jen čisté svědomí a blízkost boží.

Po snídani odebrali se všichni do stinné zahrady a usedli pod stromy u kašny. Oddali se dojmům z kostela a příjemné zábavě, jíž se zúčastnili též bratr Eliáš a Césarius. Marie Sitt procházela se mezi skupinami mužů a mnichů, ale nemluvila. Šejk ji tajně pozoroval a jejího mlčení nechápal. Také starý Ibrahim byl zamlklý, sedě opodál na velikém podstavci starobylé antické vázy.

Pojednou Marie Sitt usedla na zídku kašny proti Františkovi a začala mluviti záhadným hlasem: „Milý Abuno, prosila bych tě o vysvětlení jedné věci. Ty jsi zakladatelem, šejkem své družiny...“

Její slova upoutala pozornost všech přítomných, zvláště pak mnichů. Marie se odmlčela, jako by shledávala slova, aby jimi přioděla své myšlenky. Jen pomalu a těžce šla jí další slova se rtů.

„....Podle toho měl bys míti v řádě nejvyšší duchovní důstojnost. Ale dnes jsem poznala, že tvůj poddaný, bratr Leo, má v kostele větší důstojnost a moc, nežli ty. On sloužil mši svatou u oltáře, a ty jsi mu jen na stupních posluhoval. Z jeho ruky přijímal Tělo Páně... Ty máš v družině kněze i lajky... Ty bys měl býti tedy aspoň biskupem...!“

Tato slova provázeli všichni přítomní souhlasem.

Světec, slyše tu řeč a cítě upřené na sebe zraky všech, poněkud se zapýřil a sklonil hlavu na prsa. Hleděl upřeně do země, dlouho pokašlával, než

pronesl tato slova: „Milá paní Marie, jsem já jenom jáhnem. Smím tedy slavně v kostele udíleti křest, čísti a kázati svaté Evangelium, přisluhovati při slavné mši svaté a při ní zpívati... Ostatních svátostí nesmím udělovati, ani mši svatou sloužiti. Také ovšem smím podávati svaté přijímání a sám mohu sobě podati Tělo Páně... Víc není mi dovoleno."

„Ale pročpak bys to, Otče, nesměl, když smějí jiní?" namítala Anna Hanneh.

„Nemám kněžského svěcení," odvětil František prostě.

„Tedy je přijmi!" rozkazovala Marie Sitt.

Světec se opět odmlčel, několikrát nepokojně vydechl a pravil vážným hlasem: „Kněz jest divem Božím, jest zástupcem Ježíše Krista, ba jest druhým Kristem na světě... Je to strašný úřad! Kněz odpouští hříchy, proměňuje a obětuje Krista Pána, uděluje svátosti, řídí věřící, hlásá slovo Páně. Má větší moc než serafíni! Vede duše k spáse, jest andělem božího milosrdenství... Tyto úkony vyžadují veliké svatosti a osobní čistoty, jichž já na sobě nemám..."

„Ale, Otče, proč tak mluvíš?" pravila Marie přísně. „Já vidím, že se vyrovnáš v přísnosti života a ve ctnostech bratru Leonovi. A ten jest knězem a pravím z vlastního názoru, že vzorným knězem. Mé oko jest bystré a nic mu neujde! Proč se tolik podceňuješ a zahazuješ?"

František hleděl upřeně na špičky svých sandálů a mlčel.

Marie Sitt horlila dále: „Já bych na tobě ráda viděla víc sebevědomí a trochu vznešenějšího vystupování! Ráda bych tě viděla tam, kde stál onen hodnostář s mitrou a berlou v kostele!“

Světec překvapeně pohlédl na vládkyni kmene a pomyslil si, že žena, mluvící s Kristem Pánem u studnice Jakobovy, hrála docela jinou úlohu. Potom zavadil pohledem o bratra Leona, shrbil se a seděl jako putička. Po drahné chvíli povznesl zraky na společnost a děl velmi vážným a důrazným hlasem: „Milí přátelé, pociťují bázeň před stavem kněžským, před každým knězem a biskupem, i před bratrem Leonem. Já nejsem hoden býti knězem božím, bojím se svolávati Krista Pána na oltář a bráti jej do rukou. Kdybych někdy potkal na cestě anděla s nebe a zároveň kněze, žijícího na zemi, nejdříve bych vzdal úctu knězi a políbil mu ruku, a pak teprve bych se poklonil andělovi s nebe. Vždyť ruce kněžské, jež se dotýkají Slova života, mají do sebe něco nadpozemského...“

„Milý, Otče, v této věci jsi příliš pokorný,“ ujal se slova šejk Havel, „ty si právem zasloužíž, abys byl biskupem a rádcem bílého Otce v Římě. Svatý a ctnostný jsi k tomu dokonale. Já tě přece znám!“

Po trapné pomlčce světec zahájil svou obranu a prohlásil: „Odpusťte přátelé, já nikdy nebudu knězem. Já mám nepatrné a nedostatečné vzdělání,

nepobyl jsem na vysokých školách v Římě, nebo ve Florencii, anebo v Padově. Já jsem vychodil jen latinskou školu rodného města Assisi. Zde vizte bratra Eliáše, který byl ve světě notářem, vystudovav vysokou školu ve Florencii, a přece zůstal laikem. Já měl zůstati laikem též!"

Zraky přítomných zamířily na vysokou postavu Eliášovu s překvapením, jež Františkovi lahodilo. Světec doufal, že již zvítězil. Ale šejk zahájil na něho nový útok, řka: „Milý Abuno, ty se opět nedoceňuješ! Já vím, jak veliké vědomosti máš a jak je často ukrýváš. Znáš nejen víru křesťanskou, nýbrž i muslimskou. Předčíš kněze Porfyria v Jerusalemě i Marka Utaha v Nazaretě. Vždyť mi bratr Leo svěřil, že máš takové vzdělání, jako jiní kněží v Assisi. Proto se na nevzdělanost nevymlouvej!"

František se opět zahleděl do země a řekl: „Milí přátelé, mne nepřemluvíte. Já se nedám nikdy vysvětiti! — Jednou se mi zjevil anděl Páně s nebe a ukázav na sklenici jako křišťál čisté vody, pravil: ‚Františku, hle, duše kněze musí býti ještě čistotnější.' — To vidění mě utvrdilo v bázni a úctě ke stavu kněžskému, a tím více biskupskému. Já nikdy nepřijmu kněžského svěcení. Zůstanu jako svatý Štěpán, prvomučedník, jako svatý Vavřinec, jako svatý Efrém a jako zde přítomný bratr Césarius ze Špýru, který ač vystudoval v Paříži, přece zůstává jenom jáhnem."

Přítomní pohlédli se zájmem na bratra Césaria a nedovedli ukrýti svého překvapení nad slovy Františkovými. Všem tanulo na mysli, že jen hrdinská pokora, velmi živá víra, neobyčejná úcta k nejsvětější svátosti oltářní postavily světce opodál stavu kněžského.

Maria Sitt popatřila na Františka s obdivem a s nádechem nadšení prohlásila: „Abuno, ty jsi svatý již za živa!"

„Zajisté," zvolali přítomní, „ty jsi světec!"

František však se zhroutil do sebe jako zahanbený školák a pravil rázným, ale i smutným hlasem: „Prosím vás, přátelé, nesuďte mne podle zevnějšku. Kdyby byl Pán Bůh dal lotru tolik milostí, jako mně, byl by se již za ta léta stal svatým, ale já jsem hříšník, jenž potřebuje tuhého pokání. — Prosím vás všechny pěkně a uctivě, jak se sluší, nemluvme již o tom, neboť musil bych opustiti vaši milou společnost a tento hostiný dům."

Po těch slovech, jež zapůsobila na přítomné jako misijní kázání, ujal se slova bratr Eliáš a vylíčil působení bratří misionářů v Egyptě a v Palestině. Šejk zaletěl myšlenkami do svého dětství v Jerichu a vypravoval o poměrech za vlády křesťanské ve Svaté zemi.

Brzy však zasáhla do rozpravy Maria Sitt a stala se osou společnosti. Tentokráte jí toho šejk nezazlíval, nýbrž byl na vládkyni svého srdce i stanu hrdý. — — —

XV. TAJEMNÝ POSEL

Po večeři seděli všichni ti šťastní lidé v jídelně při sdílné, bratrské zábavě, když se ozvalo tlučení na domovní dveře. Pavel Sádok odešel do prvního poschodí, aby se podíval, kdo žádá tak pozdě v noci o vstup do domu. Ostatní všichni byli zaraženi. Ibrahim radil všem čtyřem mnichům, aby byli připraveni na útěk.

Ale světec prohlásil: „Nebudu utíkati, to bych vám byl špatným příkladem. Snad aspoň nyní splní se má touha po mučednické koruně!"

„Já zde vytrvám s Otcem Františkem," hlásil se Leo, k němuž se přidali Eliáš i Césarius. Pavel Sádok, vrátiv se do jídelny, vyřídil Františkovi, že je tam posel od jeho přítele a žádá si nutně se světcem mluviti. „Já jsem mu však neřekl, že jsi zde. Je tam sám a celá ulice jest prázdná."

„Jen aby to nebyla léčka!" varoval Ibrahim.

„Vpusťte jej," rozhodl František.

Šejk však pravil: „Půjdeme ke dveřím všichni muži," a přepásal se handžárem. „Moji synové si přichystají zbraně a zůstanou zde! Ibrahim jde na stráž do prvního poschodí!"

Šest ozbrojených mužů vyšlo na chodbu ke dveřím. Z prvního poschodí uslyšeli hlas Ibrahimův: „Ulice jest prázdná!" Pavel tedy otevřel závoru a do chodby vstoupil prostředně veliký muž, bohatě oděný.

„Chci mluviti s Františkem, nesu důležité poselství," děl cizinec.

„A když zde není...?" prohodil šejk Havel.

„...je zde! Nechejme vzájemných léček! Přisahám u vousu prorokova a u brady Ježíše, syna Mariina, že mu nehrozí nebezpečenství. Pusťte mne k němu, odložím zbraně. Chcete-li, zůstaňte na stráži u dveří a v okně!"

U dveří zůstali dva Arabové, jiní dva byli posláni do zahrady a Ibrahim zůstal v prvním poschodí u okna. Cizinec, šejk a Pavel vstoupili do jídelny, kde stáli oba ozbrojení mladíci, hořící touhou, aby se vyznamenali v boji. Ženy však jejich bojovnost mírnily. V jasném světle svíček domácí lidé spatřili muže asi čtyřicetiletého, v drahocenném turbanu, hajku a v safiánových střevících. Spony jeho šatu a handžár se leskly zlatem a perlami. Na prstě stkvěl se veliký pečetící prsten, na turbanu zlatá agrafa.

Když jej bratr Eliáš spatřil, div že nevykřikl překvapením. Tohoto muže znal velmi dobře, neboť s ním cestoval již z Egypta. Nesmírně se divil, jak mohl tento bej znáti jeho samého, kterak zvěděl o pobytu Františkově a proč světce navštívil. To vše bylo mu nerozluštitelnou hádankou. Dokud bej meškal ve světnici, Eliáš mlčel, když však místnost opustil, mnich se nezdržel a pověděl přítomným, že s tímto mužem cestoval již z Egypta. Všichni se nad tím zamyslili a pronášeli pak své dohady, které oplývaly až fantastickým zabarvením.

Sotva posel zočil Františka, uklonil se mu hluboce, pokládaje ruku k čelu a na prsa, a pozdravil italsky: „Pokoj s tebou, Otče! (Je to překlad arabského sálam alejkum!) Přináším ti velice důležité poselství od tvého přítele a prosím o soukromou rozmluvu. Přisahám u vousu Ježíše, syna Mariina, že jsem tvým přítelem. Zde odkládám zbraně! Pánové, přesvědčte se, že jsem bezbranný!“

Šejk Havel přes to sáhl na opasek, na prsa a boky cizincovy, aby měl jistotu, že cizinec vskutku nemá u sebe dýky.

„Buď mi vítán, milý příteli a posle mého přítele,“ zdravil František cizinci. „Pojď do mého pokoje!“

Cizinec se uklonil společnosti a odešel za Františkem.

„Posaď se příteli, jsi asi unaven,“ nabízel světec cizinci nízkou pohovku (divan).

Cizinec se posadil. Se slovy: „Promiň, milý Abuno,“ sezul střevíc s nohy, a z podšívky vyňal pergamenový dopis. Přitisknuv pergamen na čelo a na svá prsa (jak nutno ctíti vlastnoruční listiny sultánovy), podal jej Františkovi.

„Čti, milý Otče, co ti píše sultán. Ale předem mi slib, že tento dopis po přečtení oba společně spálíme, aby po něm nezůstalo památky!“

Rozechvělý František řekl pevně: „Slibuji a přisahám při jménu Ježíše, že dopis spálím, o jeho obsahu pomlčím a zachovám se podle tvého návodu!“

František vzal do chvějících se rukou pergamenovou blánu a četl v krásné italštině sestavený dopis tohoto obsahu:

Příteli Ježíše, syna Mariina, nástroji jeho moci a můj příteli, Františku!

Tvá slova skanula do mého sluchu jako šelest pralesa a jako balsám do ran mého srdce. Tvá Bohem posvěcená slova jsou rajskou rosou, tvá nezištná pokora jest velmoc, tvé svrchované hrdinství, které obětovalo život za světy duchovní, jest výbojem proroka. Ty jsi přemohl mne, který přemáhám vojska a národy. Skrze tebe zjevil se mi Ježíš jako ranní zora, jako hladina klidného moře: tichý, mocný, svatý a božský. Skrze tebe stal jsem se křesťanem a zůstanu jím do smrti.

Ale chci, aby byli jeho následovníky všichni národové východní. Toužím po tom, aby svatá místa křesťanská byla ctěna od celého světa, neboť Mohamed, jak jsem již dávno tušil a věděl, jest lživý prorok, který neměl od Boha poslání a posvěcení.

Příteli Ježíšův a můj, podej mi svou medem a myrhou kanoucí ruku k obrácení všech mých národů ke Kristu. Na tobě jen záleží, bude-li na Východě zářiti půlměsíc anebo kříž.

Pročež nabízím ti:

1. Patriarchát jerusalémský, abys vládl všem biskupům na východě.

2. Všechna svatá místa pro syny tvého řádu.

3. Vyřízení těchto věcí u bílého Otce Římského.

Podej mi svou požehnáním kanoucí ruku a dej mi ústní nebo písemný rozkaz, abych mohl ten neslýchaný převrat a přerod provésti a odstraniti nesmířitelné nepřátele této myšlenky.

1. Abych jedné noci směl povražditi všechny moslimské kněze a derviše. Lépe bude zajisté, aby padlo deset tisíc sluhů prorokových, než aby národy východní vedly staleté války proti Evropanům s milionovými obětmi.

2. Abych téže noci vyvraždil všechny vezíry, mutesarify a beje, kteří nikdy ke Kristu nepřilnou, nýbrž roznítili by revoluci. Vůdce odboje Terfik bej je prozrazen, znemožněn, ale je mi výstrahou!

3. Poněvadž změna víry u milionů lidí nedá se provésti od osoby k osobě, dovol, aby budoucně byl Mohamed ctěn v křesťanské církvi aspoň tak, jako nyní Ježíš u moslimů.

4. Aby Kaaba v Mekce a es Šerif v Jerusalémě byly pro padesát let v takové úctě u křesťanů, jako dosud je Boží hrob u moslimů.

Tento list po přečtení spal u přítomnosti velkovezíra Achmeda paši, jenž ti dopis doručil, který jest můj nejvěrnější. V kladném případě ihned vsedni na benátskou loď, jež právě kotví v Jaffě a přijeď do Alexandrie. V opačném případě, jenž jest podle mého rozumu vyloučen, odjeď bez odkladu do Italie, neboť hrozí ti vyzrazení.

Toto podepsal vlastní rukou a vlastním brkem sultán Abu Malek-al-khamel-Meledin.

František položil dopis na klín a zamyslil se. Severní Afrika, Egypt, Sudan, Arabie, část Indie, Syrie, Svatá země, Malá Asie vybavily se mu v mysli s odznakem půlměsíce. — Kdy ten půlměsíc pobledne, kdy zajde a zhasne? — Či se rozzáří i v Evropě nad Španělskem, Italií, Řeckem, jižním Ruskem, Valašskem, Uhrami, Čechami, Polskem? — Snad na staletí? — Je záměr sultánův upřímný, proveditelný, spravedlivý a mravný?

Světec se probral z těch úvah a pravil: „Příteli, ty znáš obsah dopisu, že ano?"

„Znám jej, neboť jsem jej psal."

„Tedy slyš! Patriarchou nemohu býti; k tomu nemám ani duševních, ani tělesných vlastností. Ale hodil by se k tomu můj přítel a rádce, kardinál Hugolín." — Svatá místa mohl by vzíti do opatrování můj nebo jiný řád. — Vyjednávání se Svatým Otcem by převzal kardinál Hugolín..."

„Milý Otče, tedy souhlasíš?", doléhal na Františka vyslanec. „To jest rajská hudba pro můj sluch a pro ucho sultánovo!"

„Dovol — milý příteli — ještě jsem nedomluvil. Vraždu deseti a jiných deseti tisíců si nevezmu na svědomí. Nesmíme spáchati ani všedního hříchu, kdybychom jím mohli zastaviti novou potopu a vztýčiti kříž na celé zeměkouli. — Dovolení úcty Mohamedovy bylo by odporné bludařství. — Trpěná úcta moslimských posvátných kamenů v Mekce a v Jerusalémě zaváněla by modlářstvím. K těmto pod-

mínkám přisvědčiti znamenalo by pro mne zpronevěřiti se Kristu a rozchod s církví. Vyřiď svému pánu a mému příznivci, že odjedu do Italie a to již příštího dne. Zítra ráno loď odjíždí."

Když František pohlédl na velkovezíra, spatřil v jeho tváři mramorový chlad. „Příteli, Achmede pašo, ty asi nechápeš mého zamítavého stanoviska a pohrdáš mnou jako fanatikem," omlouval se světec.

„Nikoli, Otče, nýbrž mne ohromila tvá přímost a pravověrnost. Tvá církev je božská, poněvadž netrpí ve víře a v mravech ústupků a kompromisů," přiznával velkovezír jako by svá slova tesal v křemen. Přitom vyňal z pásu křesadlo, zažehl houbu a v té chvíli sultánův list se pomalu škvířil ve žlutých a červených plamenech.

„Mé poslání jest skončeno," pravil velkovezír. „Co mám ještě vyříditi svému pánu, sultánovi?"

„Drahý příteli, který máš tak vznešené mínění o církvi, rci svému pánu, že všechny své modlitby, dobré skutky a zásluhy budu obětovati na ten úmysl, aby záměr sultánův se splnil, ale cestou vývoje, bez násilí a bez hříchu. Své modlitby budu vysílati k Ježíši Kristu, aby sultán žil a zemřel jako křesťan. A tobě, drahý příteli, přeji téhož štěstí, jehož se dostalo sultánovi, abys uvěřil v Ježíše a došel u něho věčné slávy. Svatý Rafael archanděl provázej tě na tvé cestě. Buď s Bohem!"

Velkovezír Achmed paša vešel s Františkem do jídelny, opásal své zbraně a s hlubokou poklonou,

beze slova opustil dům. František zvědavé společnosti sdělil jen to, že jej přítel varoval, aby se měl na pozoru před vyzvědači.

„Milý Otče, s tímto bejem jsem jel již z Egypta a on mi prozradil, kde v Jaffě bydlíš. Vysvětli mi, jak tě zná a kterak se dověděl o tvém bydlišti? Viděl jsi jej někde? Kdo je to?" doléhal otázkami bratr Eliáš na Františka.

„Milý bratře Eliáši, marně se ptáš, nikdy jsem ho nespatřil a nevím, odkud čerpal vědomosti o mém pobytu, ani nedovedu vysvětliti, z jakého důvodu nás varoval před zvědy. Nevím přesně, zač je nám vděčen," odpověděl světec.

Celá společnost úporně přemítala o těchto tajemstvích, ale nedohádala se. Vysvětlení mohl dáti jen světec, ale ten mlčel. Tehdy již mu svítalo, že nad ním i nad Leónem držel ochrannou ruku sám sultán Meledin, jehož vůli prováděl někdo, jenž zůstal a zůstane navždy utajen. Z hloubi srdce byl vděčen sultánovi, jehož Hospodin použil za nástroj svých úradků.

Světec zvedl zadumanou hlavu, jeho zraky se rozzářily a zrovna hladily celou společnost, když pravil:

„Poněvadž zítra ráno odjíždíme, udělám již teď pořízení. El Meliche, má milá přítelkyně, vezmi si na památku mého Povera a ty, milá paní Marie, přijmi od bratra Leona Bukefala. Buďte jim dobrými vládkyněmi. Snad vám prokáží ještě velkou službu, jako to učinili nám!" — Každé rodině světec vě-

noval „Kitab aziz", t. j. knihu evangelií. Obě knihy dostal darem od preláta v Alexandrii. Ostatní přátele podělil agnusky, křížky a jinými památkami. Na konec všem požehnal: „Hospodin vám požehnej a ostříhej vás! Pán ukaž vám svou tvář a smiluj se nad vámi! Bůh obrať k vám svůj obličej a uděl vám pokoje! Pán vás požehnej!"

V pondělí kolem šesté hodiny ranní, ještě za šera, odebrali se všichni mniši s oběma rodinami do přístavu, kde kotvily jen malé bárky. Loď „Venezia" stála na kotvách asi čtyři sta kroků na moři, neboť přístav byl velmi mělký.

Všichni přátelé se rozplakali, když jim František a Leo dělali křížek na čele. Než ještě mniši vstoupili do loďky, Havel el Mahne objal Františka a pravil: „Anděl Strážný vás provázej!" a palcem rozmáčkl slzu v oku, za niž se nestyděl. Přitom podal Františkovi měšec zlatého písku. František však nepřijal: „Milý šejku," pravil, „jest na tom dosti, že jsi nás po tři měsíce provázel, živil a zaplatil nám loď do Benátek. Pán Ježíš tobě a všem tvým požehnej a naděl vám na stokrát!" — Šejk, trochu zaražen, zavrtěl hlavou a šel se rozloučit s Leonem a ostatními mnichy: „Buď s Bohem, hrdino duchem i tělem! Zůstaneš u nás v živé paměti! S Bohem, přátelé!" —

„Milý Otče," pravila Františkovi Anna, potlačujíc pláč, „přijmi ode mne a mého manžela na památku tento zlatem vyšívaný šátek, místo zeleného turbanu, jejž jsem si ponechala. — A tobě, milý Otče

Lve, dáváme s mužem tento mešní kalich, abys na mne a mého manžela pamatoval při svaté oběti!"

„Přijmi to, milý Otče Leone, ode mne jakožto můj první křesťanský výrobek," pravil Pavel Sádok.

„Milý Otče Františku, zde ti dávám zděděnou památku po své tetě," pravila Marie Sitt. „Teta Fatima tvrdila, že je to tříska ze svatého kříže. Modli se za nás...," Její slova zanikla v pláči. Leonovi plačíc podala obě ruce.

Zato malá el Meliche objala oba mnichy, políbila je oba na tvář a ujišťovala: „Já jsem vás měla vždycky ráda a nikdy na vás nezapomenu!" — „Buďte s Bohem!" loučili se synové šejkovi. — „Šťastnou cestu!" ozval se Ibrahim.

Odjíždějící mniši stále kynuli s loďky, jež se kymácela na vlnách. Odpovědí jim bylo mávání šátky na břehu. Když vystoupili na loď, postavili se všichni čtyři na palubu a kynuli přátelům tak dlouho, až jim přístaviště zmizelo s očí. Bratr Leo přistoupil pak k Františkovi a pravil s dětskou prostotou: „Otče, já ti věnuji tuto lví kožišinu, neboť tvá cella v Porciunkule jest chladná."

„Děkuji ti, Ovečko boží, na této kožišině budu odpočívati v životě i při smrti," prorokoval František. — — — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Když se obě rodiny ubíraly z přístavu domů, vzbudila jejich pozornost tlupa vojáků, kteří se hnali na zpocených koních po ulici k přístavu.

„Odkud jdete?" tázal se mylasim, vůdce jezdců, Ibrahima.

„Z přístavu, kam jsme doprovodili své přátele."

„Je loď ještě v přístavě?"

„Právě odjela," odpověděli všichni sborem.

„Nalodili se též dva cizinci, Italové, jeden veliký a druhý malý?"

„Ano, ti odjeli," odvětil šejk a ostatní to dosvědčili.

„Ach, ti lotři! Aby je devítiocasý šejtan spálil. Allah zatrať jej, jeho dům, Allah zatrať jeho otce a otce jeho otce. Kéž Allah zběl jeho oči, kéž učiní bílými oči všech jeho synů a přátel!" — Tak zlořečil vůdce a obrátil uštvaného koně nazpět do města. Vztekle odplivl a vycedil skrze zuby: „Padesát dukátů je pryč!"

Naše společnost se uchýlila do úzké ulice, vedoucí k židovskému městu. Šli jako s pohřbu. Zdálo se jim, že jim chybí něco drahého, že ztratili část svého srdce.

Starý Ibrahim zamyšleně hlesl: „Je to podivín! Pohrdne měšcem zlata!"

„Ty máš pochopení jen pro mamon," poznamenal šejk Havel vyčítavě.

„Veliký světec," vzdechla Maria-Sitt.

„Muž boží," odvětila Anna-Hanneh.

XVI. DOSLOV*)

Byl začátek září léta Páně 1224. Ve velkém zamyšlení a usebranosti svatý František opustil svatou horu Alvernu, nesa na svém těle jizvy Spasitelovy. Provázel jej bratr Leo. Kolem svátku svatého Michaela archanděla zjevil se totiž Františkovi Ježíš Kristus ukřižovaný a vtiskl mu do rukou, nohou a boku své svaté rány. Světec slyšel při tom slova Kristova, jichž lidský jazyk nedovede vypověděti. Od té doby František nemyslil na nic, leč na spojení s Ježíšem ctností a smrtí. Často šeptal slova: „Žárem mě roznítila láska, když jednoho dne mi daroval Beránek Boží snubní prsten: Vsadil mě do vězení a proklál svou ocelí tak, že srdce mé bylo poraněno a tělo klesło k zemi. Ach, žárem hoří, žárem lásky Kristovy plane srdce mé...!"

Ve své pokoře František ukrýval to vyznamenání a zůstal pokorným až do smrti. Mnozí bratři o tom věděli, ale svaté jizvy Františkovy spatřilo svatým úskokem jen několik bratří. Také bratr Leo je viděl, ač světec nosil ruce i nohy ovázané. Chůze byla Františkovi nesmírně bolestná a proto většinou jezdil na oslu.

Než odešel s Alverny, rozloučil se se všemi bratřími a též s horou, neboť věděl, že tato místa zří naposled. „Žijte tu v pokoji, nejdražší synové, An-

*) Napsán byl dodatečně na žádost čtenářů. Poznámka spisovatele.

gelo, Sylvestře, a Illuminráte, mějte se tu dobře! Odcházím s bratrem Ovečkou boží do Porciunkule, ale sem se již nikdy nevrátím. Bohu poručeno! — Žij zde blaze, horo Alverno, horo andělská! Žij blaze, bratře sokole, děkuji ti za všechnu lásku, jíž jsi mi prokázal! — Buď zdráva, Matko Boží Andělská, patronko zdejší svatyně! Matko věčného Slova, odporučuji ti tyto své syny! Odcházím navždy. Bohu poručeno! Vzdaluji se sice od vás tělem, ale zůstavuji zde své srdce. S Bohem, svatá skálo alvernská!" —

S Alverny odjel světec podél řeky Tiberu do Monte Acuto. Neviděl vesnic ani zástupů, jež se k němu tísnily, aby políbily jeho obvázané ruce i nohy. Jako bez života seděl na mezku a neprocitl ze svého vytržení až v Porciunkuli. Na pokraji lesa, v rovině pod městem Assisi, u kostela Panny Marie Andělské, jenž se nazýval též Porciunkule, sestoupil s mezka, vešel do kostela, aby se poklonil Kristu Svátostnému i jeho přesvaté Matce, Královně andělů, a pěšky zašel do růžové zahrádky, v níž kvetly růže bez trní. Jeho tvář stkvěla se radostí, že opět dlí u kolébky svého řádu. Všichni přítomní bratři jej obklopovali, radujíce se z jeho návratu; líbali mu s vroucí uctivostí ruce, neboť se již dověděli o neslýchaném vyznamenání, jehož se mu dostalo od Krista. Současně však věděli, že dny Františkovy jsou sečteny a proto chtěli užíti jeho drahé přítomnosti. Světec maje ruce ovázané, dával jim k políbení jenom rukáv. Pokorně a s laskavou

tváří, jež přísným životem a posty velmi vyhubla, přijímal dětinné projevy úcty a lásky. Sám pak každého z nich objal, políbil na tvář a děl: „Pokoj s tebou, nejmilejší bratře!“

František tušil správně, že jeho úkol na zemi jest dokonán, ač ještě neskládal svých rukou v klín. Věděl, že jest neschopen pronikavější činnosti. Byl vysílen prací, cestami, posty a starostmi. Na kmeni jeho života hlodala nemoc žaludeční, jaterní, plicní a zánět oční. Nevzdával se ještě kázání a misií, ale věděl, že bude kázati hlavně jen příkladem, méně slovem. — —

Když se vrátil z východní misie v Syrii, odešel z Benátek přes Bolognu do Assisi. Odstranil zhoubné novoty v řádě, zavedl s dovolením papežským v řádě rok zkušební neboli noviciát, oplakal nešťastnou smrt bratra Jana z Kompela a zavedl bývalý pořádek ve svých řadách. S pomocí bratra Césaria ze Špýru sestavil r. 1221 řeholi o dvaceti třech hlavách, kterou pak znova s Césariem přepracoval a shrnul do dvanácti kapitol. Této třetí řeholi udělil schválení papež Honorius III. dne 29. listopadu roku 1223. Pro nemoc odevzdal světec správu řádu nejprve bratru Petru Kathanimu, po jeho předčasné smrti bratru Eliáši, ač rozhodování v důležitých věcech podržel až do smrti, která jej stihla připraveného dne 3. října, v sobotu při západu slunce, léta Páně 1226. Od zázraku na hoře Alverně toužil světec jen po ctnostech a po smrti, aby byl již s Kristem. Radoval se ze svého

zbožného života a prací, z čistého svědomí a hlavně z velikého sdělení Kristova, že brzy zemře a že má zajištěný život věčný. Proto ta pohoda a usebranost jeho duše!

Bylo odpoledne 14. září, když světec dlel v růžové zahradě po návratu s Alverny. Seděl na lví kožišině, obrácen zády k městu Assisi. Jeho zraky těkaly po krásném údolí umbrijském, kde rostly stříbřité olivy, jejichž trnkovité plody dozrávaly, aby v polovici prosince byly očesány a zlisovány na olej. Moruše stály ještě v plné nádheře zeleného listí; mezi nimi prostíraly se popínavé révy, s nichž sbírali obyvatelé mohutné hrozny. Vzduch voněl, vlaštovky kroužily ve vzduchu a štiřikaly, skřivánci ještě v té době trylkovali, cikáda bzučela na blízké moruši. A nad tím zemským rájem plálo teplé podzimní slunce, jež se naklánělo k hřebenům protější pahorkatiny, na niž světec upíral zrak.

František pojednou promluvil: „Nejmilejší bratři, zazpívejte mi píseň o bratru Slunci!"

Shromáždění bratři pohlédli na Pacifika, aby zanotoval. Básník a pěvec Pacifik se postavil stranou a pohlížeje na kostel Porciunkuli, kde dlel Kristus Pán v nejsvětější svátosti, začal zpívati:

„Nejvyšší, všemohoucí, dobrý Pane,
tvé jsou chvály, sláva a čest
a všeliké dobrořečení.
Tobě jedinému Nejvyššímu přísluší

a žádný člověk není hoden
tebe jen jménem jmenovati."

Ztichlou zahradou nesla se píseň jako nábožný chorál. Bratr Eliáš, správce řádu, pojednou se odmlčel a tajně si utřel slzu, když shromáždění bratři začali zpívati poslední sloku:

„Buď pochválen, můj Pane,
naší sestrou smrtí tělesnou,
jíž žádný člověk živý
nemůže uniknouti.
Běda těm, kdož umírají
v hříších smrtelných!
Blahoslavení jsou ti,
jež stihne ve Tvé nejsvětější vůli,
neboť druhá smrt (peklo)
nezpůsobí jim zlého!

Chvalte a dobrořečte mému Pánu
a vzdávejte mu díky
a služte mu s velikou pokorou!"

Při poslední strofě zpívali bratři sotto voce, aby nepropukli v pláč. Světec dobře tušil, proč se jeho bratřím derou slzy do očí. Sám měl vážné, ale přívětivé vzezření, když pravil: „Tisíceré díky, nejmilejší bratři! Radujme se v Pánu, neboť odplata naše bude hojná v nebesích! Nuže, bratři, pokud máme čas, čiňme dobré!"

Vtom přišel do zahrady ministr provinciál Rizzerio z Ankony. Pokleknuv před Františka, políbil mu ruku, řka: „Požehnej mi, drahý Otče!“

Světec napjal zrak a poznav příchozího, laskavě jej k sobě přivinul a pravil: „Požehnáním ustavičným požehnej tobě i nám všem Otec věčný!“

Sborem odpověděli bratři: „Amen.“ A všichni se požehnali.

„Co mně neseš, nejmilejší bratře Rizzerio?“

„Drahý Otče, přináším ti dopis, jejž mi odevzdal pro tebe kapitán lodi Venezie, který jej přijal k doručení od Araba v Jaffě. Arab mu zaplatil zlatým pískem,“ vyřizoval ministr Rizzerio.

Světec přijal velký dopis a pravil bratru Leonovi: „Ovečko boží, přečti jej, já mám už velmi slabý zrak a právě dnes mě bolí oči!“

Leo dopis otevřel. Zatím všichni bratři odcházeli; ale František je vyzval, aby zůstali a psaní také vyslechli. Všichni se domnívali, že píše ministr provinciál syrský v řádových záležitostech. Světec sám se zarazil a děl: „Snad opět naši bratři položili život pro Krista, jako naši prvomučedníci v Marokku. Možná, že budu moci znova prohlásiti totéž, co jsem řekl o mučednících marockých. Bratři, od této chvíle mohu každému říci, že mám pět pravých Bratří Menších.“

Za všeobecného napětí Leo upřel zrak na velmi objemný dopis, těžkou a neumělou rukou psaný, jenž zněl:

„Slavnému Pánu Františkovi,
šejkovi hlasatelů Ježíše Krista, syna Mariina,
v Assisi, v Italii,
posílá tento dopis šejk Havel-Hasan ve Frankistanu."

...Bratr Leo přečetl tato slova, pozdvihl oči od dopisu na Františkovy zářící tváře a pravil: „To píše šejk Abu bydji neboli Havel el Mahne, náš přítel, průvodce po Svaté zemi a náš štědrý dobrodinec. Tedy přece se přihlásil dopisem!" — Ve tváři Františkově se jevilo překvapení a radost, an pronesl otázku: „Jak se mu asi daří? Jak se mají a žijí naši milí bratři a přátelé? — Toho jsem se vskutku nenadál, že podá o sobě zprávu! Čti, milý bratře Leone!" — Ovečka boží tedy pokračoval:

„Tento pergamen má vykonati dalekou cestu po zemi a také po Velikém moři. Ani nevím, budeš-li jej, milý Otče a milý bratře Leóne, čísti. Poušť jest nebezpečná, avšak moře nevyzpytatelné. Zkusils' to sám a já též. Toto psaní donese Omar do Jaffy a odevzdá šejkovi na benátské lodi s prosbou, aby jej dovezl až k břehům, kde má Tvůj kmen duary a kefary. Aby šejka k této službě naklonil, odevzdá mu hrst zlatého písku."

„Moudře jednal," poznamenal František, „Benátčan se zaradoval z té knížecí odměny, ač by to byl učinil i pro lásku boží." — Leo četl dále:

„Po velikých pohromách jsme se opět vzpamatovali. Při ohních a při poradách starších kmene často vzpomínáme Tvých slavných skutků, jež jsme spo-

lečně prožili na poušti, v pralesích, na našich bývalých pastvinách i cestou do Jaffy. Jména Frankis a Liona se zhusta ozývají při chavaditech, při ohních, v duarech i na pastvinách. Častokrát slýcháme Vaše jména v písních Omarových, který opěvuje Vaše hrdinství a zázraky, ač také zpívá o našich stádech, duarech, pralesích a pouštích. Naše mládež je učelivá a nabízí mu za pěknou píseň bakšiš. Velitelka našeho stanu zase ráda předčítá bojovníkům, ženám i dětem z Tvého kitabu (evangelia) o Isovi ben Maryam, Spasiteli. Hovoříme o tom, že Ty nám nejlépe připomínáš Ježíše Krista. Domníváme se, že měl Tvou podobu, postavu i hlas."

Bratři při těch slovech pohlíželi na schouleného Františka, jenž trochu nedůtklivě pravil Leónovi: „Čti dále!"

„Mám velikou starost o Tebe i o Tvůj kmen. Rozmnožil se počet Tvých bojovníků a hlasatelů, přibylo Ti duarů a kefarů? Postavil jsi již v čelo svých panenských duarů své bojovníky? Nestalo-li se to, učiň tak ihned, jakmile obdržíš tuto popsanou blánu. Ženy mají dobrou duši, konají mnoho záslužného prací a modlitbou, jak sám vím. Ale chybí jim rozvaha. Sám jsem se o tom přesvědčil, když moji křesťanští fellahové byli přepadeni a měli býti jižjiž vyrubáni. Však Ti o tom ještě napíši!

Své hlasatele vzdělávej pilně v učenosti všech věr, cvič je v užívání všech jazyků, uč je výmluvnosti řečnické, aby mohli jíti ke všem nevěřícím národům,

kteří neznají nebo neuznávají našeho Pána Ježíše Krista, aby obrátili k naší křesťanské víře celý svět. Své bojovníky, kteří pracují rukama a neumějí čísti a psáti, zvláště mladíky, uč denně domácím pracím, aby dovedli zrobiti stany a různá nářadí, jichž se ve stanech užívá. Důrazně Tě napomínám, abys je od mládí cvičil v užívání zbraní, aby Vaše lovy byly vydatné, pole a sady řádně obdělané, abyste nemuseli choditi po almužně dům od domu. Kdyby pak nepřátelský kmen Tebe napadl, měl bys v nich zběhlé bojovníky, jako já v svých statečných křesťanech. Nebýti jich, již bych nežil a Ty bys tento list ode mne nedostal."

Mniši se usmívali. Bratr Eliáš zůstal vážný a pravil na vysvětlenou: „Nedivte se, šejk vidí krásnou Italii očima své vlasti. On zná jen kmeny, stany, lov a boj. Jest přesvědčen, že jsme kočovným národem, který se dělí na nepřátelské kmeny, bojující na život a na smrt o své studnice. Naši žírnou zemi má za poušť a step."

„Nejmilejší bratři," ozval se František, „tento šejk jeví k nám velikou náklonnost, mluví jako otec, jenž má na starosti obživu celého kmene. On nechápe naší svaté chudoby, ale není to jeho vinou, že nezná zdejších poměrů a naší řehole. — Ostatně jeho myšlenka o misiích není pro nás zbytečná a neužitečná. Také jeho slova o práci, upravená na naše postavení, skýtají nám pěkné poučení. ‚Et ab hoste doceri', pravili pohanští Římané, že totiž třeba při-

jímati poučení i od nepřátel; tím více od pravého přítele, jakým jest tento šejk."

Mniši přijali slova Františkova pokorně a bratr Leo předčítal:

... „Ze srdce si všichni přejeme, aby Tvůj kmen měl dostatek vody a chleba. Kéž Tvá stáda vzrůstají a rodí samé ovce, oslice, kobyly a velbloudice. Na Tvých polích ať zraje mnoho obilí, durrhy i pšenice, aby Tvé mužské a ženské duary netrpěly nouze! Kdyby ve Tvém kmenu zavládl nedostatek, pošli spolehlivého muže nebo některého bratra a já Ti vypomohu zlatem, pšenicí, kožišinami a datlemi. Svůj pramen dej hluboko prohloubiti, aby karavany a cizí kmeny chodily k Tobě napájet stád a odváděly Ti za to bakšiš. Na Tvá pole, sady a pastviny ať přicházejí vydatné deště na podzim i na jaře, abys měl hojně obilí, datlí, fíků a oliv a byl zásoben na celý rok moukou, ovocem a olejem. Zavilé slunce, jež nám ničí pastviny i pole, ať Tobě neškodí, nýbrž kéž Tě oblažuje největší přítel lidí, spanilý měsíc a jeho družky hvězdy.

Nepožívej medvědího masa, nýbrž jez maso jehněčí a durhový chléb, to jest zdravé pro Tvůj slabý žaludek. Varuj se vína a pij mléko! Tvé sny ať jsou příjemné a pokojné! Svému hedjinovi nezapomeň každého večera odříkati do ucha heslo, aby v době nepřátelského přepadu poznal v Tobě svého pána. Je to důležité pro každého bojovníka, tím více pro šejka a vládce. Kolem svého stanu vyházej na

podzim příkop, aby deště a přívaly nevnikly do Tvého lože, neboť tak vzniká nemoc holenní a nosní, které jsou velmi nepříjemné. Tvá kožišina, na níž spáváš, ať jest vždy hebká a prosta příživníků! Pokoj buď s Tebou i s Tvým kmenem!"

Leonův zrak svezl se na sedícího Františka a rozesmál se srdečně. Také všichni ostatní, ani Františka nevyjímaje, propukli v upřímný, byť mírný smích. Smíšek, bratr Pacifik, hledal vysvětlení slyšených slov z dopisu u těch bratří, kteří prodleli na Východě a znali tamní život a zvyky. Leo se tedy ujal slova a vykládal: „Jako bych jej viděl před sebou! To je celý šejk Abu bydji. Živé oči, hustá, černá brada, sebedůvěra a chytrost v obličeji, prostřední, svižná postava, pohyby rukou i nohou prozrazující odvahu ducha a sílu těla! Na vše myslí, o vše pečuje, ani nejmenší podrobnost mu neujde! Stále jest odhodlán a připraven vzdorovati všem nebezpečenstvím, nástrahám, nehodám a nedostatkům. Bůh jej tam požehnej! Byl to pravý a věrný přítel, který nasadil nejednou za nás život! Pravý hrdina!"

Bratr Pacifik, básník a smíšek, pochychtával se nejdéle, neboť viděl, že i František se příjemně usmívá. Ostatní již nabyli klidu a volali: „Tohle jest Východ a jeho starosti!" — Bratr Eliáš se rozhovořil vážně o životních podmínkách arabských pastýřů a kočovníků. Poučoval bratry, jak těžký, chudý a nebezpečný život vedou kočovníci, kolik sebezapření, odříkání a starostí nutno takovému arabskému kmeni

podstoupiti, chce-li uhájiti prostý život. A přece své stepi a pouště milují a jinde by nepřivykli. Jejich stany, plné hmyzu, jsou jim nejmilejší. Svoboda, volnost a širé obzory jsou jejich ideálem." —

Posléze promluvil i světec: „Pán Bůh zalidňuje kraje severní, kde leží téměř po celý rok sníh, ale chce míti i v horkých pouštích lidi. A všem poskytuje přiměřené zvířeny a květeny, aby uhájili život. Na severu žije sob, v poušti velbloud. Na horách se daří protěž, v bažinách údolních roste blatouch. Severané nejsou nešťastnější, než národy jižní. Tak Bůh účelně a krásně řídí svět. — Buďme vděčni milému Pánu Bohu, že žijeme v kulturní zemi a máme podíl na všeobecných vymoženostech. Oč jest u nás život snazší a příjemnější, než na severu a na rovníku! Ó, bella Italia! Ó, bella patria!"

A mniši s vážnými obličeji a pohnutými hlasy opakovali: „Ó, bella Italia! Ó, bella patria!"

Světec po dlouhé pomlčce znova se rozhovořil: „Ó, toho dobrého muže! Ó, toho hrdiny! — Stará se o nás ještě nyní! Ne jako otec, nýbrž jako matka! Zdá se mi, že jest šlechetnější než býval! Není také divu, jest křesťanem, a k přirozené šlechetnosti druží se v něm křesťanská ctnost. Bůh mu tam odplať, co dobrého nám prokázal, Bůh mu stále žehnej i jeho rodině a celému kmeni!" — Ruce Františkovy se vznesly do výše hlavy a jeho pravice nakreslila ve vzduchu veliký kříž.

„A ještě něco bych podotkl, milovaní bratři," děl světec. „Když tak uvažujeme o životě světského člověka, novokřesťana, nebuď nám naše svatá chu-, doba těžká a naše odříkání smutné. Hilarem datorem diligit Deus! Veselého dárce miluje Bůh!"

Bratři sklonili hlavy a zapsali si hluboce do srdce Františkovo poučení. Nastalého ticha použil bratr Leo a dal se do čtení:

...„Milý Otče! Odložil jsem brko před čtyřmi měsíci, neboť nastaly žně. Předtím ještě, hned po zimě, jsem rozvážel na velbloudech kožišiny po Palestině, do Césarey, Tyberiasu a do Jerusaléma. Teď však již list dopíši!

Po návratu z Jaffy pozval jsem na pastviny našeho kmene v Adžlunu kněze Porfyria z Jerusaléma, jenž u nás pobyl půl roku a pokřtil dvě stě našich bojovníků, jejich ženy a děti. Tak tedy jedna třetina kmene přijala víru Pána našeho Ježíše Krista, Spasitele. Ostatní zůstali věrni Mohamedovi, lžiproroku. A od té doby se ukazoval rozkol v našem kmeni. Křesťané znenáhla se soustředili kolem mého stanu, muslimi odcházeli do vzdálenějších duarů. Fuadův syn, Mechmed Hilal, přišed z vojny, rozséval proti mně nedůvěru a pak zosnoval spiknutí. Ale Halef, jejž jsem pokládal vždy za svého soka, mne upozornil na hrozící nebezpečí. Byli jsme tedy na stráži. Když nás pak v noci přepadli, aby nás porubali, umožnili jsme nejprve útěk našim ženám a dětem. Za urputného boje Halef padl. Má Marie Sitt a Meliche prchaly

pod vedením Omarovým a mých synů. Marie jela na Bukefalovi a Melichu nesl Povero. Když je zaskočil Mechmed Hilal a jeho bojovníci, postavil se jim zuřivě na odpor medvěd Orso, rozsápal čtyři dromedáry, Mechmedovi rozkousl hlavu a usmrtil několik bojovníků. Orso krváceje z mnoha ran, padl na bojišti. V noci a po neznámých cestách dovedl Omar mou rodinu šťastně do Hauránu. Syn Hadžib byl raněn, ale vydržel v sedle. Poležel si dva měsíce, a uzdravil se. Já jsem vedl hlavní voj, který odolal přesile. Z křesťanských bojovníků padlo třicet pět. Kolik zůstalo na bojišti muslimů, jsme se nedověděli. Ze svého jmění jsem zachránil jen zlato a šperky, stáda padla do rukou vzbouřenců. Těch třicet pět křesťanských bojovníků i s Halefem jsme oplakali a myslíme, že jsou to nejen vyznavači, nýbrž i mučedníci pro Ježíše Krista. Vždyť jsme byli napadeni pro víru v Ježíše, syna Mariina."

Mniši, stojíce a sedíce kolem bratra Leona, vyslechli s účastí šejkovy zprávy; jejich oči planuly a ústa pronášela bezděky tiché výkřiky soustrasti a obdivu.

„Ubohý šejk!" zvolal bratr Roger, muž málomluvný a pohřížený v rozjímání. „Takové pronásledování snesl pro Krista!"

„Zajisté jsou to mučedníci," rozumoval bratr Eliáš.

„A žebrákem jest celý kmen," ozval se Leo. „Paní Maria Sitt asi želí své i otcovy práce, jíž území zvelebil."

„Nejspíše plakali všichni křesťanští fellahové, když byli vyhnáni z kmene, neboť na Východě jest to největší pohana. Vyvržencům nikdo nic neprodá, nikdo jich do kmene nepřijme a každý se jich štítí jako zločinců a vyvrhelů," rozhovořil se bratr Eliáš.

„A přece v tom vidím řízení boží," pravil po chvíli František. „Kdyby tito křesťané žili společně s muslimy, snad by se své víry slevovali, stali se vlažnými a nakonec by v příštím pokolení odpadli. — Co Bůh činí, dobře činí!"

A bratři sborem odpověděli: „Buď jméno Páně pochváleno od tohoto času až na věky!"

Bratr Leo se rozhlédl po mlčících a dojatých bratřích a dal se znova do čtení:

„...Díky Ježíši, dobrému pastýři, k němuž se denně modlíme, máme za ta čtyři léta zase stáda; ne sice tak vzácného chovu, ale jsou tučnější. Zde v Hauránu jest hojnost vody, údolí jsou jako brčál a dřeva na ohrady a domy máme s dostatek. Již stojí dva kefary z dříví a z kamení. Ale začátky byly strašné. Připadal jsem si jako šejk a žebrák, jako kdys Ty, milý Otče! U jezera Meromského jsem nakoupil čtyři sta ovcí, padesát oslů k tahání dřeva a břemen z lesů a dvacet pět velbloudic. Ale stálo to krvavé peníze. Co jsem měl jiného počíti? Byl' jsem šejkem bez pastvin a stád! — Dnes však jest můj kmen již zámožný a děkujeme Bohu, že jsme osamoceni a svobodni! Nikdo se na nás pro víru nemračí

a nám v křesťanském životě nepřekáží. Jsme svobodní synové pouště a křesťané!

Lov medvědů a vlků, jež lapáme do ok a do jam, vynáší nám pěkné peníze. Pole však rodí málo, nejsou ještě zpracována, přikupujeme durrhu a pro sváteční dny pšenici. Chybí nám též sady a dlouho si na ně ještě počkáme. Doufáme však, že se jich přece dožijeme.

Bůh rozmnož Tvé a celého Tvého kmene vědomosti, dej Vám mnoho slov při hlásání Krista, rozmnož Vaše stáda, pole i sady. Pokoj s Tebou, milý Otče i s Tvými hlasateli a bojovníky! Toto Ti psal Havel Hasan z Frankistanu. — Ještě jsem zapomněl napsati, že jsem svůj kefar nazval po Tobě a k Tvé cti Frankistanem."

„Hleďme, hleďme," zažertoval bratr Leo, „na mne zapomněl!"

„Buď spokojen, Ovečko boží," těšil jej František, „tvé zásluhy budou odměněny v nebesích, kdežto já jsem za mnohé své skutky přijal hubenou odměnu již zde na zemi. Už mě ty pozornosti lidí, kněží a biskupů unavují. Kdyby tito lidé věděli, jaký jsem před Pánem Bohem, snad by po mně plivali. Ne nám, nikoli nám, ale jménu tvému, Pane, budiž chvála!"

Hluboce dojatí bratři touto pokorou sklonili hlavy a mlčeli. Leo však pravil: „Následující řádky psala paní Marie Sitt. Jest v nich méně chyb, lepší italština a čitelnější rukopis."

...„Milý Otče, také já Tě těmito řádkami pozdravuji a přeji Ti božího požehnání! Moji synové Hasan i Hadžib jsou ženatí a mají rodinu. Meliche má před svatbou s Omarem, jenž jí svými písněmi učaroval. Jsme všichni spokojeni. Byl zde jeden Tvůj bratr a poradil nám, jak a kde zbudovati kefary, aby nás neobtěžovalo slunce, kde vyhloubiti cisternu a studnici. Hospodaříme v bázni boží a v míru. Za rok bude hotova i kaple a pak, milý Otče, přijeď k nám i s bratrem Leonem ji zasvětit službě boží. A zůstaňte tu oba s námi do smrti. Pokoj a dobro buď s Tebou i s Marií Sitt, která tyto řádky psala, i s její rodinou."

„Té dobré paní a upřímné!" hlesl tiše František. „Já už do Svaté země nepojedu; nastává čas, abych se připravil pokáním na cestu do země živých!" Milí bratři, začněme konati dobré, neboť dosud jsme nic nevykonali!"

Po vážném odmlčení bratří, na něž tato slova půtobila jako dlouhé kázání, bratr Leo poučil přísomné, že poslední oddíl dopisu psala Anna, manželka Sadokova v Jaffě.

...„Milý Otče, dej Ti Pán Bůh štěstí a zdraví! Často na Tě i na všechny Tvé bratry vzpomínáme s manželem Pavlem Sadokem i s otcem Ibrahimem, který již valně schází a mění svůj názor na Ježíše Krista, našeho Spasitele. Vidí všude boží požehnání v našem domě i v obchodě, a snad jej to přece pohne, aby se ke Kristu obrátil celou duší. Náš sy-

náček Pavel jest zdráv a rád se modlí, ale špatně dosud mluví. Já však si myslím, že mu Pán Bůh rozumí a jeho modlitbičky vyslyší.

Pošli nám své bratry-kněze. Je zde v Palestině mnoho tajných křesťanů. Sultán al Khamel Meledin jest na křesťany velmi mírný, nepronásleduje jich, ba dokonce se zdá, že nad nimi drží ruku. Po Tvém odjezdu však strašně řádil. Dal popraviti mutessarifa jerusalemského a dvacet tři kadije a beje v Palestině. Muslimi i křesťané však jeho čin schvalují, neboť úředníci ve Svaté zemi byli krutí a zištní ke všem obyvatelům bez rozdílu náboženství. Také Nasr bej v Césarei byl popraven a dostal odměnu i za Vaši krutou baštonádu.

Tvoji bratři nás často navštěvují a vzkazují Tobě i všem ostatním bratřím svaté pozdravení. Milý Otče, přijeď k nám a zůstaň u nás trvale. Ve svých modlitbách vzpomeň si i na Annu Hannech i na její rodinu! Pokoj s Tebou!"

„I s duchem tvým a se všemi členy tvé rodiny," odvětil František. Poslední oddíl dopisu dojal ho nejvíce. Zatanul mu na mysli výjev ze dne 15. srpna léta Páně 1219 ve staně sultána Meledina a pak jeho tajný posel, který přinesl Františkovi dopis sultánův do Jaffy. Tvář světcova oživla a paprsek blaha přelétl po jeho hubených skráních. Nahlas však pronesl jen slova:

„Kéž sultán vytrvá ve svém úmyslu a přijme veřejně a statečně víru Kristovu!"

„To by byla, milý Otče, tvá zásluha, neboť v Egyptě jsi dal v sázku svůj život," pravil vážně bratr Eliáš.

Ale František se trochu zasmušil a napomenul Eliáše: „Milý bratře, vikáři našeho řádu, budeš-li mi stále lichotiti, zkazíš mne nadobro, neboť mi dáváš pohoršení a podnět k pýše. S pomocí boží umím si vážiti každého pokoření, domluvy i důtky; nevyhýbám se ani pokárání a trestu, jak vpravdě jich obou časem zasloužím."

Eliáš se začervenal, klesl na kolena k Františkovi a prosil: „Odpusť mi, drahý Otče, nechtěl jsem ti dáti pohoršení, já to myslil upřímně a spravedlivě. Opravdu jsem ti nechtěl lichotiti!"

Světec sám se zarazil a litoval své přísnosti. Položil svou ruku na Eliášovu hlavu a pravil: „Pokoj tobě, drahý bratře, nic se nestalo!"

Po krátkém přemýšlení světec pokračoval: „Nejmilejší bratře, pamatuj na východní misie! Žeň jest veliká, jak správně píše ta zbožná žena, a dělníků málo! Pane Ježíši, pošli dělníky na vinici Svaté země!"

Slunce pomalu zapadalo. Původně šedé mráčky na obloze oranžověly, žloutly a fialověly. Okraje mraků však zářily oslňujícím světlem. Šero již padalo do údolí umbrijského a město Assisi planulo jako pohádková výspa v moři červánků. Tichý klid loudil se do srdcí bratří a myšlenka na společnou večerní pobožnost před svatostánkem jim vyvstala v duši.

Vtom přistoupil k Františkovi bratr Leo a poprosil: „Milý Otče, požehnej našim přátelům a dobrodincům ve Svaté zemi, kteří nás svým dopisem tak potěšili!“

František podpořen Leonem a Eliášem povstal, rozpřáhl vodorovně ruce, přeložil je křížem přes sebe a obrátiv se k jihovýchodu, pravil dojatým hlasem: „Tobě, synu můj, Abu bydji, žehnám ve všem a pro vše. Podobně jako Nejvyšší ve tvých rukou rozmnožil syny a dcery Ježíše Krista, tak žehnám tobě i všem ostatním. Na nebi i na zemi kéž ti Král králů udělí svého požehnání. Žehnám vám všem, jak mohu a více než mohu. Co pak sám nejsem schopen učiniti, toho vám uděliž všemohoucí Bůh Otec, Syn i Duch Svatý!“

A všichni bratři odpověděli sborem: „Amen.“

František zasněně pohlížel na obláčky, jež lemovaly jihovýchodní nebe. Bratří stáli opodál s hlavami skloněnými, čekajíce, až světec dá pokyn, aby se bratří odebrali do kostela k večerní modlitbě.

Vtom se odloučili ze skupiny mnichů dva bratři, oba vysokých a pevných postav s rusými vlasy a modrýma očima, poklekli před Františka a prosili latinsky: „Drahý Otče, požehnej též nám a našim bratřím v Čechách i na naší misionářské cestě do Mongolska!“

„Kdo pak jste, nejmilejší bratří?“ otázal se světec, upíraje na ně své choré a krátkozraké oči.

„Já jsem bratr Štěpán z Prahy, jemuž udělil Pán Ježíš milost, že první ze svých krajanů přijal řeholní roucho tvého bratrstva. Stalo se to v Padově. A tento můj milý bratr jest Tvořimír neboli Tuorimirus, rovněž z Prahy, který vstoupil do tvého řádu v Mohuči a složil sliby do rukou bratra Césaria ze Špýru."

Světec přívětivě na ně popatřil a přimhouřiv oči, jako by vzpomínal, děl: „Slyšel jsem o vašem kraji od šlechticů a dvořanů vašeho krále,... jméno mi vypadlo z paměti..."

„.... krále Přemysla..."

„.... ano, od mocného krále Přemysla, který zamýšlí v Praze postaviti našim bratřím konvent u kaple svatého...

„....u svatého Jakuba..."

„.... zajisté u svatého Jakuba. Máte lepší pamět a jste lépe zpraveni nežli já."

„Drahý Otče, je to vysvětlitelno, neboť přicházíme přímo z Prahy."

Světec opět přimhouřil oči a pomalu hovořil: „Králova dcera Anežka se velmi zasloužila o usídlení našich bratří v Praze, psala o ně naší milé sestře Kláře a pak i mně. Zamýšlí povolati do Prahy též milé sestry blažené Kláry a slibuje jim postaviti klášter. Bůh jí za to žehnej a uděl jí vyšší milosti a vyššího povolání!"

„Dejž to milosrdný Hospodin!" dodal bratr Tvořimír.

„A kdo se vydá na misii do Mongolska?" tázal se František.

„Bratr Jan z Piano di Carpini a pak, dovolíš-li nám, my dva, neboť umíme slovanské jazyky. Cestou, již chceme podniknouti přes Prahu, Vratislav, Krakov, Kijev a Chaniev, se s lidmi dohovoříme; a v Mongolsku nám slovanský jazyk jistě prospěje."

„S radostí vám dávám dovolení. A kdy se vydáte na cestu?" tázal se světec.

„Budou-li okolnosti příznivy, odcestujeme již budoucího jara. Bude-li třeba větších příprav, odebereme se k mongolskému chánovi až za dvě léta.*) Prosíme tě, Otče, o požehnání pro sebe i pro naše bratry v Čechách."

Světec pozvedl obě ruce, zastínil jimi hlavy obou bratří a pohlížeje přes vrcholy Apenin k severu, pravil dojatým hlasem: „Bůh, Otec všemohoucí, žehnej vám, našim bratřím v Čechách, i vašemu národu, žehnej dědictví svatého Václava, knížete a mučedníka, ať je váš lid jako strom u pramene, jehož ratolesti přerůstají zeď. Ať mu závidí lučištníci národů, ať jest skalou a pastýřem v rodině národů i v ovčinci Kristově. Požehnej vám všem hojným požehnáním shora, hojným požehnáním hlubin odpočívajících dole, dokud nevzejdou vzácné plody pravěkých pahorků. Toto požehnání snes se na vás,

*) Tuto misijní cestu podnikli až po šesti letech. Bratr Štěpán však v Chanievě onemocněl a vrátil se. Bratr Tvořimír, byv vyhlédnut za kustoda české provincie, se jí nezúčastnil.

na naše bratry v zemích Českých a na celý národ i na témě těch, kteří jsou vůdci mezi bratry, i na tu, jež bude Starší sestrou*) mezi sestrami."

Bratři Štěpán a Tvořimír odpověděli pohnutě „amen" a políbili svatému Františkovi lem jeho hábitu.

*) František viděl v duchu blah. Anežku Přemyslovnu.

O B S A H

I.	ABU BYDJI	5
II.	V JESKYNI	15
III.	OASA „DEVATENÁCTI PALEM"	29
IV.	ISA BEN MARRJAM	45
V.	OTEC VELKÉ HLAVY	57
VI.	KOBYLKY	85
VII.	PO STOPÁCH SPASITELOVÝCH	103
VIII.	U JEZERA GENEZARETSKÉHO	153
IX.	NA ÚTĚKU	192
X.	OCHRÁNCI TRŮNU	233
XI.	HOSTÉ V KEFARU	268
XII.	DO JAFFY	311
XIII.	V PASTI	329
XIV.	POKUŠENÍ	351
XV.	TAJEMNÝ POSEL	380
XVI.	DOSLOV	391

GRAFICKOU ÚPRAVU PROVEDL ČLEN TŘETÍHO ŘÁDU